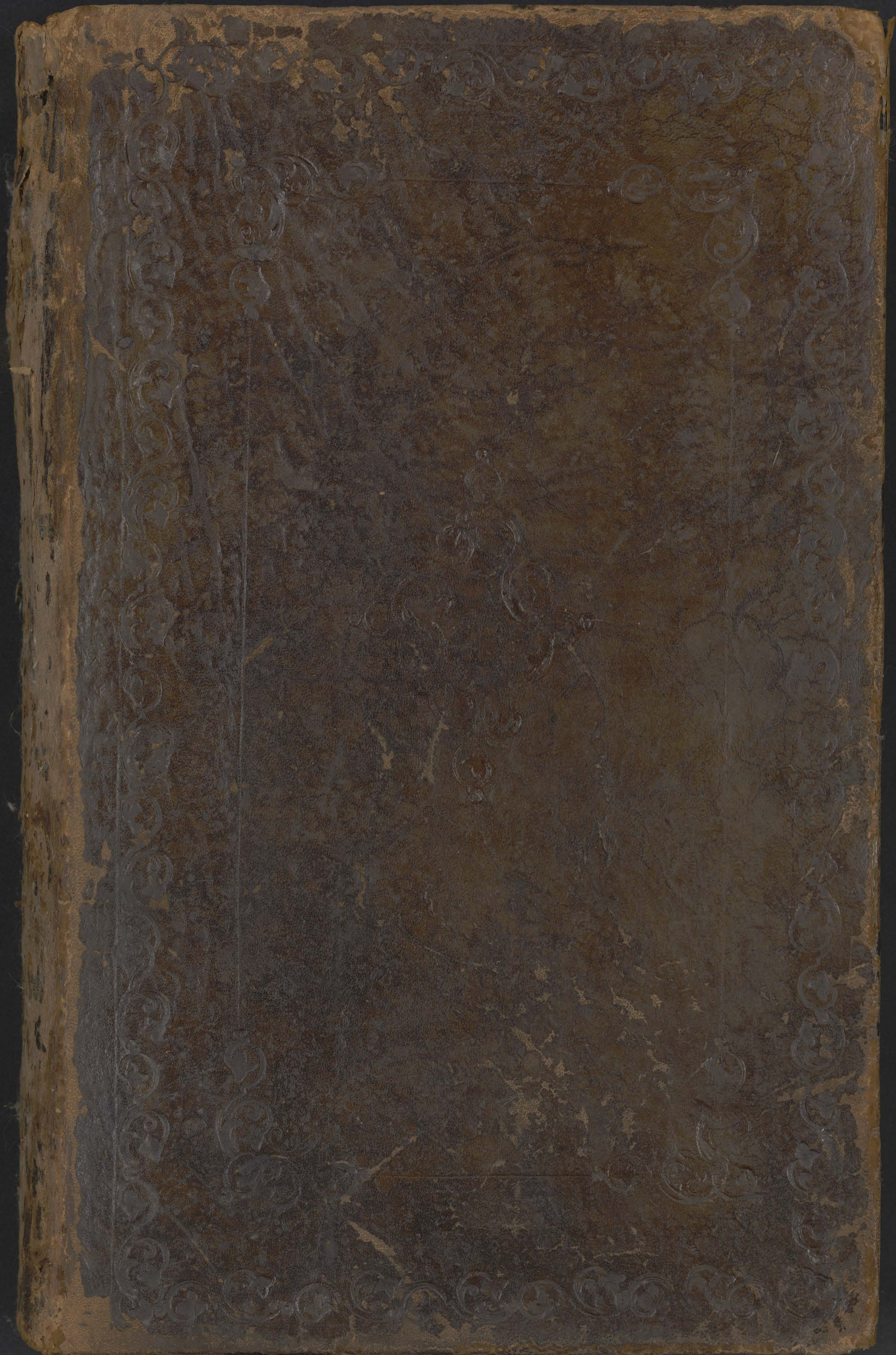

N. Inv. 4501.

Rękopism

Szczęsnego Czackiego

Podczaszego Wielkiego Koronnego

Zdarzenia czasu, w którym posłował na sejmach w początku panowania Stanisława Augusta, w tym rękopismie są zapisane.

Szczęsny Czacki ojciec sławnego w kraju Tadeusza Czackiego najgorętszy, najżarliwszy katolik, starożytnych Praw ojczystych miłośnik wielki, obrońca ich nie zwalczony, pełen miłości Boga; w cnotach domowych i publicznych celujący. - Z Biskupami Sołtykiem i Załuskim i Hetmanem Wacławem Rzewuskim w obronie praw kościoła S^{go} Katolickiego, gdy dyssydenci, przemocą cudzego Państwa uzbrojeni, usiłowali je nadwerężyć i osłabić, mężnie się stawił, na utratę wolności i zdrowia się nie oglądając. - Gdy wywiezieni zostali Senatorowie do Rossii, w kraju Go uwięziono. - Najszlachetniejszego umysłu i serca, zbawienne na sejmach podawał rady, jak tego dowodziły publiczne Jego mowy. - Oprócz mów Sejmowych innych pism nie zostawił. - Rękopism ten jedyny Jego piśmienny Pomnik w nim staro Polska dusza Jego, umysł gorliwy, a wzniosły najjaśniej się wyraziły. - Rękopism ten, bez zamiaru Jego opublikowania, znajdował się w Jego domu w miasteczku Brosiłowie, w Województwie Kijowskiem, gdzie stale nie mieszkał, ale czasowie przebywał. - W czasie posiadania Brosiłowa przez syna Jego Starostę Nowogrodzkiego Tadeusza Czackiego, gdy w Brosiłowie Jego domu kwaterował oficer rossyjski wtedy kapitan, późniejszy Feldmarszałek Paszkiewicz, z nieostrożności Jego dom zgorzał. - W czasie pożaru Rękopism na dziedziniec wyrzucony, oddano do Klasztornej bibloteki X.X. Kapucynów Brosiłowskich. - Konstanty Świdziński wielki ojczystych rzeczy miłośnik, zarzucony, zaniedbany rękopism wynalazł, w zbiorze swoim umieścił i do przepisania udzielił. - Paszkiewicz chciał szkodę wynagrodzić, Czacki nie przyjął, stąd Feldmarszałek zachował przyjaźń dla domu Czackich. -

E. Heleniusz

Zdania sciągaiące się do Seymu 1766. pisane przed rozpoczęciem
i przesłane do Warszawy 18. 7bra

1mo Dla zarzutu Publikaty Imci Panu Czesnikowi Koronnemu od Jeymci Pani Kasztellanowcy Kamińskiey nie dadź Mu do Laski kreski przez powodzenie Praw Zabraniaiącego. NB. Gdyby pew na bydź mogła Pluralitas dobrzeby pewnie swego mieć Marszałka, dobrzeby było obrać niespodziewaiąc się mieć Pluralitate swego pe=wnego, lepiey nie daiąc znaku z mowy na Jnną Osobę dadź kreski. Ja bym sam niechciał bydź Marszałkiem Chybaby nadzieja pewna była Zwinienia Konfederacyi po ułożonych Punktach, Wiarę, swo body y Prawo dawne ubespieczaiących.

2do Na Rugach y Zawsze trzymać się Prawa y Sprawiedliwo=ści broniąc, nie trzeba od nich odstępować.

3tio. Przed weyściem do Senatu Zamówić o rozwiązanie Konfe=deracyi y Regress.

4to. Po przywitaniu Króla prosić o Czytanie Pactorum Convento=rum po przeczytanych trzeba się domowić, o niedopełnione można namienić iak są Pisane, iak od dawnych są różne, w Ten czas o= rozwiązanie Konfederacyi iak naymocniey z Wszelką iednak Skrom=nością mówić Z tych Paktow obiecuiących do Toruńskiego Spis=kich y Innych Zborow wydadź Kommissyą Wyptynie Materya Re ligii którą Nayżwawiey trzeba Utrzymować, y Tą pomnoży dobrze rozumieiących Liczbę Jeśliby czytano Pakta y pozwolą mowić, pro sić Tronu o rezolucyą; Jeżeliby zaś nie pozwolono, Czytać Paktow, lub się przymawiać lub na rezolucyą od Tronu nie pozwalać na Jnne Materye, aż To, albo Zgodą, albo Pluralitate wniesiono będzie Decydowana, Dwor tego nie będzie mogł bronić byby się Gwałtow ność dała widzieć y w Swym i w cudzych Krajach.

5to

5to Po ustawieniu Tey Materyi wnieść Czytanie wszystkich Rezultatów Senatus Consiliorum y prosić o Communicatię onych a co się w nich nie podoba wymagać rationem onych y naganiać Tę skryte Rady, Jeżeliby Sprzeczka była od Dworu nie pozwalać na Jnne Materye, y Tę poddadź Pluralitati

6to O Relacyą Poselstw domówić się aby Postowie przysięgli Zanie mieli więcey in Commissis tak oświadczą w Swey relacyi, naganić tak wielo liczne nie potrzebne, á do niektórych Narodów Podwojne Poselstwa, y obostrzeć áby więcey nie bywało. Sprzeczsię podadź Pluralitati nie pozwalaiąc na Jnne Materye aż Ta będzie uspokoiona

NB. Poddanie się zaś Pluralitati od Patryotów zdawać się powinno nie chętne.

7mo O Communicatię Dziejow Kommissyi Ekonomiczney, i Woyskowey dla Zważenia Dopomnieć się Coby złego czyniły naganić,

Tu mieysce będzie, o Redukcyą o Monecie etc. etc. Jeżeli się będą Zdały niech będą ustanowione według Naszey Jnstrukcyi, przydawszy ieszcze niektóre Uwagi, ile że Pluralitas na Seymie Koronacyi w Materyach Ekonomicznych iest Ostrzeżona, którą albo na dalsze Czasy Znieść, albo opisać, y Wyraźne Materye Jnnych innych exccepcye poczynić, pod Tę Generalność mogą potym Wiarę, Wolnośći, Chłopstwa, Przywileja Miast z Krzywdą Szlacheckiego y Duchownego Stanów Podatki etc. etc. podsunąć mogą i Wiarę.

8vo. Kalkulacya Kommissyi Ekonomiczney niepotrzebne Wydatki.

9no. Kalkulacya Generałow Artyllerye Oboyga Narodow, Wziąwszy tę Prawa, nie trzeba y Przyiaciołom Dyssymulować, o Pokazanie Dyplomatow danych na Nobilitacye i Indygenaty na Seymie Koronacyi, prosić.

1mo. O Vota Senatu i Ministrow dopraszać się, aby po nich według Prawa Postowie do Swey Izby wrócili się dla układania Projektów

12mo Jak się skończą Vota Senatu prosić o regress, gdyby per Turnum Zaczęwszy od Prymasa niechciał Senat Votować, zabrać Głos, Że gdy=

że gdy Senat zadosyć Prawu uczynić niechce My posłuszeństwo Pra-
wu wykonywaiące prosiemy o Regress iezeli nie będzie można ieedno-
staynie tey Materyi Utrzymać, To ią także ale niechętnie Pluvali-
tati podać. NB Możnaby namowić Arcy-Biskupa Lwowskiego
aby po skonczonych Ceremoniach Spytawszy się, że Prymas nic nie
będzie mowił, Z tąd Zaczął że gdy Xże Prymas nie mowić niechce
Ia zadosyć czyniąc Prawom 1690. 1699. do których w porządku
Seymowania 1764. Koronacyi stosuię się, Zaczynam Turnum
y pozyteczną wnosił Materyą.

Pismo ułaspurzenne S. Czackiego bez tytułu wit do Dziennik pisanych jego Czynności i konferencyi od 29/9 do 5/10. 1766

29/9. Przyiechawszy do Warszawy prosto zaiechałem do Pałacu Xięcia Biskupa Krakowskiego, gdzie wielu zastałem Ludzi Znacznych Senatorow Ministrów, Urzędnikow tak Koronnych i Litewskich, Prałatow, y Postow Ziemskich, kilku, Po przywitaniu się oznaymiono mnie że Poseł wielki Moskiewski Xiąże Repnin miał tegoż dnia Ministerialiter Audiencią u Xcia Prymasa przy naszych y Ministrach, domawiaiąc się dla nie Unitow, y Dyssydentow w Wierze liberum exercitium wiar Ich, przypuszczenie onych do Urzędow, Krzeseł, y Funkcyi wszystkich, zgoła porownanie onych z Innemi Królestwa Obywatelami, y że do tego groźby Zemsty Carowey JeyMci przyłączał . . . . Odpowiedziałem; że wszystko się stało czego Carowa JeyMość z Krzywdą Praw y Wolności Naszych żądała gdy nieustannie w swoich przeciwnych nam żądaniach, y owszem Nayprzeciwnieyszych y daley iuż nad podbitym Narodem niemogących się rozszerzać, iak do poruszenia prawowierney Narodu Wiary, za ktorym pewny pozostałych Swobod y samego Imienia Wolności upadek, nie może bydź przyzwoitszy czas do sprzeciwienia się iak w tey Okoliczności, gdzie o wszystko idzie, przy ktorey Życie, Zdrowie y Fortunę ofiarować chętnie iest Szczęśliwością, i lepiey iest broń maiąc w Ręku gdy niemoże bydź inaczey umierać w Obronie wiary y Narodowey Wolności, iak przez sromotną absolutnym y niesprawiedliwym Rozkazom podległość, przez podłą trwogę cierpliwie znosić zniszczenie wiary prawowierney, i sromotną niewolą. Bóg swey Sprawy z Ufnością broniących nie opuści. A zatym nietylko na żadne niedbać postrachy lecz gdyby do nayostrzeyszych skutkow przyszło, niedbać. zdaie=

Zdaie mi się. Bóg który Nas dotąd w tak dziwnych przypad
kach mocą swoią zachował, Zachowywać y teraz nie przestanie.
Xiąże Imć Biskup Krakowski odezwał się . . . . . wszys
cy przytomni skonkludowali nie niepozwalać nowego Dyssy
dentom.

4ma Octobris zacząłem Wizyty, od X. Podkanclerzego Koronnego bardzo
grzecznie, byłem przyięty, po przywitaniu do Osobnego zaprowadzony Ga
binetu, gdzie mi Xiądz Podkanclerzy Koronny oświadczył że niesłusznie
uczynił sprzeciwiaiąc mi się w Sokalu o Oratoria, rozumieiąc na ten
czas rzecz nie szkodliwą, ale zważywszy poznawał szkodliwość
tego ułożenia, tym więcey po tak ostrych, y niesłusznych Xcia Re
pnina pogrożkach, nie tylko zgadzać się zemną obiecywał, ale u=
pewniał że krew wylewać, Zycie ofiarować, w Obronie wiary być
gotowym. y że Król tey sámey iest rezolucyi, prędzey Tron utracić
iak ná tę propozycyę zezwolić, i że pisał do Carowey List prosząc
aby punktu Dyssydentow odstąpiła. Lecz trzeba się postawić w
stanie niebania się pogrożek grożącey Moskwy, y owszem zastawie
nia się Onym, y dla tego trzeba o partykularnościach zapomnieć, y
że Biskupom Krakowskiemu, Łuckiemu, iako i mnie ufa, Ale Ka=
mienieckiemu, Krayczemu Koronnemu, Staroście Wąwolnickiemu
nie może Ufać . . . . odpowiedziałem . . . że dobrze Król czy
ni chcąc nie naruszoną prawowierney Wiary całość utrzymać, bo ta u=
trzymuie y Umacnia Trony, wzrusza ie, y obala. Partykularności
w całym Zyciu nie miałem, y zawsze się iey pilnie chronić będę . . .
daley mowiąc X. Podkanclerzy Koronny oświadczył że chce Konfederacyą
na dalszy czas utrzymać, y Kontynować, ... Odpowiedziałem, że
iestem ieden z tych, którzy się sprzeciwiaią, ... Pytał mnie się ieże=
lim czytał Mowę Imci Pana Tyzenhauza Podskarbiego Nadwornego
Litew=

Litewskiego w tey Materyi na Seymie Koronacyi miane, y że temi przyczynami będzie mi się sprzeciwiał, gdybym miał co mówić przeciwko Konfederacyi, obiecał mi przysłać dyaryusz tegoż Koronacyi Seymu, gdzie tá Mowa iest wydrukowána. Odpowiedziałem, że ieżeli będę przekonany racyami, nie będę mowił mowił, inaczey iako do tąd na Sumnieniu y rozumie iestem przezwyciężony, że tá Konfederacya do tąd trwaiąca, iest Wolności niebespieczna, tak iey sprzeciwiać się będę. Pożegnaliśmy się pięknie .... Z tamtąd w kompaniy z Starostą Węgwolnickim do Xiędza Kanclerza Litewskiego, który mnie zobaczytszy porwał się z stołka, Mówiąc Podczaszemu Dobrodzieiowi chwała Bogu że się z Sobą łączemy ... Odpowiedziałem, Żem był zawsze, dobrym iego Sługą y Przyiacielem, a iak Wolnemu Szlachcicowi wolno mi było w zdaniach różnić się ... Zaczął zemną cicho według swego zwyczaju gadać zachęcaiąc do iedności, że Lat Czterdzieści iest Ministrem zawsze Rzpltey pożytecznym, y że iest bliski śmierci, nie ma Synów má iednak Familię, niechciał by ię zostawiać nie szczęśliwą, ... Odpowiedziałem mu według mego zwyczaju głośno prosząc go aby Nas Wszystkich Wziołszy za Synów, w całości Nam wiarę, y Wolność nayszacownieysze nasze zostawił Dziedzictwa .... dáley X. Kanclerz mówił, aby nie wszystkim wierzyć, ... Odpowiedziałem .... że z przyzwoitym Uszanowaniem wszystkich mowiących y radzących słucham, ale więcey uważam to, co mowią, i radzą, iak kto mowi i radzi .... dáley Cicho znowu mnie mówił O przyiaźni .... Odpowiedziałem, że w rzeczach oboiętnych przyiaźń y wdzięczność ściśle powinny bydź zachowane, w rzeczach do Wiary, i Oyczyzny sciągaiących się, przyiaźń y wdzięczność mieć mieysca niemogą ..... dáley Xiądz Kanclerz do Laski Seymowey zalecał Jmci Pana Czesnika Koronnego Dziedoszyckiego .... Odpowiedziałem żem mu winien przyiaźń, ale przyzwyczajony do posłuszeństwa Práwa, gdy Jmć Pan Czesnik Koronny ma Kondemnaty, nie mogę mu dadź kreski .... Ztamtąd

naiprzód =

na insze Wizyty poiechałem, ale mi nie w publicznych Interesach nie mowiono Przywitałem Krola na Sądach Kurlandz kich zasiadaiącego, które ad tempus bene visum dla następuiącego były limitowane, Łaskawie byłem przyięty. . . . Pan Czaplic Podkomorzy Łucki Poseł Kijowski y Inni Postowie y Dworscy pytali się mnie, ieżeli będę z Wizytą u Xcia Repnina Wielkiego Rossyiskiego Posła . . . . Odpowiedziałem . . . . że Postom Ziemskim u Cudzoziem= skich nie należy bywać . . . dalej mnie mowiono że Ten Wielki Poseł Rossyiski, ma bydź u mnie z Wizytą . . . . odpowiedziałem że . . . . że trzeba aby był ostrzeżony, że Poseł Cudoziemski u Ziemskie go nie powinien bydź, tylko w dniu wyznaczonym, aby iak naywię cey zastał Postow Ziemskich, y żeby nie żądał wzajemney wizyty, aż po skończonym Seymie, y przyiąłbym go tym sposobem z przyzwo itym Jego Charakterowi Uszanowaniem . . . . Znowu mi mowiono, ieżeliby niebył sam Xiąże Repnin, to będzie u mnie Pułkownik Mo skiewski JMć Igestron, albo Mr Gare, który Żądania Carowey Jey mci ręką podpisane Senatorom i Innym pokazuie . . . mowiłem . . . . żeby mi pokazał pretendować będą Diploma Carowey Krolew= stwo to, za podbity Narod sobie przyznaiące, uznane y potwierdzone przez wszystkie Europeyskie Narody, a my się do innego Kraju prze niesiemy. Przez kilka dni potym kollega móy Poseł Wdztwa Wołyńskiego JMć Pan Piaskowski Podkomorzy Krzemieniecki powiedział mi, że z Nami Wołyńskiemi Xżę Repnin żąda mieć Konferencyą . . . . . . Odpowiedziałem, Że te żądanie milczeniem trzeba zbywać, że Nam Postom Ziemskim, w Konferencye z Cudzoziemskiemi nie należy wchodzić na ostatek że gdyby ieszcze Xżę Repnin żądał tey Konfe= rencyi tobyśmy iey niemogli odmowić, alebyśmy donieśli Królowi Jmci, y prosili o przydanie Ministra do tey Konferencyi . . . . . y tak iuż niebyłem więcey proszony o Konferencye.

Mowa 4ta 8bris miana na prywatney konferencyi w Pałacu X. Biskupa Krakowskiego. —

Zapatruiąc się na przykładnogorliwych Pasterzow prezornych Senatorow Żarliwość trudno ottumionych ciężarem przeciwności niedźwignąc nadziei pożytecznieyszych dla Kościoła, y okoliczności, są uprawdzie wielkie nawałności, burza straszna powstała ale wasza wiara prawowierna y narodowa wolność bliskie są upadku rozpaczać nam Chrześciańskie powinności wyborne wasze cnoty doskonałe umysły, nieporuszona stałość bronimy wierne wasze owieczki, głosow pasterskich słuchaiąc poydziemy waszemi śladami. —

Naypierwsze wasze i nasze względy i widoki całość wiary prawowierney zatrzymuie dla ktorego obrony chętnie fortuny zdrowia i życia ofiaruiemy i cey tracić w tey obronie nietylko mieć będziemy za powinność za honor, bez tey wolności narodowa Szacowna trwać niemoże iako nas Węgier Szwecyi Daney Norwegiy uczą przykłady. ale choćby trwała niebyłaby wdzięczna doczesna wolność niemoże być miła, przy niebespieczeństwie wieczney niewoli, dla tego zdaie mi się zaraz po złączeniu się Izby Poselskiey z Senatorsko po przeczytanych paktach te zacząć materyą do ktorey też pasta daią przyczyne przez zaniedbanie Kommissyi do Torunia i inych mieysc gdzie bez pozwolenia prawa postawione stoią zbory ktore zawsze y wszędzie pierwsza przed wszystkiemi innemi ma i mieć powinna mieysce. Lepiey iest zawsze uprzedzić niż być uprzedzonym. bidz dobrze kowadłem w rozpalone żelazo, gdy dwa gorliwość o całości wiary w Senatorach i Posłach, w ten czas ney pewniey ubespieczać możemy. —

W innych okolicznościach według potrzeby wymagaiącey zierdzać się i naradzać się będziemy, niemaiąc innych mysli tylko ut bene sit. prawa, te naywyższe sobie zakładaiąc prawo, salus reipublicae suprema lex esto, Generalna zaś planta ta być powinna, albo wszystko przy ubespieczeniu wiary prawowierney dla ocalenia wolności prawdy dawney formy rządow zyskać albo iak naywiększo Dworu swemu i cudzym narodom dowieść. Pobłogosławi Bog szczerym naszym

Intency=

Intencyom pożądanemi skutkami, ktory y narody i Ludzi sobie ufaiących z cięzkich ratowad i wyrwad razow, praca skuteczna będzie zawsze pozyteczna, nie skuteczna nieprzestanie bydz przed niebem i swiatem chwalebno Pracuycie wielce gospodarzem w tych winnicach dobra publicznego maiąc nas gotowych do pomocy robotnikow a Pan Was nas pracuiących y obciązonych posilać i wzmacniać będzie. —

5.ta 8bris Byłem zaproszony przez X. Podkomorzego Koronnego na Obiad do Krola po ktorym skonczonym, gdy wszyscy ubiegali się do mowienia z Krolem w Okolicznosciach Seymu ia zumyslnie zdaleka stałem naypierwiey X. Podkomorzy Koron: zbliżywszy się domnie mowił aby żadnych na Seymie niebyło emulacyi odpowiedziałem że te niesą potrzebne y być niemogą ktoby ie mogł czynić — — —
daley mowił ze sprawienie exekwyi publicznych za Nieboszczyka Krola Augusta IIII. ktore się tertia 8bris u Kapucynow kosztem Biskupa Krakowskiego odprawiły były afrontem dla Krola Panuiącego, że ich dotąd niesprawił, maiąc rożne dla tego przeszkody, — — — Odpowiedziałem. — — — że nietrzeba mieć za złe mieć że kto wziowszy milion intraty y wyniesiony do honorow maiąc familią zmarłemu Krolowi swemu Dobrodzieiowi przez wdzięczność, w dniach smierci Jego sprawuie exekwie, że otych gdy przed tygodniem były ogłoszone y czynione przygotowania Dwor powinien był wiedzieć że mogł Biskup. Krakowski sam donieść że Krol nadgrodzi może w dalszym czasie sprawuiąc za swego przodka exekwie Zawołał Krol y wprzytomności wszystkich cicho pytał się mnie iezeli wiem tak dobrem zprzyzwoitemi sposobami szedł seym Koronacyi, y że teraz na tym seymie naylepsze brać będzie miary dla dobra publicznego ocalenia. Odpowiedziałem, że mam relacyę o postępkach seymu Koronacyi, i że nalważnieyszym Seymie wspaniałem W. K. Mći i dobrym dla Oyczyzny Intencyom pracuię być pozytecznym wiadomo iest żem nigdy nieszedł parcyalności ani podchlebstwa ani też nienawiści że ta iest iedyna Moia wada, żem iest zbytnie o całość praw troskliwy. da

ley-

daley mi mowił abym tak dla prosby iego iako też dla przyiazni dawney którą miałem z ImPanem Cześnikiem pomagał mu do Laski y dał mi moią kreskę"" odpowiedziałem, że ani posłuszeństwa które winienem rozkazom Królewskim ani przy iazni którą winienem ImPanu Cześnikowi Koronnemu niemogę za granice Summie nia mego rozciągnąć zaczem explikować process. ImPanu Cześniku Koron: od ImPani Kasztelanowey Kamieńskiey otrzymany explikować i całe sprawe nagaiaiące w niey gwałtowności popełnione które samego Krola powinni dotykać. – – – a że to głosem troche donośnym mowiłem, Krol mowiące że głośno mowiemy, kazał mi zasobą do gabinetu pyjść dokąd ia szedłem, znowu Chambelan Sobolewski wy biegł ku mnie powiedaiące że Krol na mnie czeka w samym gabinecie tam gdy nas dwoch było obszernie otem processie mowiłem przekładałem gwałtowne postępki JP. Cześnika Koron: że się sprzeciwiaiące dekretom i te pierwszemu w małey Okazyi aby Ekonom Jego wczas siedział, co mogł uczynić „ dla ofiarowanemu od W. K. Mci Laski Seymowey gwałtownie nietylko niedopuścił publicat, ale też Woźnego pu bliczą się iego potrzęcono List ImPana Cześnika Koronnego do ImPana Generała Artylleryi Litew: pisany wrez nieumyslno dowodzi lecz na Seymiku zarzucaią Stey ekle temi kondemnatami poturbowano y pobite oskarżałem gwałtowności, są annelarii takież niewprzyięcie publicat ImPana Łowczego ktore Starostę Ha lickiego w zastosowaniu iedney Kondemnaty bez pozwow na sądach bez Kadencyi że te gwałtowności od króla tak sprawiedliwego i rozumieiącego prawa y zwyczaie Oyczyste powinne być obrzydzone. a nie nagrodzone Laską seymową ImPa. Cześnikowi Kor: że z tego przypadku wiele powstaie niebespieczeństw publiczney całości szkodliwych że te publikaty są zeznane w Grodzie Lwowskim i że i dekret trybunalski publicatami być wspomina, że o dobroci Ich lub nieprawności Izba Poselska nigdy niema mocy, a tym więcey przed elekcyą Marszałka rozeznawać, rzeczy są potey elekcyi sąd ozna czone . . . ; dopiero Krol mi odpowiedział po długich obronach interessu P. Cze śnika Koron: – – – ale żeby to niebyło przez przeciwność do mnie . . . Odpo wiedziałem . . . , że byłem w równości będącego WKMci przyiacielem zacoż gdy mi nic złego nieuczyniteś ani iego familiy miałbym mu być nienawistnym y przeciw nym; Ale żebym i teraz te opinie y napotem zaniosł, ieżelibym się z iakiey oka zyi natym Seymie miał nieszczęście niepodobać się WKMci BOGIEM. się prote stuię

podstawie którego dziś przyjmowałem (było to święto Różańca) że y w tey okazyi i w każdey nieumyślnie przeciwności ale zdaniem sprawiedliwości postępować będę. Znam ia że Królowie maią długie ręce możesz mię WKMść szczęśliwym i nieszczęśliwym uczynić wypełniać WKM. będziesz co się będzie iego sprawiedliwości i woli podobało, a ia starać się będę iak naylepiey mogę na tey funkcyi powinność naypierwiey wiarze prawowierne wolność narodowę Oyczyste prawa mając na celu wierność moia y przywiązanie ku WKMci za granice tych widoków niemoże się rozszerzyć inaczey mówiąc byłbym podchlebca y obłudnym. etc . . . Obligował mnie Król abym z Plenipotentami Kasztelanowey Kamienieckiey mówił o odstąpienie, podiąłem się ale nieuczyniłem nadziei aby to mieli uczynić bez wiadomości swey pryncypałki kazał mi Król dać sobie rezolucyę o Dziewiętey wwieczór w pałacu Podkomorzego Kor: mówiłem oto z plenipotentami Kasztelanowey Kamieńskiey PP. Jezierskim i Janczyckim, ale mi dali rezolucyę, że gdy Imć. Kasztelanowa na prośby X. Imci Podkomorzego niechciała uczynić, oni bez iey woli i wiadomości od zarzuconego odstąpić processu, którę rezolucyę w czasie i w mieyscu naznaczonym doniosłem Królowi, Król mnie się pytał y obowiązywał różnie te publicaty tłumacząc abym dał kreskę Imć. Czesnikowi Koron: do Laski upraszałem się że tego niemogę uczynić, wiem że kiedy WKMość koniecznie tego zechcesz bez mojey kreski pluralitas Laskę Imć. Czesnikowi dawać będzie Laskę czego nie życzę, bo by to było wielki wolności i Stanowi Szlacheckiemu gwałt y byłaby przyczyna publicznego utyskiwania, y że którego zechce według upodobania swego mieć będzie Marszałka, Król mi odpowiedział . . . że byłem ięż ofiarował kreski, toby wszystko było dobrze, y kazał mi się zatrzymać a tym czasem z X. Kanclerzem Litew. Wdą Ruskim i innemi Senatorami y posłami miał rozmowy po których znowu mnie wezwał, pytaiąc się czyli się nie rozmyślił i niebędę ofiarował kreski ImPanu Czesnikowi Koronnemu odpowiedziałem że mnie nie dla JP. Czesnika niemoże w tey okoliczności publiczne bezpieczeństwo zewierciaiący tylko kwot albo kassata Komendamata . . . , daley mię Król Obligował abym gdyby iuż dla innego te Laskę determinował co ieszcze uczynić nieiest rezolwowany, i rezolucyę do iutra bierze, ia mu moię kreskę deklarowałem, przyrzekłem to pod Kondycyą aby niebyło żadney elekcyi, i o process trudności Namienił mi JP. Czaplica podkomorzego Łuckiego, przyrzekłem mu dać kreskę, dopiero

mnie-

mnie Krol ścisnoł powiedaiąc że mnie webzi tegoż Czackiego Podczaszego Koronnego iak za wsze znał że go ani nadzieia ani boiaźń ani dary ani obietnicy ani grozby ani ani prześladowania wziętych rezolucyi nieodmiennie, ale same ratiocinium przekona nie raczą y sprawiedliwością, . . odpowiedziałem dziękuiąc Krolowi że mnie poznać raczył, i że od tego wcałym życiu nieustąpię ułożenia . . . daley Krol mi mowił; Ściśniy WMPana Czacki Poniatowskiego . . . Odpowiedziałem że znam żeś WKMość iesteś Poniatowskim, ale wiem że iesteś Krolem y Panem mojm, racz mnie na dowod swey łaski ściśnąć a dla mnie dosyć będzie honoru gdy mi swoią do pocałowania podasz rękę. . . . Co się wszystko stało . . . Nac stąpił pytał mnie się Krol czylim wiedział co proponował na Konfederacyi Sobot niey z Senatem i co mi się zdało . . . odpowiedziałem że przyzwyczaiony do rzetelno ści szczerze wyrażam, że mi się niezdaie kiedy nie ta propozyca, abyś wierze na koń cu traktować, ta materya wszędzie mieć powinna pierwsze mieysce y miała go za wsze wprawach Polskich że to iuż 4.ty Sym od Dyssydentow iest attakowana, że Cudzoziemscy Monarchowie uwiedzeni fałszywemi Dyssydentow mniemanych onych krzywd. udanem za niemi się interessuią, a zatym o ubespieczenie wiary naypierw wsze powinny być i nayusilnieysze starania dla ściągnienia błogosławieństwa Boskiego dla tronu y Krolestwa, że Krol niemoże więcey miłości i wspaniałości swey ku narodowi oswiadczyć iak wtey okazyi i ubespieczenia wiary. . . . Oś wiadczył się Krol, że gotow nie tylko Korone ale i życie w obronie wiary łożyć, y że iuż wtey mierze pisał do Carowey aby swego poprzestała interessowania, ale obligował aby ztą materyą aż nakoniec Seymu zatrzymać się. Znowu mowi łem że trzeba pilnieysze i usilnieysze tych dworow interessowania uprzedzić nowem prawem dawne wtey mierze utwierdzaiącym że wsprawie Boskiey niemieszt nie do obronienia, Bog rozdaie zwycięstwa utwierdza trony umacnia Krole stwa, i czeli Krol nie wniesie tey materyi, ia pierwszy wniosę zobowiązkow Chrześciańskich i Instrukcyi mojey, dla wiary fortunę zdrowie życie ofiaru ię i tak nie wtey okazyi niedeterminuiąc nadto co powiedziałem Krol mnie ścisnął obligując zawsze odłożenie materyi wiary nakoniec ta upewniaiąc że tey żądam naypierwszem pocałowałem w rękę Krola y wyszedłem o Konfederacyi i była mowa, oswiadczyłem że iestem iey przeciwny ale bardzo krotko ta

materia

ta materya bawiła prędko innemi, przerwana rozmowami. —

Mowa przy podawaniu do Laski Seymowey miana.

Wolna w rzeczypospolitey bezpieczeństwie rada utrzymuie narody, rada dla upewnienia wiary Swiętey od natarczywości Dyssydentow dla ocalenia Praw y Swobod, y wolności sprzyjaniem zwykłey Rządow, formy, powagi tey Kurniey praw skuteczna iest nayporządańsza w tey ufności skracam słowa, prawu radość czyniąc na dniu pierwszym Seymu każącemu Obierać Marszałka JmPana Podkomorzego Łuckiego dla utrzymania tak pewnych y potrzebnych okoliczności y przyczyn zapraszam do Laski.

Mowa Tegoż czyli ma bydź przypuszczony Plinipotent JW. Kasst: Kamieńskiey dla dowodzenia kondemnat. zarzuconych JmPanu Dzieduszyckiemu Cześnikowi Koronnemu Postowi Halickiemu die 7 8bris 1766. miana. —

Wdzięczność ktorą winienem Panu Cześnikowi Koronnemu za dowody przyiaźni Jego mnie oswiadczone, ktorą iawnie publicznym wyznać zeznaniem słowa w ustach moich dotąd wstrzymywała, publiczna powszechnego bezpieczeństwa y sprawiedliwości potrzeba gwałtem ie wyrywa. Przyiacielem iest Platon, ale więcey prawda, ta iest poganina Cycerona przestroga, że w przyiaźni ta bydź naypierwsza powinna Ustawa, abyśmy Onie nieprzystoynego nieprosili, ani proszeni nieczynili. —

Wiele iest niebespieczeństwa, żadne prawo tego nie może pozwalać aby Laska stara w Elekcyach Postow y o processyach im zarzuconych decydowała doniesć tylko o tych zeszłych przeciwnościach powinna. —

Gdzie iaki iest Sąd aby bez słuchania Stron y odnich sporow dowodzących y odwodzących swoie wydawał wyroki, naywiększym Winowaycom dodaią Patronow, do Obrony, ktoi będzie niewinny gdyby dosyć

było

było na Oskarżeniu albo kto nieupadnie w sprawie naysprawiedliwszey gdy mu swey niedędzie pozwolono dowodzić Sprawiedliwości. –

Chodźmy do Etymologiy, Sąd co iest? wszyscy doktorowie prawa zgodnie twierdzą, że się składa z Sędziego, aktora, y pozwanego a iak że Sąd możemy formować oddalaiące części Sądu plenipotenta Aktorki, iak doyść możemy sprawiedliwości ktorey każden Człowiek strzedź powinien przestaiące na iedney Strony przytomności y informacyi. –

Wiem ia prawo teraznieysze nakazuiące Semotis Arbitris Elekcyą Marszałka Poselskiego y Rugi odprawować, ale y to niemoże bydź tayno nikomu, że Strona do Sądu wchodząca y Patron iey niemoże bydź rozumiana za arbitra wszakże w trybunałach y innych Sądach, Sprawy honoru, Semotis Arbitris bywaią sądzone, a Strony y Patronowie ich dla informacyi Sądu w Sądowey zostaią Izbie. –

Już uporczywie przeciwni prawu, prawem za granicę wywołani wolne urzędy y funkcyę osiadać będą a Szlachta ukrzywdzeni maiący processa, nigdzie y w tey Świątnicy praw y Sprawiedliwości, w tym wolności Siedlisku zamiast upewnioney dawnemi prawami sprawiedliwości samą tylko karę, gdy niebędą mogli bydź wysłuchani odbierać będą. –

Y czyliż wybrani dostanowienia praw do poprawy nierządow Sądow, mamy ten proszący zostawić przykład, abyśmy dekret wydawali, bez przełożenia od Obudwóch Stron dowodow. –

Niezaczynaymy Seymu teraznieyszego odłamania powszechnego Prawa na ktorym wszystkich publiczne zasadza się bespieczeństwo, niebrońmy weyścia Plenipotentowi JW. Kasztellanowey Kamieńskiey, niech dowodzi swych zarzutow niech Plenipotent JW. Cześnika Koronnego odpowieda, a dopiero każdy z nas według przeświadczenia swego summienia na mieyscu Sędziego powagą prawa postanowiony, swóy da wyrok. –

Votum w teyże Okoliczności tegoż dnia Miane.–

Z zadziwieniem słyszę w tey okoliczności ex tunc głosy, którą istotą Sądu powszechne prawo publiczne popiera bezpieczeństwo:–

Mowiłem w głosie moim że sprawy honoru swego w Trybunałach chociaż Semotis Arbitris bywaią sądzone, przecie strony i ich patronowie naustęp niewychodzą, ieszcze namieniam y przypominam że sprawy per duellions na Seymach sądzone bywaią Semotis Arbitris nieoddalaiące. Stron y plenipotentow onych, nakoniec udaymy się do wszystkich naszych y całego swiata Sądow ieżeli mone może się znaleść bezprawie, aby w przytomności iedney Strony drugiey niedopuszczaiąc. Dekret wydawano. Nigdzie Strony i ich Patronowie nie są wzięci, za Arbitrow, tylko za istotną każdego Sądu y konieczne potrzebną część.–

Wiadomy iestem nieszczęśliwego na Seymie 1762. przypadku załosnie na niego patrzałem, iako y Konwokacyi 1764. byłem swiadkiem dałby Bóg aby te niebespieczne wolności niebyły ponawiane. Lecz iako z kilku osob składaiących się strony y plenipotentow onych żadne dla dwoch set kilkadziesiąt postow niebyłoby niebespieczeństwo, tak niemogę inaczey konkludować, tylko iak pierwiey mowiłem że potrzeba iest wezwanie plenipotentow JW. Kasztel: Kamie: dwuch ich iest niema żadnego niebespieczeństwa, a zatym być niemoże żadney złąd trwogi ani boiaźni, inaczey przytey rezolucyi tego zarzutu od Plenipotentow JW. Kasztel. Kamieniec: JmPanu Cześnikowi Koron: gdy niebędzie dopuszczony plenipotent do przełożenia sprawy i utwierdzenia iey dowodami iako iey nierozumieiący dawać y kreski moiey niebędę, Sędzia wydawaiący wyrok o sprawiedliwości onego, powinien bydź na sumnieniu i rozumie przekonany.—

Kopia Listu Tegoż do Jmci Xiędza Kierskiego Sekretarza Koronnego dnia 9. 8bris 1766. Pisanego. —

Słuchałem pilnie czytanych przez JW P. Dobrodzieia na Sessyi resultata Senatus Consiliarum azie ich ustaw obszernych, pamięć moia mogła obiąć, a prawa nam Postem pilne onych pieźeli z praw niewykraczały! nakazały roztrząsnienia dla wypełnienia tey powinności posyłam dwóch moich Dworskich dla przepisania onych, ktore pensata dygnitate requirentis Prawo nie broni, a obowiązki Summienia mego do proszenia otę Łaskę JW Panu Dobrodzieiowi przynaglaią. Zostaiemy z głębokiem Uszanowaniem. —

Respons Jmci Xiędza Sekretarza Koronnego.

Acta Senatus Consiliorum do kilkunastu niesciągaią się arkuszy, a zatym wydać onych niepodobna, a choćby y czas wystarczył lebybym nie mogł tego uczynić bez rozkazu de super. Zostaię przytym z powinnym Uszanowaniem. —

17 ## Mowa Tegoż JWo Podczaszego Koronnego dę 10 8bris 1766. Anno Miana. —

Zabrany na dniu wczoraynszym y trzykrotnie wstrzymany głos iedynę z zrzenicę wolności dziś pozwolony obracam do Tronu W. K. Mci nayglębsze uszanowanie Jmieniem woiewodztwa mego nieźgwałconey wierności szczere składaiąc oswiadczenie. —

Wierność i miłość Poddanych ku Panom swoim właśna iest Narodu

Polskie-

Polskiego, ktora iest nieprzełamanym króla y królestwa murem, w tey żadne znami nierownaiąc kraie niezaczynam podchwał W. K. Mości wiedząc dobrze że tak mądrego, Łaskawego y dobrego Pana iakim iest W.K. Mość sa ne chwalebne dzieła piastowite około dzieła i walenia wiary prawowierney Praw. Swobod y wolności naszych starania wiekopomnej sobie ścieszgaiąc Stawę całość wiary, szczęśliwość Oyczyzny bezpieczenstwo praw, Swobod y Wolności sej naywiększą paniącego chwałą wszystkie inne przewyższaiące pochwały. –

Znam W.K. że ta iest prawdziwa wolność ktora w granicach prawa y sprawiedliwości zawiera się inaczey iest rozwięzłością zgubę Oyczyzny przyno szące. Znam że całość wolności zawisła naposłuszeństwie Prawu Servi legum sumus ut liberi simus iako Wendowie powiadaią, y zdaie mi się że w usługach publicznych, nikt mi kroku bezprawnego niedowiedzie. –

Wiem że ten iest naypierwszy skutek wolności rozumieć iak się po doba y mowić iak się zdaie, wiem kardynalne prawo wolności Narodu na szego iako Konstytucya 1609. swiadczy do dawnych praw y zwyczaiow stosuiąca się Poseł na Seymie Szlachcic na Seymiku ma moc zawsze do mowienia się o całość praw, y czzby było wolnego gdyby niewolno było mo wić posłowi na Seymie. –

Prozb mich ktore do Tronu W.K. Mci zanieść mieli, fundament był z praw to iest z Konstytucyi 1690. do ktorey 1764. stosuiesię same tylko relacye Posłow naszych do postronnych narodow semotis Arbitris nakazuiąca od prawować y Konstytucya 1717. nakazuiąca zjezdzaiącym Obywatelom wyda wać Resultata, Senatus Consiliorum gdy mi onych wydać zbroniono iako ten wprowadzony Semotis Arbitris dla potrzeby Rzplltey za wiadomością Rzeczypospolitey były Oznaczone. —

Niemiałem intencyi wypadłemu iuż przez JmPana Kanclerza W.k. na dniu onegdayszym sprzeciwiać się wyrokowi w zupełney będąc ufności że przezorna w rozrządzeniu W.K.Mci doskonałość godne taiemniey Osądzi ta Okoliczności, ale chciałem dopraszać się iako y teraz nayniższe u Tronu W.K.Mci składam prozby aby dalsze Seymowe Obrady Otwarcie y publicznie oprócz relacyi posłow naszych do Cudzoziemskich Dworow,

w Obu-

w Obecności wspoł Obywatelow naszych według dawnych zwyczaiow od prawowały się. –

W pokoiu y podczas woyny publicznie zawsze Seymowano, Skrypta tylko do obrony. Ręką xięcia Prymasa y Marszałka Poselskiego podpisane, taiemne od Archiwum podano, niech wszyscy widzą prawowitt około dobra publicznego W.K.Mći starania, niech ie mile głoszą swoim Kraiom niech naszym przeszłym relacyom szczere daią świadectwa, niech widzą naszego powołania y urzędu sprawowania się niech o naszych sądzą y rozeznawaią zdaniach na przeszłym innych Seymach, mnieyszy zasiadać na naszych mieyscach wszakże przedtym cały Stan Rycerski na ziazdach do Rad należał, a gdy w poznieyszym czasie dzielność czynienia na swych Posłow wyllał, niech nie się przynaymniey godzi przypatrywać naszym sprawom, słuchać y uważać naszych zdań, przychylne Serca Braterskie powierzyły nam teraz poselskiego dostoieństwa dla tłumaczenia swych mysli na przyszłych seymach iak Arbitrowie, tylko możemy stwierdzić Waszey Krolewskiey Mości tez nierowną czulibyśmy przykrość, ktorey oni teraz doznaią gdybyśmy od wdzięcznego widoku W.K.Mći y od słuchania Rad Stanow byli oddaleni, a do tego y młodzież naypozyteczniejszą do służenia Oyczyznie brałaby naukę. Mowi przedwieczna prawda, Luceat lux vestra coram hominibus Dzieiopis Rzymski: że łatwy iest bez swiadka w niepravości upadek. –

Nieufaiąc pamięci moiey aby wszystkie Resultata Senatus Consiliorum obiąć mogli, iakoż żeby poięta rzetelnie, niemogę twierdzić a maiąc nakazane prawami powinność doyńce opisania onych chciałem wcześnie uprosić W.K.Mości pozwolenia wyięcia onych dla pilnieyszego zważenia y uspokoienia Woiewodztw żądaiących aby Senatus Consilia in Materias Status urzędnych Sądow Dekreta niewdawały się, i Skarbem publicznym nierozporządzały, tylko w pilney y nagłey potrzebie Rzeczypospolitey. –

A zatym w obronie praw dla dopełnienia powinności moich y przed czytanemi Resultatami miałem słuszność do mowienia się tym więcey po przeczytanych. –

Nie-

Niemoina tłumaczyć praw inaczey deredenda ratione Senatus Con siliorum y czytaniu rezultatow, tylko że iedno za drugim następować po winną, sprawować się w tym czasie należy, a poprawić nowem prawem przy formowaniu nowey Konstytucyi. –

Uznaię słuszność teraźnieyszey Rady przy dawaniu Instrukcyi Postom do Cudzoziemskich Dworow, ale pragnę, pragnę bydź informowanym od Prze świetnego Stanu, dla czego y na iakim fundamencie drugim czyli trzecim swoim Resultatom. –

Senatus Consiliorum Semotis Arbitris czynie zawsze Oznaczoną Kon stytucye przywiedzione nie o podobnych niewspominaię radach, a Konstytucya 1717. do dawnych zwyczaiow stosuie się ad antiqua formam w ktorey publicznie Senatus Consilia odprawiono. –

Do wyż wyrażonych prośb y te mam honor w Tronu W. K. M. złożyć y Przeswietnego Stanu prosić o ktorym mowić można co o Par lamencie Francuskim dawnieyszych czasow napisano. Hi mera do cent esse Senatus Parisiensis ad quem tanquam ad Oracula undiq; veniebant, Gentes Consilium et Auxilium rogaturæ. aby Skarb Publiczny niebył rozszafowany tylko na pilne y gwałtowne Rzeczypospolitej potrzeby, y aby rezidenci do Cudzych Krajow niebyli naznaczani, tylko tam gdzie ich nieuchronna iest potrzeba, Szlachta dobrze Posse syonata. –

22 Mowa Tegoż D. 20 8bris Miana z Okazyi Konfe deracyi y pretendowane odmiany przysięgi Marszałka Poselskiego y Deputatow do Konstytucyi. –

Przy powinszowaniu polepszenia zdrowia W. K. Mci mam honor w Ukon tentowaniu Narodu naszego, Okrzyki Rzymian z podobney Okazyi ku u lubionemu Germanikowi ponowić, cały Rzym, zdrowy Germanik. –

Dwoiakie są Konfederacye iedne w bezkrolewiu y te zgodnie for muią prawa, drugie extraordynaryine, z gwałtownego przedsięwzięte Oj czyzny niebespieczenstwa do Stanowienia Praw, na Seymach nie

wda

niewdaiąc się na początku Seymu, po ustawionych tych niebespieczeństwach iak nayprędzey zwiiane swiadczą Konstytucye, 1673. pod tytułem izba Poselska że gdy przyszło dla pilnych y gwałtownych Rzeczypospolitey potrzeb zatrzymać Posłow w Senacie, że to iest nocivum et praeiudicatissimum Libertatibus exemplum, warniąc aby potem praktykowane niebyło 1717. 1736. przed ktorym ostatnim 1735. Seym zerwany ubespieczaiące Ius vetandi.

Też Prawa wyżey wyrażone mocne rzetelne daią świadectwa, że z Seymikow pod konfederacyą czynionych te Seymy w początkach swoich Konfederacye zwiiąty. prywatne woiewodztw Konfederacye według przysiąg swych bez Generalney rozwiązać się niemogą gdyby Generalna że z Seymikow Konfederackich Postowie obrani są, niemogła się rozwiązać zawsze choć niebespieczna wolnościom zostawałaby, a przecież rozstropność y przykłady inaczey pokazuią. ~

Mijam Ia iednak materyą Konfederacyi y podanego a cofnionego proiektu, w innym czasie, będę miał honor. przymówienia się, Staię teraz przy całości prawa 1764. wszystkie delegacye z Stanu Rycerskiego w Izbie Poselskiey in plenaria activitate oznaczaiącego. Nieiesteśmy teraz w czasie stanowienia praw lecz exekwowania, kończmy co nam iest tym prawem przypisano, a nie zaczynaymy Seymu od zgwałcenia tego prawa y publicznego całey Oyczyzny w wolnym nieporwalam zawartego bespieczeństwa nietylko wolnémi Seymami, ale kończeniem się Konfederacyami ostrzeżonego, a przynaymniey, gdy się tak Stanom Rzeczypospolitey będzie podobało, te swoie prawo ieszcze niewżywane odmienić lubo na przeszłey może opisywać prawa czas, w teraźnieyszym exekwować należy przynaymniey niech dawna Rotha przysięgi, Deputatom do Konstytucyi, będzie konserwowana inaczey wspieraiąc się na Prawach dawnych 1764. na ktorych publiczne Wolności zasadza się bespieczeństwo, na Delegacyą pozwolić nie mogę. ~

Mowa Tegoż w teyże Materyi Miana. ~ 25

Przestrzeżony z onegdayszego proiektu odmiany przysięgi dla Deputatow do Konstytucyi ktorey ani w Konstytucyach, ani w Konfe-

fe-

w Konfederacyach znaleść niemożna przynoszącey dawney Rządow for my Swobod y wolnośći poruszenie wspieraiące się na Konstytucyi 1764. y dawnych z Izby Poselskiey Delegacyę nakazuiącey Kommissarzow do Konstytucyi niepozwalałem na nię iako y na Turnum.

Przywiodłam Swiadectwa Prawa że Konfederacye do Stanowienia Praw nierozeiązały się na początku Seymu chociaż z Seymikow pod Konfederacyą odprawionych rozwiązywały się, niech mi się ie szcze, godzi w Obronie fundamentow wolnośći wolnego niepozwalam przywieść słowa Konfederacyi 1696. Observando religiosissime Vocem vetandi unicum et Specialissimum Ius Cardinale; na ktorym zupełnie prawa, swobody y wolnośći nasze Consistunt. Czytam że przy tey Konfederacyi Sławnego cnotami, zasługami, mądrośćią y uczonemi Dziełami wielkiego Ministra Stanisława Lubomirskiego Marszałka Wielkiego Koronnego, Solum quo ad Securitatem et terminum liberæ Elationis cæteris punctis quæ ad libertatem et Ordinem Confederacionis non pertinent ab rationem protestationis nuntij absentis et immunitatem juris vetandi.

Wiem ia że stanowiący prawa maią go moc znoszenia, ale niemniey mi iest wiadoma przestroga, cum Leges prescribsisti alijs prescribsisti et Tibi, leges enim Imperator fert quas primus ipse custodiat, tym więcey że na prawie 1764 zasadzaiące się do ktorego publiczna wszystkich naszych wolnośći y prerogatyw, Stanu Szlacheckiego stosuie się całość byłaby proiektem nowey Rothy, przysięgi przysłym Kommissarzom do Konstytucyi poruszona, niepozwalam na delegacyę y na turnum niepozwalam.

2b Mowa Tegoż z Okazyi Odkładania Proiektu Wiary Dnia 22 8bris 1766 Roku Miana.

Rzecz Okropnego y żałośnego podziwienia godna że ochotne naznieśienie prawa Konwokacyi 1764. dla Delegacyi Kommissarzow do Konstytucyi przez nas utrzymywane dla boiaźni odmienienia Przysięgi Onych za ktorym dawnego narodowego nastąpiłoby wywrocenie

rządu

rządu, tudzież na Kalkulacyą Kommissyi skarbowych przez Kommisarzow, mimo opis teyże konstytucyi zachodziło zezwolenie; teraz gdy idzie o ubezpieczenie Wiary S. Katolickiey przeciwko ustawicznym natarczywościom Dyssydentow, iakoby przez poważenie prawa 1764. Ekonomiczne prawa i Materye naypierwsze, Juditiaria Stanow Rzeczypospolitey, poddaiączey potestati, tenże proiekt wiary od Tronu W.K.Mci y od Stanow Rzeczypltey pochwalony przez Xięcia Jm Biskupa Krakowskiego czułego pasterza przezornego Senatora podany dalszym Seymowania zostawia czasom.

Mijam to że ta poważna Materya Religiy należeć może do Materyi Ekonomiki, z przyczyny żądanego rozkrzewienia rzemiosł y handlow, wszak ta była od Dyssydentow naypryncypalnieysza przełożona pobudka, mijam że uniwersały W.K.Mci, Instrukcye nasze ucalenie wiary prawowierney za naypierwszy mysli y pilności naszych wystawiły widok ale idę za nayistotnieyszymi prawdziwego Chrześcianina powinnościami, za przykładem przodkow naszych, y owszem iuż w teraznieyszym czasie przy spisaniu Konfederacyi, przy Konwokacyi y Elekcyi pokazanym w obronie w każdym czasie y mieyscu w ubespieczeniu Tey p. naypierwsze punkta znoszę naywiększe na wiarę S. y Oyczyznę iak nay usilniey przeswietnych Stanow, aby iak nayglownieyszą materyą wiążącą Serca y umysły dla ktorey życie y krew ofiarować iest naypożądańsza, naypierwszym ubespieczyć y ocalić raczyli prawem. Niech będą w żywey naszey pamięci pamiętne Władysława Łokietka Krola naszeg. Słowa: Polacy wolność nad życia y fortuny poważaią, a nad wolność Swiętą przeważaią wiarę. ~

Już to nayprzednienie iakowe nieboiaźń trzeźwa y prozna nie fanatyzm, do tey o całość wiary pobudza, y przynagla troskliwości, komuż niesą wiadome usilne przez trzy Seymy Konwokacyi, Elekcyi y Koronacyi y w teraznieyszym czasie zabiegi y starania Dyssydentow, dla rozpostrzenienia swych błędow y wolności, ktore dotąd w Dziedziczone od wielkich przodkow W.K.Mci Jego pobożność y Stanow gorliwość wstrzymowała, a gdy synowie ciemności swych nieprzestaią popi-

raż

popierać, o iakie Synowie Swiatłości czuwać niepowinni.

Potrzebna iest wtey mierze czułość mała ta iskra prędko nieugaszona wielki y szkodliwy zawsze czyni pożar, mało tego kwasić prędko nieoddalonego całą zarazą może. niewspominam Angielskiey Szwedzkiey, Duńskiey Szkockiey Norwedzkiey y innych Kraiow Historyi okropne zniszczeniem wiary prawowierney utraty wolności Narodowey targnienia Swiętokradzkich rąk przeciwko Krolowi pierwszemu Angielskiemu Karolowi, y osadzenia Tronu Angielskiego Kromwelem Człowiekiem podtego podtego urodzenia przez Dyssydentow zostawione przykłady, temi niebespieczeństwy potrzebniey nas uczą ostrożności, Francya pod absolutnym Krola swego zostaiąca rządem, zrożności wiar blizko dwuchset lat domową woyną zniszczona ledwie od ostatniego upadku dzielności Ludwika XIV rzeczą y Imieniem wielkiego przez wypędzenie Dyssydentow, ile szkody została do obfitych handlow rzemiosł y bogactw przyszła, niemożna tyle pożytkować obiecować z rozkrzewionych handlow y rzemiosł przez Dyssydentow, ile szkody iest y utraty przez wzruszenie przez nich publiczney Spokoyności.

Lecz y na domowych niezbywa przykładach rozszerzaiących się odszczepieństw, samey Dyssymulacyey prawowiernych, mieszaiących spokoyność publiczną, przeciwko Krolom y Rzeczypltey powstaiących, iawnie to swiadczy Władysława Jagiellona Statut w wielu Roku 1424. przeciwko wśliznioney y zaraz rozszerzoney Hussytow zarazy: Quod cum sub dissimulatione praeteriva non sine arcemur Divinae legis perpetuis institutis pestiferos haereticorum errores, quos in DEI. contemptum et in Christianae Fidei detrimentum, et enervationem politeq. coeturam iniquae perversorum corda conflaverunt, etiamsi quaecunque oporteret non subire pericula, afinibus nostris propulsare etc. Po smierci tegoż Władysława Jagiellona ożyła też hydra hussytow sekta swe błędy rozszerzaiące z zamieszaniem spokoyności publiczney dobra Biskupom zabo

wiąż

z obowiązku swego nieypełniaiącym gwałtownie odbierano, przed Wła=
dzami urzędami niechciano stawać, y dla tego to Stany Konfederacyą
zawarty w Korczynie, Roku 1438. przeciwko heretykom, Ich utrzymu=
iącym y nieposłusznym prawom. —

Iecz ziypełna była aż do Zygmunta Pierwszego wewnę=
trzna spokoyność, odszczepieńcy iey niemieszali wzruszone tylko w Gdań=
sku zamieszanie w Roku 1525. z prześladowaniem Katolików z profanowa=
niem Kościołów na Zbory obróconych naczynia świętych zrzuceniem, ka=
tolików wszystkich z Urzędów mocą Woysk Rzeplitey y xiążąt Pomeran=
skich Siestrzeńców swoich od tego wielkiego y Swiętobliwego Króla uspo=
koione. Tenże Zygmunt Pierwszy wyrokiem swoim do Piotra Kmi=
ty Kasztelana Sendomirskiego Marszałka Koronnego Starosty Krakow=
skiego wydanym ostrzegł pilnie, aby przeciwnym wierze Katolickiey
Naukom niedopuścił się szerzyć y według przestępstwa karał w Roku
zaś 1543. porwalaiące wyieżdżać za granicę z nauk y Księgę usprawiedli=
wiać się nakazuie. —

Samą tylko dyssymulatyą Zygmunta Augusta tak się wzmo=
gły odszczepieństwa, że po śmierci onego przynaglone stany niebespieczeń=
stwy domowego zamieszania warowały im mimo manifesta prymasa
Biskupów Województw Rawskiego Płockiego Mazowieckiego y Podlaskiego Po=
słów, żadnego do honorów y Urzędów niedaiące pozwolenia, a przecież od Ro=
ku 1573. tey Konfederacyi, do Roku 1587 przez lat Czternaście tak się w=
zmocnili, że Zygmunt Trzeci natenczas do Tronu przychodzący pięciu
tylko Senatorów Swieckich zastał katolików; Czytaymy Konfederacye 1632
1648. któremi dla wewnętrznych y zewnętrznych niebespieczeństw maiąc
naywięcey sobie pozwolonych przywileiów, wszakże Usu tylko nie zmo=
cy prawa pozwolone stosuiące zbory w Dobrach Królewskich konserwo=
wać pozwolone zakazuiące nowych stawiać. wszakże wiemy z Historyi
że Dyssydenci dla rozpostrzenienia swey wiary w zamieszaniu chcąc
iednak pożytki naywięcey do rozrywania elekcyi Zygmunta Trzeciego
do wzmocnienia Rokoszu przeciwko niemu przydali. Wiemyże z Karo=
lem

z Karolem IX. przeciwko Janowi Kazimierzowi z Karolem XII Krolami Szwedzkiemi przeciwko Augustowi Wtoremu Krolom y Panom swoim łączyli się y prawie liczbę swoiey woyska Szwedzkie przewyższali, Sama Konstytucya 1717. Opisuie złośliwe przeciwko wierze y Oyczyznie Dyssydentow postępki. ~

Niewspominam hystoryi Torunskiey z wzgardą Swiętey naszey wiary y powagi Rzeczypospolitey iey naywyższych Praw nieszczęśliwie za wieku naszego przypadłey przymuszone były Stany Rzeczypospolitey Konstytucyą Seymu 1724. Woysko swoie ruszyć na Assystencyą wyznaczonemu tey zuchwałości Sądowi, milczeć y zapomnieć niemożna zacięstego Gdanszczanow na tak wiele Konstytucyi Seymowych Relacyinych Assesorsorskich Dekretow uporu w nieoddaniu Katolikom Kościoła * Panny Maryi gwałtownie przez Dyssydentow opanowanego, y dla tego te dyssymulować Dyssydentom aby oni w swych tryumfowali, złościach y w nich się zatwardzali, a Rzeczpospolita y Wiara Prawowierna w ustawicznym były niebespieczeństwie y poruszeniu. ~

Niosę do Tronu Waszey Krolewskiey Mości z tym proiektem Wiarę Prawowierną ktora niewzruszone Krolestwa y Trony naymocniey utrzymuie, niosę do was przeswietny Senacie ktorych wielkie cnoty wielkie zasługi do tego Wyniosły Starszeństwa, niosę do ciebie Przeswietny Stanie Rycerski Godni Koledzy moi na ktorym iako na piersiach moralnego Rzeczypospolitey Ciała całość wiary y Oyczyzny zasadza się. Te wiarę Prawowierną ktorey istotnych nasladowcow Owoce pokazuią ktora bez uczynkow iest umarła y wzaiemnie bez niey uczynki, a naylepiey na żarliwych w obronie swoiey gruntuie się umysłach y czynach, ktora aż do grobu za nami poydzie y od Sędziego Boga według naszey gorliwości lub oziębłości rozeznana y sądzona będzie, y mowię słowy Polityka Starego Polskiego, a mo-

Amo libertatem in Curia in Senatu suspicio in armis praedico, ubiqz veneror, ubiqz depereo, sed tamen non ad aras mihi enim libertas Religionis non politicam sed politream, hoc est confusionem, turbas seditionis, pestem Reipublicae redolet.

Iuz na Sessyi dowiodłem Słowy prawa ktore są y być powinne naywiernieyszym Swiadectwem że ordynaryinie w bezkrolewiu Konfederacye iednomyslne stanowiły Prawa zgodą że extraordynaryinie lubo dla rożnych zawsze nagłych Rzeczypospolitey potrzeb przedsięwzięte bywały Konfederacye na Seymach iednak dostanowienia praw niewdawały tylko na początku Seymow rozwijały się dawny rząd wprowadzaiące y ubespieczaiące głos wolny in Iure vetandi zasadzony że nigdy długo nietrwały, Podobało się iednak Stanom Rzeczypospolitey mimo niektorych Senatorow y nas postow w nie wchodzących formować turnum na zniesienie Cła Generalnego od Szlacheckich własnych na gruntach swoich wydanych y wykarmionych towarow, a wtym przywrocenie iedney z Swobod Szlacheckiego Stanu na znak bowiem wolnośći od tych Ceł dawnemi prawami Stan Szlachecki był uwolniony z przyłączaiącemi się swemi Woiewództwy per pacta Subjectionis ta wolność była nadana, nietylko iednostayna zachodzić powinna zgoda, ale zgodne Waszey Krolewskiey Mośći y Stanom Rzeczypospolitey dziękczynienie, bez iakom mowił słowy wiekami całemi pamiętnemi Władysława Łokietka, że Polacy nasi przodkowie Wolność nad fortuny y życia poważali, a wiarę nad wolność przewarzali, tak po podpisanym ubespieczeniu Wiary proiekcie na zniesienie cła tego wolnośćiom Szlacheckim szkodliwego dziękowac, mieć będę honor.

Mośći Panie Marszałku Poselski Nasz wielce miłwy Panie, y prawa inaczey być niemogą tłumaczone tylko iak w sobie brzmieą według dawnych Statutow y Konstytucyey tym więcey Przysięgi. Przysięgłes wmPan mu Panie Marszałku Poselski Nasz Wielce Mi Panie żadney Konstytucyi, na ktoreyby zaszła Kontradykcya o ktorą

trzykroć

trzykroć pytać się powinieneś in Volumen Legum niepodawać y nie przypisywać. Przysięgli Jchmść Pana do pracy przyłączeni nie iako Konsyliarze do Konfederacyi, ale iako Kommissarze do Konstytucyi Wolnego Seymu, zpilnością przestrzegać, aby żadna Konstytucya in Volumen Legum niewchodziła na ktorey by omnium Ordinum nie zaszła zgoda, ta przysięga ustanowiona była na wolnym 1678 Roku Seymie, na Wolne Seymy ta przysięga nieprzerwanie aż dotąd na wolnych Seymach była używana, inney ani w historyi ani w prawie nieczytamy. Marszałka Konfederackiego, inne są obowiązki, inne przysięgi, Statuta, Konstytucye, nie są inaczey pisane y Stanowione tylko de unanimi Consensu lub za zgodą Omnium Ordinum, tak ufam gdy Senatorowie y my Posłowie nieporwałamy na podpisanie tego Eta generalnego proiektu, przed podpisaniem proiektu ubespieczenia Wiary niepodpiszesz przykłady przeciwko wyraźnym Prawom nie są tylko gorszącym bezprawiem. –

Grożoną nam cudzoziemską mocą mam ufność mocną że tych zprzymierzonych z Rzeczapospolitą Monarchow wyroki aż do poruszenia Wiary Prawowierney Narodu naszego wolnego, nikomu nie podległego zachodzić niemogą ani powinny, pogrozili nam Kolledzy Wygnaniem, miłe by nam było, y owszem Sama Smierć nayporządniesza za Utrzymanie Wiary, Wolności nayważszego prawa; Salus Reipublicae Suprema Lex esto ne quid Detrimenti Respublica patiatur? y ktory mam honor teraz łączyć się zprzezornemi Nieba y miłości Oyczyzny pełnemi Xiążęcia Jmci Biskupa Krakowskiego Sentymentami, radbym go przezwyciężyć y poprzedzić załozeniem głowy moiey fundamentow, ktoreby miały bydź kopane na wystawienie Zborow lub Oratoryow, iedno znaczących dla Dyssydentow Schadzkę, na Nabożeństwa, a pod tym pozorem może na bunty iako się trafiło nieszczęśliwie, a do was kończąc moię mowę Przeswietne Stany mowię: Aut vestris Stabit, aut ruet Roma lacertis. –

Myśli

Myśli z Okazyi mowy Xięcia Imci Podkomorzego Koronnego mianey o podatki i Konfederacyą za prośbą Jego onemu dane d. 21. 8br:

Zadosyć czyniąc Woli JO. Xięcia Imci Podkomorzego Koronnego, to co mi się zdaie z Okazyi mowy Jego wyrażam. —
Ponieważ konstytucye 1764. Konwokacyi poddawszy Ekonomiczne materie Iudiciaria, potestati Rzpltey mniej plenarie zostawiła Libertati Seym Koronacyi militaria et Iudicia także iudiciariae potestate przyłączył, a zatym przed opisaniem przysięgi Marszałka do czego by się miała stosować należy iasnie y wyraźnie osobliwie wyrazić przyczyny y materye w artykułach Ekonomiki, Woyska y Sprawiedliwości któreby mogły bydź podległe pluralitate niemasz bowiem żadney publiczney w szczególney którey była generalność niezawierała. —
Niemożna przeczyć y owszem radzić należy ustanowienia nowego podatku y aby ten iako y dawnieysze na poprawę woyska Żołdu y Aukcyonowanie onego podatki obrócone były, ale dalszym Seymów pluralitati votorum, Ustawę nowych podatków zostawiać rzecz iest pełna niebespieczeństwa, dla Stanu Szlacheckiego, y niepodobna mimo zlecenia onego pozwolenia, wszakże unaminitate w potrzeby Rzpltey nawiększe pozwalane były na Seymach podatki.
Gdyby Woiewodztwa od Konfederacyi swoich niemogł się wolnie bez rozwiązania generalney na Seymie, a generalnej na Seymie bez rozwięzania prywatnych po Woiewodztwach nigdyby niebespieczna wolnemu narodowi niezostawała Konfederacya, probuią Konstytucye 1673. 1717. 1736. przed ktorym ostatnim Seymie 1735. był zerwany, chociaż z Seymików pod Konfederacyą byli posłowie na początku iednak tych seymów rozwięzane były te Konfederacye y te Seymy Unanimitate dokończone były iak 1673. y 1736. —

Mowa na Sessyi Generała Kiiowskiego gdzie się znaydowali Podolscy y Podlascy Posłowie d. 28. 8bris Miana.

Powinne oświadczywszy Uszanowanie należytą cześć wielkim Senatorom Zacnym Posłom tu zgromadzonym, y Ich przezorne wielbiąc.

Zda

Senatorom, Lacnym Izdanie a wszczegulności Twoie JW. Biskupie Łucki Prezydencie nasz ktoremu iako łaskawemu pasterzowi iak nay-delikatnieyszey y naywybornieyszey mnie członieka części naucza wła-dza, ktoremu chwalebna o całość Wiary y Oyczyzny zarliwość nam iest przykładem, przyszłym wiekom będzie nauką, przystępuie do proponowa-ney sciągaiących się podatkow Czopkowego y Szeleznego proiektow Materyey.

Nikomu nie iest tayno że Instrukcye Postom są ustawą Sprawo-wania się tey granice przystąpić niepodobna Woiewodztwo Nasze Wołyń-skie ofiaruiące od kołtowego po czerwonym złotym co dosyć znaczną bez u-ciemiężenia żadnego uczyni Summę. z kondycyą aby y ten podatek y dawniey uchwalone na Samą Żołdu poprawę Woyska y na Aukcyowa-nie Onego anie na inne potrzeby był obrocony, innych wszelkich zakazu-iące nam przyimować podatkow przeczyć nam nakazuie podatkowi Czop-kowego y Szeleznego, Przydaie wstrętu hoynie bez pożytku Rzeczypospolitey tak szafowane przeszłe publiczne dochody z ktorych percepty 13. Millionow trzy tylko na zapłatę woysku dostatecznie, trzy zostaie się w Skarbie a siedm milionow niepożytecznie są wydane. od Polityków Podatki krwią Ubogich Ludzi są nazwane, iaknaypilniey powinny być oszczędzone, na same tylko prawdziwe y nieuchronne Rzeczypospolitey potrzeby wydawane być mogą. iak że więcey nowych u woiewodztwo wymagać podatkow gdy dawnieysze bez pożytku Rzptey były rozrzędzone, niemiała Rzplta z dochodow swoich tylko po kilkakroć sto Tysięcy z obydwoch Skarbow, zawsze od Expens pu-blicznych zostawały się pieniądze, iako nas informuią Kalkulacye Jchmciów PP. Podskarbich Koronnych y przeszłego Litewskiego, a teraz Woiew: Pomorskiego y Sukcessorow dawnieyszych Podskarbich Kalkulacye y Kwity, iako mamy przykład z Kalkulacyi Sukcessorow Siedlnickiego przez Kommissyą Ekonomi-czną odprawioney ktora dwa milliony Osmkroć sto tysięcy za nie-wypłacenie należące Rzptey oznaczyła Summę a o Milion Czterykroć sto tysięcy do Nas Stanow Rzeczyptey doszła, teraz powiększyliśmy do-chody Rzptey tak znacznemi, podatkami woysko nieprzyczyniono o-procz sta Pontynierow w Arsenałach nieprzybyło, a ledwie Expensa

wy-

Expensie wystarczyć mogą tak wielkie dochody.

Iest że to dobra Ekonomika? y mogąż Województwa mieć ochotę nowych wydawania podatkow, czyliż nam iest obiawiona onych potrzeba, czyliż nienależałoby się pierwiey porządnie postępuiące nam do Stanowienia praw pierwiey podać proiekta, Ordynaryinych y extraordynaryinych wydatkow, wiemy, iuż o dochodach daley wielość woyska y iakiego ustanowieć, a po zgodnych od nas tych proiektow przyięciu, przystąpić do Kalkulacyi, wiele na te potrzeby mieć możemy pieniędzy, wiele zbywać będzie, abyśmy Imieniem Województw naszych obmyślili, nowe przychody dostarczania według każdego Województwa Stanu położenia y Sposobności które bowiem mogą bydź iednym łatwieysze, drugie z tych okoliczności bydź mogą y są trudnieysze, Iak że mamy zezwalać na podatki choćbyśmy niemieli od Wdztwa Zakazu, gdy niewidziemy potrzeby y nieznamy wiele potrzeba, a przecież za naszą wiadomością y zezwoleniem to wszystko dziać się powinno.

Z pierwszego proiektu więcey by do Skarbu przychodziło pieniędzy, iak w Kraiu znayduie się, a zatym zubożony ustawicznemi redukcyami Kray zniszczeć by musiał, lecz że ten proiekt z tego i innych względow zgodnie od wszystkich WWMPanow odrzucony, do drugiego przystępuię.

Wiadomo iest że Czopowym z Miast tylko Województwa rozrządzały na Wsie niewkładaiące, iak na Sąsiada Sąsiad ma wkładać, iaka ma być zgoda, zostanie się tylko podnieta do krzywoprzysięstwa które zawsze Zemstę Boską na Narody ściągaiące, do kłutni niezgod między wspołObywatelami wolnym Narodom nayszkodliwszey y prawie niepodobieństwo do nadgrody ukrzywdzonym pokazuie się.

Przeszłe lata niemogą być likwidowane dla monety złey, ktorey spodziewaiące się redukcyi łatwo wydawali teraz łatwo teraz pewnie propinacye ustaną. Strata pewna gdy na pieniądzach w Kraiu zbywa.

Zapłata iest wielka dla Lustratora po trzy grosze od złotego y ied=

y iednego y że może być pobudką, że dla większego swego pożytku nad słuszność istotę powiększać będzie dochody z szkodą possesora, Forum kommissiey byłoby Obywatelom uciemięzliwe dla kilkunastu lub kilkadziesiąt złotych szkody pozywać, ieździć lub posyłać tak daleko, y żeby w Gromadach składano pieniądze, wygodnieyby było dla Obywatelów często lustracye przymnożyłyby trudności i uciemiężenia. —

Z tych y innych przyczyn które dla krotkości mijam y na fundamencie Instrukcyi mojey na podatek Czopowego y Szelężnego pozwolić nie mogę. —

40 Mowa Dnia 30. 8bris Miana z Okoliczności podatku Czopowego y Szelężnego, y wzięciu wszelkich podatkow o pluralitate. —

Trzy są nayszczegulnieysze y naymocnieysze oprocz innych kardynalnych Praw Krolestwa naszego Zawiasy Religia rożnością Wiar niezmieszana, wolny głos, na wolnym zasadzony nieporwalam, iak Konstytucya 1718. y inne Prawa swiadczą. Bezpieczeństwo Osob y fortun Stanu Szlacheckiego. Pierwszey ubespieczenie nimo tak żwawe Dyssydentow zamachy ustawiczne czynione na dalszy czas odłożone, dałby Bog aby przynaymniey w dalszych Seymowania postępkach było powrocone. Drugie pluralite złamane, wszak dawne prawo y Ustawy Seymu Konwokacyi 1764. to nazywa zupełną wolnością gdzie wolno niepozwolić, inaczey brzmienie tylko iest słow z parą niknące. O trzecim to iest o bespieczeństwie Osob y fortun Szlacheckich z przyczyny żądanych podatkow mam honor domowić się. —

Z Sparthy, z Rzymu przykłady gorliwości oboiey płci w Obronie swey Oyczyzny są godne naśladowania, lecz nietrzeba zasięgać historykow, w Stan Szlachecki, całość wiary Swietey miłey swey Oyczyzny y dostoieństwa Krolowi czynić. wyznaią to dobrowolnie sami Łaskawi Monarchowie w Swoich Statutach, ktore przywodzić wiadomym było by, prożno Czas dosyć wyciężony iescze więcey zmieściać. Zgoła od tego

Sta=

Stanu, od tey znaczney Części Królestwa honor Krola y obrona Rzpltey zawisła, y dotąd iest naypowinnieyszym tego Stanu Obowiązkiem swemi własnemi osobami, z swych własnych fortun bronić Oyczyzny y dla tego wszystkich wiekow Prawami te dobra naypiewniey ubespieczano. –

Wiem Ja że podatek Czopowego y Srebrnego na potrzebę Rzpltey był pozwalany, ale niemniey mi iest wiadomo że między innemi Swobodami y te ma naydawnieyszą Stan Szlachecki że podatkow nieopłaca tylko te niektore dobrowolnie zezwala. –

Mijam Ja co się za Mieczysława drugiego y Starego działo z przyczyny Wymagaiących podatkow przystępuię zaraz do Władysława Jagiełłona, że ten dla publicznego będąc potrzebnym pieniędzy Interessu to iest dla wykupienia od Krzyżakow Ziemi Dobrzyńskiey w Roku 1404. Seymiki złożył, dla uzyskania przez nie zezwolenia Stanu Szlacheckiego na ten podatek. –

Kazimierz Jagiellończyk Statutem swoim pod Choynicami Roku 1455. Vol. V Fol. 186. wyznaie że obywatele woiewodztwa Kuiawskiego w pilney Rzeczypospolitey potrzebie, dobrowolnie nieprzymusze nie złożyli Podatki, ostrzega aby to za powinność nie szło y ich Przywileiom nieszkodziło, a w Roku 1463. fol. 1202.- wspominaiąc Obywatelow Woiewodztwa Brzeskiego Kuiawskiego dobrą wolą w wypłaceniu Podatkow, na Woysko przeciwko Nieprzyiacielowi do tegoż Woiewodztwa zbliżaiącego się. Obowiązuie się, słowa są prawa. Promittimusq; quod Contributio non debet in posterum venire in sequellam neq; aliquam Contributionem de praedictis dignitariys et Terigenis Terra nostra Brestensis ipsis inoitis et Contradicentibus exigere et extorquere deinceps volumus et promittimus. Zygmunt Pierwszy Szlachte dla ciężaru Obrony Rzpltey od Czopowego w miastach z Piwa Warzonego na swoię potrzebę uwalnia, tenże Zygmund Pierwszy w Roku 1539. w Krakowie Obronę Rzeczypospolitey, po długich Sprzeczkach za zgodą Senatu y Posłow Ziemskich postanowił.

Zygmund August 1553 za Zgodą Senatu y Posłow Ziem-

skich

podatki stanowił pro hac una vice et non ultra a w Roku 1569. Vol. 2 fol. 1: 747 od wszystkich poborow Myt: ale uwalnia Obywatelow y zwolnościami Koronnych ich porownywa; w przywileiu przywrocenia woiewodztwa naszego Wołyńskiego, do korony iasny iest punkt. Także y około ruszenia na woyne y wdawania iakich podatkow według uchwały a Konstytucyi Koronney Seymowey z pozwolenia Ich Posłow na Seym walny Koronny z zupełney a niezamierzoney mocy przysłanych na wszystkie Korone Polskey położoney, oni y potomkowie Ich od nas y Potomkow Naszych będą, y być maią zachowani wiecznemi czasy. Wszakże prawa z ktoremi łączą się Narody wiecznie powinni być dochowane, My pozwalamy na ten rodzay podatku uznaiemy że to iest materya Status iakie Sądowym na nas ma być włożony Obrzędkiem. –

Wszystkich Kraiow ktoregokolwiek rządu naywyższey iest władzy Stanowienie podatkow, iest Materya Status rząd Naywyższy ie decyduie, a iako Constitutivum iest naszey Rzeczypospolitey iednostayna Stanow wola tak od tey Stanowienie podatkow zawisło. Denbiński Polityk Polski dostatki Stanu Szlacheckiego nazwał krwią ktorey wyniszczenie, to polityczne Ciało słabiąc Śmiertelnym być może Rzeczypospolitey razem. –

Czytamy iuż nie historią, ale prawa w każdym Czasie na zgodnych y wolnych Seymach dla potrzeby Rzeczypospolitey Stanowione były podatki, zwycięstwa rozszerzone Kraie utrzymane Wiarę świętą, swobody, wolności, granice nietylko zachowane, ale y rozszerzane mamy. Straszeni byli nasi przodkowie nieprzyiaciołom, Przyiaciołom pożytecznemi widziemy y teraz potrzebę poprawienia Żołdu Staremu woysku, ile przy podniesieniu Ceny żywności y towarow widziemy że znamy potrzebę pomnożenia Woyska przynaymniey dla utrzymania wewnętrznego bespieczeństwa, nie unikniemy dobrowolney z fortun naszych Offiary na proporcyonalney żołd, ale nam trzeba wchodzącym do Rządu publicznego wiedzieć iak przeszłe Obrocone są podatki, iaki z nich publiczny wyniknął pożytek, iaka ma być

Ordyna–

Ordynaryina przyszłych czasow expensa co mamy na nadzwyczayne zo stawić kosztá; iakie y iak wiele mieć będziemy woyska, abyśmy przy ustanowieniu Żołdu widzieli co mamy dodać wiele nowych mamy na sie bie przyiąć ciężarow do wypłacenia tych kosztow, ale chcemy to uczynić dobrowolnie z miłości Oyczyzny wszystkie przewyższaiący racyą, Łatwiey czym ktory być może sposobem y niespokoyności naszych współ Oby watelow w domu pozostałych nieobciążaiąc. Cożby to był za gospodarz ktoryby dawnych swych dochodow, niezmiarkowawszy, niebespieczyw szy sobie spokoyności bez ułożenia planty determinowaney, czynił wydat ki. Cożby to za Gospodarz, aby rownych z każdych gruntow y dobr żą dał zyskow. musi ie według Stanu ich położenia, Konsumpcyi Rzek portowych, zbycia spokoyności poddaństwa miarkować. —

Między innemi rowności przymiotami y ten iest aby Stany Rzeczypospolitey rowno znosić, iednak iako na seymach walnych zgodnie Rzeczpospolita zoswych gwałtownych potrzebach przeciwko swym nieprzyiaciołom stanowiła podatki, tak posłow odwołuiących się do Bra ci maiących ograniczoną władzę do przyięcia tych poborow nieprzymu wałała, y owszem dla potrzebney woiewodztw rezolucyi Seymiki wy= znaczała, tudzież niektore podatki według Stanu y sposobności swych Stanow wyznaczała, Stwierdzam słowa moie świadectwem prawa. —

W Roku 1578. Vol: 2. fol: 980. gdy woiewodztwa Krakow skie, Sendomirskie, y Sieradzkie, maiąc potestatem limitatam uchwalonego zgodnie przez inne woiewodztwa nieprzyięty poboru, mieli naznaczone Seymiki z ktorych naypierwiey woiewodztwo Siera dzkie, potym Krakowskie, y Sendomirskie, do iednostayney przy= stąpili zgody: z kondycyami umiarkowania podatku od Piwa y Ob= iaśnienia artykułow ciemno napisanych około wybierania tych po datkow, Uniwersały tegoż Roku 1578. 1581. 1588. 1589. Mocą Seymow uchwalone od podatkow na wszystkie woiewodztwa z Łanowych rol wy ięty W. X. Litewskie Woiewodztwa Kiiowskie, Wołyńskie, y inne z przyczy ny niewymierzonych Łanow, z włoki iedney zabieraiący dwa Dymy

Złoty

złoty iden rzkarały dawać, a Ziemi Halickiey, y woiewodztwu Podolskie mu zaczewszy od Lwowa, nie z łanów ani z dymów ale od pługa po złote mu dawać wyznaczyły, y w ciach między Prowincyami Litt. a Koronnemi rożność uczyniły, w Roku zaś 1591. gdy prowincia W. X. Litt. z swemi Senatorami i posłami ograniczoną maiąc władzę uchwalonego zgodnie przez Prowincye Koronne niechcieli przyiąć podatku, chociaż woyna następowała z Tureckim Państwem, wyznaczono im Seymiki na zwykłych miejscach dla dobrowolnego przy nich nato pobory pozwolenia, zapewnieniem obrócenia tych poborow na woysko tamże od poboru z kmiecych rol dla W. X. Litew: dla woiewodztwa Kijowskiego. Wołyńskiego Podolskiego. Bracławskiego, rowne iak wyżey stanęły excepcye w Roku zaś 1593. gdy niektore woiewodztwa Koronne wszystkie Litewskie prusskie uchwalonych przez inne Woiewodztwa Koronne podatkow dla nieograniczoney sobie władzy przyiąć niechciały iako w Roku 1595. Woiewodztwa Poznańskie, Kaliskie Łęczyckie, Ziemia Dobrzyńska, Sochaczewska, Gostyńska, Seymiki im naznaczono na też podatki dla W. X. L. Woiewodztw Kiiowskiego, Wołynskiego, Podolskiego Bracławskiego, y Ziemi Halickiey też czytamy excepcyą Konstytucya 1596. o dobrowolnym napierwszowoyne podatki Ziemi Dobrzyńskiey na swoim Seymiku zezwolenia y o wzięciu nowego podatku do Braci wspomina, a Uniwersały poborowe 1598. 1601. 1602. 1603. zgodnie przyięte y uchwalone pobory a podobne iak przedtym dla woiewod: czytamy excepcye w Roku 1618. niektore podatki niektore Woiewodztwa do braci wzięty w Roku 1619. 1620. 1621. 1624. 1626. 1627. Woiewództwa rozne sobie wybrały y Ustanowiły podatki niektore wzięty do braci w Roku 1635. pozwolone są woiewodztwom do wybrania podatki w tych latach różniąc się podatki, prowincyi Koronnych y Litewskich, na drugim Seymie tegoż roku 1635. żądanie Krolewskie stanom oboyga narodow przełożone, gdyż za niewiadomością Braci w domu pozostałych skutku w ziąć niemogło, na Seymiki odesłane Konstytucya 1640. Uchwały podatku przez woiewodztwa do skutku przywodzić nakazuie. =

Skracaiąc resztę lat panowania Władysława Czwartego wszytkie

Jana

Jana Kazimierza, Michała y Jana Krolow naszych iako ustawiczney na pełnione były woyney tak nietylko prowincyi W. X. L. od Koronnych, ale też samych Koronnych, tudzież prowincyi W. X. L. Woiewodztw różniące się podatkow czytamy sposoby, inne brane do Braci na Seymiki. —

A Konstytucya przywiedziona Roku 1690. deklaracyą Podatkow od wiewodztw znosząca Konstytucyą 1703. do następuiącego odłożona Seymu, y radą walną Warszawską 1710. do innego ieszcze ad discernendum odłożona Seymu w konstytucyi 1717. Woiewodztwa Kijowskie Wołyńskie Podolskie Bracławskie y Ziemię Halicką od Generalnego widziemy wyięte pogłownego podatku, y tylko podymne wypłacaiące iako też prowincyą W. X. L. oprocz podymnego Cło generalne, Czopowe y Szeleżne wypłacaią. —

A gdy się dowiodło dawnemi y ustawicznemi Prawami że rożność podatkow nieszkodziła potrzebney rowności, y podatki nieinaczey tylko za zezwoleniem Woiewodztw Ziem y powiatow, przez swych Posłow uchwalone bywały, a niemaiący zlecenia, postowie do nich odzywali się iakie tu przeciwności rzeczy. —

Z przykładow zgodnych Ustaw podatkow w potrzebach Rzeczypospolitey można wnosić że w potrzebach Rzeczypospolitey na równey zbywać niebędzie gorliwości w zgodnym ustanowieniu podatkow lecz ustawę podatkow podawać niepraktykowaney dotąd większości głosow oprocz poruszenia dawnego rządu iest wielkie niebespieczeństwo dla fortun Szlacheckich, gdy były Piotr Jakub, Jan sami za siebie pozwalali mogliby bydź skromniej szymi w pozwalaniu, ale że te podatki na innych rościągaią się, łatwiej sze dla spodziewanych swych własnych pożytkow być może pozwolenie:

Nie niewskurał Agis krol Sparthański dla uspokoienia y uszczęśliwienia swey Rzpltey z swoią familią, trzy części prawie Sparty gruntu posiadaiący zbytnie grunta do rowności od Likurga ustanowioney offiaruiący byleby maiętności za iego poszli przykładem, większość głosow na zieździe ustanowionym bogaczow idące śladami te zbawienne y pożyteczne narodowi swemu odrzuciła ułożenie y owszem tenże Krol Agis za tę chwalebną offiarę przez starania Bogaczow z całą familią był uduszony.

Tez

Jeżeliby w niebespieczenstwie była wiara od większości głosow ktora wszyst
kie przezwyciężać powinna przyczyny ieżeliby wolność była w niebespieczen
stwie do większości głosow przykłady dawnych wolnych Narodow iako Da
nij y Szwecyi należytey uczą nas ostrożności lubo nieiest tayno że Oby=
watele pod Absolutnemi Krolow zostaiący rządami, nieznośnemi często dla
wymysłności onych uciemiężeni zostaią podatkami, Coż dopiero o podat=
kach rozumieć. –

Y dla tego łączyć się chciałem z zdaniem Imb. Pana Łęczyckiego Godnego
Kolegi naszego w tey okoliczności tylko mi głos niebył pozwony. Chocibym row
nie iak on niepowszywcie znosił przykrości Konstytucya 1609. nakazuiąca Po
słom na Seymach szlachcicowi na Seymiku o całość praw domawiać się y przy
rzeczone od przedwieczney prawdy niemogącey omylić prześladowanym dla Spra=
wiedliwości błogosławieństwo wzmacniać nas zawsze będzie. –

Niech mi się godzi choć krotko wyrazić zdanie na obronę dawnego Rze
czypospolitey Rządu wiednomyślności zawartego teraz obrzydzonego że to nie
był rząd bez czynności, że to niebył rząd Anarchiey teraz nazwany.
szesc tak wielkich Prawa Xięgi, zachowana wiara prawowierna, swo
body, wolności, rozprzestrzenione Granice, poważne prawowiernego Krole=
stwa Sciany całego Chrześcianstwa, y nie rzeczę tytuły mocno rzetelne da
ią swiadectwa. wszystkie narody wolne obszerne dla większości głosow y
wzruszenia lub odmienienia praw kardynalnych w niewolą wpadły. Mi=
iam przypadki wszystkich, wolnych Rzeczypospolitych dla oszczędze
nia czasu przykład Rzymskiey Rzeczypospolitey cały prawie władnącey
Swiatem krotko namieniam. wszak wszyscy Historycy y Politycy
od złamania wolnego niepozwalam przez Tyberyusza Grachusa
Trybuna ludu w Osobie Kolegi swego Oktawiana niepozwalaiące
go na podział gruntow, było epoką niewoli by mocney y obszerney
Rzeczypospolitey. Cyceronowi że iednego z Dziesięciu Trybunow nie
pozwalanie złą dziewięciu wstrzymywało wolą, że wolne. nie
pozwalam było naymocnieyszą twierdzą tey mocney y Obszerney
Rzeczypospolitey ktorą Tyberyusz niszcząc smiertelny Iey zadał raz. –

Przy=

Przywiedzione Ustawy Konwokacyi y Koronacyi niemo-
gą w tey mierze przekonywać, nakazuią tylko zuchwalonych
na ten czas podatkow Sądowym Obrzędkiem dawne podym
nego y pogłownego, znosić iako czytam pierwszę Follio 32. –
Desideria y proiekta Skarbowe ku pożytkowi Rzeczypospolitey
y iakiey kolwiek okoliczności sciągaiącey się z ktorychby nawet
wynaleść można sposob alleviacy dla prześladowanych podatka
mi woiewodztw ad cognitionem et resolutionem Statuum podai
y de transactis Suis sprawić się ma, a Stany Rzeczypospolitey
figura iudiciaria to decydować będę. Drugą folio 35. Ta y
dla żądania wszech Stanow Oboyga narodow postanawiamy
iż zniesieniu tych uciążliwych pogłownego y podymnego podatkow
daley iść w odwłokę niedopuściemy iak tylko do przyszłego Seymu
Ordynaryinego 1766. na ktorym po wysłuchanych Skarbow Oboy-
ga Narodow rachunkach, skoroby znich niepokazał się dostarcza-
iący Sposob, zniesienia tych ciężarow, inne nayskuteczniejsze dla
zapłaty Woyska Sposoby obmyslić y Ustanowić będą się powinni. –

Po Ustanowionym Roku 1717. pogłownym y podymnym
doszły Seymy zgodnie 1718. 1724. 1726. 1736. oprocz Konwo-
kacyi zgodney y Elekcyi Augusta III rozdwoioney pod Laską
Wielkopolanina Ponińskiego, naostatek Woiewody Poznańskiego, a
zatym o niedochodzenie Seymow niemożna się Skarżyć. –

Niedochodziły za ostatniego Panowania Seymy, gdyby
większość głosow niemi rządziła podobnoby śmy dwukrotnie przy
zaiętey w całey Europie Wojennym upale większe iak saxo
nia optakiwali Kleski, y tobyśmy chwalili co teraz ganiemy,
wszakże Interes Krola zmarłego wprowadził Woyska Cudzoziem
skie do Polski, wszakże, dla interesu Krola poniesione od wspołO-
bywatelow zprzyczyny Woysk Cudzoziemskich Dyssymulowaliś-
my krzywdy, czyliżby większość głosow do mocy . y powagi zaw
sze przywiązana tym mogła się zastawić niebespieczeństwom, po

dob-

podobneby ie była pomnożyła.

Nie zbogaćtu bo w te naypodleyszego Umystu ludzie optywaią bo te wprowadzone do Rzymu, Sparthy, a ten y innych wolnych Narodow niewolę onym sprawiły, nie zwycięstwo bo pomnożona Zwycięstwy Rzymskiey Rzeczypospolitey wielkość była iedną zprzyczyn iey Upadku, Szczęśliwość iest narodow rozumiana, ale z wolności mowienia y czynienia iako S. Paweł mowi. Iesteśmy Synami wolney, nie niewolney y Polityk, O! dobra wolności nad wszyskie naydrogszy szacowniejsza Skarby ktora gdy zginie, nic nieiest miłego y owszem iest lepiey umierać. Zniesione iest Ato Generalne iednomyslności bo ktoźby sprzeciwiać się mogł, abyśmy do iedney z dawnych naznak wolności nadaney przywroceni, Swobody. podana była tylko propozycya dla oddalenia proiektu ubespieczenia. Wiary przez zacnych Senatorow y nas postow zżądanego aby naypierwiey był podpisany czyli ma być zniesione ato, czyli zachowane nikt się temu niemogł sprzeciwiać, y niesprzeciwiał, y owszem zpostanowienia ata generalnego wolności głosow wolnościom naszym szkodliwego a Sąsiadom przykrego, iawny dowod szkodliwości w większości głosow pokazuie się Ato in Regno zgodnie iest zniesione.

Iuż w pierwszych głosach moich dowiodłem słowy prawa że Konfederacye Ordynaryjne w bezkrolewiu extraordynaryjne dla roźney trudnosci przypadkow y niebespieczeństw knowane nigdy się ustanowić nie przez Seymy praw niewdawały na poczętkach Seymow z ubespieczeniem dawney formy rządu y Wolnego, niepozwalam rozwiązywały się że zaś dla spoźnionego na tenczas czasu niektore opuściłem okoliczności, teraz ie krotko namieniam. –

Rady Warszawskiey 1710. Seymem nazwać niemogę ktora z gwałtowney Krolestwa potrzeby zastanowienia się Krolowi Szwedzkiemu Karolowi XII. uspokoienia wewnętrznego zamieszania przywrocenia Krola własnego Krolestwu, Tronu Krolowi ubespieczenia wiary prawowierney w tym zamieszaniu Dyssydentow powszechney stawała, gdy iey tytuł przy sobie tytuł przez siebie samę y poźnieysze prawa dany, więcey ieszcze opisaniey –

iey Walney radą nie Seymem nazywa. –

Mowi te rada Warszawska Fol 137 Vol. 6.ᵒ Iniemogąc wterazniey szym na nader ab intra et ab extra niebespiecznym Stanie zaraz via tota et ordinaria przez złozenie seymu Ordynaryinego radzie otey Rzeplitey wprzod Seymiki a potym nineyszy walny ziazd sub vinculo et vigo re generalney Sendomirskiey Konfederacyi złozylismy, na ktorym nicu bliziaiąc bynaymniey Authoritate Seymow Walnych, ani na mieysce Orych niewnosząc novam formam Consiliorum owszem wszelkie dawne prawa, Konstytucyą około składania Seymow in pleno robore warujące, y iak nayprędzey Seym walny designare deklarujący. Toz ostrzega Diploma Augusta drugiego, na karcie 144. między te ustawy wpisa ne, y wkrotkim czasie Seym walny Stanum Rzeplitey stante integra et Me sa generali Sendomiriensis Confederatione declarujemy, dalsze nastepu iące prosze uwazać słowa. chcąc iey antiquam formam status przywrocić y wzdo bach dawnych uti liberam et legitimam et Sui constitutivam ac dominam Su riam suorum iak naylepiey ufundować y iakosmy od tronu naszego salorum ius vetandi ut pupilam libertatis deklarowali, tak y teraz omnimo edare Securita tem eius active warujemy. Na tych ustawach podpisał się Denff. Hetman Pol ny Litt. miecznik Koronny marszałkiem Konfederacyi, wiadomo bowiem ze Hetmani zswych urzędow niemaią mieysca w Senacie, y ze wRoku 1672. Czarnecki złozył pierwiej Kaszt. Kiiowskę nim został marszałkiem Konfederacyi pod Tyszowcami nadtejże Radzie War szawskiey 1710. w większey liczbie iak zwyczay iest deputatow do Konstytucyi Deputatow do Senatu, podpisali się y przytomność iest zapisana Senatorow, postow Urzędnikow dworskich y ziemskich, To trzeba uwazać ze Konfederacya Sendomirska dla tak gwałtownych Rzeplitej potrzeb, y przeciągnionych iey niebespieczenstw Roku 1704. U formowana była wRok po seymie zgodnym 1703. trwała lat kilka niewdawa iąc się ustanowienia praw ꝑ Seymy, y owszem na radzie Warszawskiey 1710 ostrzezone było ius vetandi unica pupila libertatis; Na Seymie zaś 1712. extraordy naryinym tenze Denhofft. podpisał się marszałkiem Seymowym y delegacyi według zwyczaiu do Konstytucyi złozonym, aby czy narod Polski y W x L. cieszył się Antiqua forma consiliorum ten Seym 1712. limituiące się ostrzegł regres do Izby Poselskiey do

pros

do proponowania y formowania praw. —

Seym teraznieyszy walny Konfederacyi niepowinien bydź podlegly, ale antiqua forma z zachowaniem wcałości, zrzeniey wolnego niepozwalam, na głosy niepozwalania były konsyderowane, a przecież głos wolny Konstytucyą 1609. Posłowi na Seymie, Szlachcicowi na Seymiku ostrzezony iest znakiem wolności, niepozwalania zaś nasze na turnum, chociaż turnus iest znakiem ucisnioney wolności, żadnego niemiały względu. — Proiekta dawano nam tylko po dobrze, dla zabawy, a rzeczy nowo poprawioney, ledwie przeczytany ma być zaraz prawem Autoryzowany, gdyby zaś niewolno nam było posłom y Senatorom rozważać proiektow, niepotrzebna by była nasza bytność. —

Czytam Instrukcyą moię, chcąc podeprzeć Rzeplitey wpomnożeniu sey sił pozwalamy kotłowe generalne po Czer. złotym na rok od iednego kotła, a ten podatek iako inne dawnieyszemi postanowione Seymami, na same pomnożenie woyska y poprawienie żołdu onemu obrocone być powinne, a na artylleryą dawne pacta y prawa dawnych Krolow 2. Starostwa naznaczyli, to aby neypierwey do skutku przyszło JJWW. Posłowie ostrzegą, na żadne inne więcey podatki JJWW. Posłowie pozwalać niemaią. Y dopraszam się teraz pozwolonego słusznie przeswietnym wojewod: Pruskim dobrodzieystwa proszącym Posłom ni gdy nieodmienionego iako swiadectwa praw przetorzytem. —

A iako tu nietylko o proiekt idzie, iako bardziey aby fortuny Szlacheckie niepodobały szczęśliwcy pluralitatis, tak na fundamencie moiey a naywiekszy niebespieczenstwa fortun Szlacheckich, z ktorych iest iedyna Rzeplitta Obrona, ani na Turnum ani na proiekta niepozwalam.

Wszakże Rzeplitta nigdy nieufaiąc większości głosow ostrzegła w Senatu Radach Konstytucyą 1576. Aby tych Sentencya była konsyderowana, ktory się naywięcey prawom Przywileiom y zwyczaiom kraiu zbliżaiąc Konstytucyą zaś 1717. habito respectu pluralitatis Votorum Legibus non repugnantium. —

Kończę niedaiąc votum przez poszanowanie Wolnego niepozwalam dawnemi prawami Konstytucyą 1718. na Seymach Seymikach y wszystkich ziazdach ostrzezonego y aby tym szkodliwym przykładem materya podatkow niepodpadała większości głosow kończę Mowie Statysty Rzymskiego słowy. Moribus antiquis Res stat Romana virisq; Nostra vero aetas cum Rempublicam sicut picturam accepisset egregiam, sed iam evanescentem vetustate, non modo eam Coloribus iisdem quibus fuerat renovare neglexit, sed ne id quidem curavit, ut formam saltim eius et extrema tandem lineamenta Servaret. —

Kopia. —

Kopia Listu do JW. Xiędza Wołłowicza Biskupa Łuckiego dnia 1. 8bris pisanego z Okazyi, połączenia się na Konfederacyi, tegoż dnia Biskupow Krakowskiego y Kuiawskiego. –

Dosyć iesteśmy nieszczęśliwemi że do pola tak wielkiego mało mamy robotnikow, pożytecznie dla Kościoła y Oyczyzny pracuiących, ieszcze dotkliwszym iestem przerażony żalem że między tak szczupłą dobrych pastyrzow garstką, wzmagaiącą się rożnie ktore onych liczbę umnieyszyć mogą ktoż do tey przystąpi społeczności gdzie rożnie y nienawiści mieszczą się. –

Wszelkie między obywatelami kłotnie się okropnie narodom szkodliwsze między wyniesionemi na dostoyności nayszkodliwsze, między Biskupami, okropne z tąd mamy bodaj nigdzie ani w Polszcze niepraktykowane dla Kościoła Chrystusowego y dla swych kraiow skutki. –

Ktorych miłość boska gorliwość o całość wiary y Oyczyzny złączyła słowa rozrywać niepowinny ieden drugiemu przepuścić powinien, winniśmy Kościołowi y Oyczyznie, ktorych teraz iest interess, passye wszystkich dobra że y krzywdy aktualne czyli mniemane ofiarować. –

Mamy w dwoch Karthageńczykach Komiskarze y Hannonie, ci Poganie lubo nieznośną byli przeciwko sobie zapaleni nienawiścią, przecież zgodnie bronili y obronili swą Oyczyzny wierdząc z Bramy Miasta na woynę te słowa do siebie powiedzieli, zostawmy tu naszą nienawiść, abyśmy nazad powracaiące powzięli. Ja sam od tych z ktoremi teraz tęsknię, miałem wiele dotknięcia, nieczekałem przeprosżenia, albo wezwania sam łączyłem i do obrony wiary prawowierney y Narodowey wolności pobudziłem. –

Przeto te pogodzenia kollegow, nayprzęcey JW. P. Dobrodzieiowi przystoi od Obydwuch z doskonałości cnot, poważanemu łatwości pewney przez szacunek godzącego y godzących się spodziewam, Niech się kłocą y rożnicą aby [illegible] byli ktorzy niesprawiedliwości myślą, a niech pokoy zgoda, z sprawiedliwością pocałowawszy się zawsze trwaią, Co że mnie będzie tak chwalebnym y potrzebnym JW Panu Dobr. pomagać będę usilnością y czynić będę do pogodzenia między temi zacnemi Biskupami y nami wszystkimi, dla dobroci Kościoła y Oyczyzny łączonemi, aby była iedność zgodna y miłość, a Bog będzie z nami

że

ze przekonam szkodliwe zamachi ubespieczemy wiarę prawowierną Ocalemy swobody, Wolności y fortuny nasze y nieśmiertelną sobie zostawiemy chwałę, dobry teraźnieyszym y przeszłym zostawiemy przykład wiekom, cieszę się iuż nadzieią dał by Bog porządanemi na zawstydzenie niechętnych porządanemi cieszyć się skutkami, y zostaię zgłębokiem uszanowaniem. —

Mowa na Sessyi Prowincyonalney u XX. Bernardynow pod pre-
zydencyą Xięcia Czartoryiskiego Woiewody Ruskiego odprawioney w 11. 9bri
miana z okoliczności proiektu monet bespieczeństwa Summ i Zapisow.

Pierwiastki głosu mnie pozwolonego na powinne W.X. Mci Obracam Usza-
nowanie, pochwał W.X. Mci tak szczupła czasu krótkość, ani moie usta ogarnąć
niemogą, W.X.Mci będzie swiadectwa iego Serca potomności wiekow w nich przy
zwoite sobie oddziedziczaiące pochwały.–

Co do materyi Ewalniey dwie okoliczności utrzymywać mogą przy proiekcie
Xięcia Jmci Podkomorzego Koronnego żądania Krola Jmci Pruskiego, y bes-
pieczeństwo fortun, Summ, Zapisow, Kontraktow y innych Tranzakcyi Duchow
nych y Szlacheckich.–

Są słuszne na żądania K.J.M. Pruskiego, gdyby były odpowiedzi, że nie
rzeczpłta do Krola Jmci Pruskiego monety, ale Krol Jmsc Pruski do Rzepltey
Monety stosować się powinien, iako dawnieysze y Welawskie Traktaty swiad
czą że Krol Jmsc Pruski bicie swoią nieznosił się z Rzepltą, że przed za
częciem tu bicia monety podawali Jchmcie: Panowie Ministrowie nasi JmPanu
Rezydentowi onego memoryały oswiadczaiące zaczęcie bicia monety że żadney nieode
brali rezolucyi, i że z podłey monety wielka na Kray wypływa Szkoda, iako te
raz nieszczęsliwie doznaiemy, ale że często racya musi ustępować mocy, zda
wało by mi się w tey okazyi i okoliczności dogodzić woli ieżeliby taka była,
mocnego sąsiada więcey powiem znaiąc słabość w siłach naszych, radzę w mniey
szych okolicznościach wiary prawowierney y narodowey wolności nieobrażaią
cych dogadzać żądaniom naszych mocnych Sąsiadow dla niedania im nay
lekszego do niechęci powodu, a iak nayżwawiey zastawić się w okolicznościach
Wiary dla ktorey fortuny, zdrowia, y Życia same ofiarować iest upragnio
ney Szczęsliwością woyny z tey iedney miary niemaiąc innego pozoru ci Mo
narchowie nie mogą zaczynać, Nie są ci monarchowie tak przekonani, fa
natyzmem dla swych Wiar. aby woynę Wiary przedsię brali, dla rozkrzewie-
nia Ich w Kraiach sobie niepodległych wiedzą, żeby nam na pomocy y
posiłkach od Katolickich Narodow y nanaygorliwszey nam Samym smie

ci

maiąc broń w ręku lub zwycięstwa do którego często rospacz pomaga, chęci
y odwadze niezbywało. —

Lecz gdy nas W. X. M. upewniasz, że Król Jmć Pruski ustanowienie te raźnieysze ceny złota y srebrney monety, niebędzie miał za złe, y że przytomny Jego Minister żadney dotęd oto niepodał Skargi, ostrzegaiąc się bezpieczeństwo kontraktów, Zapisów Tranzakcyi y Summ duchownych y Szlacheckich, z lepszey monety obfite w Kraiu widzę pożytki, byleby wystarczała, Towary Handel muszą tak brać będziemy Złota y Srebro, tak wydawać przestaię na proiekcie od JmPana Referendarza Koronnego z dodatkiem iako sprawiedliwość niepowinna mieć w zględem na Stany y Osoby, tak aby kupcy Mieszczanie y innego Stanu Ludzie w długach dawniey zaciągnionych y wexlach równym tego prawa uszczęśliwieni byli dobrodzieystwem w Summach. zaś za towary według dawnego biegu złota y srebra, ponieważ według tego Szacunek towarów y profita swoie stanowili. te zdanie moie złączone zdaniami pięciu kollegów moich wyrażam, y piszę krysek sześć za proiektem JmPana Referendarza Koronnego z kondycyą wyrażoną. —

80 Mowa z Okazyi Ewaluacyi Monety dię 12 9bris miana.

Już na dniu onegdayszym oświadczyłem, że chcąc dla pożytku Narodu y uszczęśliwienia iednostayney w kraiu zgodney z cudzoziemskiemi y dobrey monety przyimowałem y teraz przyimuię monetę w Szacunku wyrażonym, y zniżenie według teyże monety czerwonego Złotego do złotych szesnastu y groszy dwadzieścia y dwa y pół, z kondycyą Sprawiedliwą ubespieczenia przeszłych Kontraktów, zapisów Skryptów, y innych tranzakcyi w Ufności Wiary publiczney powagą, Prawa od Rzeczypltey ztwierdzoney Sprawowanych, aby Summy odtąd monetą w Kontrakcie wyrażoną, Szacunkiem teraźnieyszym były wypłacane. —

O pożytkach z nowey dobrey monety byleby krajowi wystarczać mogła nikt wątpić niemoże, świeże Strat publicznych z Tey-

wyro=

wprowadzoney monety y pomnożoney przykłady przezwyciężaiące każdego Umysł, y potrzebney iuż nie z cudzego ale z swego własnego przypadku uczą ostrożnośći. —

Niemasz in specie w Anglij Sterlingow, w Francyi Liwrow ale moneta zawsze y złoto wewnętrzne zachowuie ceny, ieśliby była z swey istoty, czyli przez dopłacenia droższa Moneta nad we wnętrzny Swoy Szacunek, niezmierneby Krajowi przyniosła Szkody dla podniesienia Ceny Towarow, y z innych miar, jako też dla spodziewaney w krotce redukcyi, ktorey okropne widziemy z ni szczenia, z ubożenia Kraiu y niedostatku wszędzie pieniędzy Skutki Mamy przykład pod Panowaniem Jana Kazimierza, że Rzeczpo spolita Ustawicznemi przymuszona Woynami, dla większego z Menni cy pożytku, podleyszą nad wewnętrzne Szacunek y niezgodno z cudzemi Krajami bić rozkazała monetę w Roku 1659. lecz postrzegłszy znaczne z tąd pochodzące swych narodow Straty, y że innych kurrencyi mieć mogła, zakazała bić monetę y zamknąć mennicę rozkazała. —

Podła moneta wnosząc nieźliczone do Kraiu Szkody, ani daiącemu ani biorącemu niebyłaby pożyteczna, tylko Samey Men nicy, lecz Jego Krolewska Mość iako Prawdziwy Oćieć Oyczyzny, iey dobro nad Swoie przekładaiący, pożytki maiąc ustąpione przedtym Stanom Rzeczypospolitey od Zygmunta III Ius cudendo Moneta w Zastaw Synowskiey Miłośći y ufnośći do Życia Sobie powierzone, roskazał bić dobrą według wewnętrznego Szacunku Monety dla Uszczęśliwienia Krajow, za co Sława wieczna Szacowniejsza nad ney większe Skarby, y nayszacowniejsza Obywatelow wdzięczność nadgradzać będzie, zacożbyśmy swego własnego niechcieli mieć uszczęśliwienia, a za cożbyśmy swey własney szukać chcieli Straty przez powiększenie nad we wnętrzney Szacunek ceny monety, y chcieli to dopłacać, co się więcey we wnętrznym nieznayduie Szacunku. —

Wiadomo iest że przed trzema latami w Polszcze, tańsze dziesięcią złotemi było Srebro, grzywnę płacono po złotych Szesdziesiąt cztery, teraz

kolonska grzywna kosztuie Siedemdziesiąt Cztery Złote, niedostarczaiąc ca wielość Srebra potrzebie przyczyniła mu ceny przy pomnożeniu Srebra cena onego spadać będzie, a zatym y Szacunek ktorego z bliższych Kraiow ta twieysze iest sprowadzenie, iak złota z Ameryki monety do Srebra zniży się, zaczoz teraz powiększać cenę monety nad znayduiący się teraz wewnętrzny iey Szacunek. –

Nie widzi idealność monety dla następuiących pewnych szkód niepodoba się, iakże się ma w Summach dawnych zapisanych pożyczonych, kto wistocie odbieraiący osmdziesiąt lub dziewięćdziesiąt tysięcy wskutku rachować może sto tysięcy, kto pozwolonego prawem od sto tysięcy spodziewać się może pożytku niema iego tylko w samey rzeczy 80000. lub 90000. gdyby ieszcze tak odbierane pieniądze zaraz miały być na towary y inne przemiiaiące potrzeby wydane, ktorychby uniżona dawnieysza była cena, lubo dotąd nieiest, mnieyszaby była Szkoda, lecz Summy obrócone na fortuny y napożytek przez zgwałcenie Kontraktow, zapisow, y innych tranzakcyi w Ufności wiary y powagi Rzeczypospolitey czynione ścieśniać, rzecz niesprawiedliwą pełną zamieszania y niebespieczenstwa sądzę. –

Przywiodł JmP. Kasztelan Lwowski wielorakie prawa ubespieczaiące Kontrakty, zapisy czynione, namieniłem w Onegdayszey mowie Konstytucyą 1635. Vol. 3tio fol. 856. Titt o wyderkaff. Aby inscriptiones reteceptionalis niebyły Alterowane. –

Czyliż podobna aby obowiązki dobrey między ludźmi wiary dobrey Krzpitej wiary, ktora iest mocą narodu ubespieczaiący kontrakty, zapisy y inne tranzakcye swego ostrzeżonego prawami niemiały bespieczeństwa, aby Ewikcyonalne Sierocińskie y Zenine restantia pretia od zbycia dobr y iakieykolwiek Summy przedtym dane y upewnione wiare Rzpltey y prawami ostrzeżone, miały się ścieśniać o iak wielkie byłoby zamieszanie. Cena Srebra nie może bydź zawsze stała, iako nas upewniły doskonałe JmP. Kanclerza WK. uwagi y ustawiczne czytamy przykłady, a zatym przy każdey zodmianej Ceny Srebra wewnętrznego Szacunku monety odmianie, odmieniałyby się w Wielości i liczbie swoiey summy, a zatym w ustawicznym byłyby po=

ru=

porwzenia y nilitby swey niebyl pewny wlasnośći iedne przypadki drugiely strzegaly, wia ra Rzeplitey upadlaby pomnożene następiiby mogly skutki. –

Udaymy się do redukcyi znaprzykrzeniem wkraiu naszym praktykowanych, wszak że neterminach zapisow czyli dekretow przed czasem oznaczenia redukcyi monety, pła cono, iak iey był bieg, a po czasie oney, według niey płacono y pospolicie zprzypad kow przeszłych onych nietykaiąc, na następuiące czasy, te ceny złota y monety ustanowić, niechto przeszłym nieszkodzi czasom, niekrzywdzi tranzakcyi dawnych y upewnionych nieumnieysza Summ. –

Wszakże tym sposobem ani pożyczaiący, ani dłużnik nieszkodowałby, aniby pożytko= wałby, ieden zkrzywdy drugiego pożyczaiący iak zebrał czyli zprzyzwoitey pracy i Industryi czy li zprzedaży dobr, czyli zpodniesienia zinnych mieysc czyli dla wygodzenia przyiacielowi ukogo innego pożyczył Summy według kurrencyi prawem y uniwersałami ImPP. Podskarbich ostrze żoney, tak ią wtym czasie dawał i pożyczał; dłużnik oddaiące w następuiącym czasie, ja ko według teraznieyszey oznaczoney kurrencyi zintrat dobr brać będzie, lub pożyczać u innego, lub summę ktorą swoią podnosić zinnego mieysca, lub za dziedzictwo brać, za wr temu od ktorego pożyczył niema tak oddawać, zaco ziego krzywdy ma pożyt kować, kiedy tamten niepożytkuie tylko wcałośći chce swoią według liczby odebrać Summę:

Wzywaią politowania przeswietnych Stanow, Ubożsi Bracia nasi wprocie czoła sumki sobie wyrobiwszy, aby wnich mieli straty, wzywaią politowania, Ubodzy Ludzie, Szpigące, wzywa wiara Rzeplitey, bo ktoż iey ufać będzie, gdy pożyczaiący wiey ufności tracić będą niemasz nieszczęśliwego Narodu nadten gdzie Publicum nieznayduie wiary, wzywa Sprawiedliwość nakazuiąca zupełnie oddawać każdemu własność onego, wzywa bespieczeństwo publiczne każdego o swoiey własnosci upewniaiące, aby przykładu dawnym wiekom przeciwnego, następuiącym szkodliwego niezosta wiać w Żywa przyzwoita, godziwa wporządnych Krolestwach nadgrodami podnie cania y utwierdzana Industria, aby wwypracowanych godziwie pożytkach nieszkodowa ła, wszakże y Ewangeliczny Pan pochwalił Sługi pięcią talentami, drugie dwa sobie przysposabiaiących i większe im łaski obiecał, a tego ktory wziąty talent zakopał Suro wo y ostro zgromił. –

Teraz do Ceny Złota dano na dniu onegdayszym ponawiam Uwagi że wielu nieuwodząc się podtym zyskiem mniemania Złota to iest Czerwonego Złot. Czer: Złoty

Złotych, drudzy sami po dwadzieścia kilka Złot: Czerwony złoty opłacali, dla niepewności monety a pewności złota wiarą y powagą Rzpltey utwierdzonego, a zaś maią szkodować.

A zaś za podległość prawom władzom, ktore koniecznie iest potrzebna, z urażeniem Sprawiedliwości pożyczaiący mieliby szkodować, zaś dłużnicy niesłusznie mieliby profitować z krzywdą swoich Kredytorow, Sami żadney niemaiąc, więc niech ustanowiona cena złota y srebra bez dopłacenia według wewnętrznego swego szacunku ustanowiona będzie bez uszczerbku dawnych summ, y tranzakcyi, z ubezpieczeniem pożytku przyszłych czasow. —

Za odmianą Ceny monety, rachunki zwyczaynie się odmieniaią ale oto mnieysza, iuż są wydane w xiężce w podatkach nierozumiem być żadney trudności, gdy lud iak będzie odbierał, tak będzie oddawał, iedna iest trudność, żeby tylko ta nowa moneta Kraiowi wystarczała bo przez to ludby zniszczał intraty upadły. — Czytane być mogą obydwa proiekta y owszem wszystkie dla wybrania pożytecznieyszego, ale podawać większości głosow ktoren z tych dwoch ma być podpisany, zdaie się być niesłusznością wolności zawsze przeciwne.

Zdaie się pożytecznieyszy pes monetarius w proiekcie nowey monety podanym, iako wewnętrzny Złota y monecie ustanawiaiący szacunek z ubezpieczeniem dawnych Sum y tranzakcyi, bo inaczey widząc powszechne Stratę pozwolił bym niemogł, ale mi się w tymże nowey monety proiekcie niepodobaią, niektore okoliczności, jakom na dniu onegdayszym przełożył, tak przez puncta zgodna Stanow Rzpltey zachodzi powinna Zgoda. —

Odmiana słow jus cudendae monetae nam Stany Rzpltey, przywrocił, ponieważ ta ofiara dla samego Krola JMci Stała Kommissya Ekonomiczna oszacowaney ceny złota srebra z zgodną wolą Rzpltey niemiała mocy odmieniać Jeżeli koniecznie trzeba redukować, teraz starą monetę dla iednostayney wszystkiey monety ceny, przynaymniey iey y wszystkiey monety iuż redukowaney, niech nienastępuie kassacya ktora gdy iuż mieć będzie wewnętrzne cenę swoię według zeznania przysięgłych probierzow, zaś iey ma następować kassacya, y kto ią przyimować będzie, spodziewaiąc się iey kassacyi, a przynaymniey aby mennica według redukowaney ceny przyimowała, aby miasta Pruskie temu prawu w przyięciu ceny Złota y monety Srebr: pod surowym rygorem podlegały, modicum remedium choć dosyć iaśnie iest wytłumaczone od JmP. Wdy Inflanc: iednak aby dla pozwolenia Rzpltey nieprzesadzana kiedy dość z szkodą, niech w Konstytucyą niewchodzi do dziewięćdziesiąt Złt: monety Srebr: Szkodliweby bardzo było dopłacenie dziesięć Złot. miedzianą ktora dla małych wydatkow iest tylko potrzebna, w samey istocie iest Kraiowi Szkodliwa, wielka iey liczba zniszczenia y Ubóstwa Kraiu naypierwszą y naymocnieyszą byłaby przyczyną dla tego poki iey wielość do wybicia niebędzie prawem ograniczona, poki w tey mierze proiekt niebędzie zgodzony, bespieczeństwo sum dawnych y tranzakcyi ostrzeżone, te ktore wyraziłem okoliczności, upewnione na podpisanie tego proiektu pozwolić niemogę. —

Punkta —

Puncta wyrażaiące moc Królów sdabiaiące wolność przyiaciołom Kollegom Kommunikowane. 85

Seymiki poselskie pluralitate votorum dworu moc umnieyszaiącą albowiem niechcąc dwór mieć żarliwego Posła, Seymik każe zerwać przez iednego łatwo to uczynić, a zapowtornemi Uniwersałami skrycie wydanemi skrycie Seymiki dochodzić będą, y upodobane mieścić się będą Osoby, a choć by do uniwersałow powtornych nieprzyszło, niemasz prawa zwiele posłami Seym może stawać, byle by choć po dwuch z każdey Prowincyi było posłow bo bez iedney ktoreykolwiek Prowincyi Seym bydź niemoże iako to Wielkopolska w ktorey Prussy się zawieraiące Małopolska i Litwa.

Excepcye z Ekonomicznych Woyskowych y Iurydycznych Materyi rzeczy nieubespieczaiące wiara dla rozszerzenia handlow Wolna Elekcya dla uniknienia zamieszania kraiu niszczącego, traktaty, Alianse, Pokoy Woyna, pod pozorem Traktatow Commertiorum przypuszczenie Czwartego Stanu, lub umnieyszenie prerogatyw Stanu Szlacheckiego pod pozorem handlow y rzemiosł rozkrzewienia, uwolnienie Chłopow od władzy swych Panow dla rozszerzenia rolniczego rzemiosła, podatki etc: pod Materyą woyska Aukcya onego do nieskonczoney liczby, Marsze tranmarsze etc. pod sprawiedliwością zmienienie trybunałow przywłaszczenie appellacyi za dworem zkąd więcey by nasładcow było etc: zgoła nie niemasz coby się pod temi trzema Artykułami niemieściło, ale trzeba aby ta generalność obiasniona była Spetialitatis coma bez powiększenia mocy tronu bez niebezpieczenstwa Oyczyzny praw y swobod y wolności naszych, prerogatyw y fortun Szlacheckich podpadać judicialnie Rzepltey Stanow protestati, a plenariae Libertati niemożna nie wymyslić co by się pod temi niezawierało Artykułami, a zatym iasnie y wyrażnie należy opisać. –

Kommissya Ekonomiczna y Woyskowa przydaiąc mocy na Seymie Elekcye, zawsze będzie do Woli Krola iako zawsze bywa Marszałka Poselskiego, Obietnicami tego z Kommisarstwa wielu postow bydź może kamionych, y otrzymywanych należy do Ekonomiczney Koronney Czterech Senatorow, dwunastu z Stanu Rzepltey, do Woyskowey podobnie do Litew: obudwu komis: w rowney liczbie, a zatym bydźmoże 64 Osob ukontentowanych y pociągnionych, więc naylepiey by było aby Wo

iewodzi

Wszytkie większością głosow obierali Kommisarzow z Stanu Rycerskiego, iest koronnych 23. Wszyt[ki] każde po iednemu większością głosow obieraiące, połowę na dwie lecie do Ekonomiczney połowę do woyskowey należeć będą Kommissyi ktore wszytkie swych Kommisarzow do Woyskowey wysyłali kommissyi, te do ekonomiczney po skończonych dwuch latach niech wysyłaią, a ktore do Ekomiczney wybierali, te niech wybieraią po dwuch latach do woyskowey, z Senatu niech będą iak ad latus regium externo, niech te Kommissye maią tylko executiwam potestatem nie Legislatiwam ani interpretatiwam niech skarbem publicznym Ekonomiczna Kommissia nawet za rezultatami Senatus Consiliorum nie szafuie chyba w nagley y gwałtowney Rzpltey potrzebie, aby Senatorowie Kommisarze będący y z Stanu Rycerskiego do tych urzędziałow niemieli vota, tylko Consultiwa, aby te Kommissarze nie w Warszawie, gdzie przytomność Krola więcey wyperswadować y nakładać może, ale na innych mieyscach odprawowały się, Ekonomiczna w Radomiu na mieyscu Skarbowey, w srodku dla wielkopolanow, y małopolanow, woyskowa we Lwowie na mieyscu bliższym granic moskwy, Turczyna, y Tatarow. Krol zawsze szafunkiem y Obietnicami mocny wzmocniony skarbem y Woyskiem daleko będzie mocnieyszy, widziemy z żalem co się na Seymie dzieie iak Szambelani, Jenerałowie, y inni posyłani od tronu Senatorow, Posłow, do milczenia y mowienia według potrzeby y woli Krola namawiaią przynaglaią stałszych do tronu wzywaiąc iakież być może bespieczeństwo, tych naywyższych Sądow, gdy się tak w Senacie w widoku Stanow Rzpltey dzie, prawo o Ellekcyi posłow naszych do dworow Cudzoziemskich z zaprzysiężeniem wszystkich swych instrukcyi, bardzo by było pomocne Narodowi, Krol aby do Cudzoziemskich Dworow bez rady y wiadomości rezidentium ad Latus Regium żadnych niepisał, ani odbierał listow, te aby były konserwowane listy do Krola w Oryginałach responsa albo listy od Krola kopie z podpisami tychże Senatorow Konserwowane dla pokazania onych na seymie Stanom Rzpltym Semotis Arbitris. Listow do trybunałow y innych Sądow, ani słownego interesowania ani przez siebie ani przez familią swoią, aby Krol nieczynił, wiele iest pokusy do wzięcia, ale więcey od chwalebney rezolucyi bojaźń swey czynności utracenia wstrzymywać będzie.

Konfederacya niebespieczna wolnościom, aby zwiniona była, tey boiaźń wszystkich Obywatelow Serca przeraża, podobna do owey Dyktatury Rzymskiey krotko trwaiącey pożyteczniy Rzpltey z przedłużenia szkodliwey, Marszałkowie Konfederacyi na Seymikach obowiązani gwałtowności do woli Dworu czyniąc Instrukcye przez Szlachte Stwarzą etc etc.

Odpowiedź na Suplikę Dyssydentow podano Stanom Rzeczyplitey Ama 9bris 3tia ejusdem dana. —

Każą JchmPanowie Dyssydenci zanoszące Skargi o mniemane sobie prześladowanie do Rzpltey Pani swoiey od czego powinni byli zacząć pierwsze do Cudzoziemskich dworow uczyniwszy krotki przeciwko prawom narodow, Poddanych do cudzego Pana Udaiących, nakazującym iako zdraycow y buntownikow Sądzić i karać, przeciwko prawom y powadze Rzpltey uznaiących pro perduellibus prawom Szukaiących u Obcych dworow protekcyi, y gdyby na innych winach Dyssydentow zbywało, ktoremi napełnione Historye y prawa nasze, ta sama wielka iest wzywania Cudzoziemskiey protekcyi, czynienia sobie prywatne conventicula surowie prawami zakazane y zniech wysyłania deputatow. —

Wspomniane pretendowane Przywilee roku 1433. 1499. 1511. nieznayduią się in volumina Legum, ani bydź mogły dla Lutrow y Kalwinow ktorych ieszcze nieby to Marcin Luter dopiero w roku 1517. swoie zaczął rozsiewać błędy, poźniey Kalwin, w konstytucyi 1563. Vol. 2do nic w okolicznościach tyczących się Dyssydentow nie czytam w Roku 1568. samy Stany Litewskie iako Januszowski swiadczy. Swóy tylko mieli zgodnego z koroną ziednoczenia się i dla tego dziś tego Seymu niemasz in volumine Legum tylko przez rozdziały są w Litewskim przywiedzione Statucie lecz y tam nic nie ma o Dyssydentach a przecie wiadomo iest choćby nieprzywodząc historyi że od nay dawnieyszey czasow za wolą Senatu y Szlachty Krolowie Polscy rządzili, z samych Xiąg prawa swiadectwo biorąc iasnie się pokazuie, od Kazimierza Wielkiego, że Krolowie Polscy za zgodnym y iednostaynym Stanow zezwoleniem prawa stanowili, a gdy Stan Szlachecki się swoią dzielność na postow zdał, Alexander 1. Król w Radomiu 1505 obowiązuie się stanowić praw bez powszechnego zezwolenia rad y postow Ziemskich a zatym choćby były iakie przywileie przez Dyssydentow skrycie otrzymane bez zezwolenia Stanow Rzpltey niemogłyby być ważne. —

Y owszem Władysław Jagiełło w Roku 1413. łącząc W. X. Litt: do Korony to osobliwie ostrzegł. Vol 1mo Pol. 67. Barones etiam nobiles Boiari terrarum nostrarum Lithwaniae predicarum Donationibus Privilegiis, et Concessionibus ipsis per nos datis impertitis et Collatis duntaxat Catholici et Romanae Ecclesiae Subiecti, et quibus Cle

nodia

Sunt concessa gaudeant participet, et ornantur prout Barones Regni Poloniæ suis potiunt et fruunt, i na drugim miey wtymże przywileiu Fol. Cs: Et huiusmodi dignitaey non dicante nisi Sint Fidei Catholicæ Cultores et subiecti Sanctæ Romanæ Ecclesiæ atc: nisi christianæ fidei Cultoribus Conferant, et ad consilia nostra admitant. et eis intersit dum pro bono publico tractatus celebrant quia sæpe disparitas cultus diversitatum induceit Animorum et consilia patent talibus divulgata, quæ deberent secreto observanda w ten czas do Litwy należały Wdztwa, Kiiowskie Wołyńskie y Podlaskie, i dopiero 1699 odłączone. –

Konfederacye 1573. 1576. 1587. y pacta Conventa Henryka Stefana y Zygmunta III Krolow Polskich mimo Władysława Jagiellona Statut 1424. Konfederacye Stanow 1438. surowie na wszystkich heretykow y ich Fautorow stanowiące kary, Konfederacye to mowie dla zewnętrznego y wewnętrznego niebespieczeństwa spokoyność y bespieczeństwo Dyssydentom ostrzegły, niepozwalaiące im ani zbroi ani Oratoriow, co iedno Znaczy Zchadzkę na nabożeństwo urzędow, ani godnośći im niepozwalaiące, a przecież od roku 1573. gdy pierwszy raz sama spokoyność y bespieczenstwo Dyssydentom były potrzebne, do roku 1587. przez lat czternaśćie, tak się wzmocnili Dyssydenci, że cały prawie senat świecki wyięszy pięciu napełnili. y zbory sobie postawiali mocą y zuchwałośćią swoią niemaiąc z prawa pozwolenia nato iako Konfederacye 1632. y 1648. wyznaią i pozwalaiące im dla niebespieczeństw wewnętrznych y zewnętrznych do ktorych naywięcey iest Dyssydenci, przydawali usu postanowione, nie Lege Konserwowai Zbory nowych zakazuiące w prywatnych tylo domach prywatne pozwalaiące Nabożeństwa, broniące aby z Okazyi wiary nikt niebył pozywany y prześladowany. .

Konstytucye 1607 1609. 1618. 1620 1623. 1627 1632. 1633. 1638. nie nienależące do Lutrow y Kalwinow, tylko do Religij Unitow i Grekow zawarta Konstytucya 1641. między unitami i Dyssydentami w sprzeczkach forum sądy Religiyne naznaczaiące w konstytucye 1650. nie ani dla religiy Greckiey ani dla inney Dyssydentow wyraźnego nie czytam, ani też pakta Oliwskie do religiy Greckiey należą o ktorey osobno mowić będę. –

Teraz przystępuie do Traktatow Oliwskiego Artykułu drugiego Haec generali Amnestiæ gaudeant omnes et Singuli Cui uscumque Status Condicionis et religionis fuerit ut et omnes Communitates quæ ubutrinque partes hostiles Secutæ

Sunt

sunt aut in hostilem possessionem devenerunt na illis hoc bellum praeiudico et noxae sit suis iuribus privilegiis ac consvetudinisque generalibus et specialibus tam in Ecclesiasticas quam in Civilibus profanisve quibus ante hoc bellum gavisi sunt, sed iis in totum fruantę secundum leges Regni Nec illis Commutatibus aut privatis, adio ratione adhesionis hosti, intentatibur ita ut nomini liceat a licui negoticam facessere ratione adhasiis illius hostilas, aut eum exprobase, Zadnego zaś in toto volumine niepokazuię prawa, ktoreby im pozwalało wnišcie do Senatu do Izby Poselskiey, do Iurzdykcyi lub magistratow, albo Oratoria, Zbory exempcye a iuribus dominatibus religionis, następuiący punkt tylko do Miast Pruskich iasnie należy nieponawiam przyczyn z tego traktatu nic więcey nad to co by im dawnieysze pozwolity, prawa fruanę. secundum leges Regni Dyssydenci zię dać niemogą Skrypt pod tytułem odpowiedzi na pretensye Dyssydentow z traktatu Oliwskiego drukowany, Słowy tegoż Traktatu historią tegoż Traktatu. gruntownie dowodzi o iako Dyssydenci, toiest Kalwiny Lutrzy niemieli praw pozwolonych sobie urzędow, funkcyi, nowych stawienie zborow, przykłady przeciwko prawom niemogą byłi przywodzone, albowiem odrzygone Statutu 1424. Konfederacyi 1438. Dyssydenci tylko są wyięci i wyrażeni inszemi Konfederacyami, w niebespieczeństwa osob y fortun swoich w mieniu Zborow Usu non lege postawionych przed latami 1632. 1648. tak Konstytucye 1712. 1733. 1736. do ktorych Konfederacya 1764. y pakta Nay. Krola Szczęśliwie panuiącego nikt nie narusza dawnych praw Dyssydentow, bezpieczeństwo zupełne osob y fortun strzegących o iakeż wystawione przed latmi 1632. 1648. Solo Usi non lege Zbory zostawiły, a iako urzędow funcyi dostoyności i nowych budowania Zborow żadnych niemieli praw a tak bez uszczerbku traktatu Oliwskiego mogły to zakazać.

Nie tylko przyczyna religiy ktorey wszystkie przyczyny Status ustępować powinni lub też same przyczyny Status wolności praw sprzeciwiaią się za ktorą dostoieństwa Krolow wolność narodow, bespieczeństwo Kraiow Spokoyność ludzi wszędzie targała, się y targa, wiara władaiąc rozumem porusza umysły swych naśladowcow do rozpostrzenienia swego, przykłady Narodow y Maxymy wszystkich rządow, potrzebney nas uczą ostrożności.

Iak

Jak wielkie w Polszcze bywały zamieszania z okazyi Dyssydentow inne nowe pisma wyięte zdawnych historykow rzecz obiaśniaią rozerwania na Elekcyi Zygmunta III. rokosz pod tegoż panowaniem burzliwość na Konwokacyi przed Elekcyą Władysława IV. na Elekcyi onego y Koronacyi tak że Jan Zebrzydowski Miecznik Koronny na Seymie koronacyi 1633. Dyssydentom gwałtownie, nie szczęsnym y zuchwale powstaiącym odpowiedział, poki Dyssydenci w Granicach zgody spokoynie żyli były znoszeni, a gdy otwarcie na złe używaią cierpliwości Rzpltey skorościęg iey powściągnieni będą, burzliwość ich na Konfederacyi 1648. łączenia się ich przeciwko własney Oyczyznie Krolom y Panom swoim Janowi Kazimierzowi, y Augustowi II z krolami Szwedzkiemi IX. y XII. zprofanowaniem Swiątnic Boskich, zztupieniem Kraiu, oczym oprocz Historykow Konstytucya 1717. opisuie są te owoce, z rożności wiar wynikaiące, a raczey prawdziwe dowody coby czynili Dyssydenci w wierze S. Rzymskiey Katolickiey, Krolom y Oyczyznie swoiey przy powiększeniu im mocy, wszakże teraz niemaiąc tych ktorych żądaią przywileiow. cudzoziemskie narody, udaiąc iuż na czwartym seymie powszechną czyniąc trwogę, i zamieszania, a zatym dziwować się niemogą gorliwości dobrych Katolikow że ich z Seymika w Prosowicach z Seymika oddaloney, a iżeli im wolno było usiłować swey wiary popierać interessa, za coż niewolno było gorliwym Katolikom Ich sprzeciwić się usilnościom, niech spokoynie upozwolonych prawem granicach rozszerzenia onych nieżądaiąc zostaią żadney mieć niebędą przykrości. —

Niewspominam iuż Gdańszczanow, Apostatow zwiary Katolickiey na Luterską zuchwałości w zabraniu Kościołow Katolickich na swoie Nabożeństwa, zrzuceniem Katolikow, z urzędu, osądzenia onych Apostatami, w Roku 1525. Zupełney: niewspominam tyże Gdańszczanow kilkakrotnie popełnionych zuchwałości w zabieraniu Katolikom Kościołow y upornie posłuszeństwa tak wielu prawom dekretom Seymowym Relacyinym Assesorskim w Zabronieniu do Cechow Katolikom y w innych okolicznościach iako pra- y Historye świadczą. niewspominam że miasto Ryga Zwycięzcy y Wybawicielowi Swemu Krolowi Stefanowi zwielkim onego Osoby niebiespieczeństwem y znaczną Skarbow Rzpltey Stratą ledwie ieden dla

Kato=

dla Katolików wróciła Kościół wszystkie przedtym wszystkie odebrawszy przy przyięciu Luteryi niewspominam Toruńskiey historyi na którey uspokoienie woy-sko swe Stany Rzeplitey przez Konstytucią ruszyć kazano, te li są wolności Jmci Panów Dyssydentów dla których sobie powiększenia praw żądaią. —

Gdzie maią y iak maią sobie pozwolone prawami lubo wymierzonemi Nabożeństwa niech ich używaią, to iest w Zborach przed Konfederacyami 1632. 1648. usu na ten czas non lege zostaiących, mniejsza oto ażeby ie mogli reparować za wiadomością Biskupa loci ordinarÿ, dla podległości w Osobie Tego wierze pańskiey bez nieobszerniey ani wspaniałey, tylko iak byli w innych zaś mieyscach niech po prywatnych swoich domach gospodach bez schadzki iak prawo, chcą swoie odprawuią nabożeństwa, Konstytucya 1717. w Artykule Czwartym Traktatu, z doświadczenia szkodliwości z Schadzek Dyssydentów, zakazała w prywatnych domach schadzek y karać Nauczycielów Kacerskich, predykantów karać nakazała, marszałkom Wielkim Oboyga Narodów Trybunałom y Starostom Narodowym. —

Lud żaden bez podległości władzy bydź niemoże, a zatym niemaią się oco skarżyć Dyssydenci, że przeciwko nim Świeckie Jurysdykcie są wyznaczone, a Im sequi forem citati nakazano. niech tu wymienią Jchm: Dyssydenci wszczególności który z nich y od kogo był prześladowany, że wierzy według nauki swey Wiary, gdy prawa wyznaczyły który za wzruszenie im spokoyności z Okazyi Wiary odmówić im rygoru, niemożna. a zaś w roku przeszłym niektórzy Obywatele Woiewództwa Mścisławskiego, którzy się targneli byli przeciwko Xięży Katolickim y wierze S. pańskiey niemieli bydź sądzeni y karani. —

Jnne są nauki Ariuszowie inne Luterskie y Kalwińskie pierwszych wygnała Rzeplita, drugich tak znosić trzeba iak swemi, opisała prawami Odszczepieńców Kościół S. Rzymski Katolicki nazywa heretykami, a zatym prawowierni Onego niemogą ich inaczey nazywać lecz sami odszczepieńcy Lutrzy Kalwini niemogąc się cierpieć y nazywaią się heretykami, Kalwini osądziwszy za heretyków Lutrów w Hassyi i nieznośnie ich prześladowali z Marburgu y Palatynatu Rheńskiego, wypędzili Theodor Beza Luteranin, Tulmanus Herzuzuis Aurembergius, Theologowie Kalwińscy odszczepieństw nazywaią na-

ukę

naukę Swiętokradzką, obrzydliwą wyklętą diabelską Altharius odszczepie=nce o Kryłtey pisząc część iedne od wiary oderwaną, gdy się po napomnieniu niepoprawi mocą imiara naktaniać radzi. —

Mnieysza o nazwisku regestru Aryanizmu odmienić go można pod którym nietylko Jmę Dyssydenci ale y Katolicy z Okoliczności wiary podpadaią, pożyteczna iest że prędzey mieć będą sprawiedliwość, a gdy ten reiestr przed wszystkiemi innemi Sprawami codziennie bydź powinien brany, a kiedy się Jmę skarzą na krzywdy y uciemężenia powinni utyskiwać, gdy z tego regestru prędsze przyspieszenia sprawiedliwość mieć mogą.

Co się tycze Iura Stołu niech się udadzą do JOO. JWW. Arcybiskupów Biskupow nieszukaiączych Zyskow, ale tylko poważ Kościoła y wiary prawo=wierney pamięcy utrzymuiączych, pewney dostąpią łatwości. —

Niech się skromnie zpozwolonych sobie zachowuią praw, niech więcey nie wymagaią niech niewydaią, cudzoziemskich Monarchow, niech nam nieczy=nią zamieszania, a spokoyność, prawami sobie upewnioną mieć będą, wszak więcey maią iak Katolicy w Dyssydenckich Kraiach. inne mieiące prawa w Anglij na Katolików wyrażam. parlament Angielski takie na Katolików wydał prawo Anno 1613. Cap. 1mo a Anno 1615, Cap. 1mo et Anno 1624 Cap. 1mo a Anno 1627. Cap. 2do Siquis postulatus ut Abiuret potestatem Ecclesiasticam Romani pontificis recusaverit reus estolesa maiestatis. —

Qui missam audierit confessionem exceperit coronas precatorias piderras sacras numismata a pontifice benedicta cruces et alia aliqua Christiana venuelit gestaverit veneratus fuerit ut Proditur Patriae judicetur.

Si quis sacerdos. Jesuita Diaconus Religiosus vetqueunque Ecclesiastica persona in hoc Regnum deinceps venerit consebitq. reus lese Maiestatus mortem subibit ut Perduellis. —

Et si quis Laicus cum receperit aut quoqunque modo iuverit damnabit ac mortem et bonor Unnicum iacturam subibit, proinde ut Fuvavit homicida iudiet. —

Niech się Jchmościowie Panowie Dyssydenci na przeszkody Rowności Kościelney nieskarzą pierwsi byli Ich Naruszciele do Ostabienia Iey.

Na

Na ostatek Kochani Bracia nim poznacie prawdy wiary naszey, cze go wam serdecznie życzę, przyimiecie te ktore wam teraz wyrażam.

Obiaśnienie Uczynku. 62

Pewnych Obywatelow Mścisławskich y postępku z niemi urzędu tamecznego Grodzkiego inaczey opacznie przez Im Panow Dyssydentow niż w Istocie w piśmie Imieniem tylko pokorney prośby udanego.

Że w pokorney prośbie Dyssydenckiey wielką moc skarg iest bez żadney proby tylko w szczegulności iedno factum w Mścisławskim wspominaią. więc kiedy się fałsz pokaże tego iednego zarzutu sądzić każdy może o fałszu innych wszystkich w tym piśmie zarzutow, bez żadney proby natłoczonych.

Trzeba naypierwód wiedzieć że w Woiewodztwie Mścisławskim /: gdzie iest ieszcze część obywatelow Szlacheckiego Stanu, na samym pograniczu Smoleńskim Dizunitow:/ przytrafił się w Roku 1765 takowy przypadek. pewna Okolica nazwana Osmołowicze, do dwuchset y dalej Domow mieszkaiącey tam Szlachty partim Katolikow partim Dizunitow w sobie maiącey dzieliła się zawsze w Obrządkach Nabożeństwa iednych i drugich tam mianego Dizunici mieli swoią cerkiew w tey okolicy i większa ich liczba była; Katolicy nie co do do odległego Kościoła należąc, naturalnie rzadko kiedy przez odległość miejsca tam uczęszczali. Tey niewygodzie swoiey zabiegaiąc za nastąpionym w bliższości ufundowaniem missyi Jezuickiey przez pierwszego Urzędnika tamecznego godney pamięci W.Im P. Kirkora Podkomorzego Mścisławskiego uprosili tegoż Im. aby na gruntach własnych swoich w ich okolicy będący wystawili Kaplicę, y tam dla Nabożeństwa iednemu z Missyonarzow o mile ztamtąd ufundowanych, zieżdżać w święto pozwolił. Ten pobożny y gorliwy fundator nietylko chętnie na to przystał y przystoyny tam Kościołek dla Chwały Bożey wystawił, ale też częstokroć dla tym większego przychęcenia Ludu pospolitego ad Cultum DEI y sam bywał. Missyonarze też tym bardziey maiąc tam quasi Filią do Kościoła swego należącą w Swięto msze kazania y Katechizmy odprawowali; Ludzi y tamecznych y Obcych y przychodzących do tegoż Nabożeństwa zachęcali. Dzieci małych czy to Katolickich czy to Dizunickich pacierza y powinności Chrze

ściań=

Chrześciańskich według powołania swego uczyli. przez co sensim przyszło do
tego że Katolicka Wiara krzewić się poczęła w raz bardziey, et ex illa sedita
te iaki taki z Dyzunitow rewokował. co zaiadlejsi Dyzunici zagniewani a od swoich
popow poduszczeni, rozne przykrośći y prześladowania owym Missyonarzom czyni
li i czynić usiłowali przez czas niemały, Tandem przytrafiło się w roku immediate
przeszłym że gdy wspomniony ieszcze natenczas żyiący Jegomość Pan Kirkor Pod
komorzy Mśćisławski cieszęc się z skutkow rządanych od siebie w pomnażaniu
Wiary Swiętey na Fest pewny Swięta Matki Boskiey odpustem tam nazna
czony z familią swoią ziechał, y Xięży też więcey niż zwyczaynie dla bytnośći
tam tego zebrało się, niektorzy herszłowie zuchwalsi z Dyzunitow za prowo
dem prezbitera swego, pobudzili plebem w całey okolicy między Dyzunitami
do rozruchu y tumultu wmniemaniu niby takim. że ow ImPan Kirkor Podko
morzy Mśćisławski, na ten koniec sam ziechał, aby Cerkiew Ich Dyzunic
ką odebrał, y tam Missyonarzow wprowadził, a Dysunitow do przyięcia Uniy
przymusił, tym omamieniem populus zwiedziony, zebrał się tumultuarie
do Cerkwi swoiey Dyzunickiey y one opasawszy, iakby od następuiącego iuz
nieprzyiaciela strzegł y wartował Oczym wszystkim ani xięża Missyonarze
nabożeństwem Zabawni ani fundator ich w Kośćiele przytomny zgoła niewiedzie
li, owszem po skonczonym nabożeństwie przeręczeni xięża zwykłym swoim
sposobem processionaliter iak zawsze przychodzili ruszyli się z swego Kośćioł
ka tendentes w przod za okolice do pewnego domu ku poiazdom swoim, a po
tym do klasztoru o mile ztamtąd będącego, zaktoremi y ImPan Podkomorzy
prowadzo statis człowiek wsiadłszy do Karety z familią swoią y z Damami
tam przytomnemi na obiad do siebie powracał, a że mimo owey cerkwi Dyz
unickiey niemożna było /: bo zwyczayny gośćiniec szedł koło Cerkwi :/ tamtędy więc
y xięża szli i ci ktorzy do poiazdow powsiadali iechać muśieli. na ow czas
zgromadzone pospolstwo z Dyzunitow, po większey częśći Studio dla tego pod
pojone rzuciwszy się w przod na xięży a potym na samego ImPana Podko
morzego y xięży zbili tłukli, suknie z nich pozdzierali. Figurę Panską przez
iednego z nich niesioną złamali, zdeptali, ludzi im assystuiących pobili y
porozpędzali y ImPana Podkomorzego bijąc wszczwali, wywlekać z Ka-
rety

z karety odpierali się Dzieci y białegłowy zaraz razem iadące przestraszyli a naostatek niby pod wartę otoczonych przez pole z okoliey zaczynaiące konie tu multem wyprowadzili, a wyraźnie mówiące wypędzili. Co tak przeczony JmPan Podkomorzy Sam okrzywdę swoie iakoteż Jmć Xięża Missionarze o lezyą, Divini honoris y obelgę własney wyniosłszy Cytacye pe Herszlow tego tumultu ad instanciam instigatoris instituerunt actionem w Grodzie Mścisławskim, gdzie Za wywołaniem Sprawy w Roku przeszłym 1665 gdy citati niestanęli. Kondemnata na nich prout moris est wypadła że nas według praw W. X. Litt. wszystkie Kondemnaty in Contumaces sama sobie Strona ex merito oskarżenia/ iakie w Zatobie swoiey bydź mieni/ pisać zwykła, przeto y tam iako w oskarżeniu Kryminalnym kondemnowano Citatos na tapanie y gardło. ~

Tandem gdy zprowadzony exekucyi za dekretem in Contumaciam wypadłym do dobr Citatorum iak prawo mieyskie powtornie przypadła taż sprawa przed Sąd samego iuż JmPana Starosty Mścisławskiego Koczki Augustowe sądzącego na ten czas nastąpiła decyzya, bez namowy ex consensu partium przez którą obwarowawszy securitatem Utriusq parti do finalney rozprawy, a mutuis inpetitionibus et violenciis, tanquam in causa facti uznana iest inkwizycya ad locum delicti według punktow oskarżenia Utriusque partis i po inkwizycyi finalna in principali nakazana iest rozprawa zwolnym ante omnia mówieniem. o komparycyą ad auditum tych którzy się z Inkwizycyi winnemi pokażą w uczynku, iuż tedy nikogo nie ścięto i nikomu łba nieurwano, bo tym samym, że pro inculpatis comparutionem nakazano, znać że wszyscy żywi po świecie chodzą, albowiem nikomu ściętemu Sądby przyiść do siebie przy naywiększey mocy y potędze nakazać niepotrafił. a iakże tak złośliwie, tak opacznie, w publicznych materyach wyrazić y bez wstydną twarzą twierdzić to że do siedemdziesiąt osob Stanu Szlacheckiego w Mścisławiu na gardło sądzono, Skarga tak obrzydna, iak straszną niesprawiedliwość sądowi śmie zadać! niech Swiat y N. Rzplita bierze z tąd miarę dobrey uwagą swoiey w przyięciu tey hardey Skargi, iak są obłudne i zuchwałe. przeczone udania

Jmć

ImPanow Dyssydentow, niegdy Braci naszych iedney oyczyzny Synow, a teraz nayzłosliwszych iey potwarcow, prześladowcow y niemyiciół. —

Lecz tu trzeba wyraźniey prawdy dotknąć że nie to dotyczy Dyssydentow / iakoby mieli bydź Sądem Urzędu tameczniego uciązonemi / barziey to że się potym cała ta okolica aż do ostatniego Obywatela nawrociła do wiary Swiętey poznaw szy obłudę nauczycielow swoich niewinnie ich do tumultow y Awersyi prowadzą cych, a fałszywie im wmawiaiących, a iakoby onych ktoś miał moc attakować y do wiary przymuszać; albowiem tak się daley rzecz stała, ktorą sami potym między sobą odkryli. —

W bliskim czasie po owey pierwszey wyżey wyrażoney transakcyi przypadkiem iakimsic zgorzała Cerkiew Dyzunicka wtey okolicy. Popi tameczni chcąc wnieść kalumnią na missyonarzow Jezuickich y Samego ich Fundatora Podkomorzego Mścisławskiego, namowili iednego złoczyńcę, aby się przyznawał do tego że on znamowy tychże Missyonarzow sam spalił Cerkiew, a takowego namowionego Człowieka przywieźli wnocy do Kancellaryi Grodzkiey Mścisławskiey opoiono nego, chcąc aby Kancellaria wysłuchawszy wyznania iego uwolniła go im nazad; lecz że się to im niedało bo zaraz na zaiutrz Ow swiadek ad plenum Iudi cium stawiony, i wytrzezwiony, totum Contrarium wyznał, iako nigdy nie było tego wtey okolicy o kilkanascie mil zaprowadzone, iak on nigdy w oczy Jezuity żadnego niewidział iako był namowiony y przekupiony, a żeby tak fałszywie swiadczył. etc: Iudicium na owczas takowego Swiadka pod wartę sądowego Starościńską. do czasu nakazawszy między osobami stawiącemi tego więźnia, a między Imć. Podkomorzym y missyonarzami nie z regestru Avia nim. /: tak w memoriale udano, bo tego regestru unus w Litwie w żadnym Sądzie niemasz:/ ale simpliciter ex regestro Incarceratorum Spraw termini facti wzglę dem stawionego więźnia rozprawę uznała. Interea Imć. Podkomorzy vir plenus Annorum et meritorum na sądach przytomny y taką wrzawą niewinnie na siebie i Missionarzow swoich wzniesioną zinsultowany ledwie z Izby Sądowey wyszedł szy i do dwudziestu czterech godzin niedożył, a wszystko dane przyczyny że Obywatele całey tey okolicy Osmołowickiey do owego czasu w Dyzunii będący, poznawszy błąd swoy i tak szkaradne postępki nauczycielow swoich Prezbite=

row

Prezbiterow Dyzunickich wszyscy iunctim wziąwszy się za ręce u do iednego powrocili się y iedni ad ritum Graecunitum drudzy ad Ritum Romanum kto znich iak chciał przestąpili. czego żadna moc gdyby y była użyta niemogłaby prawie dokazać. –

Takowa cała istota rzeczy o dotknięty wyraźnie niby niesłuszny postępek sądu Miistawskiego nietylko dla wytłuszczenia prawdy iak co było; ale też dla tego opisuie się; iż w memoryale ImPanow Dyssydentow, minowszy wszystkie okoliczności Skargi, ten ieden y iedyny zarzut quasi naywiększy neypieczliwszy specialiter iak za naywiększą Winę iest połozony: Naco gdy się dokładnie odpowiada, iuż mi wonym matyryale niezostaie żadnego naco by ieszcze odpowiedzieć trzeba było, bo inne wszystkie uzalenia samey tylko generalności naciągnionych obligu spraw y traktatow pacem et tolerantiam Dyssydentium gruntuiących okryte się płaszczem y pozorem. –

Votum w sprawie Sukcessorow Sedlnickiego Podskarbiego WK z Juryzwezytorow Jego fortuny 6: 9. bris dane. – 67

Postąpiłes Sobie WKM. przyzwoitą wielkim Krolom cnotą używaiące miłosierdzie dla sukcessorow Siedleckiego Podskarbiego WK. ktore gdyby Tronu nieotaczało naykroplnieyszemi Krolestwa napełnione byłyby przeciwnościami lecz niebędziesz nam miał za złe W.K. Surowości bo tey Istota sprawy niewyciąga lecz sprawiedliwości domagamy się. –

Biorące wtey sprawie Urząd y powinności Sędziego iestem obowiązany dać kreske a kreskę sprawiedliwą ktorą natchniony iestem z własnego Summienia mego przeswiadczenia z ktorey Sędziemu Bogu maiącemu rozsądzać same sprawiedliwości nasze rachować się będę powinien. –

Jako przyiaźń y spokrewnienie bogactwa ani Ubustwa Stron niepowinny być celem sędziego Lecz tylko sam sprawiedliwość tak tey przewyższaiąca przeciwnych głosow większości zważać niepowinna. Qui fecit qua potuit Legem ad Impleuit. –

Winien iestem uszanowanie ImP. Podstolemu Koronnemu chcewie zaw-

zawsze pragnełem Jego przyiazni, y iego wspoł Konsukcessorow znam Jego Znakomite talenta znaczne zasługi y mocną mam ufnośc że sprawiedliwego hoynego w dobrodzieystwach Pana Łask szafunku będą nadgrodzone, lecz zapom nieć niemogę potrzebney Oyczyzna choc poganina przestrogę. <u>In Amicitia haec prima lex Statuenda ut nec regem Iniusta nec Rogati faciamus</u>: —

Mam pewną wiadomość że fortuna Siedlickiego Podskarb. W. K. pobez potomnym Jego zeyściu na trzy rozdzieliła się części z ktorych kazda ciężarom, podlegać powinna niemamy pewnośći o stanie Dobr y długow z tego zmarłego podskarbiego a zatym Konkludować niemogę czyli wiele czyli mało dać Imć Podstoli Koronny. wiele daiąc niech siebie niekrzywdzi y swoich Konsukcessorow, mało daiąc krzywda byłaby RP. ktorey naypierwsze mieć powinny wzgledy. Sprawa prioritatis z tey dobrey moiey Sprawiedliwey y do Oyczyzny przywiązaney mysli niemoże mie stracić, wyznaie te z słusznośći dla dobrey między ludźmi zachowania wiary długi zaciągnione od Siedleckiego przed obięciem Podskarbstwa W K. powinny bydź naypierwiey mieszczone lecz poprzedzać powinny pierwiey Zaciągnione y ieżeli zupełney RP. dług niepomieśći się niebedzie moia wina uszczerbku Jakowego lecz niedostatek tey fortuny ciężkość Zatrudnienia być powinna dochodzenia, każdemu miłe bedzie usłużyć Oyczyznie, Sprawa nay predsza bo iey wszystkie prywatne ustąpić powinny ile że officie nadgradzane są usługi Kalkulacye innych podskarbich z sum Ryczałtowych nie mogą mię przekonywać, powinna była bowiem być następuiących Podskarbich prawidłem y przykładem Konstytucya 1736. Vol. 6. fol. 659. Tit. Skarb. Koronny dla Moszyńskiego postanowiona iakoż przeswietna Kommissia Ekonomiczna postanowioną są Konstytucyą Podskarbim pensyą z Rachunkow Siedlickiego Podskarbiego W K. wytrąciwszy i prawdziwe wydatki 2865250. za rzetelny dług A . 1200000. dla rezolucyi do nas stanow odesłała. —

Podatki są ustawicznie wymagane ktore przykre bedą naszym współobywatelom, tym przykrzeysze że długi RP. winne ktoreby ie zastępować mogły, tak łatwo są odpuszczone. potrzeby RP. pomnazaią się a sposoby ułatwiania onych oddalaiące się dawne sprawiedliwe długo

Kon=

długi Konstytucyami dawnemi y Recessami iako y nowemi upewnione wymagaią sprawiedliwości co nam Instrukcya Nasza zaleca a iakże o tey zapominaiąc czynic łaski y miłosierdzie wszakże potior pars Justitiæ qm pietatis. –

J Zatym iako mi się zdaie niesłusznością aby niewinni za winnych wypłacali aby tym nieoddawać ktorym się należy, a tym darować od ktorych się należy odebrać iako wybrani iesteśmy nie dla umnieyszenia pożytkow RP. y niemamy mocy iey dobrem hoynie szafować, lecz dla powiększenia iey pożytkow tak zupełney żądaiące sprawiedliwości y powinności niemogę się zgodzić na podpisaniu tego proiektu, ale iako to iest dzieło sprawiedliwości reddere cuiq. qd suū ē aby tak RP. oddano co się iey słusznie należy zdaiemi się niemogąc na nieżyie więcey na RP. szkodę pozwolić, bo bym był obowiązany do restytucyi. –

Mowa Tegoż.

Z Okazyi uniesionych długow przez RP. niektorym domom winnym przez Recessa dawne y poźne upewnionych dic 7 qbris Miana. –

Ten iest sprawiedliwy rząd gdzie ukrzywdzeni, Sprawiedliwość zasłużeni nadgrode złe czyniący karę odbieraią. wiele do upadku Ateńskiey RP. pomogły niesłuszne z zasłużonemi sobie obywatelami postępki.

Zostaią w oczekiwaniu hoynych swych na potrzebę RP. wydatkow dla niedostatku iey dotąd wstrzymanych wielo recessami upewnionych domy sukcessorowie szczęsnego Potockiego, y Stanisława Jabłonowskiego Kasztellanow Kray. WK. iuż nie łaski ani miłosierdzia ale sprawiedliwości w wypłaceniu winnych sobie długow do tey liczby upewnione summy domow Ledochowskich Popielow Sukcessorow Brakowskiego Starosty Włodz: ktorych ieden z Kollegow naszych JmP. Podkomorzy Koronny. prezentuie się należące exekucyey praw i sprawiedliwości wymaga y nasza Instrukcya nam zaleca iak nayprędzey tych sprawiedliwych pretensyi uspokoienie pod hoynym y łaskawym NKM. panowaniem. Niech prawda y Sprawiedliwość ktore się zeszły dawno z sobą złączone w tym narodzie dla uszczęśliwienia onego trwaią. –

Znayduiąc się w Recessach zasługi Dziada naszego Woyciecha Czackiego A. Włodz: Summy mu upewnione do nas wnuków Jego ściągaiące się przez Woiew: moie wołyńskie zalecone ale iako publiczne nad prywatne zwykłem zawsze przeważać publiczne zostaiąc funkcyi przezwyczaiony ciąłem powszechney nie własney przestrzegać całości, tak nasze żądania z Bratem moim, Dobrym Łaskawym WKMci y prześwietnych Stanów polecam względom. –

Posiadanie Starostwa przez niektóre osoby z zalecanych domów sprawiedliwych długów strzegać ani umnieyszać niemogąc Starostwo Królewszczyzny są chlebem zasłużonych osób Imć. RP. żadnego niewinna była długu należałoby Ich zasługom, wszak wielu ani sami ani Antecessorowie Ich żadnych niedawszy na potrzeby RP. Sum wiele znacznych posiadaią Starostw, sprawiedliwie długi słuszne nadgrodzić należy aby y sprawiedliwości Monarchów y kraie zdobiąca naywięcey była dopełniona y publiczna RP. wiara tak wielą Recessami upewniona zupełney tych którym winna Satysfakcyą była ubespieczona. –

69 Mowa z Okazyi Ewaluacyi złotey y srebrney monety, tudzież przeciwko Kommissyi Skarbowey o redukcyą monety y zniszczenie złota ve Obris miana.

Do dobrego porządku y uszczęśliwienia Kraiu iednostayna zgodna z sąsiedzkiemi narodami y dobra moneta tak prawa nasze, tak prawa Narodów, tak słuszność tak pożytek y spokoyność każdego Stanu w Narodzie wymaga. — Rożność monety w iednym Kraiu czyniłaby zamieszanie różność od sąsiedzkich narodów, handle potrzebne, wstrzymałaby podłość monety przy podniesieniu ceny Towarów Kupieckich, Stanowi Duchownemu y Szlacheckiemu nayszkodliwsza była. przymuszona była ustawicznemi woynami Rzplta dla większey w prowentach aukcyi. w Roku 1659. podleyszą od sąsiedzkich Kraiów bić monetą, ale w Roku 1667. iey iako niemaiącey przyięcia w postronnych państwach bić zakazała y men

nię

y mennicę zawarta. –

Od lat prawie dziesięciu rożne z monety widzielismy odmiany zawsze zkrzywdą Stanow duchownego y Szlacheckiego, kupcy podnosząc towary swo ie szkodować niemogli, iuż wpoczątkach ledwie trzynascie tynfow dawano zmie niaiąc czerwony złoty dla niedostatku monety y obcerznietego złota przy wprowa dzeniu mimo dawnych praw zakazy monety małych głowek ile pod ktorą T. do swey ceny konstytucyą 1717. oszacowaney złoto przywrocone było, lecz gdy za szkodliwym przykładem przez niedozor podskarbiego Siedlnickiego podleyszą kiey napełnioną monetą iuż przez redukcyę Jchm. Podskarbich Oboyga Naro dow, Koronnego terazniejszego y woiewody teraz Pomorskiego, więcey iak 30. złotych dawano, po redukcyi nastąpioney dwadzieścia kilka złotych za czer wony złoty płacono iako nayiwięcey z Gdańska przez te lata y terazniejszego Roku płacono po złotych dwanaście y groszy kilka dobrey monety. –

Niechciałem tamować kwitu zacnym Kommissarzom gdy od delego wanych mieliśmy mocno rzetelne swiadectwa w innych wszystkich okazy ach pilności y sprawiedliwości onych lecz niemożna się nie żalić, nie dla obwinienia iuż ale dla ubespieczenia na przyszłe czasy, że przeswietna Ko missia sprzeciwiła się Konstytucye 1764. Konwokacyi utwierdzaiącey walor y kurrencyą monety uniwersałami Jchmciow PP. Podskarbich Oboyga Naro= dow oznaczoney ieżeli nowo podleyszą iak redukowana była przez Jchmciow PP. Podskarbich wprowadzoną do kresu monetę, trzeba było na Skarb Rzeczyltey iey konfiskować, iako niemogącey mieć kurrencyi, nieredukować, bo tak też Konstytucya 1764. rozrządza, a do tego że się ieszcze znaydnie według zna kow Jchmciow PP. Podskarbich opisanych moneta.

Nienależało przeswietney Kommissyi czynić Ewaluacyi złota z poni żeniem ceny czerwonego złota do złotych szesnastu groszy dwudziestu dwoch i pod konstytucyą 1717. do osmnastego złotych oszacowanego, skarży się oto woysko że w tym szczupłym ktory ma postawiony ma znaczny uszczerbek żołdzie niechby była sprawiedliwosc z szacunku nowey monety nie iest to iednak słusznościa ze to exekwuiąca uczyniła władza Kommissyi Ekono miczney, ktora samey Rzeczypospolitey należy stanowiączey. –

Kon-

Konstytucya 1717. o cenie złota iako dawnieysza iest wiadoma, dla tego iey nieprzywodzę tylko Konstytucyą 1764. Konwokacyi Fol. 76. Titt. O mennicy y monecie, ktorey pierwszy punkt cudzoziemskie nowe monety, ktore by po tey Konstytucyi były wprowadzone, nie redukować ale Konfiskować na Skarb Rzpltey nakazuie, a drugi Kurrencyą według opisów Uniwersałow Podskarbich stwierdzoną utrzymować, taż oraz rada tak Koronna iako y Wo x. Lit. ma zapobiegać wprowadzeniu zagranicznych złych pieniędzy ktore iako kurrencyi żadney mieć niemogą na Skarb Rzpltey do stopienia zabrane być zawsze powinny. ustanowienie przytym walorn y kurrencyi monety Universałami WW Podskarbich wielkich Oboyga Narodow opisane y ogłoszone, stwierdzamy y aby skutek swóy powszechnie miało, nakazuiemy pruciwko prawu Słorucyi niemaiąc mocy. –

Y w tym mielismy krzywde że przez posłuszeństwo prawu bioręc monete na ctach od Zboż naszych y od win Węgierskich na naszą prowadzonych potrzebę złotem po złotych osiemnaście przed tym a teraz iuż immediate przed Seymem w Warszawie y okolicach iey Złotem po Złł szesnaście groszy dwadzieścia y dwa y pół opłacamy choć czerwony złoty nas kosztował Złł: dwadzieścia y kilka wszakże wszędzie Krolestwo y Rzecząpltą przyimuie dochody do skarbow swoich według ustanowiony kurrencyi, Lecz że to iuż wrocić niemoże aby Kommissya Ekonomiczna niemiała mocy czynienia nowych redukcyi y wdawania się w materye seymom przyzwoite y aby skarby publiczne przyimowały pieniędze w każdym rodzaiu według opisaney Kurrencyey obwarowanie nowym prawem, dopraszać się będę, y wiecey okoliczności do opisania Kommissyi przełożę. –

Wiem ia że Konstytucya 1717. do dwoch lat tylko podniesła Cene złota y monety, ale niemniey mi iest wiadomo że chociaż Seymy 1722. 1724. 1726. 1736. Szczęśliwie y zgodnie doszły, tey nieodmieniła, Ceny a Zatym każdy z powinney prawu podległości, tak brał y wydawał w ufności publiczney wiary, że iak brał tak wydawać będzie, y swoy pewny mieć będzie Kapitał, a zatym nieprzyzwoicie było, dla podległości

Pra

Prawa w gotowych szkodować Kapitałach, złota y monety Polskiey a niesprawiedliwość by sama wydawała się y zamilczenie nastąpiłoby gdyby nie przez pretendowaną niedosięgłą Ewaluacyą zapisy Kontrakty w dobrey wierze oyczyznie swey czynione odmieniać się mogły. Ścieśniałyby się Summy posagowe, Zenine Sierocenskie, wydekassy y wszelkie Ewikcyonalne niemogące się umnieyszać restantia pretia od przedaż Dobr. zapisy wszystkie y Kontrakty naruszone by były których stałości spokoyność wewnętrzna wymaga, maiący ośmdziesiąt kilka tysięcy według tey ewaluacyi sto tysięcy mieć niemogą iako mieli biorący na dług sto tysięcy, czyli swoy dług dawnieyszy opłacił czyli kupił iakie dobra czyli wydał na iakie expensa, zawsze sto tysięcy biorąc, sto tysięcy wyexpensował, oddaiąc zaś dłużnik ośmdziesiąt kilka tysięcy za sto tysięcy zaco pożyczaiący ma szkodować, gdy z ośmdziesiąt kilku tysięcy nie może mieć pewney Summy sto tysięcy, iaki miał tenże dłużnik na oddanie tego długu czyli z intrat biorąc, czyli od innego pożyczaiąc według teraznieyszey Kurrencyi Szkody mieć niebędzie oddaiąc tak iak kurencya zaco tenże dłużnik z krzywdy pożyczaiącego ma pożytkować, sam żadney niemaiąc. ~

Oprócz zamieszania y pieni złey miary Szkody Kredytorow którą by neywięcey czuli ubożsi nasze bracia Szlachta w pocie czoła Sumki zbieraiący maiący przez redukcyę wszelkie krzywdy, wiele traci który wszystko prawie traci, co ma, y ta powinna być uwaga że wielu nie uwodzą się potym zyskiem mieniania złota to iest czerwonego złotego za dwadzieścia kilka złotych, drudzy sami po dwadzieścia kilka złotych czerwony złoty opłacali, dla niepewności złota wiarą powagą Rzpltey utwierdzonego tracićby, a zatym gdy się podobać będzie Stanom Rzpltey zniżać na następuiące czasy złoto y monetę aby przynaymniey Summy według Kontraktow, zapisow Skryptow w liczbie w nich wyrażoney y w istocie Summy według opisu onych złotem czyli srebrem wypłacone były, potrzebne iest prawem teraznieyszym ostrzeżenie iakoż w następuiącym czasie według kurrencyi tak wydaiąc nie traci niebędzie, czytam w tey mierze instrukcyą moią do słuszności ściągaiącey się. Zapobiega=

zapobiegaiące różnicom z opisu Kontraktów y zapisów pochodzącym, gdzie Summy złotem wyrażone, aby według Kurrencyi złota przy zniżeniu onego były płacone złotem z dopłaceniem niedostarczaiącey Summy gdzie zaś monetą, aby także valore iuxta Currentiam monety. Z przypadków prze=szłych, ale na przyszłe tylko czasy stanowione bywaią prawa przeszłych nie tykaiące się, ani uważaiące do następuiących ściągaiące, a zatym choćby była na następuiące czasy cena nowey monety według opisania przyięta. Tranzakcyom w przeszłych czasach uczynionym szkodzić niepowinna, ani Uszczerbku w Kapitałach winnych, zapisanych y iakimkolwiek sposobem na leżących przynosić. Konstytucya 1726. z przyczyny Odmiany Ceny Złota, y monety postanowioney nietykaiące dawnych czasów y w nich czynionych tran=zakcyi in futurum warowała walorem in Regno currentem moneta in Con=tractu expressa iak zawsze być powinna. mieliśmy różne w różnych cza=sach ceny złota y monet odmiany bez przeszkody i uszczerbku dawnych Sum inaczey by podeyrzana była zawsze wiara publiczna która kraie ubespiecza, nikt by swey nigdy niebył pewny własności, zniszczony iest kray ustawicznemi re=dukcyami, niech przynaymniey niebędzie uszczerbku w Kapitałach. –

Wszystkie Rzplite przezornie się rządzące, wszyscy Królowie czuli o do=bro swych Królestw pracuiącym godziwemi y pozwolonemi sposobami około po=mnożenia sobie pożytków pomagaią, a którzy poraciągali długi dla U=sług Rzplitey będą obficie iako być powinni od W. K. Mci nadgrodzeni, a za tym nie stracą; obciążeni długami dla marnotrawstwa lub złego rozrzą=dzenia, niegodni są politowania, y niepowinni być przeniesieni nad pra=cuiących gorliwie w pocie czoła dla uzywania chleba to iest fortuny, zo=stawienia oney swym Sukcessorom, nadgrodę pracuiącym zachęca do pracy: wsparcie niedbalstwa, lenistwa złego rozrządzenia y marnotrawstwa, te wady rozmnażać y rozszerzać będzie. –

Nie można mieć w Imaginacyi więcey Summ y Kapitałów iak będą wistocie w Imaginacyi swoiey bogaty wistocie iest ubogi. –

Czytam w drugim punkcie Instrukcyą. w powszechnym woiewodztwa naszego, y całego Kraiu Polskiego zostaiące upadku zniepororownaney Kur=

ren=

Kurrency z Gdanską Kurrencyą gdzie złoto iak chcą podnoszą, zaczym JWW. Posłowie u Stanow Rzpltey domawiać się będą aby Gdanszczanie privata Sua Authoritate nieważyli się podwyższać Ceny złota ale tak wypłacali iak stany stanowią, aby iasnie y wyraźnie miastom portowym y wszyskim do Rzpltey Kraiom należącym nakazana surowie była taż Kurrencya iako dawnieysze Konstytucye swiadczą, do tąd bowiem wielką od Gdanszczanow, przez podniesioną cenę złota do złotych dwunastu y groszy kilka dobrey monety, ponosilismy krzywdę, tak Statut 1543. Konstytucyą 1620. 1623. y inne prawa rozrządzaią.

Oprocz innych przyczyn utrzymuiących Starą monetę y ta wielka iest że po zniszczeniu iey żadney mieć niebędziemy, albowiem nowa moneta prawie niedoszła do Woiewodztw naszych, a nieprędko może tak rozlegle naprzod nie Kraie, iakiby to ścisnienie narodu było, a nayzwięcey ubogich ludzi niemieć żadnych w Kraiu pieniędzy y monety.

Radbym wyrozumieć y proszę o obiasnienie tak dla moiey własney wiadomości iako dla informacyi Woiewodztwa mego na seymikach Relacyinych co to iest te: medium remedium od Kommissyi Skarbowych Kommissyi Menniczney na monetę pozwolonej; ale gdy JmćPan Kanclerz WKM. przyrzekł obiasnienie, czekać będę wyznaczenia czasu y mieysca.

A iako Samemu WKMci powierzyła do iak naydłuzszego Zycia Jego Rzplta pozytkow z monety i Menniey swoiey ustąpionych Stanom przez Zygmunta III tak aby słowa w paktach w tey mierze wyrażone, były tu położone nam zupełnie, tylko do życia naszego powierzyły W. K. Mci Samemu niech się ta dostaie ofiara.

Dopłacenie miedzią do dziewiędziesiąt złotych monetą srebrną dziesięć groszami, aby czyniło złotych Sto, iezeli od menniczney Kommissyi Ekonomicznym, w oddaniu wygodzonych pieniędzy dla skupienia materyałow iezeli w długach Summach, zdaie mi się być nieznośna całego Narodu krzywdą moneta miedziana dla samey tylko w małych wydatkach potrzeba iest znoszona iest zawsze szkodą Narodu, i nigdzie iey wiele bić niepozwalaią a iakże chceć wnosić Szkodę Skarbowi publiczne-

mu

publicznemu lub narodowi wwielkich Summach, nigdzie podobney nie czytam ustawy, Strate wniey upatruię Skarbow publicznych y Narodu po zwolić niemogę. y owszem należy teraznieyszym prawom ostrzedz, aby po zne niebyło lekarstwo, wiele mennica ma wybić monety miedzianey. –

Czytam Zygmunta A. Roku 1543. Vol. Imo fol. 570. Statut Uni uersi Senatores et terrarum nuntiy attedentes monetam quae in Terris Prus sia Cuditor adeo Auctam et Noxiam esse ut divitus Sine ingenti detrimen to Regni tolerari possit, Statuerunt et decreverunt unanimiter iterum S. M. R. humillime Supplicandum et maiestas Sua ipsam Cusionem monete ubiq tam in terris prussia quam etiam alibi sistere mandaret, Et quam vis maiestas Sua Regni jam de cesanda ipsa Cusione suam benignum A propensam voluntatem declarare dignata sit tamen quia Illustrissimus Dux Prussia ab illa cudenda desitere recusaret et indignum videretur ante quam ille cesset, maiestates Regiam desistere debere requirity Maiestas sua Consilium qua ratione ille contirieri deberet omnium unanimis est Sen tentia quodcum neque Illustrissimus. princeps neque Regia cibitatis in Prussia ullam unquam aliam facultatem habuerunt neque a regnicola recipi deberet cudendi, nisi A maiestate Regia novissime concessam, Sua vero maiestas ut ex iure Regni ipsam facultatem monetam cudendi non nisi de Consensu et decreto Senatus Sui habeat, neque illam sibi maiestas Sua at Illustrissimus princeps hactenus Usurpavit, ita hac facultate Ma jorem et Ampliorem facultatem Aliis Concedere iuste non potuit neque illi eam Sibi usurpare posunt cum id non Solum Iuribus Regni sed etiam Transaktioni et superioritate Regia Contra ipsorum Iuspirandur et neno rem Transactionis plane repugnaret, proinde Supplicarunt universi eti am atq etiam ut Sua Maiestas Regia habita ratione tanti detrimenti, Regni sui, jam tandem et suam et aliorum quoqua omnium Cusionem ejusmodi moneto in Regno recipiendi Sisti Iubeat et rebelles jure, et potestate Sua Regia Coerceat. –

Do miast Pruskich mowię aby rowno zcałym Krajem rządzili się monety y złota ceny y że wielość monety na ten czas chociaż dobrey

iako=

iako Imp. Woiewoda Inflantski oświadczył Kray obciążała i dla tego Mennicę zamknąć kazano, coż dopiero mowię o Szkodliwey monecie miedziany tylko dla małych wydatkow potrzeba, a jakże iey niema być wielość opisana. —

Na ostatek za co redukowano przedtym, y teraz maiącey się redukować, według zeznania przysięgłych Probierzow monetę pozwalać Kassowai Kommissyi Ekonomiczney za rekwizycią menniczney, kto ią przymować będzie, Spodziewaiące się Straty zupełnego iey Kurrencyi przystania.

Mowa z Okazyi Proiektu o Dupli Czytanego Dię 10 9bris Miana. —

77

W trzecim swoim Krolu Waszey Krolewskiey Mości maiące Stan Szlachecki podniesioną krew swoią do Tronu zupełną pokłada ufność, że Swobody prerogatywy onego całość fortun mocnym y dzielnym ramieniem Utrzymować będziesz. —

Ten to iest Stan Nayiaśnieyszy Krolu naktorym wszystkie wczasie pokoiu y woyny zasadzone są cieżare, Seymiki funkcye, wszelkie Seymy, Trybunały od pracy y kosztow tego Stanu zawisły, obrona Rzeplitey wczasie woyny, tą mocą ubespieczona, wiara Swięta Rzymska Katolicka tą mocą bez Cudzoziemskich posiłkow rozszerzone są granice zachowane Swobody y wolności fortuny Szlacheckie tego naymocnieyszego y naywiernieyszego Woyska są złotem, a zatym w każdym wieku ochronione były y teraz oszczędzone być powinny. —

Iuż niemowię o oddanie Krolewszczyzn, Starostw na podatki dla folgi Ziemskim dobrom w pocie czoła przysposobionym lubo inniey byś WKMci wylany złaskami chcący każdego proszącego Uszczęśliwić miał przykrości, a my mniey troskliwości gdy się to wielu niepodobało, y owszem Imp. Podkomorzy y Poseł Drohicki nasz zacny Kollega niesprzyzwoicie był oto ganiony. Poki iura Intercedendi y negandi Sacrosancte były u Rzymian zachowane trwała wolność od złamania wolnego niepozwalam w Osobie Oktawiana Trybuna Ludu, jakom przed kilku dniami na

mie.

namienił Epokę, niewoli Rzymian Polityey y historyey stawiaiącą lecz aby po Zmarłym Posesorze Dobr Krolewskich wszystka roczna intrata do Skarbu publicznego była oddana wszak ustanowieniu Kwadrupli po Smierci Possesorow ta była Rzpltą a cokolwiek ochroni się dobr Szlacheckich. —

Oddaię to iednomyślności y zgodnej prześwietnych Stanow woli, wszakże y ia choć wpoźnieyszym czasie mogęc się domieścić do tego Sprawiedliwego JK. M. Łaski Szafunku wstrzymać Apetyt przez rok od tego roskosznego chleba ofiarować pierwiastki pożytkow Rzpltey niemiałbym przykrości, gdy go dłużey używać y wnim Smakować będę milej iest ex gratia gratis data ofiarować, iak z dziedziczney fortuny wielką pracą y Staraniem nabytą.

Wniosł tu słusznie zacny Senator JmP. Woiewoda Mazowiecki, aby dworzaninowi wyznaczonemu do lustracyi, y odebrania Starostwa po Smierci dawnego posesora y nowemu podania, wprowadzenia nowey Kwarty, y odebrania Dupli Kommissya naznaczyła pensyą, zdaie mi się nie zdaiąc to na dyskrecyą Kommissyi zaraz ią oznaczyć. —

Juz poczęści godnych Senatorow y Posłow wypełnione są żądania lubo ieszcze proiekt p zacnego Senatora JmP. Woiewody Rawskiego swego niewziął Skutku do ktorego nasza stosuie się Instrukcya że proiekta dla rozważenia Sam powierzone, wtym iednak nieznaszą mamy przykrość, że te proiekta prywatnie poprawione nie są nam więcey do zważenia powierzane ale popierane zaraz do podpisu niemożna obiąć myślą słowa czytaiącego, a iest powinnością naszą pilnie rozważać, co zawieraią Jeżeli Sędziego scistym iest sumnienia obowiązkiem pilnie sporu Stron słuchać dowody y dokumenta pilnie czytać y zważać niezadaiąc się na cudzych zdaniach, na swego Sumnienia przeswiadczeniu, sprawiedliwość oddawać gdzie idzie o całość iedney osoby, iakiejz mieć niepowinien ostrozności wybrany do Stanowienia Praw, zkąd całego narodu szczęsliwe lub nieszczęsliwe wypływaią losy iak niezrozumiawszy i nieuważywszy pozwalać iak zczytania obiąć myślą y zrozumieć rzecz być może zświey dobra istoty zapisania. Szkodliwa, zbytnia niemoże być troskliwość gdzie o całość Narodu idzie, dla tego upraszam aby nowe proiekta poprawione prywatnie nam były do roztrząsnienia podane. y żeby proiekt p JmP. Woiewodę Rawskiego podany był przez zgodną Stanow wolą prawem Authoryzowany ubespieczaiący całość publiczną przez wczesne trzema dniami do uwagi Stanom przed rezolucyą proiektow y delegatow do Konstytucyi nieodstępnie do Grodu lub Ziemstwa podane. od tego bespieczenstwo Narodu lub Praw zawisło, a zatym rozumiem że przeciwności nieznaydzie. —

Mowa

Mowa z Okazyi przeniesienia Kommissyi Ekonomiczney y Woyskowey z Warszawy Obierania Kommissarzow po Wowewodztwach 19. 9bris. Miana. — 87

Wiem ja że dobry porządek chwalebnych iest Dusza rządow, wiem że przerywanie materyi wszczętych nowemi nieskutecznośc y same tylko sprawuie zamieszanie, ale nikt wątpić niemoże, ani powinien, że ustanowienie Kommissyi Ekonomiczney, obiasnienie iey władzy, oczym teraz mowię, tudzież obiasnienie co do artykułu Ekonomiki należeć ma, oczym pozniey mowić będę do materyi Ekonomiczney należeć powinno. wolnośc mowienia nayprawnieyszym iest wolności znakiem, in libera Rplica liberas esse linguas oportet nihil est liberum, cum non sit libera lingua. prawo nakazuie wolne Szlachcicowi na Seymiku domowienie się całości praw, y wolności, posłowi na Seymie przykład Waszey Krolewskiey Mci w rowności będąc czego żarliwie o bespieczeństwo publiczne mowiącego zachęca y upewnia że WKM. to wdzięcznie przyimiesz, co go godnym kochania y podziwienia uczyniło. —

Instrukcya moia zasadzona na bespieczenstwie publicznym przymusza mnie do wniesienia y popierania tego Sprawiedliwego Żądania, ktorą czytam: starać się będą JWW Posłowie, ażeby nie na Seymie lecz po Seymikach obierani byli Kommissarze tak Ekonomiczney iako y Woyskowey, ażeby na miejsca Zmarłych Krol Jmść nienaznaczał, chybaby zbywało to iest Siedmiu, Senatorowie aby per Turnum jak ad latus Regium byli wyznaczeni, aby też Kommissye nie w Warszawie ale w inszych mieyscach sposobnych Sądziły się, aby nieprzywłaszczały sobie władzy stanowienia lub znoszenia praw, ale tylko onych exekucyą, aby tak Kommisarze Ekonomicznych Kommissyi, y Woyskowych przy traktowaniu interessow Ekonomicznych, Skarbowych y Woyskowych niemieli na Seymie Votum Consultivum, ale informativum tylko obrany zas niema swoiey funkcyi rezygnować. podeyrzliwa iest y pełna boiaźni wolności miłości, naywiększa w zachowaniu iey troskliwości, niemoże bydź zbyteczna łatwey iey bez potrzebney ostrożności bywać y być może Upadek, mowi Polityk, Sunt sui ut Corporibus, ita et rebus publicis morbi liberis Imperi=

Imperiis Malignum quiddam in est ubi quantum vis tenue ac leve vulnus si negligas, in totum Reipublicae Corpus pesti fera promanat rabies.

Każda micy przewaga iest Straszna, iest chłopna wolności, moc wszystkie umysłu wzrusza skłonności, y bardzo niebespieczną iest aby ten ktoremu się godzi co chce, niechciał czego sie niegodzi; pamiętnęy zostawił przestrogi Łukasz Opaliński Marszałek Koronny: tak zepsuty Stan Rzeczpltey chcieć poprawiać powiększeniem Krolom mocy iest gorsze od choroby lekarstwo.

Dosyć Tron Polski wzmocniony iest Szafunkiem łask, wszyscy się do nich ubiegamy, dla zasłużonych są prawem wyznaczone, mało kto blisko przytomnemu sprzeciwić się może Maiestatowi, boiaźń i nadzieia są to kołowroty, Życia Ludzkiego, czyny y słowa obracaiące, długie są krolow Ręce dla Nadgrody lub zemsty.

Znamy Sprawiedliwość y gorliwość WKMci o całość publiczną, ale choćbyś tey nieodmieniał w całym życia swego y panowania naydłuzszego biegu, iako innych czytamy, że dobrze zaczęte urzędy, nieszczęśliwie kończyli, iesteś Nayiaśnieyszy Krolu, co przymiesiony iestem z wstrętem wymowić Smiertelny; Sprawiedliwa zostaie boiaźń, aby nastempcy WKM. ktoremu dla teraznieyszego przykładu nasi potomkowie odmowić niebędą mogli, sprawowaney w przytomności swoiey mocy Skarbu y Woyska nie użył na zniszczenia narodowych Swobod y wolności.

Trwożliwość o Swobody swoie narodu uspokoiona dopiero została wolność zdawała się być w naypewnieyszym bespieczenstwie przy postanowieniu Trybunałow y oddaleniu onych do miast rezydencyonalnych Tronu, że Stan Szlachecki wybiera Sędziow, do Sądow Spraw swoich, niechże y postanowione Kommissye dopełniaiące obowiązki Skarbowy y Woyskowych Trybunałow, według praw w Radomiu lub Lwowie Sądzonych, dla upewnienia wolności, na inne, ztąd będą przeniesione mieysca wszakże prowincya W. X. L. ma te dobrodzieystwo, a zaczby go Koronne dostąpić niemogły.

Co się do tego rzekło niepowinno się stosować do Chwalebnych WKM. Rządow ani dobrego przeszłych Ichm.PP. Kommissarzow Sprawowania się lecz dla uprzedzenia niebespieczenstw, aby pozne niebyło dane lekarstwo, aby

ten

terze przykład szkodliwych nieściągnął skutków, wrazkze Ichm Panom Hetmanom odebrane są władze nad woyskiem, nie że źle czynili ale żeby źle nieczynili. —

Niech będzie przywrócona Stanowi Szlacheckiemu w Obieraniu Kommissarzow na też Kommissye prerogatywa, którą mieli na Kommissye Lwowskie y Trybunały Radomskie. —

Może kiedy pragnienie Urzędu tego nietak dla pensyi iako dla wrodzoney Ludziom w pierwszych Rodzicach Naszych okazaney Ambicyi podniesienia się do naywyższego urzędu dla rozkazowania w przytomności Krola nayodlegleyszym Krajom pobudzi żądaiącego Posła do pobłazania y ulegania w nayprzeciwnieyszych dobru publicznemu Okolicznościach, ztąd łatwo można poiąć, iak nieszczęśliwe byłyby konsequencye pisze historia, o Satrapach Perskich, że nie tylko dla Krolow, lecz dla ich Ministrow y Faworytow z podłością się czołgali, aby surowie swym w Spółobywatelom rozkazowali, y onych uciemiężali. —

Doznawaliśmy nieprzyzwoitych zwawości od tych którzy tylko mieli pozwolone z swych czynow usprawiedliwienie, przeciwko Senatorom y Postom maiącym Moc prawem pozwoloną, wymagać rachunku z Sprawowawania tych urzędow, przydał tu Jmć P. Bracławski doskonałą uwagę że Instrukcye Województw z Sprawami Kommissyi być mogą niezgodne, a iakże w iedney osobie być mogą połączone, nawstatek gdy się to Województwom zdawać będzie, w iedney osobie te obydwie ziednoczyć funkcye, nie to na ich należy woli, na seymach zas wybierać Postow za Kommissarzow, widzę rzecz pełną w następuiące czasy niebespieczeństwa y pozwolić niemogę. —

Znam ja że gdyby zaraz naszych żądania stawała exekucya, musiałoby nastąpić szkodliwe sprawiedliwości y interessow publicznych dotych Kommissyi sciągaiących się opoźnienie, czas bowiem dla Seymikow od Seymikow do zaczęcia Kommissyi, musiałby być przedłużony, przeczę niebędę Opisanemu Prawu 1764 które iest w mocy naszey znieść obranie tu na Seymie y z Kollegow Naszych, ieżeli się będzie zdawało Stanom Rzeplitey, bylebym był upewnionym poprzedzaiącym podpisanym proiektem, że iuż w Roku

1768.

1768. na Seymikach Poselskich będą obierani Kommissarze że na mieysca zmarłych lub niedbałych w ziezdzaniu nie będą za przywileiami lub reskrypta mi inni dodawani chyłaby kompletu prawem opisanego niedostawało że Kommissye z Warszawy zaraz będą przeniesione na inne mieysca, a Senatorowie tak będą z porządku wyznaczeni, iak de latus Regium byleby potrzebne jeszcze do tych Kommissyi ostrzeżone były warunki. –

Jasnie widziemy pożytki y bespieczeństwo publiczne z przeniesienia tych Jurysdykcyi na inne od Warszawy mieysca, y obierania po Woiewodztwach Kommissarzow, ieszcze dowieść należy, że ani Osob więcey przybędzie do Sądow, ani wydatkow Skarbow publicznych ktorych jako nayпilniey y naywierniey przestrzegać należy się. –

Mamy naznaczonych po dwanaście osob z Stanu Rycerskiego do każdej Kommissyi, liczemy dwadzieścia trzy woiewodztw z ktorych połowa niech pierwszemu Salva alternata na następuiące dwa lata na Kommissyą Ekonomiczną druga na Kommissyą Woyskową. –

Koszt wydany na kupienie pałacu Krasinskich, gdy się tak zdało Rzpltej tego chwalebnego niepowinien wspominać dieta, mogą się tam sądzić Sądy Assessorskie dla postow Rossyiskiego y Tureckiego, według Traktatu mogą być naznaczane rezydencye, odwroniłyby się expensa Skarbow corocznie na te wydane Stancye, mogłby być Archiva Rzpltey dawnych praw y przywilejow, tudzież xięgi Kalkulacyi trezaurorum corocznych Kommissyi mogą być y inne potrzeby Rzpltey wymagaiące w tym pałacu swego Schronienia. –

Jeszcze niezawadzi ponowić prawa, aby Kommissye nie wdawały się w materye Seymam przyzwoite, w Szafunek Skarbow publicznych mimo rozrządzenia Rzpltey, tudzież Senatum Consultorum tylko w nagłych y nieodbitych Rzeczypospolitey potrzebach, iak prawa chcą, w sprawy innym Sądom należące, choćby ex Summissione Stron, mogą się bowiem, jako się często trafia dwie Strony z Szkodą trzeciego, godzić ktoremu dla powagi dekretu tych naywyższych Sądow, więcey trudności y kunsztow do podniesienia się przyczyniłoby tu dzież to Oddać należy, aby proiekta prawdziwie do Ekonomiki należące po Woiewodztwach na Seymiki przed Seymowe dla rezolucyi onych by

ły –

były rozeznane, ktore na następuiącym Seymie zgromadzonym Stanow miała by bydź podane.

Iuż wymierzony Prawem Seymowania czas spędziliśmy materye Ekonomiczne ieszcze zatrudniaią Woyskowe niezaczęte, ani iurysdyczne, y takie długo wstrzymywać zawsze będą te materye Seymy że nigdy czasu wystarczać niebędzie, dla powrotu postom do siedliska postom wolności swey Izby gdzie by zupełney iako Konstytucya 1764. Swiadczy używać mogli wolności dla iey Ocalenia, przerzadzić należy te materye obiasnieniem tey Konstytucyi ktore przyczyny pod te podpadać maią rozdziaty.

Jeszcze wspomnienie wtym proiekcie przeczytanym zrzucenia Młynow na rzekach portowych wmieysccach Szkodliwych potrzebuie poprawy te słowa umnieyszaią powagi dawnym Statutom, Konstytucyom, wszystkie młyny, Jazy, na wszystkich rzekach portowych nakazuiącym zrzucać, te słowa przez trudność w przechodzeniu Statkow potrzebne dla uszczęsliwienia narodu wstrzymaią handle, te słowa zawisnienia y zazdrości między Wspołobywatelami wznieca. każdy swoy młyn nieszkodliwym będzie rozumiał, a zatym gdy tak potrzeba Rzeczypltey wymaga, gdy tak prawa nakazuią wszystkie podług nich rozrządzenia wypełnione bydź maią, młyny, Groble, Tamy, Jazy, na rzekach Portowych powinny bydź zrzucone y o proiekt wtey mierze JW. Marszałka Seymowego y Ichmciow PP. Delegatow do Konstytucyi upraszam a gdy im inne zatrudnienia publiczne tey pracy niedopuszczą, ja zrozkazu Woiewodztwa Mego dla publiczney całości ten wypełnie obowiązek y podam proiekt.

Mowa wteyże Materyi 20 9bris Miana. 92

Niemogę nigdy bez Ukontentowania czytać tego punktu Konstytucyi Seymu Konwokacyi 1764. Iż po ułatwieniu Stan Rycerski ku formowaniu in plenaria libertate potrzebnych y Seymom zwyczaynych Ustaw do Izby Poselskiey powrócić. niemogę tylko żądać tey nayjwyższey Szczęsliwości, ktora nie tylko ludziom ale y Zwierzętom ust wrodzona, o ktorey swiadczy Platon że w pierwszych poczętkach Swiata ta niesmiertelna istota Bostwa z Smiertel=

z Smiertelnemi się pokazała, pisze historia Rzymska, że gdy Quinkcy usz Wódz Rzymski w podbitym w Grecyi mieście wolność y dawne swobody kazał ogłosić, tak niezmiernę lud był przeniknioný radością, że przez dni kilka za przynagleniem głodu ledwo na potrawy patrzei mógł, tu nie tylko zrzenica wolności wolne niepozwalam wielością głosow zagruszona głos wolny prawami ubespieczony postowi na odpowiedź przeciwnym zdaniom zabroniony, niepozwalania na głosy wolne, ktore są znakiem trwaiącey Wolności maią swoie względy, niepozwalania na Turnum ktory iest zupełney wolności y Constitutio Republicae iednomyslnemi przeciwny żadnego niema ią, lecz głosy wolne do propozycyi od nas stanow nienależało. Są to Skutki szkodliwey wolności y cnotom samym, głosow większości ktorey bez żadnego podu szczenia, z własnego przeswiadczenia zwieloliecznych przykładow sprzeciwiałem się y sprzeciwiać się będę. —

Złożonego przezemnie Przeswietney Prowincyi Litewskiey Proiektu wieloliczne wniosły się trudności, żeby Kommissarz niebył Postem, żeby Poseł nie był Kommisarzem, żeby po Woiewodztwach Elekcye były Kommissarzow, Senatorow wyznaczenie z urzędu iak ad latus Regium aby na mieysca wakuiące niebyli wyznaczeni, za Reskryptami Kommissarze, żeby na inne mieysca z Warszawy były przeniesione te obydwie Kommissye, ale że tylko iedna, czyli Kommisarz może być postem rezolucyi Stanow iest podana, spodziewaiąc się że ieszcze inne będą przywiedzione, lubo razem mogły być złączone dla oszczędzenia czasu, do tey zdanie moie otwieram. —

W obronie praw Kardynalnych używałem y używać będę słow przywiedzionych z Statutow o nieodmienności wyrokow onych iako na nich publiczna zawisła całość y niemogą być naruszone bez znacznego uszczerbku, lub upadku narodu, lecz gdy idzie o odmienienie nowego prawa, z ktorego pewne dawnych wolności nastąpiłoby ubespieczenie będąc w powadze Stanowienia niewiązliwych, Smiele domowić się mogę wszakże z mniey słusznych przyczyn ustawiczne dawnych y nowych praw widziemy odmiane y ci ganić mi niepowinni, ktorzy naywięcey do tego przydawali y przydaią. —

Przy

Przydanie Assessorow do Sądow Assesorskich; y Hetmańskich obie=cywane do marszałkowskich iest wprawdzie osłabieniem powagi ministeriorum pacis et belli ktore niekiedy mocy Krolow zastawiały się. wszystko to ułatwy Berta podano, Stan Szlachecki żadney złąd niema korzyści niewybie=raiąc do tych Sądow Osoby sobie upodobane y znajome, y owszem stracił pre=rogatywe wolnego Kommissarzow na trybunały Radomskie obierania, Kommi=sye bowiem te nietylko podskarbich y hetmanow powinności wypełniaią, ale trybunałow Radomskich y Kommissyi Lwowskich sprawuią obowiązki, wię=cey powiem, więcey sobie maią pozwoloney mocy iak te wszystkie y coż więcey Krol w innym narodzie mieć może, iak władać woyskiem, skarbem y Sprawiedliwością. Kommissya Skarbowa krotko trwała w maju scho=dząca się do S. Jana, y niesprawowała się Seymom de suis transactis a zatym Kommisarz mogł być postem. –

Wniesiona ustawiczność iednych Osob na tey funkcyi iak perpetua przedtym w Rzymie dyktatura swym okropnym groźi przy=kładem straszyć nas powinna, wyimuie z rowności wynosząc nad inne, a w tym wyniesieniu długą trwałość daiąc, zkąd pewna wzgarda y uciemiężenie innych wspołobywatelow, zaufanie a mocy tego charakteru nieznośneby czyniło krzywdy. –

W prawach Karthagineńskich polityey ganią, że wiele urzędow na iedną osobę kładzioną, ktore albo ią podnosiły przeciwko prawu y rowności, albo ią niesposobną czyniły wypełnienia obowiązkow Onych. –

Słyszałem że Kommissarze po otrzymanym kwicie in plena iuż zostaią Activitate, wolnego mowienia y czynienia, widzę że się to tak dzieie, chociaż w prawie iey nieczytam excepcyi tylko ze samey remonstrancyi interes=sow Skarbowych czynić mogą. –

Czyliż to tak gruby narod nasz żeby wybrani z pomiędzy nie=go od Woiewodztw rzemiosła Ekonomicznego y woiennego doścignąć nie mogli, czyliż zbywa po woiewodztwach na doskonałych y sposobnych do wypełnienia tych obowiązkow mężach, iest to Narod czernie ni=gdy Rzeczpplta dla bespieczeństwa publicznego, długowiecznych mieć nie=

chcia=

niechciała Sędziow, wystarczą Woiewodztwa Ziemie y Powiaty do osadzenia Poselskiey y Kommissarskiey funkcyi ludzmi cnotliwemi y umieiętnemi napełnicz potrzebuiące te mieysca, y żadna ztąd dla Stanu Rycerskiego, niestanie się krzywda, gdy ten lub inne te poważne osiadali będą mieysca y owszem przywrocona, mieć będzie moc obierania Senatorowie zaś y Podskarbowie odmieniali się niemogąc niktby iey krzeseł zastąpić niemogł wyznaczeni do Kommissyi obydwoch tak iak ad latus Regium z Rzędu, lub wybierani na seymie in passivitate będąc przy materyach Ekonomicznych odprawuiących się, w innych active czynić mogą. wszakże trzech mamy teraz zasiadaiących Marszałkow Trybunalskich Senatorow, swe Krzesła osiadaiących, czwarty Brat moy Starosta Ostrołęcki, Marszałek Trybunału Wielkopolskiego, z Stanu Rycerskiego, bez Uszczerbku onego, ma honor służyć u Tronu WKMci, wszakże po odprawioney Funkcyi Deputatckiey, niewolno być obranym do niey aż we cztery lata. –

Nie traci to szacowney rowności, że w Sądach na wstępy wychodziemy, iako y na tę Kommissyą postanowione prawa tak nakazuią, a raczey ma Szkodzie rowności, raczey ma umnieyszać, czyić zacności, gdy iak privatus ex Consule Civis po Skonczoney swey funkcyi iak prywatny Obywatel Stanom Rzeczypltey odpowiadać będzie, in passivitate, wszakże gdyby niebyli obrani posłowie, niemogliby się uchylić de ratione villicationis Suae.

Nieiest to kara, ale zatrzymanie w rowności Obywatela aby ten ktory rozkazuie rozkazuiącemu był wczasie posłusznym, na wszystkich stanowione prawo nikogo nieumnieysza, a zatym odmiana Ichł. Kommissarzow Ich stawie szkodzić niepowinna, więc stosuiąc się do Instrukcyi moiey y słuszności, wolne Woiewodztwom Kommissarzow obieranie za posłow zostawuię, na obieranie onych na seymie niepozwalam, z innych miar gdy się zdaie Przeswietney Prowincyi Litewskiey proiekt iey pożyteczny nieprzeczę z exekucyą tego punktu. –

96 Mowa zrożnych Okoliczności, a naywięcey aby proiekt Wiary przed proiektem obiaśnienia Konstytucyi 1764. Konwokacyi z Okazyi Większości głosow był podpisany dnia 22. 9bris Miana. –

Szczę=

Szczęśliwość iest Narodu, ktorego Tron doskonały y Łaskawy Osiada
Krol przewinienie bez intencyi urażania przyczyną nayprzyzwoitszey o całość
wiary gorliwości wymawia, wszakże y w Rzymskiey Wolney Rzeczypospolitey
facta puniebantur dicta vero sed liberam linguam impune erant, Niech
iak kto chce moiey gorliwości przypisuie pozory i przywary nieprawość ma
swoich obrońcow, y dobre tłumaczenie, cnota niiest wolna od podeyrzania, y
od przygany, chętnie wszystko gotowem w skromności, cierpieć, nauczony
y upewniony od przedwieczney prawdy że Beati qui persecutionem prop=
ter justitiam. –

Nie taię się że od lat dwudziestu kilku iak zacząłem służyć Miłey
Oyczyznie palam locutus sum że większości głosow w Radach do mocy,
powagi y bogactw zawsze obroconey y przywiązaney Wierze prawowierney,
Wolności Narodowey, dostoieństwu dobrych Krolow, Cnotom wielkich Ludzi
Szkodliwey, nieprawości Authoryzuiącey, nikczemnych y niecnotliwych wy=
noszącey, a ludzi cnotliwego y wspaniałego umysłu poniżaiącey y uciemię=
żaiącey sprzeciwiałem się, te zdania we mnie przykłady wszystkich Narodow
przedtym wolnych większością głosow do niewoli przyciśnionych wznieciły
z ktorych iedną w rożnych tu głosach wiernie przełożyłem, drugie zamilczam, a
bym oszczędził ubiegaiący iuż przedłużonego Seymu czas, wszakże w Anglij roz
szerzony Krolow moc w składaniu, w przedłużaniu, w skracaniu kassowa
nia Parlamentow, wydawaniu woyny, stanowieniu pokoiu dawania y od
bieraniu Urzędow, wszystko iednak według iedynowładnego Onych upodo=
bania nieumnieysza większość głosow, ale pomnaża tamże za poprzedzaią
cą większością głosow, do woli Henryka Osmego Krola swego obroconey, wia
ra S. Katolicka zniesiona; teraz oprocz nieznośnych długow ktoremi iest o=
barczona Anglia, y Amerykańskie do niey należące Prowincye, Uciemiężli=
wym od Stęplowanego papieru, od grusznikow y Jabłeczników przeciwko wo
li y żądaniom całego narodu większością głosow były obciążone podatkiem,
ledwie od niego dla boiaźni powszechnego zamieszania uwolnione zostały. –

W Wenecyi lubo rożność iest władzy Doży mocy Obywatela stanu
y rozległości Kraiu, interessow Cudzoziemskich od tych ktore w Polszcze zna

my

znamy przecież dla nieufności i większości głosow pilne w basłowaniu i pełne ostrożności zażyte sę sposoby. –

Potwierdzały te we mnie zdania Politykow przestrogi, ustawicznemi stwierdzone przykładami, że poprawy praw Kardynalnych Odmiana dawnych rzędow, wolne narody do upadku przyciskała, hystorye nasze świadczę że od dawnych czasow prawa zebrane złęczone w Kazimierza W. Statucie 1347. prawa poznieysze aż dotęd stanowione, ktorych tak wielkich 6. xięg mamy, znaki nieprożnowania lecz czynności, że zgodnej Stanow wolę byli Stanowione, że nawet na Konfederacyach wolne, niepozwalam było konsyderowane iako tu dowiodłem i dowodziłem, a iako ab Actu według Filozofow zdania valet consequentia ad potentiam, tak gdy dotęd przy iednomyslnej Stanow zgodzie szczęśliwie Rzęd Rzeczypltey trwał nieporuszonej Wiary całości pomnożonemi wolnościami, zwycięstwy, rozszerzeniem granic, poważnemi tytułami Seiany Chrześcianstwa y prawowiernego Krolestwa ustawiony rażby miał byc odmienny, w niebespieczney wierze prawowierney Wolności y cnotom większość głosow, wady tylko należało poprawić, ktore w każdym wznieciaię się narodzie, a pubłazianiem rozszerzaię się urzak y lekarstwa nie dla odmienienia ortowika Konstytucyi, lecz dla usmierzenia choćby dawane bywaiez. –

I toć to iest dla czego na teraznieyszym Seymie wnoszonej większości głosow wielokrotnie Sprzeciwiłem się, sprzeciwiam się y sprzeciwiać się zawsze będę. po podanym a ministerio proiekcie, żędałem raczej onego iako y Konstytucyi 1764. obiasnienia ogulnie nepisaney, co zupełney wolności a Sędowemu Obrzędkowi należeć powinno. –

Sę te trzy cele y widoki wszystkie mogęce zawierać przyczyny, Ekonomika, Woysko, y Sprawiedliwość słyszałem y czytałem, że religiey wzornay świętszej pod tym pozorem dla rozszerzenia handlow y Rzemioseł chciano poruszyć, czytałem, że zteyże przyczyny przypuszczenia Czwartego Stanu radzono iako y wolność Chłopow od Poddaństwa dla rozprzestrzenienia rolnego Rzemiosła, Słyszałem że własności Szlacheckie w pocie Czoła Wypracowane w dobrach Ruchomych y nieruchomych, w Kapitałach

y

y Prowizyach z Uszczerbkiem onych chciano decydować, doznałem że podatki niechętnie Województwom do których zezwolenia zawsze należały y należeć po=winny tym Sposobem z Szkodliwym przykładem zniszczenia Fortun Szlachec=kich y Duchownych były Stanowione, Woyna, Pokoy, Traktaty, Zniesienia Trybunałow, Kardynalne prawa Wolności Neminem Captivabimus nisi jure victum, nemine adimemus bona nisi praecedente judicio, iako też obfite Indy=genaty y Nobilitacye, aby posiadane w Kraiu przez Cudzoziemcow y innego Stanu Ludzi, bogactwa y skarby z onego niebyły wprowadzane, zgoła cokol=wiek pomyśleć się może za nałożeniem dowcipu mocą y nadgrody Osmielonego pod te trzy Ekonomiki, Woyska y Sprawiedliwości przyciągnione by być mogło, dla tego żądałem y żądam, aby ta niebespieczna ogulność szczegulnemi była obiaśniona y uprawniona przyczynami, y dla tego przed objaśnieniem oney niepo=zwalałem na odmianę przysięgi Marszałka y Deputowanych konstytucyi. —

Zastawiałem się większości głosow wniesioney, do ustanowienia podatkow tak dla dosyć uczynienia Instrukcyi moiey iako też dla Szkodliwego w dalsze czasy przy=kładu, aby zapowiększeniem publicznych potrzeb ktorych niezliczone są Stopnie, za większością głosow pomnażane ustawiczne podatki uciemiężaiące fortuny Szla=checkie tego Stanu od ktorego iedyna Rzeczypltey zawisła Obrona, niezubożyły y niezniszczyły, uszakże iuż Konstytucyą 1764. zlecony iest Kommissyi Ekonomicz=ney do ułożenia proiekt Steplowanego papieru, niepomawiam wielo licznych w tey mierze praw przeczonnie przywiedzionych, te tylko za zgodną Województw Ziem y Powiatow wolą stanowione zawsze podatki, a gdy ktorych Posłowie niemieli zlecenia, składano onym osobnym Seymiki dla zezwolenia. —

Zygmunt August wychwalał z doświadczenia ten Narod, że więcey u Niego w tak wielkiy Jego wolności proźbą mogł dokazać; iak absolutni Pano=wie strachem y boiaźnią niewspominaiąc dawnych przykładow chwalebney Polakow o całość wiary S. prawowierney Swobody Swoie O Oyczyznę y dosto=ieństwo łaskawych swych Krolow y o własne ich interesa gorliwości wwoiowa=niu swemi własnemi Osobami, Swym własnym Kosztem y Swym Na=iemnym Zołnierzem. Zygmuntowi pierwszemu do utrzymania Tronu Węgierskiego, oprocz innych przypadkow, Zygmuntowi trzeciemu do ode=

bra=

do odebrania swego Dziedzicznego Krolestwa Szwedzkiego, Stefan Krol na woynie przeciw Moskwie dziesięć tysięcy liczył takowego Woyska, Nadworni Ludzie Xięcia Wiszniowieckiego Oyca Krola Michała, y innych przy zniszczeniu prawie woyska Rzeplitey, naywięcey pomogli do Zwycięstwa tak pomyślnego pod Beresteczkiem, na Wiedeńskiey woynę z Krolem Janem III wielu nadwornych wyprawiło Ludzi, wielu z Nadwornemi Swemi Ludźmi własnym znaydowało się kosztem, zbywać nigdy niebędzie na Obronie Oyczyzny y dostoieństwa Łaskawych Krolow, poki w swych Swobodach y dostatkach Stan Szlachecki będzie zachowany. —

A gdy doszedł za Samego Summienia mego y zdania przeswiadczenie większości głosow Sprzeciwiałem się, nie mogę odmienić zdania te czytam też w memoryałach nam danych od posłow sprzymierzonych z nami Monarchow. wiadome iest z postępkow na Konwokacyi y Elekcyi, żem się do usilności tych Dworow niełączył, wiadomo iest że nam popieraiącym ubespieczenie Wiary Prawowierney zemstą tych Monarchow, grożoną, y teraznieyszemu Żądaniu onych gdyby niezmierzałoby do publiczney całości z winnym ich uszanowaniem sprzeciwiałbym się przeciwiam się tym ktore na poruszenie wiary Prawowierney zmierzaią wszakże gdyby nawalność iaka na Krolestwo pozostała, niemogą bydź zbronione sposoby do wzięcia przyzwoitych do Obrony Srodkow, a wolność niech będzie upewniona, od niebespieczney iey głosow większości, namieniłem w pierwszym moim o wierze głosie pamiętne Władysława Łokietka Krola naszego Słowa, że Polacy wolność nad fortuny y życia poważaią a wiarę nad wolność przeważaią, ten godny nasladuiąc przykład Wolności ubespieczaiącą się od większości głosow całości wiary prawowierney od Dyssydentow ustawicznie attakowaney poswięcam y ofiaruię, gdy nie pozwalam na proiekt ubespieczaiący Wolność a pluralitate aby był podpisany, aż poki niebędzie ubespieczaiący w dawnach wprawach y świeżo wypadłych na Konwokacyi y Elekcyi przeciwko Dyssydentom Natarczywościom całości wiary, ktora iest niebespieczenstwem Narodow fundamentem wolności, y rękoymią każdego Zbawienia. —

Ubespieczeniu wiary każdy czas iest i być powinien przyzwoity,

a

a wszystkie iey powinny ustępować materye, Bez pomocy Boga Nayłaskawszego Ekonomika iest niesktuteczna, nisi dominus Aedificaverit domum invanum laboraverunt qui edificat eam bez pomocy Pana Zastępow naylicznieysze woyska tracą swoią moc, nisi dominus Custodierit Civitatem frustra vigilat qui custodit eam, a Naywyższa iest Sprawiedliwość chwała od stworzenia Stworcy Swemu oddana, ktora na nieporuszoney wiary Iego prawowierney zasadza się całości. –

A czyliż podobna po odwleczoney ubespieczenia wiary materyi, aż za granicę Seymu Ordynaryinego wprzedłużonym iuż y tym wycieknącym Czasie po wniesieniu przez JmP. Kanclerza W. K. Zacnego Ministra ktory iest z urzędu swego ustami WKMći Memoryałow Dworow Peterzburskich, y Berlinskich, za Dyssydentami w Wierze podobnych, y wymaganiu u Stanow Krepltey rezolucyi, zastanawiać się, hańba by była Narodu, nagonna oziembłość. –

Rozpacz wielu pozyteczny dodawała odwagi, gorliwość nie może być zrawsza, iak przy całości prawowierney wiary, ale ufać mocno trzeba, że nayiaśnieyszowa Carowa Imść dobra WKMći y Rzeczypospolitey Przyiaciołka ani do poruszenia Wiary prawami dawnemi ostrzeżony Swych prosb y żądania należeć niebędzie fałszywe Dyssydentow udania mniemanego swego uciemiężenia Iey wspaniałego Serca skłoniły politowania, lecz zupełnie uwiadomiona że tak znoszeni, iak prawa pozwala iey chwalić będzie naszą gorliwość, dla tego życzyłbym nowe wysłać Poselstwo z prośbami ewakuacyi woyska swego y z przełożeniem, że maią swoie nieżgwałcone prawa ktore nad opis Ich sobie rościągaią ostrzeżoney sobie Życia y fortun swych spokoyności, przez burzliwe swoie kroki cały Kray czynią niespokoyny Iuż na pokorne Dyssydentow prosby w Skromności Dostatecznie iest opisane, Czytałem Ich fundamenta w Xiędze tego tytułu y znalazłem że są bez fundamentu. –

Przywiley 1563. Zygmunta Augusta gdy nie iest za zgodną Stanow wolą, wydany wszakże oprocz wiadomości historyi y Praw dawnych, że na ustawę Praw zgodne Stanow potrzebne zawsze bywało zezwo

lenie

zezwolenie, Sam Statut 1503. że non faciendo Constitutionibus sine Consensu Consiliarium et nuntiorum Terrestrium potwierdza tę prawdę równie o innych Królów przywileiach twierdzić należy, gdy niesą zgodne Stanów wolą, Stanowione, lub powagą praw Authoryzowane Słowa Konstytucyi 1569. hic pro insertis habere volumus, nie do Religiy lecz do Uniy Litwy z Koroną służą wszystkie Konfederacye 1573. 1576. 1587. y pacta Conventa Królów Henryka, Stefana, Zygmunta III samą tylko spokoyność y bespieczeństwo Fortun y Osób onych, ostrzegły poźnieysze Konfederacye y pacta Conventa Królów upewniaiące ostrzeżone im przedtym Spokoyność y bespieczeństwo usu tylko postawione Zbory non lege, iako same wyznaią, pozwalaią Konserwować, nowych budować zabraniaią aby po prywatnych gospodach prywatne swoie odprawowali Nabożeństwa dopuszczaiąc, Traktaty Grzymułowskiego y Działyńskiego razem na radzie walney 1710. utwierdzone nieinaczey tylko według opisu onych y Stanu na ten czas od Stron obydwoch powinny być zachowane Traktat Oliwski y opisane dzieie Pastoryusza dobrze są wytłumaczone. traktat ten Oliwski o Amnistiey był dopełniony, gdy wszystkim zupełnie była dochowana, dalsze punkta iasnie do Prus y Inflant, stosuią się, ani żadnego dotąd więcey iak przez lat sto niebyło użalenia się, ani by być mogło tylko od Szwecyi, z ktorą się ten traktat zawierał, ktorey na ten czas minister Nay: Króla Jmci Pruskiego Przodka zastawiał się, aby za Dyssydentami w Polszcze niewdawała się y od Nayiaśnieyszego Króla Jmci Francuskiego ktorego przodek ten gwarantował Pokoy.

Traktat 1717. medyacyą W. Piotra czyniony y podpisany ręką Ziecia Dołhorukiego Wielkiego Jego Posła, iako y Konfederacya 1733. tudzież pacta Augusta III. postanowione Zbory w latach 1632. 1648. usu non lege w dobrach Królewskich Konserwować pozwalaią nowych zakazuią, a iako bezprawnie urzędy, Dostoinstwa y funkcye posiadali, żadne im prawo tych niepozwalało, tak od tych słusznie ich oddaliły, do tych Praw Konfederacya generalna 1764. y pacta Conventa W. K. Mci stosuią się.

Konfederacya 1595. międzÿ Dyzunitami w Wilnie zawarta, wydaie buntowniczy Ich umysł przeciwko powadze Rzeplitey przydać nam powinna gorliwości w utrzymaniu wiary naszey prawowierney y zapobieżeniu po

dob=

podobnym spiskom z których nayokrutnieysze wypłynąć mogłyby skutki. —

Rożność wiar w każdym rządzie szkodliwa nayszkodliwsza w Wolnym rożni y miejsca umysły domową zapala woynę nieuchronny on mu Sprawiący upadek, w wolnych narodach nawet w pogaństwie rożnych wiar, y Obrządków niedopuszczano dla zatrzymania między Obywatelami iedności, ktora iest onych fundamentem y podporą.

Skracam Słowa proiektu przeczytany choć by niepotrzebował poprawy y obiaśnienie, iako potrzebnie powinien by ustąpić proiektowi ubespieczenia wiary, niech będzie do poniedziałku zatrzymany dla poprawy na podpisanie Onego przed podpisem ubespieczenia wiary pozwolić niemogę y nieprzewalam. Ta się kwestia ... Mowa a ... przy ... ...

„ J niepozwoliłem aż Krol Sam mnie upewnił, y Marszałek Poselski publico
„ ore Imieniem Stanow, że w Poniedziałek to iest 24. Naypierwszy ten pro=
„ iekt, będzie wzięty dopiero rozwoliłem na podpisanie obiaśnienia Konstytucyi
„ 1764. proiektu podatki woyne pokoy y inne materye, a pluralitate wyi=
„ muięce go . . . na podpisanym tym proiekcie, solwowana zaraz była ses
„ sya a w poniedziałek od proiektu ubespieczenia wiary zaczęta, ktora nie
„ tylko iednostayno zgodą ale z powszechnym było podpisany ukontentowa=
„ niem. —

Mowa z przyczyny wniesionego Proiektu przez Jm Pana Karczewskiego Starosty y Posła Liwskiego wyznaczenia Dyssydentom Sądow, ktoryby ich sądził w Warszawie z przydaniem niektorych Wolności ie 26. 9bris Miana.

101

Idąc za duszą wszystkich Rządow przepisanych od prawa porządkiem chciałem się przymowić y przyłączyć moie proiekta do materyi Woyskowey ściągaiące się ale słysząc z zadziwieniem y poruszeniem wszystkich umysłow wniesioną nietylko przeciwnym dawno prawom lecz przeciwko świeżo ustanowionemu a materyi Religii wstrzymuie do dalszego czasu myśli moie do materyi Woyskowey należące a obracam ie z zapałem pilności do materyi Religii, wszędzie pierwszeństwo maiącey od ktorey wszelka na narody z Boskiemi błogosławieństwy szczęśliwość spływa

sptywa, dla ktorey utrzymania Polacy fortuny, Życia, chetnie Ofiarowali wolność Narodową y Oyczyzne gotowi byli ofiarować. —

Oprocz niezliczonych swietości y Prawowierności Religiy S. Rzym skiey Katolickiey dowodow, y ten iest że surowie każdemu często każe czy nić sprawiedliwość, nieprzecząc ia oddania Sprawiedliwości nieunitom y Dyssydentom wgranicach praw im pozwolonych, tak ich znośimy iak ich każą znosić prawa lubo wymuszone y onych stali się wielokrotnie przez bunty, iako y teraz przez buntowniczy Umysł. Cudzoziemskich Szukaiąc protekcyi niegodnemi, bo tylko dotrzymuiącemu być powinna dotrzymana wiara, a Łamiącemu może być złamana, lecz te Słuszną Krzyżyłtey prze ciwność y krzywdę dyssymulować należy dla poważenia Nayiaśnieyszych Monarchow dobrych naszych przyiacioł przez unich udanych, y rozumiem że te dwory natym dowodzie przyiazni naszey przestaną iłe gdy dostatecznie informowane będą że im zupełną wedlug praw czynić chcemy Sprawiedli wość do pomnożenia zaś onym przywilejom nas. przynaglać niemogą ani powinni. —

Mamy Konstytucyą 1641. naznaczaiącą nie Unitom w Krzywdach swoich fortun w Sądach Relacyinych Konfederacye 1632. 1648. na Ostatniey albo sive Marszałkiem był Seymowym Krzysztoff Radziwiłł Het: Pol: Litt: Kalwin te mowię obydwie Konfederacye nayważnieyszą moc Dyssydentow kiero wane y przynaglone dla nich naypożytecznieysze przedtym bowiem samych tylko fortun y Osob swoich mieli bespieczeństwo pozwolone postanowione dawniey Usa non lege w dobrach Krolewskich pozwolity konserwować zbory nowych zakazały do honorow y funkcyi, żadnego niedały pozwolenia, Sąd Dyssy dentow w trybunale przeznaczyły. Nacoż tu nową stanowić władzę, gdy są dawnemi prawami do ktorych poznieysze stosuią się postanowione. Za coż przodkow naszych y naszey własney na tym Seymie trzykrotnie chwa lebnie oswiadczoney o całości wiary, ustaw iść gorliwości zawoż naydoskonal sze y nayswietsze prawo, niedawno przez nas postanowione od ktorego ie szcze nieoschłe iest pioro nowych przywilejow pozwoleniem Dyssydentom naruszać boiaźń wspaniałych y wolnych umysłach nigdy niema miey sca

niema miysca tym więcey w okolicznościach wiary prawowierney, gdzie życie Straciċ iest nayporządansza dokończeniem iest bowiem nędzy a pewnym Bło gosławienstwa wiecznego zaczęciem, mowię do was Przeswietne Stany słowy Mathatchiasza, mementote operum Patrum Vestrorum quæ fecerunt in generationibus Suis et Accipietis gloriam magnam et nomen Eternum.

Nieodstępuymy dobrze zaczętey y iuż szczęsliwie zrachowaniem daw nych praw wykonaney Sprawy Pana Zastępow ktory koronami włada, Berła rozdaie, przez ktorego Krolowie Krolnią Krolestwa niewzruszone stoią y Prawa dawcy sprawiedliwe stanowią prawa ktore naylicznieysze przeciw ne sobie rozprasza y niszczy woyska, a małey liczbie sobie ufaiącey słow ne daie zwycięstwa, niemogą sprzymierzonych znami Dworow, tak daleko znami niepodległemi zachodzić wszakże y podbite narody do Utrzymania nowey wiary lub rozszerzenia, tak gwałtownie nieprzynaglaią, byłaby to Woyna Religiy; ktora wielu przywięzałaby, a wnas niewzruszono do smierci chwalebney, lub pewnego zwycięstwa wzruszyłoby odwagę. –

Mowię słowy Salustyusa Omnia Regna Civilitatis nationesq usque eo prosperum Imperium habuisse dum apud eos vera Religio justitia a quum Imperium valuerunt ubiunq gratia timor voluptas eos corrupere post paulo imminuta opes, deinde a demptum Imperium postremo Servitus imposita est. –

A iako dla ucałenia wiary S. fortunę zdrowie y Życie chętnie Offiaruię, tak na proiekt podany od Jegomości Pana Liwskiego, nie tylko niepozwalam, ale iak nayusilniey manifestowałbym się gdyby miał byċ przyięty. –

Wotum w Interessie Recessu Ordynacyi Ostrog skiey ię 28. 9bris Dane. – 104

Słuchałem pilnie zpowinnym Uszanowaniem wielkich y godnych Senatorow y zacnych Posłow zdań wprzełożonym interesie Ordynacyi Ostrogskiey, moie wstrzymuię aby mi powiedziano że mnie ie Caro et Sanguis

et sanguis violavit, lecz zawołany od łaski do dania zdania to rozumiałem w przeszłey wzniecioney tey okazyi burzy, i coteraz rozumiem przymuszony iestem wyiawić. —

Mimiąc sprzeczkę o nazwisku tych dobr ile że Konstytucya 1609. y poźnieysze o woysku y Płacu nazywaią ie Ordynacyą, mijam sprzeczkę że ta Ordynacya niebyła approbowana że przeciwko opisaniu Prawa tegoż formowana była, przystępuię do Recessu 1677. zaczego gdy iuż w Possessyi była Teofila Amo Wiszniowiecka 2do Lubomierska Babka Xiącia Ianusza Sanguszka żyiącego opisem Ordynacyi od iey Possessyi wyięta, w ktorey dotąd iey Sukcessorowie trwali. —

Ten Recess stawał zprzyczyny komu te dobra miałyby się dostać czyli według opisu Ordynacyi po wygasłey familiy męskiey płci Xiążąt Zasławskich Kawalerom Maltańskim, czyli według prawa natury zpospolitego Sukcessora Białey Płci Tyże Teofili Amo. Wiszniowieckiey 2do Lubomirskiey Rzeplita oprocz wyznaczonych ordynacyą Ludzi więcey do tych dobr iak do innych niemiała mocy y prawa, chyba przez głośną owego Sędziego niesprawiedliwość, ktory Stron przed sobą porywaiących się niemogąc pogodzić sobie te rzecz przysądził o ktorą się spierały. taż sama Sprawa do nas Stanow przychodzi przy rezolucyi tego recessu, gdy się wpowszechności Opis prawa ordynaryjna niepodoba w oddaniu tych Dobr Kawalerom Maltańskim, a zatym idąc za natury prawem y powszechnym, trzeba przyznać dziedzictwo onych Xiąciu Ianuszowi Sanguszkowi iednemu Xiążąt Ostrogskich y zasławskich Sukcessorowi Sukcessyi nikt porzyiącym niedochodzi Smiercią dopiero otwiera, a zatym gdy żyie ieszcze Xiąże Ianusz Sanguszko gdy temi za życia Swego rozrządził dobrami, trudno wzywać prawa Sukcessyi. —

Donacye Xiącia Ianusza Sanguszka dla trwaiącego Recessu 1677 od Stanow Rzepltey nierozwiązanego były tylko niedostateczne albowiem prawa Boskie y natury wszystkich narodow iako y nasze Oyczyste iako Statut 1511. Swiadczy, pozwalaią Strelibus nie tylko de rebus suis disponere ale też y alienare. gdyby był odwołał tenże Xiąże Ianusz swoie rezo

lucyą=

względzając tego Recessu wagi żadneyby niemiały y do swego teraz przyznanego wracałby się dziedzictwa, ale gdy ie utrzymuie y nie sobie lecz swoim Pani=kwizytorom żąda y prosi utwierdzenia, przy ubespieczeniu Summ y Praw Possesorow, tak przed temi Donacyami zaciągnionych iako y potych Donacyach nadanych, albowiem dopiero te donacye przy teraznieyszey Stanow rezolucyi ożywione zostały a zatym y wszystkich Summy y prawa dotąd przyznane powinny być wcałości zachowane przy ubespie=czeniu lub pomnożeniu ustugi Krejeltey ztych dobr wyznaczoney Konkluduie ią pod temi Kondycyami approbacyą Sandomirskich Tranzakcyi, gdy rozo=lucya recessu Seymowego uchylita donacya Sandomirskie prawa przy roz=więzaniu onego utwierdzić powinna. —

Wotum przy oddaniu Wotow na Kommissarzow. — 29. 9bris.

106

Jako dwoiakie są Obowiązki Stanowiących prawa podległość Onym trwaiącym, tudzież onych poprawienia, odmienienia według po=trzeby Narodu, y nowych Stanowienia, tak y ia zadosyć czyniąc Prawu 1764. rozrządzaiącemu na Seymie obierać Kommissarzow na Kommissye na Skarbowe y Woyskowe oddaię na piśmie Wota moie do Obrania wteraznieyszym czasie IchPanow Kommissarzow nie tylko raś zobowiązku Instrukcyi moiey lecz dla bespieczeństwa Pu=blicznego. Salus Reipublicæ suprema lex esto nieprzywodząc już da=nych Obpornych przyczyn, oddawnieyszych moich głosach Wyrażam moie żądania obierania IchmPanow Kommissarzow do obudwoch Ko=missyi z Woiewodztw Ziem y Powiatow, y przeniesienie ztąd tychże Kommissyi, wszak od Roku 1667. Kommissye podobne w Radomiu bywały sądzone, teraznieysze im więcey maią pozwoloney sobie mocy, tym są tu się odprawuiąc naszym niebespiecznieysze wolnościom do czego podaię proiekta.

Przeniesienie Kommissyi. —

107

Uchylaiąc Seymu Convocationis 1764 Konstytucyą co do Elekcyi Kom=missa=

Kommissarza stosuiąc do dawnych Praw y zwyczaiow Kommissye Ekonomiczne do . . . . . . Woyskowe do . . . przenosiemy ktore w Roku . . . . w Miesiącu . . . . dniu . . . zaczęte według opisania Konstytucyi, Konwokacyi, Koronacyi y teraznieyszego Seymu sądzić y sprawować się powinny. —

Obieranie Kommissarzow na Kommissyą.

Dogadzaiąc Żądaniom Woiewodztw pozwalamy Onym wolne pluralitate votorum na seymikach przez ktore wszystkie eadem forma odprawione mieć chcemy. / obieranie Kommissarzow na Kommissye Ekonomiczne y Woyskowe.

Czas Seymikom do tey Elekcyi . . . naznaczamy ktorzy tak na dwie lecie obrani naypierwszey Kadencyi sądow poprzysiędz zaiaść sądzić y sprawować według ustaw Seymow Konwokacyi, Koronacyi y teraznieyszego powinni. —

Folguiąc Kosztom Skarbu publicznego przez połowę Woiewodztwa na Ekonomiczną Kommissyą przez połowę na Woyskową wybierać maią te zaś ktore naypierwiey obierać będą swych Kommissarzow na Kommissyą Ekonomiczne, po skonczonych dwoch latach na Woyskową obierać będą, y wzaiemnie ktore naypierwiey na woyskową obierać będą po skonczonych dwoch latach, będą na Ekonomiczne obierały. —

Ostrzegamy że Kommissarze Skarbowi y Ekonomiczni Marszałkami Poselskiemy y Deputatami do Konstytucyi bydź niemogą, ani więcey Kommisarz nad cztery lata choć by był nad dalsze czasy Obrany niemoże swoiey kontynować funkcyi. Warujemy aby Officialistowie Skarbowi na żadnych niemieścili się Funkcyach Poselskich y Deputatckich. —

Dla niepozwalania niektorych Dworskich Partyi nie przyięty był Projekt.

bez tytułu [illegible] pismo S. [illegible]

Na Indygenaty y Nobilitacye nowe niepozwalalismy z Kuchmistrzem Litewskim ktore y wprocie[illegible] od Kommissyi Woyskowey przez X. Wojewo: Ruskiego Czartoryiskiego były podane y od JmX. Podkanclerzego Koronnego Imieniem Krolewskim Udzielenia niebyły przysłane do Województw, że żadnych Cudzoziemcy niemaią ani czynili Zasługi, y owszem prosilismy, co wszystko było interkoncentarie, bo nam głosow niedano, ale Jegomość PP. Pieczętarze kommunikowali nam z Seymu Formationis deplomata na Indegenatami, ieżeli im zadosyć się stało przez wyprowadzenie Genelogiy dawnych familij Szlacheckich z cudzych Kraiow tych ktorzy pobrali Indegenaty. — Et. —
a zatym żadnych niedano Indygenatow y Nobilitacyi. —

Tegoż dnia podalismy z Kuchmistrzem Litewskim proiekt aby na następuiących Seymach podane proiekta trzy dni były do deliberacyi pierwszey pozwolone y podane a zgodzone ręko Marszałka Poselskiego i Kommissarzow do Konstytucyi podpisane aby zaraz do Grodu były podane zwolnym przyięciem każdemu Senatorowi Ministrowi y Postowi. . — Tego proiektu tytuł y Opisanie przyiętego y między Konstytucye wpisanego. —

Sposob Stanowienia Praw. 109

Chcąc Seymowe Ustawy Scistym proiektem Roztrząsnieniem iak nay-lepiey wydoskonalić y one iak nayprędzey publico podać do wiadomosci mocą ninieyszego prawa Stanowiemy, aby wszelkie proiekta w Materyatach Skarbowych woyskowych i Jurysdycznych et in desideriis województw Ziem Powiatow drukowane y każdemu z Postow po przeczytaniu na dni dwa przed Decyzyą ad deliberandum podawane były mieć chcemy, a skoro tylko proiekt decydowany y Rękami Urodzonego Seymowego Marszałka y y Wielmożnych Urodzonych do Konstytucyi Deputatow będzie podpisany

tak-

tak zaraz Urodzony Seymowy Marszałek tento proiekt podpisany w Xięgach Grodzkich mieysca Seymowego zaoblatowawszy Oryginał od Archium Metryk Koronnych podać exnunc winien będzie. a pisarz Grodzki Mieysca Seymowego aby przez cały czas przy xięgach grodzkich osobiście znaydował się, y po przyięciu do Oblaty Extrakty z swoią Korrektą na Radę Woiewództwa potrzebnemu na Rekwizycyą pierwszego in ordine Senatora a pod nieprzytomność Tego pierwszego Posła też Extrakty naydaley inspacio dni dwoch aby bez żadney Solucyi wydawał, nakazuiemy, ato Sub poena Quingentarum marcarum w sądach Marszałkowskich prawnym dowodem instantena z Roku na delacyą Każdego requiruiącego decimenda: —

Kwoli czemu ze Skrybentow Urodzony pisarz trzymał y sam Protokuł też przez Seym pilnował winien będzie więc summa dwa tysiące Złote Polskich za każdy Seym do wypłacenia Kommissiom naszym Skarbowym Oboyga Narodow to iest Koronney w Koronie a Litewskiey w Xięstwie Litewskim Zalecamy. —

A iak proiekt rozwiązania Konfederacyi przeczytano do bliskich postow y Senatorow wolnym głosem powiedziałem. Laqueus est contritus. et nos Liberati sumus.

Rozmowa z Krolem. _ z Sapuszynna . _

Tegoż dnia 29. przed Sessyą ktora była ostatnia wezwany byłem przez ImPana Bra nickiego Łowczego Koronnego do Stancyi moiey przeciwdziaiącego do Krola wraz z ImP. Małachowskim Krayczym Koronnym gdyśmy przyszli obydwa koło iedynastey przed południem y był znami dwoma do pułnocy, Brat moy rodzony Strażnik Koronny. Król zaczął żywo mowić do mnie y Krayczego żeśmy się mu cały Seym sprzeciwieli na rażali, y przeciwności czynili, abyśmy przynaymniey na końcu tegoż Seymu łatwość dla niego uczynili przez pozwolenie na Indygenaty y Nobilitacye . . . . Wstrzymałem się odpowiedzi, do odpowiedzi Krayczego Koronnego daiąc mu pierwszeństwo, że Stryiem moiey Żony iest ze dawnieyszy Poseł, że zwyższego Władztwa to iest Krakowskiego ten dla słabości krotko odpowiedział, owierności y przywiązaniu upewniaiąc. Jak skończył, iam zaczął wte słowa: . , Bardzo ubolewam że będąc wrowności z WKMściem zgadzać y ziednaczać moie zdania zwielkiemi Jego Sentymentami, teraz mam nieszczęście wniektorych okolicznościach sprzeciwiać się woli Pana mego. _ Król mowił wmPanowie wołaliście ustawicznie, że ia sobie władzy y mocy przywłaszczam . . . Odpowiedziałem . . . Com mowił publicznie powtarzam prywatnie, że choćby nayniewinnieysze były WKMci intencye obieranie Kommissarzow na Seymie y sądzące się Kommissye pod bokiem WKMci zprzykładow są zskutkow będą szkodliwe naszey wolności . . . , daley mi król mowił: wiem że to wmPan nie złości ku mnie mowisz, ale zuporu . . . . Odpowiedziałem . . . trzeba Mci Krolu rożność uczynić, słałości, od uporu, upor wrzeczach tylko obojętnych y niesprawiedliwych stałościę iest wrzeczach sprawiedliwych. _ Król mi daley zważe mowił . . . kiedy tak się sobie ieden drugiemu nie zdamy . . . Odpowiedziałem, bardzo ubolewam gdy niebędę do usług WKMci użyteczny. Znowu Król zaczął głosem łagodnieyszym mowić, że ia nie predysponuię wmPana ale go proszę abyś na Nobilitacye y Indeginaty pozwolił. _ , _ . Odpowiedziałem . . ,

Że mi-

Że mi Instrukcya niepozwala . . . . Król mi nato odpowiedział . . .
WMPan to sam pisał, odpowiedziałem znowu to iest pewna, ale co mi się na Seymie złego zdawało, tu mi się niemoże zdawać dobrze, Król daley mówił tylko to sam Naród Polski iest zazdrośny Kleynotu Szlacheckiego, w innych Narodach zacnych ludzi łatwo naturalizuią . . . . Odpowiedziałem . . . . ze różność iest Narodów Absolutnych, od Wolnych y Obywatelstwa O-nych że w tem są wiadome historye iak wielkie w Wolnych Narodach były nienawiści niezgody między dawnemi Obywatelami y nowemi, które się zniszczeniem dawnych, Lub Rzpltey Skończyły. że w Weneciy nikt do Szlachectwa nieiest przypuszczony, póki nie da Sto Czerwonych złotych, i przynay=mniey Szlachcic zostać Polskim Szlachcicem niech da Sto tysięcy Czer: Złotb. ile że tak hoynie Skarb Rzpltey iest Rozrzafowany . . . . Zaczoł Król łagodnie mówić, że przecież godzi się co kolwiek dla mnie uczynić Odpowiedziałem że mało co można w tey mierze uczynić kilka Osob trzy lub Cztery zasłużone w woysku a iako to Pan Wit Pułkownik Artyllerii, Który oprócz dawnieyszych usług y te nowo ma że teraz mappę między Polską y Rossyą delinessit zaczoł. Odpowiedział Król że za Panem Wittem prosi, ale za innemi Woyskowemi nieuwdaie się ale zaś do Pan Kanal Poseł Dworu Wiedeńskiego do Turińskiego który dopomagał że go za Króla Wiedeński y Wersalski Dwory uznali . . . . tu odpowiedziałem, że temu nic niemożna przeczyć gdy do uszczęśliwienia Narodu naszego przydał przez uznanie tych mocnych Monarchów W. K. M. za Króla daley Geneunczyka przywiodł. Którego Brat iuż był Dożo Genuińskim, a sam wkrótce ma zostać Dożą. Odpowiedziałem gdy ma zasługi w swoim kraiu niech będzie Dożą. ale tu niema żadnych, niemasz przyczyny dawać mu indygenatu. . . . daley długo mu sprzeciwiałem się regestrowi na Pana Pergonittego że był Szambellanem od półtora roku . . . Odpowiedziałem, że tak krótkie zasługi niewarte są tey nadgrody która tylko neybardziey [Cnocie y zasługom z ofiarą życia Krwi y fortun należała y należeć powinna gdy przyszło na Pana Delfusa . . . . Odpowiedziałem
że

. . . że to interess publiczny powszechno umieraiący szczęśliwie, aby miasta w swoych prawach były konserwowane rozszerzenie przyzwoite mieli zachowanie pierwsze niebespieczeństwo y sprawiedliwość, ale mieszczan bez poprzedzaiących zasług czynić Szlachtą byłoby to miastas z mieszczan wyzuwać, każdyby bowiem z Łokcia y funta maiące zasługę zamieniał by chciał Kandycyą swoią chciał uprzywilejować. naostatek Król wspomniał Bacłymego winiarza w Krakowie Krayczy: Kor: dopiero się odezwał że on niema zasług . . . . Królow passyo wpadł na Krayczego, y zwawo mówił. . . . wiem że WPan złośliwy iesteś przeciwko mnie przyięty, y coś z Synem swoim czyniłeś z złości y zawziętości, Podczaszy Kor: mnie y czynił tylko że mu się zdało, ale WmPan dawno iesteś przeciwko mnie y Familij moiey złośliwy, Strażnik Koronny wymawiał Krayczego że nic złego przeciwko Królowi nieczynił, Krayczy Odpowiedział, ta moia iest wina chiba że zostałem Posłem: Król rozgniewany mówił kiedy WPP. niechcecie pozwolić, czyńcie w chęcie, ia mieć będę pluralitatem Stanem Uniżenie niemam czasu więcey do mówienia . y wyszliśmy. —

— Tegoż dnia zawołany do tronu obligowany o pozwolenie na Indygenaty y Nobilitacye szczkany y proszony publicznie niechciałem zezwolić. — 3. Xbris maiące wyieżdżać opowiedziałem Szambellanowi że nie maiące nic do mówienia z Królem Jmcią, y widząc go zatrudnionego nie chcę brać prywatney Audiencyi ale go chcę przechodzącego pożegnać iakoż iak Król wychodził do Kaplicy schyliłem się mówiąc wyieżdżaiąc mam honor złożyć się u nóg W. K. Mci . Król mi odpowiedział proszę zaczekać, y powróciwszy z Kaplicy kazał mnie zawołać, gdy zawołany przyszedłem, bardzo łaskawie mnie się spytał, coż to iuż uciekasz, odpowiedziałem że czas iest po dziewięciuniedzielney bytności do domu powracać dalej mnie się Król co za przyczyna była dwudniowe moiey po Seymie Słabości, Odpowiedziałem, że dwodziesto godzinna Sessya Sobotnia y cztery godziny na mieyscu stać musiał rzem (wyminucie y więcey zawsze szkodzi:) aby co szkodliwego nie weszło w Konstytucye, y aby co potrzebnego nie było wyrzeczonego: daley mi Król mówił . . . że wasz proiekt

poda

podawania do deliberacyi proiektow, a po podpisaniu do Grodu podanie iest przyiętym. Odpowiedziałem — — — zda ić mi się ziem się zawsze sprawiedliwości trzymać, przynaymniey ta była moia chęć iwie krości głosow na Seymach w materyach publicznych iako do moey bogactw pewnego przywiązane. –

[illegible] poprawie z [illegible] się na miane.

Mowa Spodziewaiące się Że niebędą Czytane Pacta Conventa jako na Seymie Koronacyi niebyły czytane y głoszono że ich nie miano Czytać, ale czytano, y dla tego Nie mianca.

Zaczynam głos pierwszy od powinnego W. Kr. Mci Swym jako Obywatel, Województwa mego jako Poseł Uszanowania Cześć, kochać, y szanować Swych Monarchow iest własność Narodu Polskiego. Jnne znaszym wtey mierze z Nami zrownać się nie mogą, iako nieszczęśliwe uczą przykłady.

Nie zaczynam pochwał W. K. Mci wiedząc że Chwalebne Dzieła wolisz czynić, jak bydź chwalonym. Wszystkie Wspaniałe W. Kr. Mci Czyny, na widok publiczny wystawione pochwały y Poważenia całey Wiekow potomności są zostawione.

Osiadłeś Nayiaśnieyszy Królu Tron, Namiestnicza Boga przy obleczony Władzą Tego Swiętych naśladować należy Maxym Kto ry powiedział: Non veni Solvere legem, sed Adimplere. Prawo Konwokacyi 1690. Pacta Conventa W. Kr. Mci przysiężone obowiązze Aby też Pacta co Seym były Czytane a jak że to Swiątobliwe W. K. Mci z Narodem tęczące Obowiązki mijać y Opuszczać.

Czytano Królom Egiptskim dawne Prawa, Zwyczaje, y Obowiązki Królow, y to Narod Uszczęśliwiało. Pismo Swięte Upewnia, Że Czytanie dziejow przez Aswerusa Króla Assyryiskiego w Osobie Mardocheusza. Narod Jzraelski od Ostatniego Zniszczenia Ocaliło. Mowił Plinius do Trajana, Że nie Cesarze są nad Prawami ale Prawa nad Cesarzami wszystkim Królóm Naszym Czytane Pacta Prawa dawne y teraznieysze tak Disponuią Aktorż bronić może.

Wsparty mocą Prawa y poprzysiężonych W. K. Mci Obowiązkow Upraszam o Czytanie Pactow y na nie Solennie się protestuiąc nie pozwalam. ——

Mysli z Okoliczności Konfederacyi trwaiącey z Odpowiedzią na Mowę JmPana Posła Grodzienskiego Tyzenhauza Podskarbiego Nadwornego=

Nadwornego Litewskiego na Seymie Koronacyi miano, na prozbę X. Podkomorzego Koronnego też utrzymuiącego Konfederacyą Wyrazone.

Jako Seym Pacificationis, przy Spokoynosci Rzpltey nie iest potrzebny, tak y Konfederacya tym więcey gdy wszystkie Narody J. K. Mści za Króla uznały, a do tego nie wchodząc w dalsze lata Seym 1735. Zerwany był, Seym 1736. Unanimitate stanął na początkach wszystkie rozwiązawszy Konfederacye vol. 6. fol. 573.

Że Konfederacye po smierci Królów pluralitate decydować nie powinny Swiadczy Konfederacya po Smierci Króla Jana 1696. vol. 5to fol. 836. Swiadczy Konfederacya 1733. wielu Znajoma. vol. 6to jako y Seym 1735. albowiem dopiero Seym 1736. Konfederacye Zwinął.

Że Konfederacya nie rozwiązana iest Konfederacyą Nie pewnieyszego, ale Zacoz przy Spokoynosci Rzpltey nie iest rozwiązana, gdy w podobnych razach czyli na Koronacyi Seymie, czyli gdyby ten nie doszedł, lub jakie trwało Zamieszanie na Seymie Pacificationis przy zupełnym Uspokojeniu Zwijana była.

Konfederacye nie tylko w czasie bez Krolewia, ale pod Panuiącemi Królami dla jakiego na Rzpltą lub Króla Panuiącego Niebespieczeństwa formowane były, lecz po uspokojonym y przywroconey Spokoynosci zaraz Zwijane bywały. Konfederacya Leduchowskiego przeciwko uciemiężliwym Woyskom Saskim y innych bezprawiom podniesiona, po przyrzeczeniu przez Augusta wtorego ewakuacyi tychże Woysk y ucaleniu Praw y Wolnosci traktatem 1717. Konstytucyą tegoż Roku do konczona. Na Seymie 1718 Zgodą wszystkich Stanowionym Poselstwo do Cara Jmci o ewakuacyą Woyska wyprawiono, do dawney Seymowania formy przyprowadzono, Traktat 1717. y Konstytucye tegoż Roku Seymu Pacificationis jako y głos Wolny fundujący się in jure vetandi na wszystkich Seymach jako naydrozszy kleynot konserwować przyrzeczono.. vol. 6to Fol. 393. 394. pod Panowaniem Henryka Walezyusza krótkim, nie było Zadney Konfederacyi tylko przed Elekcyą Onego.

Prawa=

Prawa niemasz na Konfederacye, bo te oprócz zwyczaynych po Smier=ci Krolow w ostatniey tylko Narodu potrzebie przed się były brane, ale po dokończoney potrzebie o jak nayprędsze iey jako niebespieczne Wolnoś=ciom Starano się rozwiązanie, y do zwykłey Seymowania formy dla cało ści onych przyprowadzano Jako y Konstytucye 1718. Fol. 392. 1736. fol. 573. vol. 6to fol. 577. Swiadczą. Za Konfederacyami niemasz Prawa, tylko przykłady z Praw wzięte że Ordynaryine po Smierci Królów Una=nimitate konkludowały się extraordynaryine dla pilnych y gwałtow=nych tylko Rzpltey potrzeb stanowione po Ułatwieniu Onych nie wchodząc w Materye Seymom przyzwoite z Wielkim Upragnieniem ile bydź mogły iak nayprędzey kończyły się, nie iest to umnieyszeniem po=wagi Następuiącym rządzić się przykładami poprzedzaiących, Swiadczą Nasze Prawa, nie tylko do dawnych Praw ale y dawnych Zwyczajów sto suiące się. Spartha lat 700. trwała przy nie odmiennych Prawach y Zwyczajach, jak ie Zaczęła odmieniać, w Niewolą wpadła, y ow=szem Wszystkich Wolnych Narodow pierwszą była Upadku Wolnośći przyczyną, Odmiana Praw Kardynalnych y Zwyczajów. a jeżeli że nie=masz Prawa na Konkluzyą Konfederacyi nie powinna się Kończyć podob=nież Że niemasz na początek Konfederacyi Prawa więc nie powinna się była Zaczynać, lecz przykłady Nas uczą, Że jako Konfederacye stawały znie uchronney y gwałtowney Rzpltey potrzeby, która wszystkie prze=wyższa Prawa, tak po Ułatwieniu Jey bespieczenstwo Swobod Wolnośći y Praw jak nayprędszego Zwinienia Konfederacyi Wymagano. –

Tym są niebespiecznieysze Konfederacye, tym więcey o Jey rozwiąza=nie Starano się jak nayprędsze Że iest pełnomocna że iest ens absolu tum et independens Że konfederacya iest nad prawami nie pod Prawem.

A jako stosowanie się do dawnych Zwyczajow y Praw nie iest umnieysze=niem powagi Nowych, y owszem zachowanie dawnych Praw y Zwyczajow uszczęsliwia y Utwierdza Oyczyznę, Szczęsliwszy bowiem Rzpltey Stan rzą=dzący się dawnemi Prawami y Zwyczajami choć gorszemi od tey która często się odmienia, tak terazznieyszey Konfederacyi umnieyszenia powagi niemasz

stosuiące się=

stoſuiące ią do przykładow dawnych.

Konfederacye jako zróżnych stawały przypadkow, tak rożney są natury, Konfederacye zwykłe po smierci Królow tak się nazywaiące nie dla tego aby mieli Moc Konkludowania pluralitate Votorum, przykład bowiem 1696. iuż przywiedziony rzecz przeciwną pokazuie, ale że dwa Stany Senatorski y Rycerski rzeczy konkluduią, a Istota iest Rzędu Polskiego, aby zgodną Wolą y zezwoleniem trzech Stanow Krolewskiego, Senatorskiego y Rycerskiego Prawa stanowione były, dla tego nie meyą mocy Prawa aż Approbowane y Utwierdzone po zupełnym uspokoieniu od trzech Stanow na Seymie Koronacyi lub pacificatii. Konfederacye dla gwałtowney Rzpltey potrzeby stanowione po skończeniu y ułatwieniu cey zaraz się rozwiązywały y dzieie ich przez Seym w jednomyslności czyniony gdy są Utwierdzone maią moc Prawa, gdy są odrzucone lub nie approbowane żadney prawa mocy nie maią. Swiadczą Konstytucye 1718. y Inne dawnieysze. Nie dosyć było Traktat Leduchowskiego konfederacyi Seymem 1717. utwierdzić, ale go trzeba było reassumować y utwierdzić Seymem w jednomyslności 1718. Naypierwsza iest Konfederacya 1438. na Seymie w Korczynie przeciwko Henrykom jak Fautorum Mieszaiących spokoyność publiczną y nie postępnych Prawu z Przyczyny iako Kromer swiadczy lib. 20. Fol. 318. że Spytko Melsztyn napełniony od szczepieństwa jadem Hussytów rozgniewany na Zbigniewa Biskupa Krakowskiego że się rozszerzeniu odszczepieństwa tego zastawiał Dobra Ussewinskie do Biskupstwa tego należące gwałtownie nayechał y opanował, lecz pozwany jako mieszaiący spokoyność publiczną, pogodził się z Biskupem, y ta Konfederacya Rygor swoy w dalsze ostatnie wieki przykład Chwalebney ozwiarz i w gorliwości daiąc.

Konfederacya 1439. w Nowym Mieście Vol: 1. Fol: 141. Occurrit in Commodis Regni przez tegoż Spytka y innych w samey rzeczy jako Kromer y Długosz swiadczą, ten Spytko Melsztyński odszczepienstwem zarażony przeciwko Duchowienstwu powstał Dobra Biskupa

Krakowskiego=

Krakowskiego y Dziekana Krakowskiego najechał y opanował, jako y Klasztor, ale w krótce za Buntownika uznany w Potyczce Zginął.

Konfederacya po Smierci Zygmunta Augusta dla krótkości Panowani Henryka Walezyusza gdy żadnego nie było Seymu pod Jego Panowaniem nie mogła bydź Approbowana ale na Seymie Koronacyi Stefana Batorego 1576. vol. 2. fol: 916. wraz z Aktami Interregni po Jego wyjeździe do Paryża iest Approbowana jako y Zjazd Andrzejowski.

Po smierci Batorego jak Konfederacya była gwałtownie Uczyniona przez Zborowskich y iesze po Koronacyi uspokojenia nie było jako Konstytucye 1589. Tit. Adherencii Arcy Xiążęcia Maxymiliana Rakuskiego Swiadczą, y dopiero w Roku 1591. do Uspokojenia przyszło, tak nie mogła bydź też Konfederacya na Seymie Koronacyi 1588. approbowana lubo y ten Seym jako y Seymy wyżey wyrażone 1590. zgodnie dochodziły, ani prawa mocy mieć może.

Konfederacye po Smierci Władysława na Seymie Jana-Kazimierza, po Smierci Jana Kazimierza dla rożnic domowych Zachodzących Zaraz na Seymie Koronacyi 1670. Króla Michała a nie wtóry lata Konfederacya po Smierci Króla Michała, na Koronacyi Króla Jana jako Zerwana Manifestem Posła nie mogła bydź na Seymie Koronacyi ani Pacificatii approbowana, Akta Interregni y Konfederacya z wyiątkiem niektórych Punktów po Smierci Augusta Wtorego na Seymie Pacyfikacyi 1736. gdy Seymy Koronacyi y Pacyfikacyi 1735. Zerwane były, approbowane były.

Mowa z Okazyi podanego á Ministerio Projektu, którym Pluralitatem Votorum do Seymowych Materyi wprowadzono, Odmieniono formę Przysięgi Marszałków Poselskich y Deputatów do Konstytucyi pod Tytułem o porządku Seymowania, dla nie danie głosu nie miana, potym ten projekt upadł za najechaniem Moskiewskiego y Pruskiego Posłów boiących się w Polszcze absolutnych Króla rządów, y Jego mocy, a z woyną grożono.

Mowić =

Mówić y domagać się Prywatney Materyi nie należącey do Ekonomiczney byłoby to przeciwko Prawu 1764. mówić, które poki iest, pra wem przyzwoite powinno mieć Uszanowanie y postępeństwo, lecz aby okoliczności do Ekonomiki należące od Statystycznych y innych były od łączone iest zadosyć czynienie temu prawu które rozłączaiąc Interessa do Skarbu należące od innych pierwsze przy Ceremoniałach Sądowych Obrzędkiem drugie w Izbie Poselskiey w Zupełney Wolności uspokayać na karcie, y owszem podawać proiekta przed dokończeniem rachunkow zda ie mi się bydź przestępstwem Praw.

Należy pilna Ostrożność, gdy Nasza robota nie tylko następuiącym Seymom iest przykładem ale ma bydź Ustawą, Aby co było przez Całe Wieki drogą Przodkow Naszych krwią, y dzielnemi pracami nabyto y utrzymowano, w krótkich przez Naszą Oziębłość y nie czułość, nie było stracone Momentach, tym więcey, Że odmianę Przysięgi Marszałka y Deputatow do Konstytucyi w tym przeczytanym Sztsemy proiekcie przed iasnym Opisaniem co Judiciario potestati, co plena vice libertati przyzwoito będzie. –

Wszystkich doskonałych Prawodawców pilna iest troskliwość jak Nayjaśnieysze niż mieć generalnością prawa opisywać ciemność Prawa, daiąc okazyą do przeciwnego tłomaczenia iest pierwszą przestępstwa Onego przyczyną.

Często się trafia znieszczęśliwością Narodow Że Sprawiedliwość pozorami bywa zaćmiona zgwałcenia Praw y Użycia ich naprzeciwne, jak są postanowione Skutki dla opacznego onych tłomaczenia doznawaliśmy tego Nieszczęśliwie, lubo Statut 1511. Władysława Czwartego Pacta Conventa y inne Constytucye tak Prawa każą tłumaczyć jak Słowa w nich brzmią, dla tego w tak delikatnych Okolicznościach jaśnie, wyraźnie, należy opisać, rozdziały, które judiciario potestati, które plena vice libertati maią bydź poddane.

Ktoraz jest Okoliczność ktoraby za Natężeniem dowcipu choćprzez pozory do tych trzech punktow Ekonomiki, Woyska, y Jurydyki nie

mogły =

nie mogły bydź przystosowane, a tak y Senat niemiałby oco wotować Posłowie niemieliby poco do swoiey Izby powracać, niemieliby nie traktować in plenaria libertate y owszemby ią zupełnie utracili.

Religia rzecz Nayswiętsza, dla ktorey życia y fortuny offiarować iest naypożądańsza y Naywdzięczniejsza dla pomnożenia handlow, y rzemiosł immaginowanych byłaby w Niebespieczenstwie, wszakże Dyssydenci do rozprzestrzenienia swych błędow przez Oratoria czyli Zbory y inne żądane Przywileia, te dla wzbogacenia Krajow podawali pobudki. Wolna Krolow Elekcya pod pozorem uprzedzenia Zamieszania niszczącego Kraju, Traktaty, Woyna Pokoy, Alianse, dla handlow mogłyby bydź użyte, Czwartego Stanu przypuszczenie do rad lub przydanie Onemu Przywilejow z uszczerbkiem y z umnieyszeniem Szlacheckich, dla rozszerzenia handlow y rzemiosł, Uwolnienie Chłopow od Władzy Panow y Dziedzicow swoich dla wydoskonalenia rolniczego rzemiosła zniszczenie Duchownego y Szlacheckiego Stanow przez zbytnie y uciemiężliwe podatki, y rozmajte Nobilitacyi, y Indigenatow nadawania dla zostawienia w kraju posiadanych przez Cudzoziemcow y innych Stanow Ludzi pieniędzy, zniesienie Trybunałow, żgoła ledwie można wymyslić okolicznosć, ktoreyby niemożna było do tych Trzech, Ekonomiki, Zołnierstwa y Jurydyki, przystosować punktow, a zatym słusznie się domawiam, aby jaśnie y wyraźnie opisać okolicznosci, ktore pod temi punktami zawarte należą Judicaria potestati Stanow, ktore onych plenaria libertati należy zaś to uczynić przed opisaniem przysięgi Marszałka Poselskiego y Delegatow do Konstytucyi.

Tytuł projektu nie ubespiecza rzeczy, widziemy do Tytułow nie stosujące się okolicznośći, jako w Konstytucyach Xięstwa Litewskiego pod Tytułem Ubespieczenia Sprawiedliwośći Sądowey wyrażone podatki pogłownego w Koronie y w Wielkim Xięstwie Litewskim podymnego o zniesienie ktorego punktu doprasza się Jmć Pan Wileński tak na rzecz niewiadomo na generalnosć nie objasnioną, Specialitatibus z ktorey rożnie nieszczęsliwe w ktorym kolwiek czasie wypaść mogą=

mogą skutki Imieniem Województwa mego mam przyimować.

A gdy o podatkach wspomniałem nie rozumiem tego aby na Sey=
mie teraznieyszym, gdy się szafunek Prześwietney Komissyi pożytecz
ny Rzpltey zdawać będzie złożonych y wybranych podatkow, gdy
bespieczenstwo publiczne ostrzezone będzie, że na Nas samę tylko porawę
Żołdu Staremu Woysku, y Aukcyonowanie Nowego będą obrócone, że
te Woysko dla ucalenia Wiary y Wolności Narodowych będzie Użyte mier
ne podatki według Stanu Województw nie były wyznaczone, Ale aby
to nie poszło za przykład na inne Seymy, przez coby Stan Szlachecki
był zubożony, a zatym Naymocnieysza Rzpltey Upadłaby Obrona,
jako na tym Stanie naywięcey Zasadzona, mam ja w tey mierze Zlecenia
Wwdztwa mego, ale w Czasie przyzwoitym, Stanom Rzpltey będę miał ho
nor donieść.

Ufamy pełney dobroci Wspaniałego Serca W.K. Mci. że pod Jego ła=
skawym Panowaniem, pewnemi bydź możemy, Całości Wiary, Swobod,
y Wolności Naszych y Prerogatyw Stanu Szlacheckiego, dawałeś W.K.Mć
obfite dowody Chwalebney y przykładney swey gorliwości ku tey Oyczyznie
będąc Jey wiernym y pożytecznym Synem, nie przestaiesz ich dawać stawo
szy się Jey łaskawym Oycem, ale Nayiaśnieyszy Królu od prawa Śmier=
telności nie iesteś wyłączony, Rzplta zaś iest nie śmiertelna, niemoże bydź
naganna Nasza troskliwość, abyśmy wzięte od Przodkow Naszych dziel=
nością y Pracami kupione Swobody, Wolności, y Prerogatywy Stanu Nasze
go, staraniem Naszym y pilnością naszym dochowali Następcom.

Tież J.W. Jmć Xiądz Biskup Kujawski Czuły Pasterz, przezorny
Senator, y inni wielcy Senatorowie, Jwi J.O.X. Jmć Podkomorzy Koronę
pełny Zbawiennych około dobra publicznego Myśli y inni Zacni Posło=
wie Kolledzy moi wyiąć radzili namienione odemnie Okoliczności z
Materyi Okoliczności Ekonomicznych, Woyskowych, y Sądowych, zosta
wiwszy ie Zupełney Wolności lecz że jeszcze ta generalność nieprzewidzia
ne zostawiwszy Okoliczności, złe może wprowadzić Skutki, prawa z przy
padkow, y na przypadki bywaią stanowione, czyliż można przyiąć w
Ogulności =

w ogulności wszystkie osobne przyczyny które wytworność y przewrot=
ność wymyśleć może, a zatym mocą mi od Przodków moich zostawioney
Wolności na ten projekt jak iest napisany w powszechności nie pozwalam,
a proszę zgodnego Ministerium, czyli JmćPana Podskarbiego Wielkiego
Koronnego y Prześwietney Komissyi którym Konstytucya 1764. dała
te Zlecenie, aby lub ten projekt poprawili Spetialitatibus go objaśni=
li, lub inny podali z Objaśnieniem rozdziałów któreby figuræ Juditiariæ
podpadały, jako też w Artykułach Woyska, y Sprawiedliwości.

Za czym pełną trwogi kłaść generalność, Niech redukcya monety E=
wakuacya Złota, trakty dla Kupców, opisania mostów, Grobel, Mosto=
wego Grobelnego, wyczyszczenie Zawad Zniesienie Młynów y Grobel
na Rzekach Portowych Statutem Opisanych, Ordynaryina Skarbu Ex
pens, y Pensye, jako y extraordynaryina, Instruktarze Celne Umiarko=
wanie tychże expens, odestanych Spraw od Kommissyi rozeznanie
Sprawienie się Jey de trasacti. rozrządzenie teyże Komissyi zniesienie Po
datku jeżeliby na Woysko nie miał bydź obrócony te y inne wyraźnie
wspomnione przyczyny nie ściągaiące się za żadnym natężeniem do
poruszenia Wiary, Swobod, Wolności, prerogatyw, y fortun Stanu Szlacheckiego
podpadaią Judiciariæ potestati Stanów Rzpltey zgodzę się. -

Nadto słuszności iest, aby w porządku Seymowania Konstytucya
1690. do którey 1764. Stopnie się była wspomniona, po większey liczbie
Delegatów przynaymniey po czterech, którzyby nie tylko przełożone
Kalkulacye verificowali, ale też Dekreta, Universały rozważali, Jeżeli
się in Materias Status, lub jakichkolwiek Sądów Dekretów nie wda=
wała Komissya y z Praw nie wykraczała dla Informacyi Stanów
Rzpltey. Projekta takowe podane każdemu Senatorowi, Minis tro=
wi y Posłowi aż w Trzy dni dla pilnieyszey Uwagi były rezolwowane,
rezolwowane zaś podpisane przez Marszałka Poselskiego y Delegatów,
aby na zajutrz były do Grodu podane z Wolnym wyjęciem każdemu
Senatorowi, Ministrowi y Posłowi, y aby każdemu z Nich podanie U=
wag potrzebnych przed podpisami było pozwolone. A opisawszy Roz

działy =

Rozdziały Materyi Ekonomicznych, Woyskowych y Sprawiedliwości które mają podpadać Sądowey Rzpltey Władzy na ten czas dopiero dla przystoso wania do nich poprawię będzie przysięgę Marszałkow y Delegatow.

Użytem Naywyższego wszystkich Narodow Prawa Salus Reipub. Suprema lex esto nequid detrimenti Respub. patiatur, Użytem Prawa Osobliwszego Kardynalnego na ktorym zupełnie Prawa, Swobody, y wolności nasze Consistunt, iako Konfederacya 1696. Swiadczy przy ktorey prawdziwego Salamona Polskiego Sławnego Wiekami Ministra Stanisława Lubomirskiego Marszałka Wielkiego Koronnego Salum quo ad securitatem et terminum liberæ electiones cæteris punctis exceptis quæ ad libertatem ex Ordinem Confœderationis non pertinent, ob rationem Nuntij Absentis et immunitatem Jurisvetandi. Użytem tego Kleynotu od Naydawnieyszych Czasow aż dotąd nie tylko przez Seymy ale przez Konfederacye kończące się ostrzezonego na obronę Prawowierney Wiary, Wolności, Prerogatyw y Fortun Szlacheckich bez sprzeciwienia się Konstytucyi 1764. ktora własnie Ekonomiczne poddała Sądowemu Obrządkowi, inne zaś wszystkie Materye Zupełney Wolności. —

Wszystkie mocne y obszerne wolne Narody dla większości głosow po upadały w niewolę wszystkie dla wzruszenia Praw kardynalnych pod pozorem poprawy Rządow wolność utraciły. Zgnałcone przez Tyberyusza Grachusa Trybuna Ludu w Osobie Kollegi Swego Oktawiusza wolnego nie pozwalam, było pierwszym stopniem do Niewoli Rzpltey Rzymskiey. Swiadczy Statysta Rzymski Że wolne nie pozwalanie iednego Trybuna Zastawiające się złey innych dziewięciu Trybunow woli było pożyteczne, Rzpltey Rzymskiey, było iey naymocnieyszą stratą, ktore nijszczę Tyberyusza Smiertelny iey zadał raz, ale w tey Materyi w czasie y mieyscu przez Konstytucyą 1764. teraznieyszy Seym dla decydowania de Modo Concludendorum Comitiorum oznaczaiącą obszerniey będę miał honor przymówienia się. —

Nie zbywało Rzpltey przy dawney iey formie, ktorą Utrzymować pilnie zawsze się Starano na Zwycięstwach na Sławie, y bogactwach

ozdobnie=

ocalone Kraje, Ubespieczone Wolności, obronione Całe Chrześciaństwo pod Wiedniem, poważny Jmienia Sciany całego Chrześciaństwa tytuł Są to mocno rzetelne dowody.

Nie dochodziły za Ostatniego Panowania Seymy, dawnieysze bowiem Wielu prawami jednomyślnie Stanowionemi tak Wielkich Xiąg Sześć napełniły, a gdyby była za Ostatniego Panowania pluralitas Skuteczne czyniła Seymy nie Zostalibyśmy od powszechnego w Całey Europie dwakrotnie Zaiętego wolnemi Wojennego pożaru, bojaźń y Nadzieja poruszaiąca Ludzi przyprowadziłaby była większość głosow do przystąpienia do Woyny, z którejby gorey okropnieysze iak na Saxonią wylać by się na Nas mogły Skutki. — Wpakże przez te Ostatnie woyny Francya Wiele Krajow utraciła Portugalia w Niebespieczenstwie była, Anglia w niezmożne zabrnęła długi, Niemieckie Kraje Smutne zniszczenia Swego pokazuią slady, a Zatym dziwować się niemożna Ani Oskarżyć dawney Rządu formy, ani ią odmieniać, Że pod Panowaniem Jana Kazimirza pełnym Zamieszania y publiczney nieszczęśliwości Niektóre od Rzplitey odpadły Kraie zdaiący Zebrane razem wylane na ten czas przeciwności wielbią Opatrzność Bozką, że ją wtym w którym się została zachował Stanie. Wprowadzeniu Woysk Cudzoziemskich w Granice Nasze dla Interessu S.P. Krola Augusta III. nie przeszkodziłaby większości Głosow do mocy y powagi zawsze składaiąca się bojaźnią lub nadzieją wzmocniona.

Nie Zwycięztwa nie bogactwa Uszczęśliwiaią Kraje, wprowadzone do Sparthy y Rzymu bogactwa, Zniszczywszy Cnotę Obywatelow która iest Strożem y fundamentem Wolnych Narodow okropną wprowadziły niewolę, pomnożona Rzymu Zwycięztwy Wielkość, była iedną z przyczyn Utraty Wolności, lecz całość Wiary prawowierney y Zachowana w Obrębie prawa Wolność. —

Słysząc pełnę gorliwości Sprzeczkę w Ubespieczeniu Wiary S. Katolickiey przeciwko natarczywościom Dyssydentow iednych popieraiących Zaraz naypierwszy projekt Ucalenia iey, drugich odkładaiących

ten projekt =

ten projekt po Uspokojeniu Ekonomiczney, Woyskowey, y Sądowey Materyi przez poważenie Opisow Konstytucyi 1764. przychodzą mi na pamięć pełne nie Smiertelney pamięci Władysława Łokietka Króla Naszego słowa: Polacy Wolność nad Fortuny y Życia poważaią, a Wraz nad Wolność przeważaią Wiara prawowierna Wiążąca Serca y Umysły Ludzkie, ktorey wszystkie rationes Status Ustępować powinny, wiara prawowierna neymocnieysza Królestw, Tronow, y Spokoyności publiczney Twierdza. Gdy juz na Czwartym Seymie mimo Ustanowione na Seymach Konwokacyi y Elekcyi warunki, od Synow Ciemności Dyssydentow iest Attakowana, Zacoż nie ma bydź jak neyprędzey przed wszystkiemi projektami od Synow Swiatłości Ubespieczona, Polityka Starego Polskiego są Słowa: Amo libertatem in Curia in Senatu Suscipico, in Armis prædico ubiqué veneror, Ubiqz depereo, sed tamen non ad Ars, mihi enim libertas Religionis non policiam sed politikeam, hoc est Confusionem, turbas, seditiones pestem Reipublicæ redolet.

Obowiązki Konfederacyi Obronę Wiary w każdym czasie y przypadku przyrzekły, powinność Nasza przynagla tym więcey że jest niebespieczeństwo aby w dalszych Czasach pod pozorem Ekonomiki dla rozkrzewienia handlow y Rzemiosł niebyła nowemi Wolnosciami Dyssydentow ponęszona a zacoż nie ma bydź neypierwszym projekt podpisany Ucałaiący Wiarę z Zakazem dla Spokoynosci publiczney dalszych Dyssydentow Wolności.

Do Was mowię Przeswietne Stany maiące o Swey y Swych Potomkow decydować szczęśliwosci, patrzy Bog znaiący Skrytosci Serc Ludzkich, Same Sprawiedliwości mające rozeznawać, Sędzią będzie potomność O nas według Uczynkow Naszych, aut vestris stabit aut ruet Roma lacertis A ja na fundamencie praw wszystkich y Ostatniego 1764. na Generalny ten Projekt cum eversione Status nie pozwalaiąc y protestuiąc się, o dokonczenie Rachunkow, podanie wszczegulnych do Komissyi Ekonomiczney Projektow, y o Sprawienie się de transactis suis Przeswietney dopraszam się Kommissyi. —

Mowa =

Mowa z teyże Okazyi Projectu a Ministerio podanego, Tudzież oddalonego Projektu Wiary nie mianą że nie dano Głosu.

Już Wieley Senatorowie Iceni Postowie jaśnie dowiedli, że pod szkodliwą, y zawsze niebespieczną w prawie Generalności, Ekonomicznych, Woyskowych, y Sprawiedliwości Materyi, mogą bydź podciągnione Naypoważnieysze Wiary Prawowierney, Neyistotnieyszych swobod y Wolnosci, Prerogatyw y fortun Szlacheckich rozdziały y niektóre powyimować. Zniey Usiłowali, lecz że dowcip Ludzki który ograniczone są swiatła przewidzieć dostatecznie nie potrafi, w teraznieyszym Czasie, co wprzysztym wytworność y złośliwa przewrotność Wymyśleć może, że ta generalność wszystkie zawierać może nayprzeciwnieysze z Nayniesczęśliwszemi skutkami przeciwności, mocą zostawioney mi od Przodkow Wolności nie pozwalam na ten projekt, a proszę Prześwietnego Ministerium, a raczey Prześwietney Kommissyi y samego Jmci Pana Podskarbiego Wo Koronnego którym Prawo 1764. dało Zlecenie aby należące do Ekonomiki Specialiter nam podali projekta, aby nas objaśnili które Materye podpadać maią Sądowemu Obrządkowi, które Zupełney Wolności. —

Użytem Naywyższego wszystkich Narodow Prawa Salus Repcæ suprema lex esto, ne quid detrimenti Respca patiatur, Użytem Prawa osobliwszego Kardynalnego na którym zupełnie prawa Swobody, y Wolności nasze Consistunt jako Konfederacya 1696. Swiadczy, przy którey prawdziwego Salamona Polskiego Sławnego wiekami Ministra Stanisława Lubomirskiego Marszałka Wiel. Koronnego Solum quo ad Securitatem, et terminum liberæ Electionis punctis exeptis quæ ad libertatem et Ordinem Confæderationis et immunitatem junsuetandi. Użytem teyo Kleynotu od naydawnieyszych Czasów aż do tąd nie tylko przez Seymy ale przez Konfederacye Kończące się ostrzeżonego, na Obronę prawowierney Wiary, Wolności, Prerogatyw y Fortun Szlacheckich bez sprzeciwienia się Konstytucyi 1764. która własnie Ekonomiczne poddała Sądowemu Obrządkowi y inne zaś wszystkie Materye Zupełney Wolności. —

Wszystkie=

Wszystkie wolne mocne y obszerne Narody dla większości głosow po upadały w niewolą. Wszystkie dla wzruszenia Praw Kardynalnych pod pozorem poprawy Rządow Wolność utracity Zgwałcone przez Tyberiusza Grachusa Trybuna Ludu w Osobie Kollegi Swego Oktawiusa było pierwszym Stopniem do Niewoli Rzpltey Rzymskiey Swiadczy Statysta Rzymski Że wolne nie pozwalanie jednego Trybuna Zastawiaiące się złey, innych dziewięciu Trybunow Woli, było pożyteczne Rzpltey Rzymskiey, było jey naymocnieyszą Strażą którą niszcząc Tyberiusz Smiertelny iey zadał raz. Ale wtey Materyi w Czasie y mieyscu przez Konstytucyą 1764. teraznieyszy Seym dla decydowania de Modo Concludendorum Commitiorum oznaczaiącą, obszerniey będę miał honor przymowienia się.

Nie zbywało Rzpltey przy dawney iey formie, ktorą utrzymowac pilnie zawsze się starano, na Zwycięstwach na Sławie y bogactwach, ocalone Kraje, Ubespieczone Wolności, Obronione całe Chrześciaństwo pod Widniem poważne Jmiona Sciany całego Chrześciaństwa Są to mocno rzetelne dowody.

Nie dochodziły za Ostatniego Panowania Seymy dawnieysze bowiem Wieki Prawami jednomyślnie Stanowionemi tak Wielkich Xiąg Sześć Napełniły a gdyby była za Ostatniego Panowania pluralitas Skuteczne czyniła Seymy nie zostalibyśmy od powszechnego w Całey Europie dwakrotnie Zaiętego wolnemi Wojennego pożaru, bojazń y nadzieja poruszaiąca Ludzi przyprowadziłaby była większość głosow do przystąpienia do Woyny, z ktoreyby gorsze y Okropnieysze iak na Saxonią wylać by się na Nas mogły Skutki. Wszakże przez te ostatnie Woyny Francya wiele Krajow utraciła, Portugalia w Niebespieczenstwie była, Anglia w nieznośne Zabrnęła długi, Niemieckie Kraje Smutne Zniszczenia Swego pokazują Slady, A zatym dziwować się niemożna, Ani Oskarżać dawney rządow formy, Ani ją odmieniać Że pod Panowaniem Jana Kazimirza pełnym Zamieszania y publiczney nieszczęśliwości niektóre od Rzpltey odpadły Kraje zdaiącey zebrane razem wylane

Nieszczęśliwo=

nieszczęśliwości, Wielbią Opatrzność Boską, że ją wtym wktorym się została Zachowat Stanie. Wprowadzeniu Woysk Cudzoziemskich w Granice Nasze dla Interessu S.P. Króla Augusta III. nieprzeszkodziłaby większości głosow do Mocy powagi Zawsze Sktaniaiącą się, boiaźnią lub nadzieją Wzmocniona.

Nie bogactwa bo wte naypodleyszego stanu ludzie optywaią, bo te wprowadzone do Greckich y Rzymskiey Rzpltey Zepsułszy Obyczaye Wolność Zniszczyły, nie Zwycięztwa, bo pomnożona Rzymu Wielkość była iedną z Naypierwszych przyczyn upadku tey mocney Rzpltey bo obszerne Wolnych Narodow Granice nietylko z trudnością mogą bydź utrzymane, ale są niebespieczne Wolności, Są szczęśliwością Narodow, ale Wolności o ktorey mowi Polityk. Odobro nad Wszystkie dobra wolności, ktora gdy zginie nie nie iest mężom miłego, y owszem tak Żyć, iest to umierać.

Słyszę pełne gorliwości Sprzeczkę w Ubespieczeniu Wiary S. katolickiey przeciwko Natarczywościom Dyssydentow, jednych popieraiących Zaraz naypierwszy Proiekt, Ucalenia jey, drugich odkładaiących ten proiekt po Uspokojeniu Ekonomiczney, Woyskowey. y Sędowey Materyi przez powarzanie Opisow Konstytucyi 1764. Wiara prawowierna Więżąca Serca y Umysły Ludzkie, ktorey Wszystkie rationes Status Ustępować powinny, Wiara prawowierna naymocnieysza Krolestw, Tronow, y Spokoyności publiczney twierdza gdy już na Czwartym Seymie mimo ustanowione na Seymach Konwokacyi y Elekcii, Warunki, od Synow Ciemności Dyssydentow Attakowana, Zacoż niema bydź jak nayprędzey przed Wszystkiemi proiektami Ubespieczona, Polityka Starego Polskiego są słowa: Amo libertatem in Curia, in Senatu Suspicio, in Armis praedico, Ubiq; veneror, Ubiq; depero, Sed tamen non ad Aras, mini enim libertas Religionis non Politiam, Sed politheam, hoc est Confusionem, turbas Sedities, pestem Rplicae redolet. ~

Obowiązki Konfederacyi o Obronę Wiary w każdym Czasie y przy padku =

-y przypadku przyrzekły, powinność Nasza przynagla tym więcey że iest Niebespieczenstwo, aby w dalszych Czasach pod pozorem Ekonomiki dla rozkrzewienia handlow y Rzemiosł nie była Nowemi Wolnościami Dyssydentow porzupona A zacoż nie ma bydź Naypierwszy projekt podpisany Ucalaiący Wiarę z Zakazem dla Spokoyności Publiczney dalszych Dyssydentow usilności. —

Do Was mowię Preswietne Stany maiące o Swey y Swych Potomkow decydować Szczęśliwości Patrzy Bóg znaiący Skrytości Serc Ludzkich Same Sprawiedliwości maiący rozeznawać, Sądzić będzie potomność, o Nas według Uczynkow Naszych. Aut vestris Stabit Stat ruet Roma lacertis, A ja na fundamencie Praw wszystkich y ostatniego 1764. na Generalny ten projekt cum eversione Status nie pozwalaiące y protestuiące się o dokonczenie Rachunkow podanie w szczegulnych do Kommissyi Ekonomiczney Projektow, y o sprawienie się de transactis Suis prześwietney dopraszam się Komissyi.

Mowa przeciwko Konfederacyi y Większości Głosow Nie miana.

Co w Czasie odmienionego Rzpltey Rządu, z kąd wypadł potym Wolności Upadek, na Słowa. Moribus Antiquis Virisq; res Romana Stetit Polityk napisał: Nostra vero etas cum Rem publicam sicut picturam Accepisset egregiam, sed jam evanescentem, vetustate non modo eam Coloribus ijsdem quibus fuerat renovare neglexit, sed ne id quidem curavit ut formam Salutem ejus et extrema tanquam lineamenta servaret, to w terazniejszym rzeczy znaydujemy Stanie.

Juz Seymy od naydawnieyszych początkow jednomyślną wszystkich Stanow Stanowione Wolą nieznajomą Narodowi Naszemu do tąd Wszystkim. Rzpltym Wolnym Obszernym Szkodliwą są przy obleczone Głosow Większością a iż Extraordynaryjna Konfederacya
/: Ordynaryjne bowiem w bezkrolewiu tak nazwane że bez Krola

Jednomyślnie=

Jednomyślnie iednak Stanowiące Prawa jako przywiedziona odemnie na dniu wczorayszym 1696. świadczy) extraordynaryine mowię Konfederacye do Woiennych tylko Sciągaiące się dzieł, pod Marszałkiem Stanu Rycerskiego. Stefan bowiem Czarnecki przynaglony ostatnią Rzpltey za Jana Kazimierza potrzebą od Szwedow Siedmigrodczanow y innych Nieprzyiaciół otoczony złożył pierwey Kasztellanią Kijowską w ręce Króla, a dopiero był obrany Marszałkiem Konfederacyi pod Tyszowcami, że te żadnych Praw nie stanowiły tylko przy swoim rozwiązaniu się w Zupełney Wolności że te jako niebespieczne Wolnościom jak nayprędzey po Uspokojoney Rzpltey potrzebie dla których były przedsię wzięte rozwiiały się ad Antiquam formam rzędu przyprowadzaiące jus vetandi Ubespieczaiące.

Niemasz Prawa na Konfederacyą y bydź nie mogło, bo ta jako gwałtowne lekarstwo w gwałtownych Chorobach, w gwałtownych tylko razach Rzpltey była przedsię brana, z różnych Rzpltey potrzeb zawsze pilnych podnoszone bywały Konfederacye, Nigdy długo nad potrzebę Rzpltey po Uspokojonych Zewnętrznych czyli wewnętrznych niespokoynościach dla Niebespieczeństwa Wolności nie trwały ani Praw Stanowiły.

Dawne dobre Zwyczaie nie tylko Prawa Zachować Należy piszą Historyey o Sparthanskiey Rzpltey, że przy iednych prawach y nie odmiennych Zwyczaiach Lat Siedm set Szczęśliwie stała, jak wprowadzone były Prawami Likurga zakazane pieniądze podział gruntow zniesiony utraciła Wolność.

Tak byli nasi Przodkowie Ostrożni o niebespieczeństwach większości głosow że Konstytucya 1576. vol. 2. fol. 928. Senatu rady konkludować nakazuie przy tych zdaniach któreby się nayblizey ku Wolnościom, prawom, y Zwyczaiom wedle praw każdey Ziemie y dobremu Rzpltey skłaniali Słowa są tego Prawa, y teraz następuią o krom Spraw Seymowych które się zwykłym obyczaiem zwiadomością=

z Wiadomością y przyzwoleniem wszech Stanow odprawowaé maią ze Konstytucya 1717. vol. 6. fol. 294. Titt. Reassumptia Konstytucyi de redelenda ratione Senatus Consultorum Oddaiąc Senatu rady pluralitati Votorum wyiąwszy Materye Status Seymom przyzwoite, ostrzegła. habita respectu pluritatis Votorum æquitati et legibus non repugnantium ze Konstytucya 1718. Głosu wolnego funduią cego się in Jure vetandi nayprzednieyszy kleynot Wolnego Narodu nie tylko na Seymach, Seymikach, ale na wszelkich Zjazdach nieporuszenie na wieczne Czasy Ubespieczyła, że prawami w Sądach swych które bydź nie mogą tylko większością Głosow Unius Area legem oppositionem wyznaczyła. My co na fundamencie nayprzednieyszego Wolności Naszey fundamentu na fundamencie powszechnego Prawa Salus Reipcæ Suprema lex esto ne quid detrimenti Respblca patiatr przy Prawie stawali na cuz Prawa Stanowié gdy ich nie wypełniać; Stanowiący Prawa pierwsze dla przykładu onym powinni postępeństwo, przykłady przeciwko prawu nie mogą bydź wzięte tylko za bezprawia przyprawie stawaliśmy do ktorego jeszcze bespieczenstwo rządu dawnego, A zatym dawnych Praw, Swobod, y Wolności, tudzież Prerogatyw Stanu Szlacheckiego stosowały się aby nie była odmieniona przysięga Delegatów do Konstytucyi dawnemi prawami, ostrzeżona na fundamencie przysięgi Jmć Pana Marszałka Stawaliśmy nie pozwalaiąc na Delegacyą Kommissarzow do Konstytucyi przynaymniey poki nie będziemy upewnieni, że forma przysięgi Kommissarzow do Konstytucyi nie będzie odmieniona, nie pozwalaiąc na Delegacyą, y na uniesiony turnum jednak od daleko przewyższaiącey liczby iesteśmy przekonani. —

Mowa dowodząca z Historyi Polskiey że Nigdy na Seymikach nie była pluralitas votorum w Materyach przeciwko teyże Większości głosow dla nie dania Głosu Nie Miana.

Czytaiąc Konstytucyą Konvokacyiną o porządku Seymowania, o Kommissyi

o Komissyi Skarbowey rozumiałem że Żądania y Projekta Skarbo
we wspomnione, w Ubespieczeniu Skarbu, w pomnożeniu, y ocaleniu
pozwolonych Powagą Seymow Dochodow, oddane są. Aby przy
zwykłych Seymowych Ceremoniach figura Judiciaria decydowa=
ne były ile że wteyże Konstytucyi czytam pod Tytułem o porządku
Seymowania że po odprawionych Ceremoniałach y tych Komissyi
Ekonomiczney figura Judiciaria decyzya Stan Rycerski ku ufor-
mowaniu in plenaria Activitate potrzebnych y Seymom Zwyczay=
nych Ustaw do Izby Poselskiey powróci, y tam po wyznaczonych
Deputatach do Konstytucyi, propozycyą od Tronu, y w Uniwer=
sałach podane, Desideria Województw powszechnie zgodzone
zgodą Ręką Marszałka y Deputowanych do Konstytucyi po
winny bydź podpisane. Chciałem Stanow Rzpltey upraszać o ob
jaśnienie rozdziałow; które przy tych Seymowych Ceremoniałach
judiciariæ potestati należeć maią; tym usilnieysze przy nayglęb
szym Uszanowaniu zanoszę prośby, gdy widzę y czytam w projekcie
dnia onegdayszego a Ministerio podanym, odmianę przysięgi Mar=
szałka Poselskiego na teraznieyszy y następuiące Seymy, a zatym
y teraznieyszemu y przysztym Seymom przezornie, uważnie y wyra=
źnie opisać należy, aby nicz wątpliwości y tłomaczeniu opaczne=
mu Niepodpadało, Co Judiciariæ potestati, co plenariæ libertati Na
leży się. Często się trafia znieszczęśliwością Narodow, że Sprawiedliwość
pozorami była, Zaćmiona, Zgwałcenia Praw, y Użycia Ich na prze
ciwne jak są postanowione Skutki, dla opacznego Onych tłoma=
czenia, doznawaliśmy tego Nieszczęśliwie lubo Statut 1511. Władys
ława Czwartego Pakta Konwenta, y inne Konstytucye, tak Prawa
każą tłumaczyć jak słowa wnich brzmią, dla tego w tak delikat-
nych Okolicznościach Jaśnie, wyraźnie, należy opisać rozdziały,
które Judiciariæ potestati, które plenariæ libertati maią bydź oddane.

Któraż iest okoliczność któraby za natężeniem dowcipu chcić przez
pozory do tych trzech punktow Ekonomiki, Woyska, y Jurydiki nie
mogły

nie mogly bydź przystosowane, a tak y Senat niemiałby o co wotować Posłowie nie mieliby po co do Swojey Izby wracać Nie mieliby nic trakto wać in plenaria libertate y Owszem by ją zupełnie Utracili.

Religia nacz Nayswiętsza dla którey Życia y Fortuny ofiarować iest nay pożądańsza y nay wdzięczniejsza, dla pomnożenia handlow y Rzemiosłł imaginowanych. by w niebespieczeństwie Wolna Królow Elekcya pod pozorem Uprzedzenia Zamieszania nęszczącego Kraju Traktaty, woyna, pokoy, alianse dla handlow mogłyby bydź użyte Czwartego Stanu przypuszczenie do rad lub przydanie Onemu Przywi lejow z Uszczerbkiem y Umnieyszeniem Szlacheckich, dla rozszerze= nia handlow y Rzemiosł, uwolnienie Chłopow od władzy Panow y Dziedzicow Swoich dla wydoskonalenia Rolniczego rzemiosła. Zni szczenie Stanow Duchownego y Szlacheckiego, przez Zbytnie y uciąż liwe podatki; Obfite Nobilitacye y Indygenatow nadawanie dla Zostawienia w Kraju posiadanych przez Cudzoziemcow y innych Stanow Ludzi pieniędzy, Zniesieniem Trybunałow, Zgoła ledwo można wymyśleć Okoliczność którejby nie można było do tych Trzech Ekonomiki, Żołnierstwa, y Jurydyki przystosować Pun= ktow a Zatym stupnie się domawiam, y Sprawiedliwą Zanoszę prośbę aby jaśnie y wyraźnie opisać Okoliczności, które pod temi punktami zawarte należą judiciariae potestati Stanów, które onych plenariae libertati. Należy zaś to Uczynić przed Opisaniem Przysięgi Marszałka Poselskiego, y Delegatow do Konstytucyi.

Ufamy pełney dobroci wspaniałego Serca W. K. Mci że pod Jego łaskawym Panowaniem pewni bydź możemy całości Wiary wolności, y Swobod naszych, y prerogatyw Stanu Szlacheckiego Dawałeś W. K. Mć obfite dowody Chwalebney y Przykładney Swey gorliwości ku tey Oyczyznie, będąc Jey wiernym y pożytecznym Synem, nie przestaiesz ich dawać stawszy się Jey łaskawym Oy= cem, ale Nayiaśnieyszy Krolu od prawa Smiertelności nie jesteś Wy łączony, Rzplta zaś jest nieśmiertelna, nie może bydź naganna

Nasza=

naʃza troskliwość abyśmy wzięte od Przodkow Naʃzych drogą ich krwią, dzielnoʃcią y pracami kupione Swobody, wolnośći y prero gatywy Stanu Naʃzego Staraniem Naʃzym y pilnośćią naʃzym dochowali Następcom. —

Znam ja że niedochodzenia Seymow pod przeʃzłym Ostatnim Panowaniem przez przewidziane z Nieczynnoʃci Niebespieczeństwa nie zmyśnym Kochaiących Oyczyznę Swą Patryotow przerazały zatem, wiem o przykładney Wielu gorliwoʃci w wynalezieniu przy zwoitych Srodków y Spoʃobow dla Ucalenia Wiary prawowierney Praw, Swobod, y Wolnośći, przy Skutecznośći rad. wiadomy mi iest Recess Konstytucyi 1669. de Modo Concludendorum Comitiorum przez Konstytucye 1690 o porządku Seymowania 1699. o Alterna cie Laski, wiadoma Mi iest troskliwość na konwokacyi z Konfedero wanych Stanow tę Materyą dla ostrozniey ʃzego Wʃzystkich Niebez pieczenstw przewidzenia onym Zabieżenia do teraznieyszego pierw= ʃzego po Koronacyi Seymu tę Materyą odsyłaiących bardzo bym się Cieszył, nad wynalezionym tym Sposobem przy ubespieczeniu Wiary S. Katolickiey, Praw, Swobod, y Wolnośći Naʃzych lecz gdy nie słyʃzę tylko Sposob gorszy od Choroby Żądany większoʃci głosow nie praktykowany nigdy w Polszcze Jey niebespieczny Wolnośćiom, Wʃzystkim Obʃzernym Narodom fatalney Śmierci wić ʃię mam powinność. —

Rzecz jest wieloliczbemi ztwierdzona przykładami że Rzplte na Kardynalnych Rzędu Swego założone prawach kwitnęły y w Zmacniały się, przy poruʃzeniu Onych Upadły Sparthta Lat Siedm set nieporuʃzone w mocy przy Scisłym Praw od Likurga Zostawio nych Zachowaniu trwała. przy odmianie Onych wprowadzeniu przez Lizandra pieniędzy y Zniesieniu rownoʃci grontów, dostała się w Tyrannia Nabisa y Machaidesa. Atheny nie zachowujące Prawa Solona, zaraz po wyjezdzie Jego od Pizystrata Opanowane były. Rzymska Rzplta mocna y Obszerna odmianą Praw Swoich

Kardynal=

Kardynalnych y Rządu, Swóy przyspieszyła Upadek. Wszyscy Polity cy całość Wolnych Narodów na Całości Praw Kardynalnych Zasadzaią Mowi Cantarenus Polityk Rzpltey Weneckiey ktora nie poruszona w Prawach Swoich Kardynalnych tak długim trwała lat przeciągiem <u>Unum Rpcu Statum seu formam Converti in Aliam, est a recta et legitima Reipcae forma de generare in Viliosa.</u>

Rzecz by była bez fundamentu mowiona, y przeciwko jasney prawdzie ktorą w Historyi Naszey y Prawach czytamy. Aby kie dy oprocz Konfederacyi dla gwałtownych Rzpltey potrzeb podno szonych, y po ułatwieniu Onych iak neyprędzey Zwiazanych w Ra dach Narodu Naszego mieścić się miała pluralitas. Historycy Polscy Prawa Nasze Rzeczywiście nam dowodzą, że wszystkie Rady jedno myślnością Stanowione bywały, że wolne nie pozwalam fundament Wolności Prawo Osobliwe Kardynalne na ktorym Zupełnie Prawa Swobody y Wolności nasze są Zawieszone iako Konfederacya 1696. Swiadczy. Naysmedniejszy Kleynot Wolnego Narodu jako Konsty tucya 1718. Wspomina, był nie naruszenie Zawsze zachowany. —

Mijam Czasy Pogańskich Ciemności Narodu Naszego, dla kto rych wszystkie nie dostateczne rozumiane są dowody, Zaczynam bez Krolewia „po Smierci“ Mieczysława Starego, gdy na Zjeździe złożonym w Gnieznie Roku 1040. po długich Sprzeczkach wzgardzonego dla Nie mieckiego wychowania, gdy gnusności Mieczysława, łakomstwa Ryxy Mathki Kazimierza zgodnie do Tronu przywrocono, y lubo Kromer w Xiędze Swoiey Czwartey Historyi Fol. 42. Opisuiąc w tey mierze Stanow Rzpltey Sprzeczki wyraża: <u>vicit tamen ea Sententia qua Casimirum ubi Ubi Sit requirendum et reducendum esse Censebant.</u> przecież y z tych Słow przywiedzionych tu Kromera, y na innych miey scach nie można wnosić Jmmaginowaney kiedyżkolwiek w Radach publicznych pluralitatem, tylko że po Sprzeczkach, na jednym Zda niu przestawano a styl to był Kromera: <u>vicit tamen</u> jako się na tym mieyscu y na Jnny Historyi Jego pokazało, albowiem Długosz w Xiędze

trzeciey =

trzeciey na kartach 205 y 206. wspominaiąc że Cała Rada Pola=
kow Zawisła na Stanach Duchownym y Swieckim. Bilski w Xiędze
pierwszey Fol. 51. to bezkrólewie y Sprzeczki w Obraniu Króla Opisu
iący Swiadczą, że się Wszyscy zgodzili y Za jednostayną wszystkich
zgodą wysłano Posłow Zapraszaiąc do Tronu. Po Ucieczce Bole=
sława Smiałego do Węgier Chroniącego się Nienawiści Narodu dla
Zabicia S.o Stanisława zgodnie urzędy Państwa oddano Władysła=
wowi Hermanowi á po Nim Bolesławowi Krzywoustemu, po śmier
ci Bolesława Krzywoustego dzielący Kraje między Synow zgodnie
Utwierdzili; Naystarszego Syna Władysława Xiążęciem Uczynili;
drugim przepisano aby Mu podległemi byli zgoła jako Długosz pisze:
post varias deliberationes Reiplicæ Omnium Prelatorum et Baro=
num assensu Ordinatione decretos a gdy Władysław za radą Żo
ny swey Krystyny idąc Chciał Braci wydzielone odebrać Kraje u=
dał się do Senatu o Zniesienie tego Działu niebespieczeństwa y osła
bienia Narodu pokazuiąc, lecz Senat w przytomności Xiężney rozu=
mieiącey że dla Jey Obecności wolno mowić nie będą mało większy,
nie przestali na tey prozbie, y owszem prosili Xcia Władysława aby
Testamentu Oyca nie łamał a zezwoleniem Rzpltey niegardził, á
gdy Ruskie Woyska Sprowadziwszy niedbaiąc na prozby Braci, na
przestrogi Senatu chciał swych dokonać Zamysłow, po przegraney
Batalij, zgromadzone Stany za Zgodnym Xiążąt Braci, Senatu, y
Szlacheckiego Stanu zezwoleniem Bolesławowi Kiendzierzawemu Rzą
dy Państwa oddały, za Bolesława Krzywoustego był Seym w Kra=
kowie 1167. gdzie po długich radach oddano Xięstwo Sandomirskie
Kazimierzowi Naymłodszemu Synowi Bolesława a po Smierci Jego na
zjeździe w Krakowie po roznych Sprzeczkach zgodnie za Xiążęcia
obrali Mieczysława Starego.

I lubo z Słow Kromera Xięgi 6. chciano wnieść większość głosow
kiedyżkolwiek w Polszcze używaną, et quanquam Omnis ejus quæ
minor Polonia dicitur; Procerum et Equitum, et Equitum Studia
in Casimirū=

in Casimiro inclinabant, vicit tamen Major pars quæ Meislaum, qui Majori Poloniæ et Pomeraniæ præerat, ut pote Natu Majorem nequaquam præteveundum esse censebat. Albowiem Długosz w Xiędze swey Szóstey na kartach 523. y 524. Bielski w Xiędze drugiey na karcie 100. upewniają że się wpysey na Mieczysława Starego zgodzi li, a zatym słusznie wnieść można że po Sprzeczkach jednostayńie zgodzić się musieli gdy te mamy z tak poważnych Auktorow wier ne Swiadectwa, żadnego Sladu Większości głosow a ni sposobu iey nigdzie nie czytamy, dało się to jaśnie widzieć przy zgodnym y jed nostaynym Mieczysława Starego dla nie sprawiedliwości y uciemię żenia podatkami z Tronu złożono a Rządy Państwa Karzimierzowi oddano. pod tym Panowaniem Karzimierza Spominają Historyey Seym w Łęczycy w Roku 1180ᵗᵐ na którym byli Biskupi, Xiążęta Senatorowie, y Szlachty wiele, y Ustawy za Zezwoleniem Onych zgo dnym Uczynione, Po śmierci Karzimierza róźność była Zdań w Obraniu Nowego Xiążęcia na Zjeździe w Krakowie albowiem Fulko Biskup Krakowski ze wielką Częścią Senatu y Stanu Rycerskiego dla wdzięczności Karzimierzowi y Uniknienia Zamięszania radził oddadź Rządy Państwa Małdoletnemu Synowi Jego Leszkowi Białemu pod Opieką Matki y innych Opiekunow, drudzy nie sposobność wieku Leszka białego przekładając y że wolne Państwo może oddadź Rządy we dług Swego Upodobania przeciwnie radzili, przecież wpysey zezwoliw szy zgodnie na tymże Zjeździe na Zdanie Biskupa y Brata Jego Wojewody Krakowskiego Zgodnie Leszka białego Xiążęciem obrano Helenie Matce Jego Rządy oddano do wzrostu Onego z Ostrzeżeniem Aby nic nie czyniła bez rady tychże Biskupa y Woiody Krakowsk: przydanych Opiekunow, Ten Leszko Biały złożył Seym w Sandomirzu jako Kromer y Długosz piszą dla oddania Konradowi Młodszemu Bratu swemu Kujaw y Mazosza, y Zdania tey Rady Fe Consilij Conventus quæ Sententia, oddał je temuż Swemu Bratu.

Po śmierci Leszka białego, który dla Niedbalstwa, y dla nie napiy

kozenia się=

naprzykrzenia się Bratu Swemu Konradowi Xiążęciu Mazowieckiemu na Swoich tylko przestawał Częściach, Obrano Xiążęciem Bolesława Wstydliwego Małoletniego, y o Opiece Jego nadnim y o Interessach publicznych dla Niezgody Obywatelow y Senatorow, nie publiczną radą Niemogło bydź ustanowionego iedni bowiem, tę Opiekę chcieli oddadź Konradowi, inni Henrykowi brodatemu, zkąd wielkie było Zamieszanie, tak że ledwo slady Rzpltey mogły bydź poznane, aż w Roku 1234. za wdaniem się Senatorow między Konradem y Henrykiem Stanęła Zgoda, aby obydwa odstąpili Opieki, a Bolesław wstydliwy aby sam rządził Państwem. Długosz pisze że Henryk Brodaty Opiekun Communi Episcoporum et Baronum Consilio et eorum Sententia Remplicam provide Ordynavit leges instituit. Gdy tenże Rudyk Bolesław dla Klęsk Polakow od Tatarow poniesionych Ucidł do Węgier y nie wracał się, a co raz więcey Kraje były pustoszone, Szlachta Krakowskiego y Sendomirskiego Woiewodztw gorszych obawiając się Skutkow, zostaiąc bez Pana, na Seymie wybrali za Xiążęcia Bolesława Łysego Syna Henrykowego, lecz za powrotem Bolesława Wstydliwego do Posłuszeństwa Onemu Wrocili się, y Wielkopolanie Sprzykrzywszy sobie wyniostości y pogardzie Siebie od Bolesława Łysego, na zjezdzie w Poznaniu, Wypowiedziawszy Mu posłuszeństwo, Przemysława y Bolesława Synow Władysława plwącza za Xiążąt Sobie obrali, a że Bolesław Wstydliwy nie za Zdaniem Seymu bez Wiadomości Polakow, Leszka Czarnego Xiążęcia Sieradzkiego za Następcę Sobie Naznaczył, wiele Niedbałości y niektore w Sądach niesprawiedliwości popełniał, na prywatnym Zjezdzie wypowiedziano Mu posłuszeństwo y posłano Posłow do Władysława Xiążęcia Polskiego oddaiąc Mu rządy Państwa, lecz od Bolesława pod Bogucinem w Batalij porażeni y Zwyciężeni zostali. Po nastąpioney wkrótce Smierci Bolesława Wstydliwego Leszko Czarny od niego wyznaczony objął rządy Państwa Nie sprzeciwiali się temu Małopolanie dla bojazni nastepuiącey z Russami Woyny Czasu nie było do rożnic po Smierci Leszka Czarnego

różne =

różne różnych Krajow Polskich były Zjazdy, o Większośći głosow żadne go niemaß, wspomnienia tylko o Zamieszaniu w którym Umyknąwszy Sobie Wielkopolanie jako też Widząc z podziału Krajow nieprzęśliwe Skutki Przemysława na Seymie w Gnieznie zgodnie y Jednostaynie za Krola Obrali, po którego Smierci dla Zjednoczenia Krajow y doskonałośći w Rzemiośle Wojennym zgodnie Obrany Królem Władysław Łokietek, a Że Dziedzicem się bydź Polskim mianował, Korronacyi y Namaßczenia Obrządki Zwlekał, y Niedbale y źle się Sprawował, rozgniewane Stany na Zjeździe w Poznaniu w Roku 1300. wypowiedzieli Mu posłuszeństwo, y minąwßy Henryka Głogowskiego, y innych Xiążąt Wacława Króla Czeskiego Zgodnie za Króla Obrali a po Smierci Jego Władysław Łokietek na Zjeździe w Krakowie od Senatorow y Rycerstwa Zgodnie za Krola Obrany. Za panowania tego Władysława Krola Łokietka wspomina Historya o Zjeździe w Krajowicach blisko Radziejowie gdzie Krol przed Duchownemi y Swieckiemi Senatorami jako y Rycerstwem na Ministra Krzyżackiego Skarżył się. Wielkopolanie widząc od Henryka wzgardę dla Siebie, y zgwałcone dawne Swoie Prawa, na Seymie w Gnieznie poddali się pod Rządy Władysława Łokietka. W Roku 1331. w Chęcinach Seym złożył Władysław Łokietek gdzie za zgodą wiele pożytecznych Rzpltey Stanęło Ustaw, y Syna Swego Kazimierza Nad Wielką Polską postanowił, który po Smierci Oyca Swego na Zjeździe w Krakowie zgodnie Obrany a na Seymie tamże w Roku 1339. różniące ßię Zdania o Następcy na Tron do jednośći przyprowadził że jednostaynie pozwolili na Ludwika Krola Węgierskiego Siestrzeńca Jego, o Seymie 1347. nietylko Historya ale zawieraiące ßię Statuta Swiadczą w Roku 1336. Długoßz pisze: Ordines Conclußiße: Nullatenus Cruciferorum petitioni decißionem regum excedenti aßentiendum eße se nullo pacto in Conditiones ipsasConßensuros.

Juz tu do Swiadectwa Praw w Xiędze Onych przychodzę Etc.

Mowa zo=

Mowa z Okazyi Żądaney większosci Głosów Konkludowania Materyi Podatkow, Niemiana dla niedania Głosu.

Wiem ja że jako są słabe dowcipu Ludzkiego Swiatła, tak iest powinnośći na lepsze Swe Zdania obracać, y lepiey iest zbłędu wyiść iak w nim trwać Uporczywie, lecz przekonany Swiadectwy poprzedzaiących praw przywiedzionych na dniu Onegdayszym że jednomyslnie nay większe y nay mnieysze według Okoliczności w potrzebach Swoich Rzpltta stanowiła podatki, Zwyciężała, Swe rozszerzała granice, ustawy, swoie utrzymywała Swobody, y Wolności, przeniknięty samą bojaźnią aby przykładem Ustanowionego na dniu onegdayszym większośćią głosow Czopowego, y Szeleżnego, w dalszych Czasach podatki większośći głosow nie podpadały, ani na ten podatek, ani na turnum nie pozwoliłem, tak tym więcey pozwolić nie mogę, aby ten przykład Auktoryzowany prawem Następuiącym Seymom był Ustawą.

Gdy się niektore targuią Prawa fundamentalne latemi Wiekami przykładnie utrzymowane na których Swobody y Wolnośći Nasze, Zdawały się zasadzać, gdy Nowa forma rządu iest wprowadzona pod rożnemi pozorami trudno nie lękać się o pozostałe Swobody y Wolnośći. Mowi Historyk Rzymski: quod Saepius Mutatur inde tenus labitur. Jakoz ta moena Rzplta y inne wszystkie poprawuiąc Swe Rządy dawne y Prawa Kardynalne w Niewolą Upadły, Mowi Polityk Rzpltey Weneckiey o Odmianach Wolnych Narodow Mutari Rempublicam Nihil Aliud est, quam unum Reipublicae Statum, sive formam Converti in Aliam, aut Areeta et legitimo Reipublicae forma degenerare in Vitiosam.

Nie wywodzę dla Skrocenia Czasu że od Naydawnieyszych Czasow w jednomyslnośći Stanowione były Prawa Nasze y podatki, nie przywodzę z Greckich y Rzymskiey Rzpltey przykładow z Okazyi większośći głosow y poprawy rządow zaprowadzonych do Niewoli. Greckie Rzpltę nayliczniey[s]zemi Persow, y Filippa, y Alexandra Krolow Macedonskich Niezwyciężone Woyskami, przekupiono w Radach większością głosow pokonane zostały. —

Nieprzeczę =

Nie przecię ia gdy się Stanom Rzpltey zdaie aby Materye Ekonomiczne, Woyskowe, Sprawiedliwości Większością głosow, czyli Sądowym Obrządkiem były determinowane, według Konstytucyi 1764. lubo złey miary, jak z innych Okazyi była, mogła by bydź za Jednostayną Stanow Zgodą podniesiona lecz gdy ta Generalność Czyni trwogę, Ate trzy materye Ekonomiki, Woyska, Sprawiedliwości, wszystkie objąć mogą okoliczności, y przyczyny, jako są jedynym wszystkich Rządow Celem tak objasnienie nie jest koniecznie potrzebne, co judiciaria potestati, co plenaria libertati do decyzyi należeć będzie.

Często się trafia z nieszczęsliwością Narodow, że Sprawiedliwość pozorami bywa Zaemiona zgwałcenia Praw, y Użycia ich na przeciwne jak są postanowione Skutki dla opacznego tłumaczenia doznawaliśmy tego Nieszczęsliwie lubo Statut 1511. Władysława Czwartego Pacta Conventa y inne Konstytucye tak Prawo każą tłumaczyć iak słowa w nich brzmią, dla tego w tak delikatnych Okolicznościach jasnie wyraznie opisać należy rozdziały które judiciaria które plenaria libertati maią bydź oddane. Którai iest okoliczność, któraby za natężeniem dowcipu choć przez pozory do tych trzech punktów Ekonomiki, Woyska, y Juryzdiki nie mogły bydź przystosowane, a tak y Senat niemiałby o co wotować Posłowie nie mieliby po co do Swojey Izby wracać, nie mieliby nic traktować in plenaria libertate y owszemby ją zupełnie utracili.

Religia rzecz Nayswiętsza dla którey Życia y fortuny ofiarować iest nayporządansza, y naywdzięczniey sza, dla pomnożenia handlow y Rzemiosł immaginowanych byłaby w niebespieczenstwie Wolna Krolow Elekcya pod pozorem Uprzedzenia Zamieszania nieszczęsnego kraju, Traktaty, Woyna, Pokoy, alianse dla handlow mogłyby bydź Użyte, Czwartego Stanu przypuszczenie do rad lub przydanie Onemu Przywilejow z Uszczerbkiem y Umnieyszeniem Szlacheckich dla rozszerzenia handlow y Rzemiosł, Uwolnienie Chłopow od Władzy Panow y Dziedzicow swoich dla wydoskonalenia Rolniczego Rzemiosła, Zniszczenie Stanow Duchownego y Szlacheckiego przez Zbytnie y uciązliwe podatki. Obfite

Nobilitacye =

Nobilitacye y Indygenatow nadawanie dla zostawienia w Kraju po-
siadanych przez Cudzoziemcow y innych Stanow Ludzi pieniędzy,
zniesienie Trybunatow Przywilejow Szlacheckiego Stanu, neminem
Captivabimus Nisi jure Victum, nemini Adimemus bona sine prae-
cedenti Judicio. Zgoła ledwo można wymyśleć okoliczność, ktoryżby
nie można było do tych Trzech Ekonomiki, Żołnierstwa y Jurydyki
przystosować punktów, a zatym słusznie się domawiam y sprawiedli-
wą zanoszę prośbę aby jasnie y wyraznie opisać okoliczności ktore
pod temi Punktami zawarte. należą Judiciariae potestati Stanow, ktore
onych plenariae libertati.

Ufamy pełney dobroci Wspaniałego Serca W. K. Mci że pod Jego
łaskawym Panowaniem pewnemi bydź możemy całości Wiary Swo-
bod, y Wolności Naszych Prerogatyw Stanu Szlacheckiego, dawałeś W. K. Mci
obfite dowody chwalebney y przykładney Swey gorliwości ku tey Oyczyźnie,
będąc Jey wiernym y poszytecznym Synem, nieprzestaiesz ich dawać
stawszy się Jey łaskawym Oycem, ale Nayiaśnieyszy Królu od Prawa
Smiertelności nie jesteś wyięczony, Rzplita zaś iest nie Smiertelna,
nie może bydź naganna Nasza troskliwość, abyśmy wzięte od Przodkow
Naszych drogą Ich Krwią dzielnością y pracami kupione Swobody,
Wolności y Prerogatywy Stanu Naszego Staraniem Naszym y Pilnością
Naszym dochowali Następcom.

Nie dochodzące za Ostatniego Panowania Seymy w Skutku Uczy-
nić nie powinny, gdyby niemi większość głosow rządziła, pewnieby Nas
była dla upodobania Królowi do ktorego Zawsze się stosuie; dwukrot-
nie do Woyny przyprowadziłaby była y przez nie do okropnieyszych
jak Saxonia strat y spustoszenia. Wszakże przez te Woyny obydwie Ce-
sarz y Francya wiele krajow Stracili, Anglia w nieznośne zabrnęła
długi, Portugalia w Niebespieczenstwie była Hollandya po Swey pierw-
szey Woyny klęskach do drugiey nie wdawala się.

Do ynnych mowiąc podatkow Zawsze nie praktykowaney dotąd
poddawać pluralitati, kiedy to iest jeden między innemi Wolności Stanu
Szlacheckiego

Szlacheckiego Znakami te tylko opłacać podatki, które Sam zgodnie Sta=
nowi, kiedy Stan Szlachecki wpotrzebach Rzpltey żadnychby naytrud=
nieyszych nie odmawiał ciężarów y owszem od Osob y Fortun Stanu Szla=
checkiego Jedyna Rzpltey Obrona oznaczona Szczęśliwie y Skutecznie
zawsze była wypełniona tą Mocą Utrzymana Wiara S. Katholicka,
tą Mocą rozszerzone Granicę Utrzymane Swobody y Wolnośći. Zygmunt
August wychwalał zdoswiadczenia ten Narod że więcey u Niego wtak
wielkiey Wolnośći, prozbą, mogł dokazać, jak Absolutni Panowie Stra
chem y bojaźnią. Nie wspominając dawnych przykładow Chwaleb=
ney Polakow o całość Wiary prawowierney, Swobody swoie o Oyczyz=
nę y o Dostojenstwo łaskawych Krolow swych, y o Własne Jch Jnteressa
gorliwośći w Wojowaniu Swemi Własnemi Osobami Swym własnym
Kosztem, y Swym najemnym Żołnierzem; Zygmuntowi Pierwszemu
do Otrzymania Tronu Węgierskiego, Oprocz innych przypadkow Zyg
muntowi Trzeciemu do odebrania Swego Dziedzicznego Królewstwa
Szwedzkiego. Stefan Król na Woynie przeciw Moskwie Dziesięć tysięcy
takowego liczył Woyska, Nadworni Ludzie Xiecia Dymitra Wisznie
wieckiego y innych przy zniszczeniu prawie Woyska Rzpltey naywięcey
pomogli do Zwycięztwa tak pomyślnego pod Beresteczkiem, na Wideń=
sko Woynę z Królem Janem Trzecim wielu nadwornych Wyprawiało
Ludzi, Wielu z Nadwornemi Swemi Ludźmi Swym własnym znaydo
wało się kosztem. Zbywać nigdy nie będzie na obronie Oyczyzny y Do=
stojenstwa łaskawych Królow, poki wswych Swobodach y Dostatkach
Stan Szlachecki będzie Zachowany

Za powiększeniem potrzeb Publicznych których niezliczone są
stopnie większośćią głosow powiększane podatki, ubożąc Stan Szlachecki
zniszczyłyby jedyną Rzpltey Obronę, Wpałkie już Konstytucya 1764.
zlecony iest Kommissyi Ekonomiczney do Ułożenia Projektu Stęplowane
go Papieru. Nad ktorym postanowionym większośćią głosow przez Parla=
menta Angielskie, y Anglia Sama y Amerykanskie do niey należące
Osady Nieznośnie Utyskiwali.

A jeżeli

A ieżeliby Wiara prawowierna wszystkie przewyższaiąca przyczyny była w Niebespieczeństwie dla większości głosow ieżeli z tey że przyczyny boiazń by była Sprawiedliwa przyznania Królom absolutney Władzy jako Dania y Szwecia nie dawno Uczynity, lubo wiadomo iest że Obywatele w takowych Rządach Nieznosnemi są obciążeni Podatkami, jak że się nie obawiać aby pomnażane większością głosow Podatki nie Zniszczyły Stanu Szlacheckiego.—

Jako przeszłe Wieki Swiadectwem są przyczym tak Zupełne iest bespieczeństwo Zgodnego podatkow Ustanowienia w potrzebie Rzpltey gdy Nas poprzedzane upewniaią przykłady, a jasne pokazuie się Niebespieczeństwo z Ubożenia Szlacheckiego Stanu a w nim Zniszczenia jedyney obrony Rzpltey większością głosow, tak na poddanie podatkow większości głosow nie pozwalam, y owszem dla bespieczeństwa publicznego y Spokoyności, jaśnie opisać należy co pod temi trzema Rozdziałami Ekonomiki, Woyska, y Sprawiedliwości Sądowemu Obrządkowi, co zupełney Zostanie się Wolności y Jednomyślnosci.—

Mowa na Odpowiedź JmćPa Stępkowskiemu Kasztellanowi Zamowskiemu Posłowi Wołyńskiemu Kolledze Swemu w głosie Swoim Wymawiaiącemu że Ja y Kuchmistrz Litewski Kolledzy przeciwko Instrukcyi Mowiemy, ale Nie mniana Narajutrz przeprosał wyznaiąc Winę Swoią.

Przewidziała to Mądrość przedwieczna nie zwykła się Mylić ani Omylać, że Sprawiedliwość miała bydź prześladowana y żeby ią czyniący nie mieli w Jey ćwiczeniu wstrętu, błogosławieństwo dnie Dar nad wszystkie dary, beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam Mamy poprzedzaiące przykłady, że Za dobre uczynki kamienowano, a Zatym mniey dziwiemy się że prześladowani jesteśmy stawaiąc przy Ubespieczeniu prawowierney Wiary, Wolności w Wolnym Nie pozwalam nay lepiey wydaiącey się y zawsze konserwowaney bez którego słowa żadney nie czyniąc Skuteczności, Same tylko maią brzmienie

y zpara

-y zparą niknę, widzęc z Doktorow S. Że przysięgi tak powinny bydź tłumaczone z Statutu 1511 Pactorw Konwentow Władysława Czwartego y innych Konstytucyi Że słowa Prawa tak powinny bydź tłumaczone jak w sobie brzmią, Sama Konstytucya 1764. Konwokacyi o porządku Seymowania mowiąc o powrocie Posłow do swey Izby, to nazywa plenariam libertatem gdzie wolno nie pozwolić, y niechciałem wolnego głosu Swobody od Przodkow moich mnie Zostawiney Użyc na zesłonie nie się od nalarczywości, gdy mi nie był skuteczny na utrzymanie projektu Ubespieczenie Wiary Wolnośći, y Praw.

Ale gdy Zapytany iestem od mego kollegi jako pytanie odpowiedź sięga a Oskarzenie Usprawiedliwienie ktorby był niewinny gdyby do syę było na Oskarzeniu, tak przy powinnym Tronu W.K.Mci Prześwietnych Stanow zaszczytu Wolnośći Sentire quæ velis et dicere quæ Sentis, tudziez Charakteru y Osoby godnego Naszego Kolegi w powinney odpowiadam skromnośći.

Instrukcya Nasza zaczyna się od dziękczynienia J.K.Mci za pieczołowite około dobra publicznego Starania ochotnie w naypierwszym moim wypełniłem głosie. Zaraz następuie punkt Ucalenia Wiary wypełniłem te Chrześcianina y Posła powinność gdy o Jey ubespieczeniu naypierwszym projektem dopraszałem się, drugie mieysce Zostawuiąc zniesieniu Cła generalnego jako y w naszey Instrukcyi poznieyszy Punkt czytamy.

Nie mamy wprawdzie w Instrukcyi wyrazonego Punktu konserwowania, lub rozwiązania Konfederacyi ale pod tytułem aby swobody y Wolnośći były konserwowane pod tytułem Cætera Activitati Jmc PP. Posłow, pod hasłem naywyższego Prawa Salus Reipublicæ Suprema lex esto pod hasłem Zaszczytu Wolnośći nie dawno wspomnionego Sentire quæ Velis et dicere quæ Sentis, pod hasłem Instrukcyi Rzymian Swym Konsulom y Posłom w szczęśliwych Wolnośći Czasach dawanych, Videat Consul et Legatus Romanus nequid detrimenti Respublica patiatur o Niebespieczenstwach Konfederacyi tak długo trwaiącey y okolicznośćiach

Jey wolno=

Tey wolno Nam było y będzie domawiać się.

Mowa z Okazyi Projektu Grobelnego, Mostowego y Urzędu Mostowniczego Nie miana.

Jako każdego Sędziego iest powinnością mimo Zdania choćby naydoskonalsze kolegow, słuchać pilnie Stron Sporu, y dowodów dla oddania Zupełney Sprawiedliwości, o tey Sam na Swoim powinien będź przekonany Sumnieniu, iak Teologowie Zowią omissam ignorantiam Ludzkie rozumy są ograniczone omyłce y błędowi podpadaią tak tym więcey należy do Stanowienia Praw pilnieyszą mieć powini ostrożność co y jak dla czego y w jakich terminach, Stanowi się ze Dekreta, iednego lub kilko Ludzi prawa cały narod ludzki mogo uciemiężyć, przez może bydź z swey dobra Jstoty zopisania Szkodliwa. Zbytnia nie może bydź troskliwość gdzie o całość idzie Narodu.

Słuszności iest dzieło publiczne ostrzegaiące całość, aby projekt przez Zacnego Senatora Jmci Pana Wojewody Rawskiego podany, przez Godnych Kollegow Naszych Jmć PP. Wielkopolskich y Pruskich popierany do czego y Nasza Słuszne się Jnstrukcya powagą Prawa był utwierdzony y Skutecznie Zachowany, aby dla pilnieyszego rozważenia y roztrząśnienia projektu trzema dniami przed rezolucyą Stanom Rzpltey były podane y Zgodzone, y podpisane przez Marszałka Poselskiego y Delegatow do Konstytucyi aby były podane do Grodu lub Ziemstwa zwolnym każdemu Senatorowi Ministrowi y Postowi Wypisem.

Rozsądna Uwaga doskonalsze czyni rady, roztrząśnione Uważnie w Stanowieniu Praw Okoliczności Wszystkie z nich Znoszące ciemności od opacznego wyjmuią tłumaczenia, dobroć onych y trwałość upewniaią, ciemność Praw y Ustawiczna onych odmiana w Ustawicznym poruszeniu y niepewności trzymaiące Kraje, są wszystkich Nieszczęśliwości Na nie Spływaiących pierwszą przyczyną, a Zatym o podpisanie tego Projektu z powinnym Uszanowaniem doprassam się.

Była przed kilko dniami Chwalebna między Wspaniałością Króla, a Miłością=

a Miłością ku niemu Stanow Spoeczka, Mędrość y Sprawiedliwość Króla tę Zgodziła Sprawę Wielkość Umystu Swego przywiązzenia Narodu na pożytek Onego obracaiąc, to iest na Wychowanie Krwie Szlacheckiey w Szkole Rycerskiey to iest przykładney y potrzebney Sprawiedliwości dzieło, aby Zebrane z Obywatelow Kraju pieniądze na Sam pożytek onego były obrocone.

Nie rozszeram tey o Szkole Rycerskiey Materyi gdy ią WKMść do Woyskowey odłożyłes Materyi Nie wątpię że za Zleceniem WKMci Prześwietna Komissya Woyskowa gotowy Stanom Rzpltey opisania Zupełnego, liczby, Urodzenia, co do Wiary, Obyczajow, y Nauk poda projekt, na ten czas z Obwiązku Instrukcyi Moiey, y Słuszności będę miał honor przymowienia się stanowiące rzecz jakową, y Ofiaruiący na utrzymanie Jey Summy, powinni bydź rey pewnemi Nam Postom nay=przyzwoitsza iest ta pewność, ktory oprocz powszechnego Sędziemu Bogu z Sprawowania się Urzędow Naszych rachunku pozostałym w Domu Braci z Mocy Prawa y powinności Sprawować się będziemy.

Co do projektu Mostowego y Grobelnego znam y w tey mierze Prawa, pilności w Czytaniu Praw y Wiadomości Oney nie Wstydzę się, w Chodzący do rzędu y Rad Rzpltey według Statysty Rzymskiego zdania, iey Stan y Prawa powinien wiedzieć Konstytucye 1569. 1570. 1578. 1589. nie stanowią Nowych Władz, y Urzędow, Podkomorzym, Chorążym, y Woyskim w Swych Wojewodztwach, Ziemiach y powiatach, rewizyą Cet y Grobelnego nakazywała z odesłaniem tych rewizyi na Seym, Znam Prawa do osobnych naznaczające rewizorow, Mijam Konstytucye 1726. 1736. bez naznaczenia Rewizorow ogulnie cła grobelnego y mostowego bez wyznaczenia rewizyi utwierdzaiące w rowności po trzy grosze od konia, lub Woła, Znam wiele ztąd Szkodliwości, Wiadomy iestem z tego Uzywania tego Dobrodzieystwa Rzpltey na poprawienie Mostow y Grobel dla polepszenia drog, y przepraw wyswiadczonego, ztąd y mierne handle, bo te same Wolnym Narodom są przyzwoite, były wstrzymowane dla tego gdy się teraznieyszy projekt Stanom Rzpltey zdaie, y Ja na niego zgadzam się. — Lecz jako=

Lecz jako za Ustanowieniem Mostowniczych Wiecznych, przyczynionaby była Nowa Jurysdykcya, wielość Jurysdykcyi między Sobą Zamięszanie Sprawuiące, Są Okazyą nie spokoyności Obywatelów pomnożoneby były co rocznie Skarbów publicznych wydatki, na których do pełniania, nowe szukane byłyby podatki, a zatym co raz więcey pomnażaiącemu się podatkami Stan Szlachecki, Ubożeć y niszczeć by musiał, y Naymocnieysza Rzplta na Osobach y dostatkach tego Skarbu zasadzona, Upadła by obrona, więc gdy się tak podoba niech będą na rok naznaczeni Mostowniczy osobliwie którzyby w Czasie wyznaczonym te Nowe które ma wypaść prawo do Skutku przyprowadzili po Skończonym roku aby ich władza ustawała, a Sprzeciwiaiący się tym Ustawom od Ukrzywdzonych czyli ad cujusvis instantiam do Grodów lub Ziemstw byli pozywani y Surowie bez Kadencyi Sądów, z osobliwego regestru przed wszystkiemi Sprawami branego byli karani, nie będzie Zamięszania między Władzami, Umnieyszy się Niespokoyności Obywatelóm zpomnożoney Nowey Władzy, wstrzymaią się koszta Skarbów publicznych na pożytecznieysze Rzpltey potrzeby które na Mostowniczych co rocznie miały być obracane, których oszczędzenia jak naypilnieyszego całość publiczna wymaga, y Szlachcic o Złotych kilkanaście ieździć nie będzie do Sądów Komissyi inaczey Nowy by był do zniszczenia Stanu Szlacheckiego przez koszta prawne, podrożne Sposob.

Juz za Cło WKMci 200,000. potrącono iuz na reparacyą Zamku 400000. Na Sztafety 10,000. Żądasz WKMć na reparacyą Szkoły Rycerskiey 40,0000. oco będę miał honor przymowić się proszę o wczesny wtey mierze projekt. Uczyni to 1A00000. Przydaymy zwykłe na Kommissarzow obydwoch Komissyi y Officyalistow pensye, bez ^{cało} ordynaryinych nie obeydzie się Expens którym gdy niewystarczą, pretendowane na melioracyą, Żołdu Woyska y Aukcyonowanie onego Ustanowione podatki Nowe będą Żądane y Wymagane mniey przedtym mielismy Dochodow, ale tez mniey Expens, niech przynaymniey ta na Mostowniczych będzie wyięta, y to mi się zdaie rzecz Sprawiedliwa Aby Ciż teraz Naznaczeni=

naznaczeni Mostowniey, przy swoich rewizyach, Młyny, Groble, Jazy, na Rzekach portowych Statutami, y Konstytucyami dawnemi Zakazane, y znucać je Nakazuiącemi etiam Adhibito brachio forti. Za Ordynansami Komissyi Woyskowey Skutecznie pozrucali będzie większa Sposobność do rozszerzenia handlów miernych bez Nowego Rzpltey Kosztu. Jeżeli wtey mierze inny iest pożytecznieyszy y Skutecznieyszy Sposob Zgodzę się Naniego.—

Mowiłem o handlach miernych że są tylko Rzpltey wolney potrzebne, obfitość handlów, za którą następuią bogactwa, a zniemi pospolicie złączone Są Zbytki niszczące Cnotę, która iest fundamentem y Strażą Wolnych Narodow. Wprowadzone do Sparthy y Rzymu bogactwa były początkiem do ich Niewoli.

Hollendrów nie trzeba mi przywodzić, bo ci dla Zyskow, Samego Zapieraiące się w Japponij Chrześciaństwa, Zuchwale po położonym w bramie Krzyżu na wzgardę Wiary Chrześcianskiey Depczą.—

Mowa z Okoliczności Memoryałów od Posła Wielkiego Dworu Petersburgskiego od Ministra Plenipotencyaryusza Berlinskiego Rezydentów Angielskiego y Duńskiego Za Dyssydentami przeciwko Nam Miana.

Byłbym zbyt w mowie Obszerny, gdybym chciał wyliczać y wspominać wszystkie okropne Skutki z rożności wiar nieszczęśliwie pochodzące, z Zgnębieniem Wiary prawowierney, Zniszczeniem pożądaney Narodow Wolności, bespieczeństwa publicznego wzruszeniem Domowych rozruchow podniesieniem, targnieniem Swiętokradzkich rąk przeciwko Swym własnym Królom Skracam Słowa wiadome stawiam przykłady które Skutecznieyszą do wyperswadowania moc maią.

Trwa Załośna pamiątka wylanych bystro y niezmiernie Nieszczęśliwości w Egipcie y w Schodnich Państwach Od Aryanow od Manicheuszow, y Donatystow w Afryce od Monelistow y Konomachow w Grecyi od Nowacyanow tamże y na innych mieyscach od Marcina Lutra, i Kalwina

w Niemczech=

w Niemczech, w północnych y innych rozległych Krajach, a zaliż Stra=
szna z Okoliczności rozności Wiar w Anglii wzruszona bunta, nie do
konczyła prawowierney Wiary Upadku, nie podniosła Świętokradzkich
rąk poddanych przeciwko własnemu Panu Karolowi pierwszemu do
zrucenia Go z Tronu y Ucięcia mu głowy przez Katowskie ręce, nad
którym przypadkiem cała Europa, przerażona była, y dotąd myśl
truętwieje, a zaliż też Królestwo nie poddało pod Tyrannią Człowieka
Kromwela, y w tey tak wiele lat utwierdziła, y Synom Jego w lepszy nie
zostawiła których niedbalstwo Niedoskonałości od Nich te Królewstwo
wybawiły. Ażaliż Francya jedyno władnemu podległa Rządowi Smu=
tnych nie stawia widoków, w zniecanych gwałtownie, uporczywie y
Zuchwale popieranych przez lat więcey dwieście buntów przeciwko
Swym własnym Dziedzicznym Panom y Domowey Woyny z Zupeł=
nym Krajów Zniszczeniem ledwie dzielnością y mocą wszystkim wie
kom pamiętną Ludwika XIV. po wielu pracach, fatygach y usiło=
waniach, przez dobycie Rupelli Uspokojone zostały y zaraz tych nie=
szczęśliwości podnieta przez wypędzenie z Kraju roniących się, w Wierze
zabronienie na zawsze onym powrotu uttumiona została. —

Te straszne okropnych nieszczęśliwości Cudzych Narodów Ślady,
Szwecya, Dania, Węgry w raz z Wiarą Prawowierną, Wolność utraciły,
potrzebney Nas uczą Ostrożności. —

Namienionych domowych przykładów w Mowie moiey przy popar=
ciu Projektu ubespieczenia Wiary Prawowierney od Xcia Jmci Biskupa
Krakowskiego podawanego nie powtarzam, z których mocno rzetelne
mamy dowody Świadectwa, że póki całość była Królów y Narodu tey nie
dopuszczania Zarazy, od przyjęcia tey Wiary Prawowierney aż do Włady=
sława Żadnego Jey nie mamy śladu; Ten Pan Statutem swoim 1424.
w Wieluniu nie dopuścił iey weyścia y rozszerzenia się w swym Kraju
po Śmierci Jego w zmagaiącey się teyże Zarazie z wzruszeniem Spokoyno
ści publiczney posłuszeństwa Prawom y Władzom przyzwoitego Stany Rzptey
przez Konfederacyą w Korczynie 1438. zastawili się, po tey Świętość Wiary
Prawowier=

prawowierney, bespieczeństwo Swobod y Wolnośći Narodowych oraz Tro
now, y Powszechna Spokoynośc w nieporuszoney Szczęsliwie trwaty ca
tośći oprocz podnieşionego przez Dyssydentow w Roku 1525. w Gdań=
sku buntu y Gwattownie z Zniszczeniem Wiary Prawowierney wzgarda
powagi Króla y Rzpltey przez odebranie Kosciołow Katolickich sprofo=
nowanie onych y Naczynia w Nich Swiętych. tudziez z rucenia z U=
rzędow wszystkich Katolikow a Osadzenia Onych Dyssydentami de fece
plebis Wybranemi, lecz te w Roku następuiącym wszystko Rzpltey
mocą y Positkami od Xiąząt Pomerańskich przez tego Wielkiego Kró
la Surowemi karami uspokojonego Jak tylko Same Zygmunta Augusta
pobłazanie te Naygorsze wszystkich Krolestw złe do Narodu swego w=
prowadziło y rozkrzewiło prawa bowiem pozwalaiącego jakowego Przy=
wileju Dyssydentom za Zgodą wszystkich Stanow wolą, iak powinno
było bydź nie czytam az do Konfederacyi 1573. bespieczeństwo y Spokoy
nośc tylko Onym przynoszaiącey. Nieszczęsliwe liczemy przykłady
poruszenia Wiary Prawowierney Swobod y Wolnośći Domowey Woyny y
zamieszania buntow przeciwko Królom y Rzpltey.

Mówi Polityk Niemiecki z Nieszczęsliwego w Niemczech, y innych
Krajach doswiadczenia: Libertas Conscientiæ Ubicunque hactenus fuit, quo=
que venit, nunquam Sola fuit sed mille bellorum furiis, externorum
invasionibus, Seditionibus, Cædibus, depopulationibus Comitata Compa
ruit. Belgium, Hungaria, Bohemia, Germania, testimonia sunt plu=
squam Nota, quantum noceat publicæ felicitati divisa religio

Niemozemy nie czuć Zalu y podziwienia Ze Poselstwa y Rezydencii Na=
si u Dworu Petersburgskiego tak wiele kosztuiące jako Nas Informowaty
Rezultata Senatus Consiliorum y Kalkulacye Komissyi Ekonomiczney Za
dnego pomyślego u Nayiasnieyszey Carowey Jmći tak dobrze Nam Sprzy
iaiącey jako dawne y teraznieysze nas upewniaią Memoryaty nie zjednaty
skutku. Juz zjednoczona Rzplta wnętrzną zupetnie pod Szczęsliwem
W. K. Mći Panowaniem cieszy się Spokoynośćią, A za coz dotąd dla ubespiecze=
nia iey Sprowadzone Uzywane zwdzięcznośćią y dziękczynieniem przez Kon
federacya

Konfederacyą generalną przyięte dotąd w Kraju zostaie.

Zaco dopominaiącey się Nayiaśnieyszey Carowey y dopominaiącemu się Nayiaśnieyszemu Królowi Pruskiemu y popieraiącym Żądania Dyssydentow według dawnych Praw nie Informowano Że jako Przywileja Królow Naszych w Materyach publicznych mocy nie maią bez zgodnego Stanow Rzpltey Zezwolenia, Że co Krol, Senat, y Posłowie iednostayną postanowią Wolą temy wszyscy iakieyby kolwiek byli Kondycyi Stanu powinni podlegać Obywatele a zatym Przywileia Zygmunta Augusta, y Augusta II. choćby były w samey rzeczy gdy nie są powszechną na Seymie nadane Zgodą ani mocą Prawa Sparte y owszem dawnieyszym Prawom Statutom 1413. w Horodle 1424. w Wieluniu Konfederacyi Stanow Rzpltey 1438. y poznieyszym Konstytucyom są przeciwne a Zatym Dyssydenci postanowionym Prawom przez Rzpltą podlegać powinni Że przez Konfederacye 1573. 1576. 1587. y Pacta Conventa Henryka, Stefana y Zygmunta III. Królow Naszych nic więcey Dyssydentom nad Spokoyność y bespieczeństwo nie warowały aby z Okazyi Wiary, Krwie nie przelewać y Dobr nie odbierać, Honorow, Urzędow, Funkcyi, Zborow, Oratoriow Co iedno znaczy nie pozwoliły, y lubo osiadali Funkcye Urzędy, pobudowali Zbory, działo się to gwałtownie y bezprawnie, Albowiem gdy od wyżey wyrażonych Statutów y Konfederacyi, Rygoru, w samym bespieczeństwie Fortun y Osob poznieyszemi tu wspomnionemi Prawami są upewnieni Dyssydenci więc nie mogą rozciągać Przywilejów nad Opisanie Praw, jaśnie się to pokazuie z Konfederacyi 1632. którey był Marszałkiem Poselskim Albrycht Radziwiłł Hetman Polny Litewski, y z Konfederacyi 1648. Że Zbory sobie postawiali Usu non Lege y te im pozwolono Konserwować w Dobrach Królewskich, Nowych nie buduiąc, Sprawy o Urażenie bespieczeństwa y Spokoynośći inter Dissidentes w Trybunale do Sądzenia dano y Dekreta przeciwne tym Prawom za nieważne Uznano do ktorych Konfederacyi Pacta Conventa Władysława IV. Jana Kazimierza, Michała, Jana III. Augusta II. tudzież Konfederacye 1668.

1668. 1674. 1696. Ostatnie dwie wyimuią excepta Mazowieckie.

Że Traktat Grzymułtowskiego razem z Traktatem Działynskiego w Roku 1710. na radzie Warszawskiey razem iest Utwierdzony y Ubespieczone rzeczy zostały według Stanu natenczas będącego że do porzucenia Swey Wiary nik niebyd przynaglany. Traktat Oliwski z Szwedami za Gwaraneyą Francyi do Samych Miast Pruskich Stosuie się, według Wyraznych swych słow nie się nietyka wdaiących się teraz ze Dyssydentami Monarchow y owszem Antecessora Króla Jmci Pruskiego Poset bronił tego jako dzieje tego Traktatu przez Pastoryusa wydane Swiadczą. Aby się Szwedzi Ani nikt do Dyssydentow w Wierze Polskich Nie mieszał, Cała tę treść z traktatu Oliwskiego pochodzącą, wyrazne Onego słowa y opisanie Pastoryusza który był Odszczepieńcem wyperswadować powinny.

A gdy Nas traktaty nie przynaglaią, wolny y nie podległy iesteśmy Narod, czyliż możemy bydź przymuszonemi do dania Więcey Dyssydentom Wolności, nad tę które maią Sobie, nie tak pozwolone, jak niebespieczenstwy Rzpltey Wymuszone, gdy Onych na złe używaią buntowniczym Umystem Sąsiedzkie przeciwko Nam podnosząc Trony, gdy iest niebespieczeństwo prawowierney Wiary, Wszak tak wielu Krajow odszczepieństwa Katalicką Rzymską Zniszczyły wiarę, gdy iest niebespieczenstwo Stanu Rzpltey polityczngo dla nayzwawszych które zwykły bywać z różności Wiar, niezgod kłotni, y Zamieszania.

Gdyby te Usilne tych Monarchow y nie odmienne były Żądania, Czego się spodziewać nie można, Aby tak trudne Kondycye, które by podbitym Narodom byłyby nieznośne, nam Przyiaciołom dobrym Wolnym y nie podległym podawano, kiedyż przystoyniey y przyzwoiciey Onym przeciwić się, jak w tey Okoliczności gdzie Zwyciężać iest chwalebnie bydź Zwyciężonym, na placu poledz wielką y Wieczną Szczęśliwością. —

Niemasz ani bydź powinno Mieysce wątpliwości, gdzie o Całość Prawowierney Wiary, y Oyczyzny idzie. Auxilium nostrum a Do:

mino z

a Domino qui fecit Cœlum et terram: podpisać projekt ubespieczaiący Wiarę S. Katolicką, y ażebyśmy na poważne tak wielkich Monarchow Słuszne pokazali względy, Oswiadczyć należy przez Nowego Posła, którego Życzę dla Ewaluacyi Woysk Onych postać; Że Dyssydenci Żadnych niemaią Krzywd, Ani Uszczerbku w Swych dawnych Prawami Sobie pozwolonych Wolnosciach, Ani w Traktatach z postronnemi Narodami, nie słuszne Zanoszą Skargi, a tak zadosyć uczyniemy wierney którąśmy BOGU Stwórcy naszemu podległości w Ocaleniu JEgo Wiary S. y tych Wielkich Monarchow ile znas Szacowney nie narazeimy przyiaźni gdy Naszey Sprawiedliwości Należyte damy objasnienie. —

Przykre są kochaiących godziny, teskliwe Oczekuiących Momenta teskliwość moc przywiązania y poważenia natęża, czyliż może bydź przyzwoitsza y większa gorliwość jak o całość Wiary prawowierney która iest bespieczenstwem Narodow, fundamentem Wolności, y rękoimią Duszy każdego Zbawienia. tym więcey Że ten, tak Zbawienny, y doskonały; przez Xiędza Jmci Biskupa Krakowskiego, w poczatkach Seymu podany Projekt ubespieczenia Wiary prawowierney, przeciwko ustawicznym Dyssydentow Natarczywosciom przez Ułożone wymyslnie Materyi Cła generalnego Zniesienia propozycye lubo o to y szczerki nie było był na inny Czas oddalony, niemasz nic Swiętszego, poważnieyszego, y pozyteczniejszego Narodom, jak bespieczenstwo Wiary Prawowierney, Wszystkie inne publiczne na których nawet Wolności zasadzaią się fundamenta tey ugruntowaniu y umocnieniu ustępować powinny. Wiara nad Wolność powinna bydź przeważana każdy czas iey powinny, a Zatym z hańbą naszą w początkach Seymu ubliżyło się, Niech przynaymniey w teraznieyszym Czasie Żądania naszych Braci w Domach pozostałych teskliwe Ludu życzenia, naszey gorliwości usilności, będą dopełnione niech Projekt Ubespieczaiący prawowierną Wiarę od dalszych Dyssydentskich natarczywości ustawicznie wznawianych będzie podpisany, a Nasza Wiara nas Uzdrowi y ocaleje: Non dormitabit

neque

neque dormiet qui custodit Israel.

Mowa z Okazyi Zbliżenia Woyska Rossyiskiego do Warszawy.

Nie boiazń o Osobę moią, ani o fortunę moią, w krawym poćie Czoła bez pomocy Krolewszyn od Przodkow moich wypracowaną mnie zostawioną, bo jey strata wygnanie moie, ktorym juz nam grożono, y Smierć Sama w Obronie Wiary S. Rzymskiey Katolickiey y Wolnosci Chwalebna by dla mnie była, ale zboiaźni przyciśnienia teyże Wiary stłumienia Swobod y Wolnośći Naszych, te dwa Wido ki moy zawsze utrzyma iedynie umysł, Mam honor pytać się WKMći Ktory Poprzysiężonemi Paktami Obowiązałeś się Starać, po Uspokoieniu Rzpltey o Nayprędszą Woysk Cudzoziemskich z krajow Jey ewakuacyą, y Nadgrodzenie Szkod przez nie poczynionych, Mam honor pytać się Przeswietney Konfederacyi pozwalaiącey Obcych Zazywać XJmći Wojewodzie Ra[illegible]skiemu postanowionemu na ten czas Regimentarzowi Generalnemu przeciwko Wspoł Obywatelóm posiłków, kto rzy według Prawa, mogli myśleć iak chcieli, y mowić jak się po dobało. Pytam się mowię Przeswietney Generalney Konfederacyi dziękuiącey Nayiaśnieyszey Jmperatorowey Jey Mości Za dano Jey Pomoc iuż akceptowaną, y iey Nakazuiącey Uzyć Posła swego do Petersburga z tym podziękowaniem wysyłaiącey dla czego /: pytam się Przeswietney Kommissyi Woyskowey pod jedną co y Konfederacya Zostaiącey władzą :/ Woysko Rossyiskie Assystuiące trzem Seymom, Konwokacyi, Elekcyi, Koronacyi, przed terminem kończącego się Seymu Zbliża się, y dla czego Składaiące Stany Rzpltey Zgromadzone Otym zbliżeniu się Zadnego nie mieliśmy rapportu.

Nie miey zazłe Nayiaśnieyszy Krolu że się W. K. Mći pytam, mowił Plinius do Trajana Cesarza, Chwalęc Go Jmieniem Senatu hoc est Justum Jmperium Ubi quivis Civis cum Jmperatore de publicis et suis Juribus Contendere potest Rzplta na nas Posłow.

ten włożyła –

ten Włożyła Obowiązek dopraszać się y domawiać Satisfakcyi Pactis Conventis bespieczeństwo Wiary y Wolności Wymaga. Czyliż może bydź wolna y pożyteczna pod bronią Cudzoziemskiego Woyska lat już kilka Zniszczeniem wielu Naszych Współobywatelow bawiącego rada.

Grożono Senatorom przed Seymem Zniszczeniem familii y Dobr, Straszono Senatorow y Nas Posłow o całość Wiary Prawowierney Swobod y Wolności domawiaiących się następuią Cudzoziemskie Woyska jakoby dla wykonania tych Ostrych pogrozek nie wzdryga się tych prawdziwych, czyli tylko na zamach pokazanych y Oswiadczonych Zamachów Umysł jedynie do Boga y Oyczyzny przywiązany.

Jeżeli Poganie żadney niemaiący Nadziei o nadgrodach wiecznych chętnie Życia Zdrowia y fortuny dla Swey choć Zabobonney Wiary y Oyczyzny Ofiarowali Scewola Sylli przymuszaiącemu do Uznania za Nieprzyiaciela Oyczyzny Maryusza mężnie odpowiedział, licet mihi Agmine ostentes quibus Curiam insedisti licet mortem minitens non efficies hoc ut propter exilem meum Sanguinem hostem patriæ reputem àqeo urbs et Italia toties liberata fuit. Helvidius Senator Rzymski obowiązywany od Trajana Cesarza z innych miar Sprawiedliwego maiącego raz wydawać nie Sprawiedliwy wyrok, aby się w Senacie nie znaydował, lub gdy będzie nie nie miał odpowiedział że Władza Cesarza już na ten czas absolutnego, mogła mu Urząd który Sprawował odebrać, ale mu nie mogła zabronić mówić gdy ten Urząd sprawował daley grożącemu Smiercią Cesarzowi, iesli by się Jego sprzeciwiał Woli, odpowiedział Uczynisz Cesarzu co będzie twoiey Mocy, a Ja czynić będę co moiey będzie powinności, czyliż podobna Aby Katolikom Maiącym pewność o Nadgrodach Wiecznych za dobre Uczynki, które nayskuteczniey y Naylepiey w Obronie Wiary y Oyczyzny, a złey miary Wzgęśliwieniu=

Uszczęśliwieniu Wszystkich Obywatelow y Ich wnaydłuższe Czasy Potomków, Wydaią się na prawdziwey odwadze y istotney zbywałd dzielności. –

Juz większość głosow przywiązana Zawsze do Mocy z Uszczerbkiem Wolności w Wolnym Nie pozwalam na wszystkie Seymy, y Seymiki, y wszystkie Ziazdy ostrzezonym Zawartey, według Upodobania W. K. Mci stanowi Prawa, juz Publiczne powiększa, rozrządza, y Szafuie dochody, Moc Woyska Nervus belli, publiczne Skarby Krzyłtey w Kommissyach bliska iest boku W. K. Msci coz więcey czynić możemy, do czego więcey przynagleni bydź możemy. Fortuny, Zdrowia, y Zycia chętnie łozyć gotowiśmy idąc przykładem Przodkow Naszych Przynaymniey w tym razie dla ochronienia w Niebespieczenstwie połozoney Wiary Prawowierney, y pozostałych Naszych Swobod y Wolności.

Wiemy z Konstytucyi Koronacyi z przeczytanych Rezultatow Senatus Consiliorum, których mi do tąd przeciwko prawom, lubom się miał honor publicznie do praszać y domawiać wzbronione są Extrakty, że Postowie Nasi do Dworow Cudzoziemskich Znaczne kosztuią Summy, a Zadnego ztąd nie mamy pozytku, gdy nie tylko uczynione Naszym Wspołobywatelom krzywdy od Woysk Cudzoziemskich Nie są nadgrodzone, do tąd bawiąsię Zniszczeniem Krajow Zniebespieczenstwem Całego Narodu, y iepsze na Mieysce te podczas wolnych iak bydź powinny zbliza się Obrad. W tym niebespiecznym razie nie odpychaiąc gwałtu gwałtem, lubo Prawa Natury y Narodow, bronić się od Nayazdow y gwałtu pozwalaią, ufaiąc Wspaniałosci y łaskawym Nayiasnieyszey Carowey Jmci przyrzeczeniom, w Ubespieczeniu Praw, Swobod, y Wolności Naszych y dawnego Rządu radziłbym y radzę Nowe wystać Poselstwo dla zeznania Ewakuacyi Jey Woyska z granic Naszych, gdy zadnego do zerwania wewnętrzney spokoyności nie masz niebespieczeństwa wszak Poprzednik Jey Wiel:

ki =

Wielki Piotr dwakrotnie Augustowi drugiemu Anna Augustowi III. Królom Naszym do Osiągnienia Tronu y Ucalenia pomagaiąc po Zupełnym Stanow Rzpltey Uspokoieniu Ubespieczeniu Wiary S. Katolickiey, Praw, Swobod, y Wolnośći Naszych, Swoie z Krajow naszych Woyska wyprowadziła, dla Szczerego Uwiadomienia że Dyssydenci Wierze w Kraju Naszym Zostaiący, Zadnego nie maią prześladowania, że się im nie ubliża co maią Prawami i Traktatami z innemi Narodami ostrzeżonego, y owszem gdy według tych że Praw za udawanie się do Cudzoziemskich Dworow jak buntowniey powinni bydź karani; Wszak Rplta ma Nayważsze nad Swemi Obywatelami Władzę, wszak im Sądy są Ostrzeżone y rygor kar, na prześladuiących ich przeciwko Prawu, zaćoż do swey Jedynowładney Pani do Jey postanowionych Urzędow nie uciekaią się, Cudzey nie wzywaiąc pomocy, Wszakże Nayiaśnieysza Carowa Jmć y każdy Król w Swoim Kraju tych Poddanych miałby Za buntowników, ktoryby Cudzey nie własnego Pana Szukali pomocy przecież przez poważenie Przyiaźni Nayiaśnieyszey Carowey Jmći kar Surowośći Prawami nałożona niech będzie Utrzymana.

Racz Nayiaśnieyszy Królu w którego ręku po Boskiey mocy Koronami y Tronami władaiącey losy Szczęśćia Naszego zostaią, przez Swych Zacnych Ministrow informować się y Nas Informować, qua nos fata Manent, co za przyczyna tak pilnego woyska w bliskość tuteyszą, gdy się Seym odprawuie marszu, do kąd zmierza, na ostatek gdy to bydź nie może, niech idzie na mieysca Ordynansami zamierzone, abyśmy przynaymniey Seym ten już do Swego zbliżaiący się terminu w Zupełnym bespieczenstwie y Wolnośći Skonczyli racz W. Królu wdać Swoią Powagę, Wszak Królow iest powinność Swoie Kraje y obywatelow, a naywięcey publiczne Swoie rady od wszelkich Zastaniać Niebespieczenstw.

Mowa =

Mowa z Okazyi że Stanisław Lubomirski Marszałek Wielki Koronny należący przed tym do Kommissyi Ekonomiczney, Odgrażał się zawsze odpowiadać, na mianą mowę o nie słuszne przeciwko prawa, Złota y Srebra Zniżenie, ale że nie odpowiadał dla tego nie Miana. —

Lubo by zawsze Czyniących Informacye [: ktore twarzę Skromność Znaczą jakowoś Zwierzchność groźąc :] tłumaczenia zawsze od mniejszych rzecz Uznawać, ściągać powinny odpowiedzi, przyzwyczaiony przecież wszędzie do Skromności, tym więcey wgodnym Uszanowania Widoku Nayiaśnię. Krola y Stanow Rzpltey w jak nayumiarkowańszych odpowiadam Słowach y terminach.

Przewidziawszy Przedwieczna Mądrość nie mogąca się Sama, ani Nikogo omylić, ktorey przeszłe, teraźnieysze y przyszłe Czasy są zawsze Obecne, że Sprawiedliwość Sciągać będzie prześladowanie, aby tym Ludzie Sprawiedliwość Czyniący, nie zrażali się, dar nad wszystkie dary, Błogosławieństwo Swoie Oświadczyła; Beatiqui persecutionem patiuntur propter justitiam.

I toć to iest co mnie wzmocniło, żem mimo Słyszane z Zadziwieniem, ostre Odpowiedzi Senatorom y Kollegom Naszym od Jmć Kommissarow, ktorzy według Prawa Niemaią, tylko pozwoloną remonstracyą, a ta powinna bydź w Nayskromnieyszym Ułożeniu, bo ktoż Surowo łagodnemu Sędziemu odpowiada. Jesteśmy Sędziami Jchm de trajectis Suis Sprawiać się Nam obowiązani, że nie dla Sprzeciwienia się, nie dla obwinienia bom podanemu Kwitowi nie zastawiał się; lecz dla ubespieczenia zaszłych przypadkow, następuiących, ile podany projekt Monety nowey tego Koniecznie wymagał upewnienia, Wniosłem że Monetę redukowaną mimo Konstytucyą 1764. Że zniżono Cenę Czer. Złotego, że na Cłach od Zboż własnych y Win na potrzebę Naszą prowadzonych, przynaglano Służących nam Ludzi do płacenia Złotem ktore po dwa

dziescia

po dwadzieścia kilka Złotych opłacać musieli niechcano przyimować Monety, chociaż Prawo Wszystkim rozkazuiące przyimować ie postanowiło.

Jestem Obowiązany moie Słuszne Usprawiedliwić w Niespienia Zem umiał, y wiedział, nad to że Słusznie Mówiłem.

Prześwietna Kommissya czyli Cudzoziemską nową wpłynioną czyli już redukowaną przez Podskarbich Konstytucyą Konwokacyi 1764. Utwierdzoną redukowała, przeciwko temu Prawu postąpiła, Cudzey Nowo wpłynioney Nie należało redukować, tylko Konfiskować na Skarb Rzpltey, y Czytam ten Punkt tego prawa: Taż Oraz rada tak Koronna jako y W Xtwa Litto ma Zapobiegać wprowadzeniu Zagranicznych Złych pieniędzy które jako Kurrencyi Zadney mieć Nie mogą; na Skarb Rzpltey do Stopienia zabrane bydź zawsze powinny, oznaczoney przez Podskarbich Kurrencyi, gdy by ta Prawem Wsparta, nie należało odmieniać, Czytam tegoż Prawa drugi Punkt, Ustanowienie przy tym Waloru y Kurrencyi Monety Uniwersałami WW. Podskarbich Wielkich Oboyga Narodow opisane y Ogłoszone ztwierdzamy, y aby Skutek Swoy powszechnie miało Nakazuiemy. Jużem powiedział że Słowacyi mieć wagi żadney, Ani mocy nie mogą, przeciwko jednemu Prawu, inaczey Nay nieszczęśliwsze dla Kraju Nastąpiłyby Skutki. — Spytany Solon jak całość Rzpltey może bydź zachowana, odpowiedział, Gdy Ludzie Urzędom Urzędy Prawom będą posłuszne.

Natęża przewinienia postępek, Czas bliski Seymu Czteroniedzielny, izaliż osadziwszy pilniey y mocniey granice aby nie wprowadzano Cudzoziemskiey Monety, Wprowadzona aby zaraz była Konfiskowana, nie trzeba było czekać tak blizko Następuiącego Seymu dla potrzebney rezolucyi bez Sprzeciwienia się Prawu. Też przyczyny niesposobności Zastąpienia granic, w pilnowaniu Aby zła Nowa niebyła wprowadzona Moneta, Służyć będzie do Wyprowadzenia dobrey teraznieyszey. —

Mówiłem=

Mowitem o Ctach że Niechciano Monety kurs swoy ieszcze maiącey przyimować od Zboż y Win Naszych, y tylko Złoto po Złotych 18 brano, y to iest w samey rzeczy przytomny Sam JP. Superintendent da Swiadectwo Nawet nie chciano pokazać Uniwersatu Przeswietney Kommissyi, a ztąd wnosiłem Szkodę publiczną, że Ustanowioney Monety kurs maiącey niechciano przyimować, mowiłem że dla Opisaney Uniwersałami ostrzezoney ewakuacyi, od Przeswietney Kommissyi, nigdzie w Warszawie, y w Okolicach nie chciano przyimować Czerwony Złoty chyba taiemnie tylko po Złotych 16. y gr 23. Wnosiłem ztąd dla Wszystkich krzywdę a naywięcey dla Woyska Maiącego Żołd Szczupły, koniecznie poprawy potrzebuiącego, wnosiłem że choćby była słuszność tey ewakuacyi, że dobroci Monety nowey nie miała mocy iey czynić Przeswietna Kommissya Sobie Zlewney, ile Jey Konstytucya 1717 Szacuiąca Czerwony Złoty do Złotych Ośmnastu zastawiała się ale to Stanowiącey w trzech Stanach Rzpltey zostawić należało. Niebroniła Przeswietna Kommissya tych postępkow, ktore y w Jey widoku, w Warszawie y Okolicach Jey działy się, dyssymulowała, też opisawszy ewakuacyą Uniwersałami Swemi do ktorych w Obydwoch okolicznościach przystępuią, a zatym ole bezprawiee nie można się skarżyć, tylko na Przeswietną Kommissyą, kto nie broni gdy może każe tym więcey że Uniwersały Kommissyi pierwsze Złotowek tylko y Szostakow Zniżyły cenę drugie już Wrocławskich y Saskich, jako y Złota, Wszakże jasne są Uniwersatow Słowa, Wszak że już Jnnych Saskich małdeytowek nie podwożono a przecież y te tak znacznie zniżono y Sprawa iest w tey mierze w Trybunale między JmćPP. Starostami Włodzimierz. y Cieszkowskim, jako Czytam Manifesta _ _ _ Acz ylić od złomania prawa Konwokacyinego, y przywłaszczenia Sobie wyższey nad Rzpltą Władzy, wymowić się mogą JchMćPP. Kommissarze, ieżeli nie wolno naganić JchMciow postępku, za coż JchMciom Prawo

nakazało się=

nakazało się Sprawowaé de transactis suis. — Grzech to iest nie tylko z Przestępstwa Prawa, ale z Konsekwencyi, że Nikt dla wymysłności Kommissyi, y wytwornych pretextów nie będzie Swey pewnym Własności, Że wielkie nienawiści y niezgody kłótnie między Obywatelami Wolnym Nayszkodliwsze Narodom pomnożą się że nie będzie posłuszeństwa Urzędom, gdy Urzędy niebędą posłuszne Prawom.

Mowa przeciwko Większości Głosów Z przyczyny Deklaracyi Dworów Petersburgskiego y Berlinskiego aby à Pluralitate Votorum były wyjęte podatki, Woyny Traktatow y innych Materyi Status.

Znam Ja powinności Oyczyzny dobrego Obywatela, którego prawdziwą istność Nad wszystkie przeważałem Naywyższe Dostoieństwa y Nay obfitsze Skarby, Znam Należytością nie Uwolnioną Za przekonaniem rozumu y Sumnienia naylepsze Swe obracać zdania, Znam bydź przyzwoitością Mnieyszemi większemi Większym Zabiegać Niebespieczenstwy.

Nie wstydzę się tego ani żałuię, że prywatnie y Publicznie nie praktykowaną dotąd w Naszym Narodzie Wolnym Narodom y Samym Cnotom Szkodliwą, do Moey, Powag, y bogactw zawsze obroconą ganiłem Większość głosow, Wiem bowiem Że każda Nowość chociby pożyteczna była Zamieszanie Sprawuie, że Wszystkie Rzplte Wolne pod pozorem Mniemanych polepszenia pożytkow, odmieniaiące Kardynalne Swe Prawa, wpadły w przepaść Niewoli, mowi Polityk Cantarenus Rzplte Weneckiey <u>Mutari Rempublicam Nil aliud est quam unum Rpcæ Statum sive formam Converti in aliam aut A recta et Legitima Rpcæ forma degenerare in Vitiosam</u> Iużem w dawnieyszych głosach moich dowiodł, Że Agisa Króla Spartańskiego z wyzuciem się z Swey własności do rownego gruntów podziału według Prawa Likurga, co było Istotą Rządu, przez lat

Siedmset=

Siedmset nieporuszoną, dobrowolna Ofiara przez Większość Głosow była odrzucona, Król ten z Familią Swoią za tę przykładną dla Oyczyzny miłość, Źle był nadgrodzonym y ta Okoliczność Zupełnie Zniszczywszy Rząd Sparthy pod okrutne Nabissa y Machinadessa Tyrannow poddała Rządy.

Jużem dowiodł z Historyi Rzymskiey, że Złamane w Osobie, Oktawiana Trybuna Ludu Wolne niepozwalam, było Epoką niewoli tey mocney y Obszerney Rzpltey. Przywiodłem wtey mierze Zdanie Statysty Rzymskiego Że jednego Trybuna niepozwalanie Złą dziewięciu wstrzymywało Wole. – Że Wolne niepozwalanie było naymocnieyszą tey Rzpltey strażą, ktorą Tyberyusz Grachus niszcząc Smiertelny iey zadał raz.

W Athenach Większość głosow była przyczyną do przyięcia absolutnych Pizystrata Rządow do potępienia Niewinnych y zasłużonych, do wynoszenia Niecnotliwych y Szkodliwych Rzpltey Ludzi Wszakże Theseus Naylepszy Król Athenski Milciades tak Sławny Wodz, y inni Nayzasłużeńsi karą ostrocyzmu Większością głosow wymierzonego Niesprawiedliwie byli Uciemiężeni, Wszakże Arystydes Nay wyborniejszey Cnoty Człowiek jedynie Sprawiedliwość y dobro powszechne Utrzymuiący Wiernie Skarbem publicznym szafuiący, nie dla siebie Ani dla nikogo z Niego nie udzielaiąc, był Zelżywościami y potwarzami napełniony miał bydź od Urzędu oddalony, y z Swey własney wygnany Oyczyzny a gdy w następuiącym roku po Zachowaniu mu tegoż Urzędu Za Usilnym Ludzi Cnotliwych Staraniem pozwolił Prywatnym Ludziom z Publicznych pozytkować dochodow, Sławiono Go y chciano Mu kontynować tenże Urząd, Naostatek jednak ten tak Cnotliwy y Zasłużony Człowiek za fakcyą Themistoklesa Większością głosow był wygnany. – Poki Sam Melitus skarzył na Sokratesa niewinnego y owszem Sprawiedliwego, y doskonałego iako Swiadczą Historycy, nie maiąc Wiele kredytu piętey części Sędziow nie miał za Sobą, jak znim złączyli się Anitus, y Likon maiący Swoie poważenia =

poważenie większość głosow w dwoch set ośmdziesiąt kresek prze ciwko dwiechset dwudziestu tak wielkiego y doskonałego Człowieka na Smierć osądziła. Zgoła Skracaiące słowa dla wycięzonego Sey mu Czasu, Wszystkie Greckie Rzplte od Perskich Niezliczonych Woysk od Krolow Macedońskich niezwyciężone, za przekupioną w radach większością głosow poupadały. – Szwecya, Dania, Norwegia, Swieże tey prawdy daią przykłady potrzebney nas Ucząc Ostrożności. W Anglii wielkiey mocy Krolow swoich w Składaniu, przedłużeniu, w Skracaniu, Kassowaniu Parlamentow wydawaniu Woyny, Stano wieniu Pokoju, dawania y odbierania Urzędow wszystko według jedy nowładnego Onych Upodobania Nie umnieysza większość głosow, ale pomnaża tamże za pomedzaiącą Większością głosow do Woli Hen= ryka Osmego Krola Swego obroconą Wiara S. Katolicka, zniesiona, teraz oprocz Nieznośnych długow, ktoremi iest Obarczona, Anglia, y Amerykańskie do niey Należące Prowincye Uciemiężliwym od Stęplo wanego Papieru, od Gruszników y Jabłecznikow, przeciwko woli y Żąda niom całego Narodu większością głosow były obciężone podatki, ledwie od Niego dla bojaźni powszechnego Zamieszania uwolnione zostały. –

W Wenecyi lubo rożność iest władzy Dozy, mocy Obywatela Sta= nu y rozległości Kraju, Jnteressow Cudzoziemskich od tych ktore w Polszcze Znamy, przecież dla nie ufności większości głosow, pilne w ballatowa niu y pełne ostrożności zażyte są sposoby.

Nikt mi tego nie dowiedzie rzeczywistością aby kiedy w Polszcze w Radach używana była większość głosow„ nigdzie jey samey wspo= mnioney, ani sposobu jey czynienia nie czytamy, y owszem daley się nie rozciągaiąc, mam wypisane od Smierci Mieczysława Starego, aż do Kazimierza Wielkiego z Historykow, Kromera, Bielskiego, po ważne Swiadectwa, Że lubo Sprzeczki na Seymach y Zjazdach bywały iako ten iest dawny Zaszczyt Wolnych Narodow rozumieć jak się podo= ba y mowić jak się zdaie, przecież jednomyślnością były publiczne rady Kontraktowane A od Kazimierza Wgo zebrane dawnieysze Prawa Onego

y następuiąc=

y Następuiących Królow Statuta za zgodnym Stanow zezwoleniem Stanowione potwierdzaią, tę prawdę mocno retelne wystawuiące dowody że przy tym jednomyślności rządzie bez pomocy Cudzoziemskich Woysk (: bo ta raz tylko była pozwolona w Nieszczęśliwych Jana-Kazimierza Czasach y nie była skuteczna ale szkodliwa prędko oddalona :) Utrzymana Wiara prawowierna, pomnożone Wolności, rozszerzone Zwycięztwy granice nabyte słusznie tytuły Sciany Chrześciaństwa Prawowiernego Królestwa tak Wielkich Rzecz Sześć napełnionych iest Prawami. — Nieczynność za ostatniego Panowania, wspomniałe y do Oyczyzny przywiązane obrazać może Serca, lecz gdy Sobie przypomniemy, y roztrząśniemy pilnie że gdyby była większość głosow teraz Żądana tamtym radom prezydowała, słuszaca się Zawsze do Woli Prezyduiącego, na większe podobno iak Saxonia Ułyskiwalibysmy Spustoszenia y Zniszczenia, wpakże Okropne tey Woyny Skutki wszystkim Woiuiącym Zniaprzykrzeniem y iakową Nieszczęśliwością dały się Uczuć. Francya Wiele Krajow Straciła, Portugalia bliska swey była Upadku, Anglia w Niezliczone Zabrnęła Długi, na których Wypłacenie Ustawiczne z Zniszczeniem Krajow są y będą ustanowione podatki. Niemieckie Kraje Spustoszone y zniszczone. Przypomnieymy Sobie co się działo Za tego Ostatniego Panowania, A ztąd nie podchlebnie wniesiemy Sobie Coby się było działo, gdyby były większością głosow Seymy kończone. —

Nie bogactwa, nie Zwycięstwa Uszczęśliwiaią Narody, wprowadzone do Rzymu y Sparthy, bogactwa były iedną przyczyn Upadku Rzpltey pomnożona Rzymu Wielkość tenże przyspieszyła upadek.

Jak nie ufała nigdy Rzplta Większości Głosow Swiadczą Konstytucye o Senatu Radach 1576. vol. 2do. fol. 918. nakazuiąca przy tych Zdaniach Konkludować którzyby się naybliżey ku Wolnościom, Prawom, y Zwyczajom wedle Praw każdey Ziemi y dobremu Rzpltey skłaniały taż Konstytucya tę ma następuiące słowa: Okrom Spraw Seymowych, które się zwykłem Obyczajem z Wiadomością y przyzwoleniem

wszech=

wszech Stanow odprawowaċ maią: Konstytucya 1717. Vol: 6to Folio 294. Titt. Reassumpcya Konstytucyi de reddenda ratione Senatûs Consiliorum Mowi: habito respectu pluralitatis Votorum Equitat et Legibus non repugnantium. Iuz w Mowie moiey o podatkach Swiadectwy nayuwiernieyszemi z prawa wziętemi dowiodtem że od Roku iescze 1404. nie przerwanie przez wszystkie Wieki Zgodą powszechną Województw na Seymikach, na Seymach Stanow Rzpltey Stanowione byty podatki, wedtug Jey potrzeb Że gdy Postowie od Województw nie mieli pozwoloney Mocy Arbitrarie na Nie Nie ktadziono, Ale Seymiki tym Wdztwom dla Sciągnienia Jch Zezwolenia naznaczano. Potwierdza to Ostatnia Konstytucya Stanowiąca podatek 1717. Fol. 296. Że Ziemia Halicka y Województwo Podolskie do powszechnego nie byty przymuszone podatku, ale je dobrowolnie przyimowaty. — Że na Seymie 1635. Żądanie Królewskie Stanom Rzpltey przetożone dla Niewiadomosci Braci w domu pozostatych skutku wziąć Nie mogto, na Następuiące Seymiki odestane, Nie ponawiam tych Braci ale inaczey nie mogę konkludowaċ, tylko jakom mówit Że jako od Osób y Fortun Stanu Szlacheckiego iedyna Rzpltey Zawista Obrona, tak dla Zachowania publiczney catości Fortuny Szlacheckie powinny bydź oszczędzane, y od większości gtosow ochronione, aby na niepotrzebne wyniszczone nie byty podatki, w każdych zaś potrzebach Rzpltey iako Wystarczaty iednomyslnością Stanowione tak wystarczaċ będą. —

Zygmunt August wychwalat zdoswiadczenia ten Narod, Że więcey u Niego w tak wielkiey Jego Wolności prosbą mogt dokazaċ, Jak Absolutni Panowie Strachem y bojaźnią. Nie wspominaiąc dawnych przyktadow Chwalebney Polakow o Catość Wiary Prawowierney Swobody swoie, o Oyczyznę y Dostojeństwo taskawych Swych Krolów, y o wtasne Jch interessa o gorliwości w Wojowaniu Swemi Wtasnemi Osobami, Swym wtasnym Kosztem, y Swym Najemnym Żotnierzem; Zygmuntowi Pierwszemu do Otrzymania Tronu Węgierskiego =

Węgierskiego, oprocz innych przypadkow. Zygmuntowi III. do odebrania Swego Dziedzicznego Królestwa Szwedzkiego, Stepan Król na Woynie przeciw Moskwie 10,000. takowego liczył woyska, Nadworni Ludzie Xięcia Dymitra Wiszniewieckiego y innych przy = zniszczeniu prawie Woyska Rzpltey naywięcey pomogli do Zwycięztwa tak pomyślnego pod Berestecakiem Na Wiedeńską Woynę z Krolem Janem III. Wielu Nadwornych wyprawiało Ludzi, wielu z Nadwornemi Swemi Ludźmi Swym własnym Znaydowało się kosztem. Zbywać nigdy nie będzie na Obronie Oyczyzny, y Dostojeństwa łaskawych Królow, poki wswych Swobodach y dostatkach Stan Szlachecki będzie Zachowany.

Za powiększeniem potrzeb publicznych których Niezliczone są Stopnie, Większością głosow powiększane Podatki Ubożąc Stan Szlachecki, zniszczyłby jedyną Rzpltey obronę, Wszak że juz Konstytucya 1764. Zlecony iest Kommissyi Ekonomiczney do Ułożenia projektu Sęplowanego Papieru, nad którym postanowionym Większością Głosow przez Parlamenta Angielskie, y Anglia Sama y Amerykanskie do Niey należące Osady Nieznośnie Utyskiwali.

A jeżeliby Wiara Prawowierna Wszystkie przewyższaiąca przyczyny, była w niebespieczeństwie od Większości głosow, Jeżeli złeyże przyczyny bojaźń by była Sprawiedliwa przyznania Krolom absolutney Władzy Jako Dania y Szwecya niedawno uczyniły; lubo wiadomo iest że Obywatele w takowych Rządach Nieznośnemi są obciążeni podatkami, jak że się nie obawiać, aby pomnożone większością głosow podatki nie zniszczyły Stanu Szlacheckiego.

Té były y są moie Fundamenta, z ktorych iedyne Słuszności przekonanie, mogłoby mię zwrócić, ale mię Żadne uprzedzenie, Że tego Cudzoziemskie Żądaią Narody Nie pytam się kto y dla czego, ale co radzi, jeżeli jako Przyiaciele radzą pożytecznie Naszey Oyczyznie Za co mam odrzucać, y Zaliż że iest Jnteress Sąsiedzkich Narodow Abyśmy byli Wolnemi, mam się wyzuwać z Wolności

ieżeli

iezeli Nam są Nieprzyiaznemi Zacoz Jch było uzywać Wzy
wać Jch Posiłkow, y dziękować za nich iezeli przyjaznemi Na=
szego y naszych Fortun Żądaią bespieczeństwa, Zacoz Jm
przeczyć y Owszem tu na Jch pozwolmy Żądania, Abysmy im
odmowili Sprawiedliwie gdy nie słusznych na Nas y Owszem
Obrzydliwych przed Bogiem y Swiatem, wymagać będą Czynności.

Poydziemy przykładami Naszych Przodkow na Obronę Wia
ry y Oyczyzny nie tylko na Naywiększe pozwolimy podatki, y
Owszem krew y Życia Nasze chętnie tozyć będziemy.

Co zaś do terazniejszey Materyi nie tylko wyięte chcemy
mieć à forma judiciaria Stanowienie podatków, Woyny, Pokoju,
Traktatow, lecz Żądamy aby Nam jaśnie wyrazone były okolicz=
nośći y przyczyny co juditiariæ potestatis co plenariæ libertati na
leżeć będzie.

Trzy to są widoki u wszystkich rządow, y Praw, Ekonomika
militari, Juridica, ta powszechność wszystkie Zawierać może
przyczyny, Religia Rzecz Neyswiętsza dla pomnożenia handlow
y Rzemiosł, jako y teraz te niesprawiedliwe dawane były po=
zowy, Wolna Królow Elekcya dla doswiadczonego kilkakrotnie
publicznego Zamieszania, az do tąd powszechnego prawie Spusto
szenia, przypuszczenie Czwartego Stanu do Rad dla rozmnożenia
handlow y rzemiosł, uwolnienie Chłopow od poddaństwa, dla
rozkrzewienia rolnictwa Stanowienie podatkow, Woyna, Pokoy,
Traktaty, o ktore teraz rzecz jest, Zniesienie Trybunałow, poddanie
Szlachty y Dobr ich Ziemskich pod Sądy Zadworne, obfite Nobili=
tacye y Jndigenatow nadawanie, dla zostawienia w Kraju posiada
nych przez Cudoziemcow y innych Stanow Ludzi pieniędzy złota
ledwo co się Wymyśleć może coby pod te trzy Rozdziały Za natęze
niem dowcipu nie mogło podpadać.

Często się trafia Nieszczęsliwością Czasow że Sprawiedliwość by=
wa pozorami Zaćmiona, Zgwałcenie praw y uzycia ich na przeciwne
iak są=

iak są postanowione Skutki dla Opacznego Onych tłumaczenia które zciemności Onych wyptywaią doznawaliśmy tego Nieszczęśliwie lubo Statut 1511. Pacta Conventa Władysława Czwartego y inne Konstytucye tak Prawa każą tłumaczye, jak w sobie brzmią dla tego w tak delikatnych okolicznościach jasnie y wyraznie należy opisać, co pod temi rozdziałami, Sądowemu Obrządkowi; co Zupełney należeć będzie wolności. Inaczey y Senatorowie Nie mieliby oco wotować y Postowie w Swoiey Izbie Niemieliby Nic do czynienia w Zupełney wolności y Owszem by ią utracili.

Wszakże y teraz czas Prawem Seymu wymieniony skonczył się a rozumiane za Ekonomiczne Przyczyny same nie są dokończone, a zatym nie tak wyłączenie Materyi á generalitate wyłączyć należy, iako bardziey opisać Specialiter, które materye z Ekonomiki, z Woyska, y Sprawiedliwości Sądowemu Rzplltey obrządkowi. —

Mowa z Okazyi poparcia Projektow Ekonomicznych Materyi Publicznych Nie miana.

Znam Ja że od wyznaczenia należytego Żołdu Woyska, y Ubezpieczenia Żołnierskiey Karności Sprawiedliwość Spokoyność y całość publiczna Zawisła, Znam że tak szczupły Roku 1717. dla powszechnego Krajow Rzplltey Zniszczenia Woysku Żołd naznaczony, ile przy podniesioney teraz towarow y Żywności Cenie, Żadną miarą Wystarczyć nie może, Znam że pomnożenie Onego, przynaymniey dla wewnętrznego Kraju bespieczeństwa, iest koniecznie potrzebne y dawno pożądane, y przy Materyi podatkow Myśli Braci w Domach pozostałych Województwa Naszego w Instrukcyach nam Postom Wyrażonych przełożyłem, że Województwo Nasze po Czerwonemu Złotemu dobrowolnie od Kotła ofiarowało z Kondycyą, aby y ten y inne na dawnieyszych Seymach uchwalone podatki, na poprawę Żołdu dawnemu Woysku, y na zapłatę Nowemu, iedynie były obrocone, lecz że się Większości głosow inaczey

podobało=

podobało, teraz Zamilczam, w Materyach Woyskowych z Obowiązku funkcyi moiey Mowić będę co mi się zdawać będzie nayprzyzwoitszego y naypożytecznieyszego Rzpltey.

Lecz idzę za dobrym porządkiem Duszą dobrego rządu wszędzie Wielbionym, Wielokrotnie tu wspominanym, y Za opisem Prawa 1764. nie mogę, Aniśmy powinni przystępować do Materyi Woyskowych poki przynaymniey publicznych powszechną całość Zawieraiących Ekonomicznych Materyi nie uspokojemy, prywatne Materye dla Prywatnych Zyskow do tey Materyi Sciągaiące się, lub z Obfitości Mysli przekładane lub któreby mogły bydź przełożone odłożyć do przyszłego Seymu, lub odmowić Zupełnie Zgodzę się. —

Nie myslę y Ja w tak wyciągnionym iuż przedłużonego Seymu Czasie prywatnych popierać Żądania, własne gdybym miał, Chętnie bym publicznemu ofiarował dobru, ale opuścić nie mogę, ani radzę Zaniechać tego co do powszechnego w Ekonomiczney Materyi rozciąga się bespieczeństwa, ile do tey powrotu mieć nie będziemy.

Stanęła Wczoray większością głosow Stanow Rzpltey rezolucya, Że Kommissarz może bydź obrany Posłem, jeszcze wszczęte przez Nas Posłow, Zalecone od Województw, do Ogulności Sciągaiące się, wszczególności nie Zabieraiące, Ani tylko z Obfitości Mysli wyrażone, Materye nie są rezolwowane, Aby Poseł nie mogł bydź obrany Kommissarzem, Aby Wdztwa sobie Kommissarzow do tych obydwoch Komissyi wybierali, aby Senatorowie z rzędu jak Rezydenci ad Latus Regium byli wyznaczani, aby te obydwie Kommissye z Warszawy były przeniesione.

Nie ponawiam przyczyn już od Zacnych Senatorow y godnych Posłow, jako y odemnie Samego przełożonych, do których wyrażenia nie Duch Sprzeciwienia się, parcyalności lub podszczerenia, Mnie przyprowadził, bo ten nigdy Mną nie rządził, lecz Ubespieczenia Z Ustaw teraznieyszych Praw, Swobod, y Wolności przyszłym Wiekom, którym=

którym w tym Stanie przynaymniey jak odebrałem zostawić na=
leży; Bóg który będzie Nasze Sprawiedliwości rozsądzać, iest Świad
kiem Mysli moich, Że nie s próżney Chluby, ani uknowaney Złości
są oswiadczone, lecz z boiażni zpomiędzonych w Innych Narodach
przykładów y Okropnych Konsekwencyi. —

O Trybunałach Skarbowych Ab Anno 1709. mamy z Prawa
wiadomości, do tych do Czasu Stanowionych, na Seymach z Senatu,
y z Koła Rycerskiego, wyznaczano Kommissarzow, dopiero w Rᵘ 1662.
iak Rzplta chciała mieć Zawsze ten Trybunał Radomski, z Sena
tu Kommissarzow wyznaczyła, a Władztwom obierania Onych pozwo
liła, poznieysze zaś wszystkie Konstytucye do Trybunału Radom=
skiego z Senatu Komissarzow wyznaczały, a obierania z Stanu
Rycerskiego Woiewodztwom pozwalały, te wszystkie dawnieysze y
ostatnie Konstytucye nie w rezydencyonalnych Miastach te Trybu=
naty Stanowiły. —

Przy Approbacie Kupionego Pałacu Krasińskich Zamowiłem
sobie głos mowienia w teraznieyszych Okolicznościach, które Słabą
były Zachowania tych Trybunałow przyczyną, y ten Pałac jakom
wyraził w pierwszych głosach, może bydź pożytecznie na inne
Rzpltey Potrzeby zażyty, ile że Mnie nie tylko za powodem Instruk=
cyi moiey, ale Za przeswiadczeniem własnego mego Sumnienia
Naypożytecznieysze y Naybespiecznieysze Oyczyznie moiey zdaie=
mi się bydź przeniesienie na inne od Warszawy mieysca.

Te są do powszechnego dobra Sciągaiące się w Materyi Ekono
miczney przyczyny, a Zatym ile dla krotkosci Czasu, przed Woy=
skowemi razem od Stanow Rzpltey będą decydowane, ostrzegła
sobie Prowincya Wᵗᵒ Xtwa Littᵒ Swym Projektem, aby według Sta
tutow y dawnych Praw na Rzekach Portowych, Młyny, Groble, Ta=
my, y Jazy były zrucone a Zaczyby ponowione te Prawa Roku=
1764. do Skutku Nie przyprowadzone, mocą Seymu teraznieyszego
dla Uszczęśliwienia Koronnych Prowincyi, nie miały bydź powtorzone,

z Zaleceniem =

z Zaleceniem nie odwłoczney Exekucyi, a Zaczby Nie miały bydź ponowione Prawa aby Kommissya Ekonomiczna nie wdawała się w Materye Seymom przyzwoite w Szafunek Skarbow publicznych mimo rozrządzenia Rzpltey tudziez Senatus Consultorom w Nagłych iey y Nieodbitych potrzebach, wszakże nie tylko z przypadkow na przypadki, ale dla uprzedzenia onych Stanowione bywaią Prawa wszakże in volumine legum Czytamy poznieysze Prawa dawnieysze utwierdzaiące y ubespieczaiące Prawa. —

Nadto zdaie się bydź Słusznością aby Kommissya Ekonomiczna przygotowane wcześnie Swoje Projekta do Ekonomiki się ściągaiące, które na Następuiącym Seymie miałyby bydź traktowane, Woiewodztwom, Ziemiom, y Powiatom, na Seymiki przed Seymowe dla rezolucyi Onych, przy Uniwersałach W. K. Mci rozsyłała, tudziez ie Informowała o extraordynaryinych Skarbow publicznych wydatkach, Nie będzie tak przykro Obywatelom wypłacać podatki, gdy onych wydatkow dla Dobra publicznego będą Wiadomemi. —

Podaię y wtey mierze do Upodobania Prześwietnych Stanow Projekt, łączący wyrażone przyczyny. —

A gdy o Ekonomice dotąd traktowaliśmy, czyliż nie iest słuszna aby przynaymniey przy dokonczeniu tey Materyi było objaśnienie, które w Sobie Zawiera przyczyny y jak daleko rozciągać się może.

Jeżeli Nayczystsze Prawa które Statuta y Konstytucye tak każą tłumaczyć jak Słowa Onych brzmią, y Nayistotnieysza Sprawiedliwość pozorami bywa przyćmiona, a jakże Szkodliwa Zawsze Ogulność y Ciemność Praw niema przyprowadzać do Naciągania y Natężenia do przeciwnych jak są postanowione Skutkow. —

Trzy to są widoki wszystkich Rządow y Praw, Economica, Militaria, Juridica, ta powszechność wszystkie Zawierać może przyczyny, Religia rzecz Nayswiętsza dla pomnożenia handlow, y Rzemiosł, iako y teraz te nie sprawiedliwe dawane były pozory, Wolna Krolow Elekcya dla doświadczonego kilkakrotnie publicznego Zamieszania,

a ztąd =

a ztąd powszechnego prawie Spustoszenia, przypuszczenie Czwartego Stanu do rad, dla rozmnożenia handlow y Rzemiosł, Uwolnienie Chłopow od poddaństwa dla rozkrzewienia rolnictwa, Stanowienie Podatkow, Woyna, Pokoy, Traktaty, o ktore teraz rzecz iest Zniesienie Trybunałow, Poddanie Szlachty y Dobr ich Ziemskich pod Sądy Zadworne, Obfite Nobilitacye, y Jndygenatow nadawanie, dla zostawienia w Kraju posiadanych przez Cudzoziemcow y innych Stanow Ludzi Pieniędzy, czyta ledwo co wymyśleć się może; Co by pod te trzy rozdziały za natężeniem dowcipu niemogło podpadać. —

Nie są to proźney Jmmaginacyi ani wymyślnie wysilonego rozumu Myśli, już te Okropne widoki przed Oczy Nasze Drukowane z Approbacyą, wypadłe Pisma, nam Stawiąc do pilney Nas pobudzić powinny Czułości. —

Wszakże wszystkie odemnie tu wyrażone przyczyny, nie wszczegulność jakową, lecz publiczną, Zawieraiącą całość y od Materyi Ekonomiczney nie mogą bydź oddalone, decyduycie Przeswietne Stany od tego Waszego wyroku Naszey Oyczyzny Nasza własna y Naszych Potomkow Zawisła Szczęśliwość a Ja na fundamencie Praw 1764. Konwokacyi y Koronacyi nie pozwalam na Wprowadzenie Materyi Woyskowey poki te Ekonomiczne nie będą Skończone —

Mowa o Kommissyi Nie miana

Przełożywszy w dwoch Mowach Moich 19 y 20 dnia tego Miesiąca mianych, Żądania Województwa Mego, do ktorych y innych Wdztw sciągaią się, obierania w przyszłym Czasie Kommissarzow z pomiędzy Siebie na Kommissye Ekonomiczne y Woyskowe, tudzież przeniesienia tychże Kommissyi na inne od Warszawy mieysca, przywiedzionych dla bespieczenstwa publicznego Słusznych przyczyn nie przywodzę, y nie ponawiam, abym potrzebnego. iuż w momentach krotkich Zawartego nie zatrudniał Czasu.

Co Trybunały Radomskie w sobie Obeymowały, to obydwie y iescze

więcey te=

więcey te Kommissye maiące więcey przydaney Mocy, a jeżeli prze=
zornoscią Przodkow Naszych Ostrzezono było od Roku 1667. y nieprzer=
wanie Zachowano, Aby Województwa Kommissarzow do tych Try=
bunatow obierały, a ieżeli Zawsze te Trybunały w odległych od Re=
sidencyonalnych Królow Miast Sądziły się, Za cżby teraz gdy te=
go Publiczne wyciąga bespieczeństwo, nie miały bydź przeniesione,
Za co Naywyższe wszystkie prawię władze, w jednym Osadzać Mieś=
cie, rzeczy nie winno choćby naylepszą myślą czynione dla złych
Skutkow y Szkodliwego przypadku powinny bydź odwracane.
Te maią Nieszczęśliwość Wolne Rzplte jako Politycy Swiadczą że
łatwo mogą bydź Zepsute, Że prędko otoczone są Zarazą, trudnieysze
do Uleczenia, im delikatnieyszy iest wolnosci temperament.

Za kupno Pałacu Krasińskich, temu potrzebnemu przeszkadzać
nie powinno dzieła, juz dawniey odpowiedziałem, Sądy Assessorskie
Marszałkowskie Archiva Rzpltey napełniać go będą, Rezydencye
dla Postow Rossyiskiego y Tureckiego mogą bydź Naznaczone.

Na ostatek gdy się tak Stanom Rzpltey do dalszey swey rozo=
iwagi podobać będzie Aby tu się jeszcze została Komissya Ekonomicz=
na, Niech przynaymniey Woyskowa przeniesiona będzie, Niech
w przyszłym Czasie Obierani bywaią z Województw Komissarze do
Obydwoch, iest 23. Województw Koronnych przez podział co dwie
Lecie odmieniony wybierać będą Ludzi Zacnych, doskonałych,
Sposobnych, do Sprawowania tych Urzędów na których Onym
nie Zbywa. —

Nie iest to oprocz Czasu Mówiono, Materye Ekonomiczne Skończy=
ły się, Woyskowe kończą się, Sprawiedliwości maią się Zaczynać,
do tych wszystkich Artykułow Obieranie Komissarzow, przeniesienie
Komissyi y ich Sądow rozciąga się. A zatym gdy dla Zatrudnie=
nia innemi Materyami y nie pozwalanie na głosy przy Projektach
Kommissyi Woyskowey, y Szkoły Rycerskiey, nie mogliśmy się do=
mowić teraz na fundamencie Instrukcyi Naszey publiczne Zawiera=
iącey —

Zawieraiącey bespieczeństwo domawiamy się y na żadne inne Mate-
rye aż te będą ułatwione Niepozwalam.

Kommissya Skarbowa.

Ponieważ Konstytucya Konwokacyina Roku 1764. O wyczysz-
czeniu Rzek Portowych y zrucenia na nich Młynow, Grobel, Tam,
y Jazow, do dawnych Statutow y Konstytucyi wtey Mierze posta-
nowionych Stosuiąca się dla Jnnych Publicznych potrzeb, które-
mi Kommissya Ekonomiczna była Zatrudniona, nie mogła do swe-
go przyiść Skutku, a zatym te wszystkie Prawa reassumuiąc nie-
odwłoczną Onych nakazuiemy Exekucyą, y Aby w Czasie przed na-
stępuiącym Seymem, etiam adhibito Brachio Militari, gdzieby
kto uporczywie Sprzeciwiać się chciał była Zupełnie y skutecznie do-
kończona. —

Ponawiaiąc też Prawo Roku 1764. ostrzegamy aby tey Kommis-
syi Dekreta nie wdawały się w Materye Seymom Należące, w
Sprawy innym Sądom przyzwoite, choćby się obydwie Strony
poddawały pod Sąd. Aby oszacowaney przez Rzpltą y postanowio-
ney Ceny Srebrney y miedzianey Monety nie odmieniały. Nadto
aby Materye Własnie Ekonomiczne przy Uniwersałach Naszych
na Seymiki przed Seymowe, Województwom, Ziemiom, y Powia-
tom, dla rezolucyi Onych rozsyłali, tudzież Aby o wydatkach
Skarbow Publicznych, dla Nagłych Rzpltey potrzeb, Zwyrażeniem
Onych, czyli też jak dawne Prawa chcą, Wielmożni Pieczętane Wo-
jewództwa, Ziemie, y Powiaty Jnformowały. —

Mowa o Popisy Nie miana.

W wszystkich Prawach, Wszystkich prawie Seymow Czytamy
o Pospolitym-ruszeniu w Czasie Nawalności Rzpltey y o popisach
do niech Sciągaiących się, y ie umacniających, ostatnia Konwoka-
cya oddane do Woli Województw, nie skuteczne publiczna potrzeba

wyciąga=

wyciąga y całość, aby nowym wsparte Prawem nieprzestępnie dopełniane były. —

Stan Szlachecki z Obowiązków swoich do Woyny należący, przez te popisy w Wojennym wyćwiczony rzemieśle, przysposobione zawsze maiąc Konie, rysztunek, y Ludzi według swoich Maiętności, Zawołany na pospolite ruszenie był zawsze gotowy na Obronę Wiary y Oyczyzny.

Te to zawsze bywały Rzpltey naymocnieysze siły, któremi Tryumfuiąc nad swemi Nieprzyiaciołami, Wiarę, Wolność, Zachowały, rozszerzyły granice, powaznych Tytułow Sciany Chrześciaństwa y prawowiernego Królestwa nabyły. Pisze Fredro że Trzech set Batalij z Czechami, Niemcami, Krzyżakami, z Rusią, z Turkami z Moskwą pomyślnie wygranych przez te Woysko, ledwo dziesięć było przegranych y daleko mniey Straty liczono na Bataliach w Polakach, iak w Nieprzyjaciołach.

Obszernie Opisuie Fredro potrzebę y sposob tych popisow, wielkie daie pochwały temu Woysku, ktore Historycy inni jako y Statuta Samych Królow Swiadczą. —

Niechciał Stan Szlachecki opłacać Ludzi Woyska dla Obrony Swey Oyczyzny, sam o Jey całość w niey iedyną maiąc Szczęśliwość mężnie się Zastawiał. —

Zbywało często na pieniądzach w Polszcze, na odwadze nigdy widziemy y teraz wybrane nowemi podatkami powiększone Rzpltey dochody na inne rozszafowane potrzeby, widziemy też na przyszły czas, tak rozrządzone, że nakazanym podobno nie wystarczą wydatkom mało by się już podnieść mogły podatki, podniesione pomnożyłyby Kraju Uciemiężenie. Najemne Woysko z Ludzi cudzoziemcow swoią do Żołdu mierzą Wierność, na naymnieyszą przykrość, lub na naylekszą większego Żołdu przyrzeczenia na Stronę Nieprzyiaciela przechodzą, na przeciwko któremu wyszli Wojować, niema gorliwości o Dobro Rzpltey tam Sobie Zakładaiąc Oyczyznę, gdzie dobrze,

Szlachecki =

Szlachecki Zaś Stan, dla Utrzymania Wolnośći Neywyższego Swego Dobra, dla ratowania Oyczyzny w ktorey wszystka Jego zawiera się Szczęśliwość, łatwo fortuny y Życia Ofiarnią. –

Lecz iako nie dosyć iest na Woynie mieć odwagę ale trzeba mieć umieiętność rzemiosła Woiennego, tak do tego potrzebnego Cwiczenia, jako też gotowośći w Koniach, rysztunku y Ludziach pomagać powinny popisy. –

Były wprawdzie inne jak teraz są w Innych Narodach Sposoby Wojowania, według tych cwiczenia na popisach czynione były, a do teraznieyszych teraznieysze przysposabiały. –

Zostawuię to każdego uwadze coby się to działo gdyby iako wa Nawałność na Rzpltę powstała jak Zawodne pospolitego ruszenia byłyby Skutki, gdy przy upadłych popisach niedostatek koni Broni, Moderunku, y innych potrzeb Wojennych, y na Umieiętnośći po wielkiey części rzemiosła Wojennego pokazał się niedostatek, gdyby prozne Rzpltey Znaydowały się Skarby, niech tylko rygor, Skromność, porządek, Sprawiedliwość, będzie opisana, y zachowana, niech nikt od tey nie będzie wyięty powinnośći niech każdy według Swey Maiętnośći Stawi Ludzi ktorych po Skończonych popisach na Swoie prywatne w czasie Pokoju może użyć Usługi, Niech Zbytki będą zniesione, Senator tych Ludzi na Swoie prywatnie używać nie może potrzeby, w czasie popisow według Opisanych Artykułow będą mu podległemi a po skończonych do Swych wrocą się Łanow. –

Na Seymikach będą wiadomi Possessyonaci ktorzy sami popisywać się powinni, y ci Sami tylko do Wotow na Seymikach należeć będą. –

Pospolite Ruszenie

Żądaiąc na wszelkie przypadki widzieć Rzpltę do obrony w gotowośći Pospolite Ruszenie do przyszłego da Bog Seymu w Rękach Naszych Zostawuiemy, o ktorym dawnieysze Konstytucye in Omnibus

Punctis =

Punctis reassummuiemy, a Stan Szlachecki do Służby Woienney, aby tym lepiey sposobił się y właściwych swych dopełniać powinności w Konie y w Woienne Rynsztunki, przysposabiał się, Popisy alias Okazywania się w Całey Koronie na Dzień.
Roku 1767. w Mieyscach Konstytucyą Roku 1563. wszystkim Wo
iewodztwom, Ziemiom, y Powiatom, wyznaczonych, a in subsequens w Lat dwie aby też popisy czyli Okazywania odprawiały się podług Konstytucyi Annor. 1475. 1544. 1545. Titulo Lustratio Militum, aby każdy z Obywatelow, przed swym Woiewodą, w Niebytności lub in casu Negligentiae przed pierwszym in Ordine Senatorem lub Urzędnikiem nie wdawaiąc się w żadne Konstytucye, oprocz co do porządku wyprawy sciągaiące się, y nie bawiąc więcey nad dni Trzy oprocz Zostawienia wyprawy do Exercerunku, za opatrzeniem Lenuncu przez własnych Panow na Niedziel Cztery a nie więcey pod Rygorem w tych ze Prawach Wyrażonym, aby każdy Modo Militari okazał się mocą Ninieyszego Prawa Stanowiemy. A na Wykraczaiących w ciągnieniu lub powracaniu z Okazywaniu Rygor Konstytucyi Roku 1563. Reassummuiemy. —

Mowa z Okazyi bicia Monety Miedzianey nie miana dla Nie dania głosu.

Nie szerzę się słowy gdzie Okoliczność Ani przeciwność obszernych nie wymaga dowodow. Do szczęśliwości publiczney dobra y iednostayna w Kraju Zgoda Znaylepszą Postronnych Narodow Moneta należy, ta iest Opatrznym W. K. Mci wydana Staraniem Zgodną prześwietnych Stanow Utwierdzona Wolą, za co życzę Sit superis opto mutua Cura tui. —

Nie przekonana iest prawda że dobra moneta nie tak bijącego, iak pożytkiem iest Kraju, Szczęśliwość Narodu na którey W. K. Mci naydroższą, nad wszystkie Skarby Zakładasz swego Panowania Stawę wielką będzie nadgrodą. — Nie zbywa dobrym Królom na potrzebnych

bogactwach =

bogactwach y Mocy, te Zawsze w dobrowolney Wiernych Serc Obywatelow Znayduią Ofiarę; ale y to niemniey iest pewna, że Moneta Miedziana wszędzie w małey liczbie iest bita, jako niepotrzebna tylko dla małych wydatkow, wielość Jey wyprowadziwszy Złoto y Srebro z Kraju, istotną by była Ubostwa Niedostatku Onego y upadku przyczyną, przykład Nas ostrożnieyszemi powinien uczynić, Francya tak wielkie jak Nasze Krolestwo, ale daleko Ludnieysze, y bogatsze w Monety Złota y Srebra; nie ma tylko dwa Milliony Monety Miedzianey.

Gdy Punkt o miedzianey Monecie Zgodnie upodobany iako wszystkie mowy drugich milczenie wydawało iest Zapomniony. W generalnym o Monecie Projekcie, gdy niebył na dniu wczorayszym podany, Ja go podaię stosuiąc się do jednostayney Prześwietnych Stanow Woli oświadczoney w pozwoleniu Wybicia 6. Millionow teyże Monety, proszę aby był Czytany y podpisany, a jako Naywięcey do bespieczeństwa publicznego y Szczęśliwości Krajow Należy, te potrzebne ostrzeżenie, jako ta Okoliczność tyczyć się a przynaymniey Zaraz następować powinna Za Prawem o Monecie, tak na Żadnego Projektu Czytanie y podpisanie, nie mogę pozwolić, poki ten nie będzie czytany y podpisany.

Przydałem aby Kommissarz był wyznaczony dla pilności Miedzianey Monety, aby w pozwoloney Cenie, y nie więcey iak w 6. millionach była Wybita, przyzwyczajona iest Stanu Szlacheckiego Oyczyznie, y Krolom swym Wierność, Więcey mieć będzie Ostrożności, Possessya onego iest iey vzkoymią tak dawne Prawa, tak Pacta Conventa W. K. Mci warowną, aby na Cłach Ekonomiach y innych Usługach W. K. Mci Sami Szlachta znaydowała się Cudzoziemcy nie mogąc mieć Miłości Naszego Kraju, Swoich tylko, a nie publicznych szukaią Zyskow Arystoteles w Naukach swych politycznych pisze, Alienienam Remp. reputant pro Stabulo, tamdiu illam non deserunt, quamdiu pascuntur, Coż mowić o tych Cudzoziemcach, ktorzy iuż

pamiętną=

pamiętną Narodowi Naszemu ztey ze Okoliczności uczynili Szkodę a z Swego ztey ze przyczyny są wygnani.

Nie zbywa na Obywatelach wiadomych tey Umiejętności, na ostatek biegleysi Cudzoziemcy w tym rzemieśle, niech pod Szlachcica Polskiego Zostaią dozorem, którego wiary, y pewności pewnieyszaby była Rzecz Pospolita.

A gdy iest Zapomniany w podpisanym nadniu wczorayszym Projekcie Punkt Ostrzeżenia, aby mennica w K. mci Miedzianey monety nie wybijała więcey nad Sześć Millionow, aby niebyła prożnym Kraju Cięzarem, którego wszystkie pilnie Strzegą się Narody y potwierdzono tu iest Swiadectwem, Że Francya tak wielkie lecz daleko Ludnieysze jak nasze jest Krolestwo dwoma millionami monety miedzianey obchodzi się, a Zacoż ta Summa Sześć Millionow miedzianey Monety nie miałaby wystarczyć w Kraju Naszym na małe wydatki, dla których tylko iest potrzebna, a Zatym O= przyięcie tego Projektu doprasza się.—

Moneta Miedziana.

A jako Moneta Miedziana na Same tylko wydatki małe iest potrzebna, tak Upewniamy Stany Rzplitey Że więcey nad Sześć Millionow Złłto. Polsk. wybić oney niekażemy, y owszem wyznaczonemu dla dozoru bicia tey miedzianey Monety Kommissarzowi, Szlachcicowi dobrze Osiadłemu Zlecimy aby na naypierwszey Sądow Ekonomicznych Kadencyi przysięgą w te słowa wiele dotąd wybito iest miedzianey Monety, y że te inkluduiące więcey nad Sześć Millionow Złło Polskich pozwoloną Zgodną Stanow Rzplitey wolą bić niedopuści, porządne każdego dnia regestra pisać będzie, wiele którego wybitey będzie, y te Regestra do Aktow Kommissyi Ekonomiczney Czterema Niedzielami przed Następuiącym Seymem poda, a po wybiciu Sześciu Millionow Złło Polsk. miedzianey monety dalsze oney bicie cessare powinno.—

Mowa=

Mowa z Okazyi Prowizyi Nie miana

Że Nie popierano tey Materyi

Wiem że od Ewangelicznego Pana Surowie był zgromiony sługa wiele Pańskiego doznaiący Miłosierdzia okrutnie z Swym Towarzyszem winnym Sobie ale niesposobnym woddaniu postąpił wiem o rożnicach między Kredytorami a Dłużnikami, Często w Rzymie ponawianych, y ztąd podniesionych Zamieszaniach, które z tey przyczyny były że Kredytorowie niesposobnych w oddaniu sobie Dłużnikow okrutnie prześladowali do Naypodleyszych y Nayprzykreyszych Zażywali Usług, po Tyransku nad niemi Znęcali się przymuszona Rzplta Rzymska buntem Ludu zprzyczyny wynędzonych od Mayętnych Ubogim Ludziom Zasłużonym Oyczyznie Okrucieństwo nie chcącego się Uporczywie do Woyska Zaciągać w potrzebie Woyny wszystkie długi Zniosła. Gani to Polityey mowiąc że Niesprawiedliwość Dłużnikom przeciągniona w Czasie Pokoju Obrony Onych od Surowości Kredytorow w Czasie Zamieszania Sciągnęła dla Kredytorow od Swych Summ odpadnienie.

Nie godne iest cnoty Imienia Miłosierdzie z wzgardą Sprawiedliwości, Prawa Boskie, Kościelne Każdemu swoją własność oddadź nakazuią, y na tym Sprawiedliwość Zawisła. —

Wielka iest rożność Okoliczności w tey mierze, Kredytor między w Chrześciaństwie y w Naszym Narodzie Wolą swoią y władzą swego Dłużnika nie Tyrannizuie, Ubespieczone iest Axioma Surowością kary, ne liceat proprium mantillimo vi repetere, Są postanowione publiczne Sądy y Urzędy dla dochodzenia w nich według Stanu Obwinionego Sprawiedliwości. —

W Rzymie ubożsi byli winni Maiętnieyszym, tu Nayczęściey się trafia że Mayętnieysi Ubozszym są winnimi, A zaczem obciążać przez Uszczerbek Kapitałow lub Prowizyi przeciwko jasney Sprawiedliwości, Ubozszych Ludzi Kondycyę, dla Obfitości y wymyślności Maiętnieyszych, którzy dla rozszerzenia sobie fortuny, dla nadziei uło

żonych =

ułożonych promocyi, dla Wspaniałości, dla Wygod, a ledwo nie można mowić dla Zbytkow Summy w Uboższych w pocie Czoła wypracowane popożerali. —

Razem to były w Rzymie dwie Propozycye od Ludu Gwałtow nie wniesione za Uboższemi, Zniesienie Długow od Uboższych majętnieyszym winnych, y podział Gruntow między Uboższemi y majętnieyszemi pierwsze wymyszone było pod Apiuszem Klaudiuszem drugie często a Naygwałtowniey przez Tyberyusza Grachusa popierane y dokończone, ponowione przez Brata Jego Kajusa dopiero w Roku 619. Rzymu. —

Niech mi się godzi przełożyć mowę Tyberyusza Grachusa Trybuna Ludu w tey mierze mianą: Dzikie Zwierze po Górach y Lasach Włoskich rozproszone maią swoie Schronienia y Jamy, lecz ci odważni Rzymianie walczący y wystawiaiący się na Smierć dla obrony Włoskich Krajow ledwo maią do użycia pozwolone Swiatło, y powietrze, którego im odebrać nie można, nie maią Dachu dla Schronienia się od przykrości czasów nie maią Domow, błąkaią się w Krajach Swey Oyczyzny z Swemi Żonami, Dziećmi, jakoby Nieszczęśliwi Wygnańcy, Ich Wodzowie podbudzaią ich w potyczkach o Bogi domowe y swe groby, a między tak wielką Rzymian liczbą niemasz iednego, któryby miał Oycowski Ołtarz lub Grób Swych Przodkow. — Woynę odprawuią, y Nieumieraią tylko dla utrzymania Zbytku y pomnożenia Bogactw innych, Nie wstydzą się je nazywać Panami Swiata, gdy nie maią kawałka gruntu sobie należącego. —

Nie każdego w Wielkich Fortunach los urodzenia iest szczęśliwy, Cnota w Ubostwie nie mogąc się pokazać względom Pańskim daleka iest od nadgrody, Szlachcie nie zazdrości Majętnieyszym gratias gratis datas, do których otrzymania pożyczone przez Niego mogły pomódz Summki, utrzymuiąc bytność w Warszawie y inne koszta, przynaymniey niech w wygodzonych Sumkach y Prowizyach od nich nie Szkoduie. w Poie=

W Pocie Czoła Stwórca Stworzeniu Swemu kazał używać Chleba, iest Powinnością według Theologow Zdania ile Uboższych Rodzicow pomnażać fortunę dla Swoich Dzieci. Ewangeliczny Pan wiernych y dobrych Sług Swoich pochwalił większe dobra oczym czynić obiecał, z których ieden z pięciu talentow pięć Sobie pomnożył, drugi dwiema talentami drugie dwa, a trzeciego który wzięty talent Zakopał, zgromił y połajał.

Czyliżby Szlachcic Ubogi przy Uszczupleniu Prowizyi mogł sobie pomnażaiąc fortunę do Szczęśliwszego przyiść Stanu, a przecież przodkowie iego, z Przodkami Maiętnieyszych krew y Życia Chętnie dla Oyczyzny Ofiarowali.

Mowiłem dotąd za Stanem Szlacheckim którego los iego Urodzenia a nie Wina iego postanowiła w Ubóstwie, Cnota dodała Industryi w Wypracowaniu y pomnożeniu Sobie Sumki, nie mogę Zapomnieć o Kosciołach, Kapitułach, Plebaniach, Klasztorach dla Chwały BOGU, y Sciągnienia od Niego Błogosławieństwa na Królestwo, fundowanych, przy Uszczuplonych Prowizyach Scieśniaćby się musiały obowiązki fundacyi y umnieyszać pracuiących w Winnicy Chrystusowey.

Kto ma za Skupuł wypłacać Duchowne y Swieckie Prowizye według dawnych Praw opisane, niech nie pożycza, kto Sobie w Nich przykry niech Kapitały oddaie, lepiey iest y przyzwoitsiey odciąć Zbyteczne koszta y niepotrzebne, Niż krzywdzić Umnieyszeniem Prowizyi Stany Duchowne y Swieckie, w których dochodzeniu jako y Kapitałow trudności Nikomu nie są tayne. Nie iest to lichwa w czasie kończącego roku pozwolone Prawem Prowizye, ale to iest chcieć krzywdzić fundacye, y Uboższych Ludzi chcieć Umnieyszać prowizye z których tylko Żyią.

Nie trzeba do tego przynaglaiącego Prawa pomnożona liczba pieniędzy Zniży Prowizye Wszak y teraz na Lwowskich Kontraktach, Niektóre Summy na tańsze jak są Prawem Ostrzeżone, są

dawane=

są dawane Prowizye, z tych fundamentow y że Summy Duchowne y Swieckie nie mogą podpadać pod rozdział Ekonomiki Rzpltey, a Zatym nie mogą bydź Sądowym Obrzędkiem decydowane, na Umnieyszenie prowizyi Nie pozwalam. ~ I toć to iest dla czego Żądamy Objaśnienia Konstytucyi 1764. co z rozdziałow Ekonomiki, Woyska, y Sprawiedliwośći Sądowemu powinno podpadać Obrzędkowi, Co Zupełney Wolności, te bowiem ogulnie napisane rozdziały wszystkie z Niebespieczeństwem Wiary Wolnośći Prerogatyw, y Dobr Stanu Szlacheckiego obeymować może Okoliczności. —

Mowa i Okoliczności że proiektow Kommissyi Woyskowey y Szkoły Rycerskiey niechciano drugi raz czytać ani Kommunikować, gwałtownie podpisy popierano niedano mowić, żeyże przyczyny nie miano.

Nie można przyuczonym do Wolności Umysłom nie czuć żałością, iiż wielokrotnie y na dniu Onegdayszym powtórzone nie pozwalania na głosy, okropne z tąd dla Wolnośći y Sprawiedliwośći wynikaią Skutki.

Głos Wolny iest Znakiem prawdziwey Wolnośći, ten nawet w Monarchicznych nie jest broniony rządach Swiadczą dawnieysze y teraznieysze Parlamentow Francuskich remonstracye y coż by mogło bydź Wolnego, gdyby mowić y przymowić się nie Wolno było. A zatym iest to wyzuwać z nayistotnieyszey Wolności treśći, iest to gwałcić Prawo, Szlachcicowi na Seymiku, Posłowi na Seymie pozwalaiące Wolno mowić niedopuszczać, Czytamy w Statutach dawnych że pisywano praesentibus, ale zaraz dodawano Consentientibus na cożby się teraz Nasza bytność na Seymie zdawała, ktory zrowną mocą składamy Stany Rzpltey, gdyby nam nie Wolno było wolnym głosem przeczytanemu Sprzeciwić się

Projektowi =

Projektowi, y do niego przymowić się. —

Skuteczniey Sprawiedliwość wydaie się przy przywiedzionych od popieraiących y Sprzeciwiaiących się przyczynach, im Uważniey są stanowione Prawa, mniey maią taiemnic, tym są pożytecznieysze y trwalsze, a Częsta Praw odmiana, chociaż przypadkowych, iest Znakiem Choroby Rzpltey, a odmiana Praw Kardynalnych iest przynaglaiącym do Upadku Sposobem.

Czyliż należącey do Stanowienia Praw dla Szczęśliwości całego Narodu przy stanowieniu Onych pilnie ich y opisania Sposoby nie powinien Uważać. — Sędzia gdy Sądzi nie Kollegow zdaniem, byleby nie miał czasem jak Theologowie nazywaią ignorantiam, lecz własnego Sumnienia y rozumu przeświadczeniem przez pilne z porow Stron Słuchanie y dochodzenie Sądzić powinien, z jakąż pilnością praw nie powinien Stanowić, wybrany y wyznaczony. A jakże długie Projekta jakie były Kommissyi Woyskowey y Szkoły Rycerskiey y wiele Okoliczności Zawieraiące, za jednym przeczytaniem myśl ogarnąć może, jak rzecz uważyć y rozeznać iak wyjawić Zdanie gdy na głosy niepozwalano. —

Nie iest to znak czczey bojaźni, ani nieufności, lecz należytey pilności, Chcieć należycie wyrozumieć Projekt nabywaiący Moc Prawa, y onego Opisanie, Wolno swoią powiedzieć wątpliwość, wolno Szkodliwości Onego Zastawić się, wszak Salus Publica celem Stanowienia Praw bydź powinna, a Zatym przezornie y Uważnie Stanowione bydź powinny, Prohibite Scinthillas si non vultis Conflagrari Quirrites. —

Nie iest znak nieufności chcieć wiedzieć y pilnie uważać co się dla Całego ma Stanowić Narodu, w Każdey Okoliczności Wiernie od naruszenia Swe Wolności y Swobody Ochraniać pokazalibyśmy się onych Niegodnemi, a Zatym publiczney godnemi wzgardy gdybyśmy ten rzadki Nieba dar nayszacowniey szy tak mało poważali, y ostrożney do Zachowania go Nie mieli pilności

Cieżko iest=

Ciężko iest do utraconey wracać się Wolności. ~

Poprawiony iest Żołd Woysku Cudzoziemskiemu, Czulagi Gwardyom przydane, iák wiele niewiem pamięć moja Objąć niemogła, a przecież należących do Stanowienia Praw, wiedzieć powinienem, iák Zaś wiedzieć mam gdy tylko raz tak długie przeczytano Projekta, ledwo myśl mogła się zastanowić gwałtownemi głosami do podpisu przynaglano niepozwalaiąc powtórney Czytania y przymowienia się. Com pojąć mogł do tego się przymawiam, a gdzie objąć Pamięć y myśl moja niemogły, milczę, y o powtórne tych projektow przeczytanie, y Komunikacyą do Uwagi dopraszam się, dla tego to Często Nowe Uchylaią się Prawa, lub Objasniaią, że Nie są przy Stanowieniu pilną roztrząsnione Uwagą., Co iest przeciwko powszechnemu Wszystkich doskonatych Polityków Zdaniu, y Publiczney Narodow Nieszczęśliwości. ~

Woyska Polskiego Zaciągu bardzo mało Żołdu poprawiono które iest Twierdzą Narodu, Naywiernieysze, y naybezpiecznieysze Zawsze y teraz na Ukrainie naywiększą Obciążone Pracą. Czyliż to Słuszna iest, z Wszech miar y przez rowność Żołdu Cudzoziemskiego Woyska zaciągu teraz poprawionego y podniesioney Ceny towarow y Żywności, aby Towarzysz Huzarski Tysiącem Dwoch set Złotych, Pancerny Tysiącem Złotych na Parę Koni własnym Kosztem przystawionych mogł się Obeyść przypomniymy Sobie Zwykłe na Deputatow Chorągwianych do Odbierania Żołdu, a jeszcze gdy przyidzie każdemu do Warszawy dla odbierania Jechać na poprawienie moderunku, na przystawienie koni Wydatki Mijam że dla Rotmistrzow żadnego niebędzie Żołdu gdy pięć Koni dawniey pozwolonych odbieraią abym się niezdał swey popierać Sprawy, lubo JmćPP. Generałow widzę y słyszę domawiających się o poprawienie Sobie Żołdu lubo go dosyć Znaczny oprocz innych Zysków maią. Czyliż podobna aby te podzielone pięć Koni między Porucznika y Chorążego Rotmistrzowskich koni, z Obowiązkiem Usta

wicznego =

Ustawicznego na przemiany przy Chorągwi Siedzenia, Zkąd będzie Zapłata Doboszowi Kuchennego bez Czego się obeyść nie będzie mogło, Przyidzie do tego że na Służnych Officyerach y Towarzystwie Zbywać będzie, Zkąd jak Wielka publiczna nastąpić może Strata łatwo osądzić można. – Czyliż to słuszna y Sprawiedliwa iest, aby na Kadeta, z którego Żadney nie mamy Usługi Rzpltey, który iest ieszcze między Nadzieią y bojaźnią pomocy lub Szkodliwości Oyczyznie trzy Tysiące na rok dawano, a na Towarzysza Życie Ofiaruiącego, pracuiącego Złotych tysiąc wystarczało, w tey Okoliczności Szkoły Rycerskiey Osobno mowić będę, a teraz tylko domagam się poprawy Żołdu Woysku Polskiego Zaciągu. –

Mowa z Okazyi Szkoły Rycerskiey dla niedania Głosów Nie miana.

Wszystkich Królestw porządnie urządzonych, y za jedyny Cel maiących Szczęśliwość publiczną trwałą, naypierwszy był widok Wychowanie Dzieci, które według Swego Zaszczepienia prędzey w Młodzieży wkorzenionego przeciągiem lat Utwierdzionego Cnot lub Wad prawdziwey lub fałszywey doskonałości y dzielności Mężow formuie. –

Nauki w Egipcie od Samego Boga w Moyzeszu pochwalone, do Uszczęśliwienia Kraju, y zachowania dawnych Praw, y Zwyczajow Słożuiące się, poki wtym Chwalebnym trwały Ułożeniu, w Nieporuszoney te Królestwo Utrzymowały pomyślności. –

Likurg Naydoskonalszy z Prawodawcow Pogańskich Za którego Zachowanemi doskonałemi Prawami Siedm set Sparthańska nieporuszenie trwała Rzplta, jako Dzieci z wychowania Swey Oyczyzny rozumiał być Szczęśliwością, lub nieszczęściem, tak wyimuiąc Ich od miękkości Rodzicow z Urodzoney

pochodzącey=

pochodzącey miłości, oddał Jch pod Dozorców od Rzpltey wyznaczonych, y na Publiczne iey Nakłady, Swiadczy Simonides Poeta, że Spartańczykowie tak byli zgięci y podlegli Prawom, iak Konie od Naypierwszey Swey Młodości dobrze uieżdżone, y toć to iest dla czego Agiesilaus Król Spartański radził Xenofontowi oddadź Swoie Dzieci na wychowanie do Sparthy, dla wydoskonalenia się w Naypięknieyszey y Naydoskonalszey Nauce, Umienia rozkazować y bydź posłusznym. Ta to iest naypotrzebnieysza wolnego Narodu Obywatelów Nauka, których Cnota iest fundamentem w rozkazywaniu y posłuszeństwie; w Jnnych zaś Narodach pod Absolutną Królów ciężących Władzą nay potrzebnieysza iest, posłuszeństwa, cierpliwości, y milczenia Nauka.

Dopełniasz Nayiaśnieyszy Królu Szczęśliwie Nieskuteczne dawnych Królów przyrzeczenia y tęskliwe Kraju Żądania Szkoły Rycerskiey ustanowienie per pacta Conventa, y Konstytucye oswiadczone, Wiekować będziesz w Słodkiey potomności wydoskonalonych z Krwi Szlacheckiey na Wsparcie Wiary Prawowierney y Oyczyzny w tey Rycerskiey Szkole Mężów, Kościół y Oyczyzna będzie Zawsze W.K.Mci y nieśmiertelney Jego pamięci Wszystkie te które ztąd brać będzie pożytki winna. —

Nie chciałeś WKMć tego Zbawiennego dzieła w samych utrzymywać przyrzeczeniach przyspieszyć go raczyłeś, Miłość Jego ku Narodowi Zwłoki nie dopuściła. —

Wielbią W.K.Mć. Narody Jego Panowaniu podległe, chwalebnym Jego pomagać chcą Zamysłom.

Dwojakie są Narodu przyczyny pewney wiadomości Ułożenia tey Szkoły, tak że na nią wypłacać będzie, tak iako też więcey, że od wychowania Młodzieży, Szczęśliwość Onego zawisła.

Dwojakie są Żądania Województwa mego w tey mierze Oswiadczone pierwsze Aby uczący się Sami Szlachta w tey Znaydowali Szkole, y te się Zasadzą na Wdzięczności Stanowi Szlacheckiemu iedynym

Wiary

Wiary y Oyczyzny Obrońcom, na Sprawiedliwość, Aby te publiczne Nakłady, na tych tylko pożytek łożone były, na których Ustępy dni y Nocy wszystkie Ciężary w Woynie y w Pokoju Są złożone, który do rządow publicznych należą którzy Są twierdzą y Obroną Rzpltey.

Drugie iest Żądanie: Aby Uczący, y Uczący się byli jedynie Religii Katolickiey, od Czego Całość wiary y Oyczyzny Zawisła. – Jeżeli rozność Obyczajow w jednym Kraju iest niebespieczna, daleko więcey chronić się należy roznych w Wierze Oppinij, Oboje to z Złego towarzystwa Złych Nauczycielow y Złych maxym pochodzi. –

Stwierdzona ta prawda iest wieloliczniemi przykładami wszystkich Politykow zgodne do tego celu Stosują się przestrogi, do Świeżo ufarbowanego Sukna, łatwiey chwytaią się Zmazy, łatwiey latorosle bydź mogą nachylone, wkorzenione drzewa nie poruszone Zostaią. –

Rodziemy się w Ciemnościach Niewiadomości, złe wychowanie, złe towarzystwo, a Naywięcey Źli Nauczyciele fałszywe daią Zdania, Cnotliwi y doskonali Nauczyciele, Cnotliwe Towarzystwo, doskonałe uwagi rozpraszaią Niewiadomości poprawiaią Zdania, pożytecznych przez doskonałości y Cnoty czynią Kościołowi y Oyczyznie Synow.

Ten koniec fundatorow Akademij w Prawowiernych Krolestwach Henryka IV. Króla Francuzkiego wyrok około Akademij Sorbońskiey tak się Zaczyna; Cum Omnium Regnorum et Populorum felicitas maxime vero Reiplcæ Christianæ Salus, a recta juventutis institutione pendet, quæ quidem rudes Ad huc Animos ad humanitatem flectit Steriles alloquin et infructuosos Reiplcæ munijs idoneos et Utiles reddit, DEI Cultum et in Parentes et Patriam pietatem erga Majistratus reverentiam et Obedientiam promovet. –

Przymuszona była Rzplta buntami Kozakow, dla obrocenia

Ich –

Jch na Swoią Stronę przeciwko Moskwie pozwalaiąc Traktata mi Hadiackimi Akademią w Kijowie warowała te Kondycye po data, aby w niey Zadnych Sekt Aryanskiey, Kalwinskiey, Luter=skiey Professorow; Mistrzow, y Studentow nie było. A za cz w tey nowey Szkole Rycerskiey podobney do Wiary nie mamy ostrzedz Kondycyi, Za cz nie mamy opisać co do Cnoty która iest funda mentem wolnych Narodow postępkow Nauk, Za cz Sama Szla=chta Polska przynaymniey między Uczącemi się nie ma mieścić, Kurlandczykowie nie Kopiu w tey mierze nie podeymuią. —

Jeszcze y to przydadź należy aby więcey nad Sposobność Kryltey nie były wyznaczone dochody, aby nad potrzebę nie było więcey U=czących się, a Zatym gdy tak Szczupłe mamy Woysko gdy nam Zbywa na bogactwach, ktorych łatwo mogłyby bydź bez Unie=mięzenia Obywatelow z Uszczerbku publicznych potrzeb podatki, w Francyi gdzie tak Znaczne są Woyska na Sto tylko, w Rycerskiey Szkole Kadetow iest fundacya, Unteroffiecyerowie Szlachta dobrze y wiernie w Regimentach się Sprawuiący, powinni mieć swoie pierw sze względy Na Kadeta Żeby y na Metrow wystarczyło dosyć by było Dwa Tysiące, a zatym na tak wielką Summę pozwolić nie mogę, widząc więcey ztąd Szkody iak pożytku obiecywać możemy, y poty nie pozwolę na podpisanie tego projektu, poki nie będzie Ostrze żono Że Nauczyciele y Uczący się Samey Religii Katolickiey, a przynay mniey Sami Uczący się Stanu Szlacheckiego mieścić się Niebędą.

Mowa o Nobilitacyach y Indygenatach. Nie Miana nie dano Głosu y Projekta spełzły bez Skutku.

Wiem Ja że pomnożona Rzymu była wielkość z Uprzyczynionych y przyznanych za Obywatelow Ludzi Cudzoziemskich Narodow, wiem ja że poddaiących się Cudzoziemskich Narodow Obywatelow prawem Obywatelstwa nadawała, ale to w pierwszych małey liczby obywate low y krajów Swoich Czyniła początkach, lecz przy rozprzeżonych Swo

ich

swoich Granic wzrodzonych Obywatelach ochraniała tego poważ-
nego tytułu, y owszem gdy Kajus Grachus Trybun Ludu dla powię-
kszenia Sobie Kresek od Nowych Obywatelow, Usiłował nadadź pra-
wem Obywatelstwa Łacińskie y Włoskie Kraje Spomnienione, Żywo
się zastawiła, y owszem Wszystkim Cudzoziemcom z Miast ustą-
pić nakazała w Czasie Rad swoich.

Szlachetność wszędzie wyborney Cnoty nadgrodą była, wszędzie
gdy kto co znacznego w Usłudze Krola lub Narodu swego Uczynił
Przywilejem Szlachectwa był Uczczony. –

Naywięcey ten tytuł Szacowny ma y mieć powinien po-
ważania w Wolnych Narodach Wolność dodaie Mu Szacunku,
y dla tego Krolowie Francuscy Henrykowie Trzeci y Czwarty o
Tytuł Szlachectwa Weneckiego Wielu Xiążąt Udzielnych y Wiel-
kich Ludzi Za poprzedzaiącemi Zasługami o Indygenaty w Polsz-
cze się Starali. O jak wielu swoie dostatki Zdrowia y Życia, dla
dostąpienia tego poważnego Tytułu, dla swych Potomkow Ofiarowało.

Dodaie Szacunku Szlachetności Cnota, ktora iest wszystkich
Wolnych Narodow y Naszego fundamentem, pomnaża Mu U-
szanowania rownego jako Orzechowski mowi: Prawo Nasze Pol-
skie od rowności Zawisło, nie przed sobą więcey nie ma Rzplta
Polska, tylko Aby wszyscy Krol y Obywatel Ubogi y bogaty pod Pra-
wem jednostaynym Żyiąc prawami wszyscy sobie rowni byli.

Naywyższy honor w Gminie nikczemnieje, traci swoie powa-
żenie, gdy nie dla Samey Cnoty y Zasług, ale dla innych wzglę-
dow jest Nadawany.

I ktoż Samey Cnoty trzymać się będzie, na heroiczne dzieła,
kto ofiarować się na Niebespieczeństwa dla Usługi Rzplitey, gdy
ta Naywspanialsza Nay mężnieyszym dziełom nadgroda łatwo
bez tych udzielana y rozrucana będzie.

Czyliż nie słusznie y dawney Szlachty owych Sławnych Wia-
ry y Oyczyzny Obrońcow Potomkow z Ubożonych wspomagać, Utrzy-
mować =

Utrzymować, jak Nową bez poprzedzających Zasług pomnażać Upewnia Plutarch że Rzplta Athenska Familią Arystogitona wybawiciela od Tyrańtwa Pizystrata Zubożałą w Sześćset Lat po Śmierci Onego publicznemi utrzymowała Nakładami, y Wielbi te dzieło, jako Skutek Należytey wdzięczności, y Naysilnieyszą podnietę do Naychwalebnieyszych dla Oyczyzny Czynnów. — Nie wspominam podobney Starożytności przykładów, Ani wyliczam Nowych, dosyć Mi iest Na mieniu, Że w Wenecyi gdzie oprocz dawnych Familij na Stopnie podzielonych tytułu Szlachectwa bez poprzedzaiących Zasług nie może dostać, lub nie Zapłaciwszy do Skarbu Publicznego Sto Tysięcy Czerwonych Złotych, tak Znaczna Summa na publiczną pilną obrocona potrzebę y pożytek może bydź Częścią Zasługi, Że w Wenecyi, Kupiec każdy na morzu handluiący iest obowiązany Ośmiu Synow Ubogich Szlacheckich brać na Okręty Swoie, dokądby płynął, wszystką im Żywność Stanowi Onych przyzwoitą opatrować, Siedmdziesiąt Czr. Złotych dać y pewną Ułożoney wagi liczbę Towarow przez Nich Zakupionych bez Zapłacenia od nich na Swe Okręty przyiąć.

Utrzymować dawną Szlachtę Zasłużonych Przodków, iest dzieło powinney Sprawiedliwości, przyzwoitey wdzięczności, y pobudką do rownie Chwalebnych dzieł, przeciwnie Zaś Nowym dawać bez poprzedzaiących Zasług te Dobrodzieystwa, Samey Cnocie y Wielkim Zasługom Należyte, iest to przeciwko Sprawiedliwości, iest to Zniżać powagę tego Tytułu, iest to Umnieyszać Usługi Oyczyznie, Zapominać o Zasłużonych, y rowniać z Niemi w Przywilejach Nie zasłużonych, to iest Arystotelesa Zdanie in talibus enim qui genere, institutione, indole ac potentiâ prævalent, Major est Animus ad hostes Arcendos Acrior ad Libertatem Patriamq; defendendam Stimulus, in qua Majores fortunas ac honores habent Secus illi qui labore, vel industria victitant, vel non multum se debere Patriæ Arbitrat, faciley; Alium Civitatis Statum, aliam patriam Complectuntur,

ubi=

Ubi suo labori et Arti, vel Inopiae bene est.

Konstytucya 1676. ostrzegła aby Nikt nie dostępował Indigenatow y Nobilitacyi, ktoryby Znacznemi Zaszczycony Zasługami nie był, Zalecony na Seymikach, y na ktoregoby się wszystkie Woiewodztwa nie Zgodziły. Pacta Conventa W.K.Mci nie pluralitatem Posłow ale Woiewodztw w recommendacyach do Otrzymania Indygenatow y Nobilitacyi wymagaią ktorych Wola w Instrukcyach iest wyrażona a Zatym Zasłużeni w Woysku niech się wstrzymaią do przyszłego Seymu dla Zezwolenia y rekommendacyi Woiewodztw ktore niech będą o rekomendowanych Wiadome kilka Woiewodztw rekommenduiących nie czynią pluralitatem nie zasłużeni y Zabieraiący pożytki Cudzoziemcy y Innych Stanow Ludzie Stanowi Szlacheckiemu nie mogą ani powinni tego dostępować tytułu Azatym teraz na żadne Nobilitacye y Indygenaty na fundamencie Praw y przyczyn przywiedzionych tudzież Instrukcyi moiey Niepozwalam.—

Kopia Responsu na List JW. Jmć P.a Olizara Podkomorzego Włodzimirsc. z 10. Abris 1766. Ano Danego —

Posyłam JWMu Panu jeden Exemplarz Konstytucyi o Odestanie Onego proszę bo niemam więcey iak ten, będę się niektore Punkta JWMuPanu niepodobać, ale by się gorzey działo gdyby była wszechmocność Boska w iasnych dowodach niepokazała nad Narodem Naszym Osobliwey Opieki. We mnie Szczera była chęć Wiernie Oyczyznie y Województwu służenia, Moc władaiąca Zawsze Większością Głosow często ię przewyższała Winszuię Sobie że Starania moie y prace na Ostatnim Seymie Okazane Sciągnęły Approbacye JWMPana ktorego Jako Wielkie Sentymenta poważam, tak przyiaźń y łaskę Szacuię ktorey Naypilniey Zalecaiące się Zostaię, pleno Culta. —

Kopia Responsu na List JW. Jmci Xdza Biskupa Kamienieckiego z 8. Januarij 1767. Ano Danego —

Z Lewartowa po Weselu Brata mego powrociwszy miałem honor List od JWWMPana Dobrodzieja odebrać, Approbacya JWWMPana Dobrodzieja moich w Usługach publicznych Postępkow niezmiernie mnie cieszy prawdziwe iest ukontentowanie od Naychwalebnieyszego bydź chwalonym Za wyrażone Życzenia z Okoliczności Nowego Roku, Nayniższe JWWMPanu Dobrodziejowi wyrazam dziękczynienia, Niech Pan Wiekow Nay dłuższe lata JWWMPanu Dobrodziejowi dla Swey Chwały wsparcia Kościoła y Oyczyzny Naytrwalszą Zdrowia utwierdza Czerstwością y Naypomyslnieyszemi Uszczęśliwia Sukcessami. Dla mnie Wielka będzie pomyslność gdy mnie JWMPan Dobrodziey nieprzerwanie stateczną Swoią Zaszczycać będzie Łaską, ktorey się naypilniey polecaiąc Zostaię Z głębokim Uszanowaniem. —

Kopia =

Kopia Listu do JW.^{o} Jmci Xiędza Biskupa Łuckiego dnia 11. Martij 1767. Año pisanego

Z tęskliwém Upragnieniem pożądanego w tym Kraju JW WmPana Dobrodzieja tęskliwego Pasterza wierne Owieczki Oczekuiące bytności, gdy ani głosu Jego ani wiadomości nie mamy, biorę śmiałość Upraszania abyś mi oznaymić raczył o Szacownym swym Zdrowiu, które mnie wiele Interessuie y kiedy widzeniem Jego będziemy ubłogosławieni.

Gazety Leydeyskie y Prywatne wiadomości złe nowiny głoszą, że Carowa Król Angielski z swemi Aliantami wymagaią gwałtownie w Niesieniu w Polszcze Dyssydentow w Wierze, doznaliśmy tego Szczęśliwie za Apostolskiemi pełnemi Nieba JWWPana Dobrodzieja pracami, y przykładną Jego w Senacie gorliwością, że gdy Alieniene Insurrexerunt Adversus Nos et fortes quaesierunt Animam Nostram, Pan Nas podpomogł y był Obrońcą Naszym żeśmy na Ostatnim Seymie y Wiarę Prawowierną w Całości Utrzymali, cokolwiek wolności przywrocili zbliżaiąc się do dawney rządow formy ocalili fortuny y Summy Stanow Duchownego y Swieckiego, a gdy zdaią się zrowną lub większą mocą te Zamachy powstawać, zdaie mi się do tegoż Pana Zastępow Uciekać się przez modlitwy ut Avertat mala Inimicis et In veritate Sua disperdat illos racz JWWmPan Dobrodziey Czuły Pasterz, Biskup, y Senator, o Całość Kościoła y Oyczyzny zagnać wierne Swoie Owieczki do modlitw, do dobrych Uczynkow, aby Kościoł swoy y Królestwo Nasze ten Pan Zastępow od wszelkich bronił Niebespieczeństw.—

O rezolucyą na Xiążkę Uwag o Męce Pańskiey na wszystkie Dni Postu podzielonych Supplikuię czyli ma bydź Approbowana, czyli Odrzucona, czyli poprawiona, ja tę pracę zupełnie poddatem y poddaię pod Sąd JWWmPana Dobrodzieja wierne mu zaw-

pre=

Zawsze Obiecuiąc posłuszenstwo, Składam Głowę moią pod Pasterskie Jego błogosławienstwo Zostaiąc Znayglębszym Uszanowaniem.

Kopia Listu pisanego do JW. JmćPana Wojewody Kijowskie^o

Zwykłey Chwalebney JWJmćPana Dobrodzieja Skutek ostrożnosci, Żeś rady nie słuchaiąc nie pisał Listu do Xcia Repnina, Nie wiadomość iest Intencyi, y kroki dopełnienia ich, jakże się do Nich łączyć, tym więcey że Szkodliwe za Dyssydentami są ogłoszone Zamysły, Żadne dobro Ani prywatne, bydźby Nie mogło przy Ucisnieniu Wiary prawowierney, A do tego trudno połączyć Okolicznosci tego Listu z Okolicznosciami Listu które JW. Pan miałeś Z prześzłotygodniowey poczty Obawiać się raczey trzeba, a raczey chronić się Zdrady, rozumiem Żebyś JW. Pan Dobrze y na List Xcia Repnina z Zwykłą odpisał Ostrożnością Wszak ieżeli zechcą dobre dla Oyczyzny bez Uszczerbku Wiary, Zawsze JWJmćPana Dobrodzieja mieć będą nie tylko gotowego, ale Chętnego, dorozumiewam się z Wspomnienia JmćPana, że to o JmćPanu Marszałku Nadwornym koronnym pisze od którego maią bydź Objaśnione Ciekawości tych iestem Ciekawy y Suplikuię mi donieść ale iestem pewny że JmćPan Marszałek Nadworny Religii nie odstąpi. Dla tych Zawieruch nie byłem iescze w Podhorcach ale jutro lub we Czwartek będę y doniosę JWJmćPanu Dobrodziejowi Ułożenia, nayprędszey Melioracyi, Zdrowia y Czerstwości Onego JWJmćPanu Dobrodziejowi na Neydłuższe lata przywiązanym Życząc Sercem Zostaię Zgłębokim Uszanowaniem.

Kopia Listu pisanego do JW. JmćPana Starosty Sandeckiego Die 17 Martij 1767 Anno

Widzisz JW. Pan Że może trwogi y bojaźni nie były próżne, Że wiara iest w Niebespieczeństwie Smucą się w Warszawie y maią

przyczynę=

przyczynę Smutku, Zaprosili Gości których się zbydź sami te=
raz nie mogą. Naco było na Konwokacyi Gwarancyą Praw Rzptey
przyznawać Carowey y Królowi Pruskiemu, ale się to iuż wrócić
nie może co się Stało trudne Są do ratunku Sposoby, Kray wy=
zuty z Pieniędzy a naywięcey z Konfidencyi potrzebney między
Stanami Woyska grożących Monarchow w Kraju więcey ich prędkiego Spodziewamy się przybycia, iedyna Nadzieja w Statey y nie
ustraszoney utratą Życia y Fortuny, Obywatelow Gorliwości Obrony
Wiary, iakoż Nie podobna piękniejszey z tych dwoch Sposobow U=
czynić Ofiary, którą widzęc popieraiące Narody Dyssydentow
Gwałtem przymuszać nie będą takowey tyranniy Sposób już nad
podbitemi, y dawnemi Swemi prawdziwemi Poddanemi nie iest
używany, wszakżeby mogł bydź wzięty przeciwko niepodległym,
a widzi mimo Nasze przeciwność y Nie pozwalania Stałe gwałto=
wnie Żądania Dyssydentow gruntować y rozszerzać będą gwał=
towne Rzeczy jako pospolicie bywaią nie będą trwałe, A my przed
Bogiem y Swiatem wolnemi będziemy. Seym następuiący iest dla
Religiy Niebespieczny, ale y Królowi Nie potrzebny będzie miał Król
przyczynę Słuszną wymowienia się od Złożenia Seymu Żego skła
dać Nie może Aż po Odprawionych Seymikach Relacyinych,
Zwyczay y Ratio Status broni jak drugi Seym składać gdy O=
skutkach pierwszego nie są uwiadomione Wdztwa. —

Znowu tu powstaie trwoga, pomnażaią się przeciwności, gdy
Wrocławskie po Gro. 5. ledwie są przyimowane, teraz trzeba goić
rany nierozjątrzać, a tá Krzywda nie jednego żywo dotknie, Zdaie
mi się Nowy potrzebny Wyrok Kommissyi Cenę Wrocławskich y
Wszystkich pieniędzy według Konstytucyi Ostatniey Surowym kár
Ostrzeżeniem Upewniaiący y Aby zaraz Kassierowie Menniczni według
tey taxy Nową monetą płacili w Miastach pryncypalnych pobliż=
szych Sam Wyrok Kommissyi bez mieniaiących Kassierow Nic Nie po
może Zrażony iest Lud Ustawicznemi często Odmienianemi w Okolicznoś=
ciach monety Wyrokami. —

Kopia=

Kopia Listu pisanego do JW^o Jmi Pana Wojewody Kijowskiego ię 17 Martij 1768. Anno. —

Nad Słabością JWWm Pana Dobrodzieja Zdrowia tym więcey ubolewamy im więcey go poważamy Obuygu JWWmi Panstwu Dobrodziejstwa Nayczerstwieyszego Zdrowia w Naydłuższe lata Życzemy w którym jedyna Nadzieja Szczęśliwości Publiczney. —

Miałem y ia te Nieszczęśliwe Zamachow na Wiare Naszą wiadomości które miałem honor donieść JWW P. Dobrz. rzecz nie omylna że Strasznie będą doswiadczaiące Naszey gorliwości przy wierze niepodobna rozumieć aby Carowa Tyrannią nayzarliwszą bo przeciwko Wierze Naszey prawowierney Obroconą nie używano nad podbitemi Nowo y dawnemi swemi poddanemi na Nas niepodległych zaciągać miała y Żeby Naszą Stałość przy Wierze gwałcić usiłowała Na ostatek lepiey iest te Naygorsze Złe przymuszenie cierpieć, gdy nie masz Sposobu Obrony Niż na nie dobrowolnie zezwalać patrzy Bóg na Nasze Serca y widzi że ieżeli do tego Złego nie chętnie będziemy przymuszeni zniszczy.ię y wykorzeni w krotce ieżeli do niego przydawadź będziemy lub o odrzucenie Starać się Nie będziemy, dopuści na Nas Niewolą ktorey blizey iestesmy, która z Utratą Wiary łączy się, y ieżeli kiedy Grzechy Opuszczania Obciążały Summienie to w tym razie obciążać mogą gdy niemasz ratunku tylko od Naszey gorliwości y Stałości przy Wierze gdzie y fortunę y Życie tracić iest Naychwalebnieysza w tey przerażaiącey dolegliwości Wierni Kościołowi y Oyczyznie te mamy Szczęśliwości Że Bóg JWWm P. Dobrz: pobożnością gorliwością o Wiarę y Dobro publiczne w Stawionego konserwuie Za ktorego powodem, przykładem, radą czynię wszystko z hazardem Zdrowia, Życia, y Fortuny, gotowiśmy dla Ubezpieczenia Wiary prawowierney. —

Obiecuią nam Wolność doczesną, obnażaiąc nas z Wieczney, ale y ta doczesna Narodowa Wolność zginącą upadnie Wiarą iedney

zniszczenie=

Zniszczenie drugą do Upadku nachyla, Obiecuią dobro Publiczne y prywatne a ja Naygorsze złe z Naygorszemi Znam będą Skutkami, Dopuszczenie pretendowanych Dyssydentom Przywilejow, ktoż się sądzić może Szczęśliwym przy upadaiącey Wierze. —

Kopia Listu ex 20 Martij 1767 Anno pisanego do JWJmPana Kuchmistrza Litewskiego. —

Na List 7. praesentis datowany z Poczty odebrany mam honor z przywiązanym Uszanowaniem przez Umyślnego JWmPanu Odpisać.

Łączę się z Chwalebnym JWWmPana Braciszku Zdaniem że tak wiele na Uciemiężenie Wiary prawowierney niebespieczeństwa są Naygorszym Złym tak dalece że mu nie wyrownać nie może. Krzywda Boga, Krzywda Wiary Naynieznośnieysza bydź powinna Swobody nadwerężone Prawa naruszone mogą bydź ocalone bo to iest nie tylko Nasz ale y Sąsiadow Naszych Interess ktory znieść nie będą mogli mocnego Krola z poruszeniem Onych Czyliż mogą bydź Surowsze rozkazy jako do poruszenia Wiary Przodkow Swych te się iuż nie mogą do podbitych y dawnych. Sciągać Poddanych, A zacoż się rozciągać by miały do Niepodległych iak Nas w Swych Memoryałach Upewniaią, Obiecuią Nam y Naszym Następcom Wolność wprowadzaiąc wieczną Dusz naszych y Jch niewolą tatwe iest nastąpienie tatwy Upadek, Odszczepieństwa Są Kształtem powietrna nagłe całe Zarażaiącego Narody. Opłakuią Narody Klęskę swoią Egypt ktorych byli przyczyną pierwszą Aryanie, wschodnim Państwom Manicheuszowie, Afryce Monetekatowie y Jkonomachowie Grecyi Nowacyanowie, Alboż Szwecya, Dania Węgry, zarem z wiarą Niestraciły Narodowey Wolności, Albo wielką część Niemcow tac Zaraza nie opanowała, Alboż tam Zbuntowani od Luterskich Nauczycielow Chłopi Aby wolniey tey bezbożney trzymali się Nuki Nie powstali przeciwko Panom Swym Duchownym y Swieckim y Onych nie zabijali okrutnie ieden Krawiec Hans von leyden Wodz Nowo

brzeńcow =

Nowobrzeńcow złączywszy się z Swawolnemi, Miasto Minster w Westfalij opanował, Biskupa tego Miasta Pana wypędziwszy Szkocya od iednego Krawca y Piekarza na Luterya przywrocona jako y Inflanty od Sylwestra Tegula, mijam inne Narody z małych Okazyi łatwo do Pogaństwa, Machometaństwa y Odszczepieństw przewróconych które obszernością Krajow Liczbą Ludzi Katolickie daleko przewyższaią. Alboż y ta Zaraza Nieszczęśliwie nie dosięgła naszego Narodu y Nie rozszerzyła się tak Strasznie że ledwo pięciu Swieckich Senatorow Znaydowało się w Senacie gdy Król Zygmunt III. do Tronu przychodził wśliznione Dyssymulacyą samą Zygmunta Augusta przewyższaiącą Prawa dawne Statuta 1413. 1424. Konfederacyą 1437. wszakże te wielością przymuszone Stany Rzpltey mocno Manifesta Biskupow, Senatorow Niektorych Swieckich, y Posłow Województw niektórych, Dyssydentom pokoy y bespieczeństwo Osob y Dobr warowały 1573. y innemi pozniey szemi a przecież w lat 14. tak się pomnożyli y tak zabrali honory, dostoynosci, Urzędy Katolikom Że w Roku 1587. przychodzącey do Trony Zygmunt 3. pięciu tylko Zastał Katolikow, mijam ich Bunty ich łączenia się z nieprzyiacioł ami Własnych Królow y y Swey Oyczyzny każdemu Są wiadome pustoszenia krajow Swych Ze kościołow 67. Czego się można Spodziewać gdy im prawem pozwolone były te prerogatywy które bezprawiem trzymali y dotąd nie mieli pozwolonych. Lud Izraelski był to wybrany y Ulubiony od Boga Narod. Same Onego Zaniedbanie Wiary Prawowierney Niewolą bywało karane. Mijam Francyi rewolucye 200 lat domowey woyny trwaiącey Zniszczeniem a ledwie nie Upadkiem całego Narodu z Okazyi rożności Wiary Z teyże Okazyi w Anglij zrzucenie z Tronu y przez Katowskie ręce Zabicie Własnego Króla Karola I[o] a Osadzenie Tronu Tyranem Kromwelem, czyliż można się kiedy Spodziewać, potrzebney jedności, przy rożności Wiar? która iest podnietą do Nayzwawszych domowych kłotni y niezgod, mała garstka

Dyssyden=

Dyssydentów który tylko maią pokoy Sobie Ostrzeżony, bespie czeństwo fortun y Dobr swoich, iakiey trwogi i powszechnego Za mieszania y niebespieczeństwa iest przyczyną przeciwko Prawom Narodow Cudzey zażywaiąc mocy y pogrozkow, iuż złey Rdzy oczy= szczać się będzie trudno, Cudzoziemcow iest Interes abyśmy byli Niezgo dnemi y Słabemi pomocy Nam niedadzą Bog Oziębłych w Wierze Swey brzydzić się niemi nie ratować będzie a tak do Zepsutych do brych Obyczajow łatwo bezbożna przylgnie Nauka, Wiara y Wol= ność Zawsze z Sobą złączone upadną Zamiast gdybyśmy tak byli przy Wierze gorliwemi y Carowa przeciwko Żądaniu publicznemu Dyssydentów Żądania Odrzuciłaby, agdyby mimo nasze niepozwo lania wszelkich Sposobu przeciwności Mocą Swoią ie dopełniała gwałtowne rzeczy nie są trwałe Katolickie Narody wdaćby się musiały wielka to iest pobudka Religij y Bóg którego to iest Naywiększe Ukaranie Narodu, dopuszczenie Upadku wiary lub iey Utłumienia widząc Naszą gorliwość y stałość przy Wierze Swey mocnym Ramieniem Swym ratować Nas będzie y Znijsczy samą mocą ugruntowaną Zuchwałość Jako iest przyiaciela nie sławy ale istotnie w dowodach Swiadczyć przyiaźń większe potrzeby y przeciwności więcey doswiadczaią przyiaźni tak My nie Imieniem Samym ale rzeczą, Skutkami, powinniśmy się pokazać w tak Wielkiey Nawalności Nie ustraszonemi bojaźnią Utraty Życia y Fortuny Katolikami, Nie może bydź przystoynieysza tych Dobr Człowieka Ofiara. Czyńmyż Złączenie Braciszku co możemy dla Utrzymania Wiary Niech nasza miłość Boga który Zna Skrytości Serc Ludzkich czeka w Słowach tylko Zawiera iąca y publicznie, pracy, Kosztu nie żałuymy Nieskończona Szczęśliwość y Sława wiekopomna Wielkie to są Nadgrody Prośmy Boga o wykorzenienie Herezyi mamy powinność a jakże nie byłoby powinności przeszkadzać Ich rozszerzeniu jeżeli kiedy grzechy Opuszczenia obciężyły Sumnienia wtym razie nayważeyby

obciążały=

obciążaty, idzie o całość Wiary y całość Oyczyzny należemy do rządow Rzpltey Mamy sposobność obowiązywania namawiania bądźmy Innym do gorliwości potrzebney powodem y przykładem, aby Nas przed Niebem y Swiatem żarliwością swoią Poganie dla swych Bałwanow, Heretycy dla rozszerzenia swych błędow czego y teraz daią dowody nie zawstydzili y mogoż bydź Synowie ciemności doskonalszemi od Synow Swiatłości, Zycia Fortuny choćby wolność dla ucalenia Wiary prawowierney ofiaruiemy. Zachęcaiąc się Słowy Mathatyasza do swey Familij w podobnym razie memento te Operum Patrum Nostrorum quæ fecerunt in generationibus sui et accipietis gloriam magnam et Nomen æternum nie pozwalaymy im brońmy zastawiaymy się wszelkiemi ktore mieć możemy Sposobami aby nie mieli Dyssydenci więcey Wolności jak im pozwolili Nasi Przodkowie lubo w większych byli jak My zostaiemy niebespieczeństwach y to co im pozwolili na złe wychodzi gdy wielu klęsk było przed tym przyczyną, a teraz wielkiey Trwogi, Tych ktorzy nie maią za złe mieymy za tych Prorokow ktorych się Nam strzedz kazano że po wierzchownie byli niewinnemi Barankami będąc wewnątrz drapieżnemi Wilkami y Ewangeliczny Gospodarz zgromił y potaiał Sługę kąkol do Pszenicy podsiewaiącego rozumiem bydź rowney nagany godnym ktory tego nie broni gdy może, a przynaymniey wszelkich nie bierze ktore mieć może Sposobow do Zabronienia, Ja nie wiem ktoby chciał się tęczyć przeciwko Wierze, choć by Nayobfitsze miał obiecane pożytki. —

Byłem przed kilko dni w Podhorcach Wojewoda Krakowski dobrych y żwawych iest w Obronie Wiary y Wolności Sentymentow rożnieśmy z sobą mowili zgodziliśmy się z sobą aby lub zupełnie przywrocić libertatem vetandi iak bywała, co by naybespieczniey było, lub specifice poddadź materye pluralitati,

ogulne=

Ogulne słowo jako inne Materye Status mogłyby się we dług tłumaczenia Swego, do Woli rozciągać lub skracać rzeczy, że Słowo te w Konstytucyi teraznieyszey pod tytułem ubespiecze nie Wolnego głosu na Wolnych Seymach iest Wielce Szkodli we Ciągną za Sobą Konsekwencye że Seymy mogłyby bydź nie Wolne y na Nich Wolnoby pluralitate Czynić nawet w Mate ryach Specifice tam Wyrażonych, dlatego y projekt rozwią zania Konfederacyi, z gruntu Odmienić trzeba, oprocz znie sienia iey Approbacyi że dobrze iest że Seymiki Poselskie są pluralitate Votorum Postanowione dla łatwieyszego Dworowi Postow, obowiązanych do brania, jako się działo, pierwsze Sey miki Zrywano, na powtornych Skrycie Wydano Upodobani tylko wybierani bywali, że teraznieysze Prawa, iako podległe rożnemu tłumaczeniu powinny bydź pewnemi Słowy obja śnione Niektóre Uciemiężliwe Zniesione. Różniliśmy się z Sobą w Zdaniach o Władzy Hetmańskiey Żeglat iey iak była ale gdym mu Niebespieczeństwa przełożył zdawał się Nakłaniać byleby Kommissarze po Woiewodztwach bywali Obierani y Kommissye za Warszawą się Sądziły, Król do Żadnych Sądów Ani Jego Familia Ani do Seymików dla Obrania Osob Za nikim nie mogły się wdawać więcey cośmy mowili po tym Oznaymię albo Opowiem, tak długo ten List piszę Skracam.

Z Warszawy Woynę Obiecuią Xżę Wojewoda Ruski miał wywieźć Swoie Archiva z Jarosławia do Węgier, w Warszawie smutek Wielki, Złapaliśmy Tatarzyna nie chce Nas puścić, Czę sto to bywa że Złe które na pomoc Zamysłom Naszym bierzemy, na Naszą obraca się Zgubę.

Jeżeliby było co Ciekawego proszę Mi oznaymić, pewny iest Człowiek doydzie Mnie List, a jeżeliby co Nowego zjawiło się proszę przez Swego Umyślnego dadź Znać gdy z Sobą razem bydź niemożemy

przynaymniey =

przynaymniey w tak Krytycznych Czasach Znosić się powinniśmy dla wzięcia Wiary Co y iak Czynić.

Konfederacya 1696. Swiadczy że Na Konfederacyach Nawet jus Vetandi miało swoją moc na Radzie Warszawskiey 1710. głos Wolny niepozwalania był Ostrzeżony. Pluralitatis do Sposobu Wojowania, do Woyska, do Sądow tylko Sciągały się ale nie do Stanowienia Praw. —

Kopia Listu pisanego do JO. Xiędza Jmci Biskupa Krakow:
Die 26 Martij 1767 Anno.

Nie chcęc JOMći Xiążę Dobrodzieу Okropnemi ogłoszonych przeciwko Wierze Prawowierney Zamachow Wiadomościami Mnie Zasmucać, wstrzymałeś swoją przyrzeczoną do mnie Korrespondencyą gdy się Zaś te Martwiące Nowiny rozszerzaią y bliskie pokazuią Niebespieczeństwa biorę śmiałość Znayglębszym Uszanowaniem odezwania się do JOWMći Dobrodzieja Za ktorego powodem, przykładem y radą pożyteczne wraz z Jnnemi czyniłem pracę na Ostatnim Seymie Obrawszy JOX Dobrodzieja gorliwego y Wiary y Oyczyzny Obrońcę za Wodza pragnę y w teraznieyszych nayprzykreyszych y Nayniebespieczniеyszych na Wiarę Okolicznościach Mieć honor łączenia się z Wielkiemi y Zbawiennemi Jego Zdaniami, Obronie Wiary nietylko Fortunę Zdrowie y Zycie Ale y Wolność publiczną Nayszacownieyszą ofiarować gotow Jestem.

Stan Nasz przy utraconey poważności y Zepsutych Obyczajach Nayniesczęśliwszy ale przykreysze Okoliczności Nieporuszoną dzielność JOWXMći Dobrodzieja wspaniałszą Jego Cnotę pokażę. —

Wiadomo iest JOWXMći Dobrodz: że mały Dyssymulowany prawowierney Wiary Uszczerbek cały upadek y ruinę Krolestwa przynosił dla czego nie spodziewam się aby kto a przynaymniey Aby Wielu do Jakichkolwiek łączyć się chciеli krokow bez Jey Zupełnego Ubespieczenia. Zdaie mi się że od tego upadku niemożemy się rato

wać =

ratować tylko stałą y zjednoczoną gorliwością ktorey Naywięk-
sza Moc nie zdołałaby pokonać którą widząc Carowa porzestała
by Swego Interessowania Widząc że Surowość rozkazow Aż do
Uszczerbku Wiary nie może do podbitych Ani dawnych Podda-
nych sciągać się jakżeby się miały rozszerzyć do Niepodległych a
Choćby gwałtem Utrzymane były, gwałtowne rzeczy nie są
trwałe Katolickie Narody pomoc dadź Nam mogą Bóg ufa-
iących Swey Swiętey Opatrzności mocnym ramieniem Swoim
bronić Nas będzie Gdybyśmy zas dopuścili Nowych Zadnym
do tąd Prawem nie pozwolonych Dyssydentom Wolności lub
byli Oziębłemi w przeszkodzeniu Bóg Nas nie tylko Opuści ale
dopuści na Nas Niewolą Cudzoziemskie Narody nie będą miały
przyczyny w dawać się. –

Głoszą że ma się zaczą w tym Interessie Konfederacya w Pru-
siech y że tam ma bydź Marszałkiem Pan Bronikowski Co
był w Woysku Saskim jakoż podobieństwo pokazuie się gdy
tak nagle z Mazoszа ku Prussom Woysko przemaszerowało Ale
Pan Bronikowski mocą przewyższaiącą mogłby bydź Obrany
Marszałkiem Dyssydentow w Wierze Zabronione są wszystkie funk-
cye dobrzeby było Abyś JOWXMć Dobrodziey napisał do Jmci Xdzа
Biskupa Chełmińskiego aby w Prusiech do Jmci Xdza Biskupa
Poznańskiego aby w Wielkiey-Polszcze tego Szkodliwego nie do-
puszczali pożaru, z Seymem pewnie Król Ociągać się będzie
dla swoich Interessow ma słuszną przyczynę do wymowy że
przed Odprawieniem Seymikow Relacyinych z pierwszego Sey-
mu drugiego składać nie może, ale gdyby przyszło do niego
mocno Ufam że JOWXMć Dobr. przykładną swoią Żarliwością wsz-
ędzie Zagrzewaiąc do przeniesienia nad Wszystkie Publiczne y
prywatne pożytki nie poruszoną Wiary całość będziesz Naszą
mocą y twierdzą Zdarza te twarde Okoliczności Bóg, aby JOW.
Mć Dobrę: więcey przed Niebem y Swiatem wstawiał jak Zaś

troskliwy =

troskliwy iestem o Całość Wiary dla Obrony iey, Żonę Dzieci Odstępuiąc, Fortunę y Życie Ofiaruiąc chętnie jak poważam Pełne Nieba Zdania JWWXMci Dobrodzieja takie Naśladować będzie moim honorem y powinnością jako jestem z Głębokim przywiązanym Uszanowaniem.

Kopia Listu Die 29. Martij 1767. Anno pisanego do JW. Starosty Włodzimirskiego —

Nie omylna iest, że Carowa Żąda popierać Dyssydentow, grozi mocno ktorey nie można się Zastawiać tylko jednostayną o Całość Wiary gorliwością z Hazardem zdrowia, Fortuny y wolności Narodowey, nie podobna aby mimo usilną y Zgodną Narodu Gorliwość te swe za Dyssydentami wykonywać Gwałtownie miała Zamyssły a gdyby się Jey tak podobało My niemożemy pięknieyi Fortuny y Życia tożyć jak Zastawiając się temu Niebespieczeństwu Zgubę Prawowierney Wiarze y Oyczyznie przynoszącemu, Bóg nie opuści Swey Wiary ktora że wytrzyma same wszystkie moce Piekielne, upewnił, ratować nas będzie pewna będąc Obrońcow Wiary pomocą niepodobna aby Katolickie Narody Dyssymulowali te Jarzmo gwałtownie na Nas włożone. Ja nie rzeczę nosić w Czczych tylko Słowach Jmienia Katolika, pragnę się w Naywiększych przeciwnościach Skutkami pokazać, y Używać będę tych ktorych mi Bóg dał Sposobow do Ucalenia Wiary Prawowierney JWWMćPana na Miłość Boską Zaklinam Abyś dowiedziawszy się o Seymikach lub jakim Zawichnieniu nayprędzey przyieżdżać raczył wspolnym Staraniem y radą Czynić będziemy około Chwały Boskiey ktora od Wiary Prawowierney Naywięcey Zawisła. —

Kopia Listu die 30 Martij 1767. Anno pisanego do JW. JmćPana Wojewody Krakowskiego. —

Krzywdy moiey że nie tak często w tey bliskości mam honor Stawienia =

Służenia JW WmćPanu Dobrodziejowi Jak zdałem y ułożyłem sobie był, iest przyczyną te Dzieło które za Wiadomością JWWmć Pana Dobrodzieja Zacząłem do przyspieszenia onego addenda w Petersburgu drukowane że Nie maią od Katolikow pism oprocz iednego tego na które odpowiada przynaglity, dokończone gdy sam dla Słabości moiey wyiechać z Domu nie mogę pod Wielką Approbacyą JWWmćPana Dobrodzieja Naybieglejszego w Jezyku Łacinskim, Nayiwiadomszego Dziejow y Praw Naszych Naygruntowniey szego w racyach, w Wszystkich Umieiętnościach Naydoskonalszego odsyłam. Znam ja zawsze Niedostateczność Swiateł moich, nie wsty dziłem się od nikogo bydź poprawionym, uczyć się od JWWmćPana Dobrodzieja długim rzeczy doswiadczeniem y naywybornieyszą mądroscią, zaszczyconego było zawsze moim pragnieniem, a do teyo więcey Oczy widzą iak Oko, doskonalsze iest dzieło od Wielu uważne rozstrząsnione, pospiech nie uwaga; Scisnienie Mysli, mogą bydź Omyłki, lub niedostateczności przyczyną, dla teyo o iak Naywiększą łaskę JWWmćPana Dobrz. Supplikuię, abyś bez żadnego pobłażania wszystko według Zdania Swego odmienił, poprawił, y przydał, Nie miałem nigdy ani mam Mysli chlubić się memi robotami, Szukam w nich pożytku publicznego, widziałem potrzebę cieszyć się będę gdy przez poprawę JWWmćPana Dobrodzieja będą dosko nalsze bo będą Religii pożyteczniejsze. A iako Religia była mi pobudką do teyo pisania, tak na miłość Zaklinam y Supplikuię JWWmćPana Dobrodzieja który Naymocnieyszym iesteś Jey Obrońcą Obronie iey życie y Fortunę swą Ofiaruiąc abyś raczył te wydosko nalić dzieło. Posyłam JWWmćPanu Dobr. Xiążki za Dyssydentami na które odpisywałem, ieżeli którą z tych JWWmćPan Dobrz. masz raczysz mi odesłać w ten czas gdy mu będzie która Niepotrzebna. dla ułożenia przywiedzionych Praw y innych Dziejow Radbym a by to Dzieło wiele się JWWmćPanu Dobrz. Zdawać będzie poprawio ne od niego do druku wyszło jak nayprędzey, Carowa in addendis

mowi że=

mowi że Niemiała pism od Katolików nad te na które Odpowiada powożytała po Cudzych Krajach, zdaie mi się bydź potrzeba abyś my y Swóy y Cudze Kraje Informowali o Prawach y Historyi Naszey, dla Obrony Prawowierney Wiary ile że Carowa mowi że Stan Ludzi niemoże się odmieniać, tylko za Wystepkami Ich, Dowodzę że Choć Wielkie były Dyssydentow winy przeciwko Kościołowi Katolickiemu, Oyczyźnie, Królom, Wspołobywatelom, przecież Ostrzeżony dawnemi Prawami mieli Pokoy, Jest to pierwszy sposob ktory wziętem w Obrony Wiary, y Aby był od JWWmPana Dobrodzieia Udoskonalony dla Swey Skuteczności Nayniższe y Nay usilnieysze wyrażam prośby, w Innych Okazyach maiąc honor tęczyć się z Zbawiennemi JWWmćPana Dobrz. pełnemi Nieba, y gorliwemi o całość Wiary y Oyczyzny Sentymentami, Choćby z Niebespieczeństwem utraty Fortuny, y Życia będzie moim Honorem y powinnością. Przywiedzionych Praw pod Literami, y dziejow nie posyłam, Wiadomy iesteś Ich JWWmćPan Dobr. y masz te Xięgi, Ja układać ie będę dobrzeby było Aby po poprawie JWWmćPana Dobr. te Dzieło było po Francusku wytłomaczone, y drukowane tak iak te fundamenta, Aby nie umieiący po Łacinie ie rozumieć mogli, ja nie będąc tak mocnym w tym ięzyku długiego bym potrzebował Czasu dobrze tłumaczenia a Zdaie mi się rzeczą potrzebną, Aby prędzey na Dzień wyszło, dla tegobym rad był aby tę kto przyiął pracę przetłomaczenia.

Kopia Listu z 30. Martij 1767. Anno pisanego Do JO Xcia Jmci Radziwiłła.

Wszedłszy w Possessy Dobr Krechowa za Konsensem JOWXmci Dobrodzieja mam honor Za przystanie Onego Dziękować —

Dzieje y wiadomości tuteysze Nayskuteczniey Opowie JmćPan Tryczynski Połkownik, Ja temi niechcę JOWXmci Dobr. fatygować Obiecuią tu nam przybycie JOWXmci Dobrodzieja z przywroceniem

mu Jego=

mu Jego własności, y to iest nietylko z poważenia Osoby Jego, ale dla Interessu publicznego pożądana. Dodaię że Dyssydenci Zaszczyceni Protekcyą Cudzoziemską Źle Informowaną pod Opieką y Powagą JWWXmci Dobr. maią Sobie rozszerzać Swoie Przywileja Żadnemi Prawami Jm nie pozwolone, y owszem wszystkiemi Zabronione. Znam Ja wspaniałą JWWXmci Dobrodzieja Cnotę wrodzoną o Całość Wiary Prawowierney Gorliwość naygorętszą Oyczyzny miłość, Ufam y wierzę że Naypożytecznieyszych Sobie z krzywdą Wiary Katolickiey y Oyczyzny nie przyimiesz Propozycyi. Mamy o Kamillusie y innych Poganach Że niewdzięczney Swey nietylko nieszkodzili Oyczyznie ale Jey mężnie bronili. Przedłużony JWWXmci Powrót byłby Obficie nadgrodzony przy ucaleniu Wiary y Oyczyzny. Bóg który dotąd nie oszacowane Zdrowie JWWXmci Dobrodzieja w tak wielkich Zachowywał Niebespieczeństwach Za pomoc y Ofiarowanie Swych pożytków Całości Wiary, Zachowywać, błogosławić go Sławą y wszelkiemi pomyślnościami napełniać będzie. Nie szerzę się z ditwierszemi Uwagami ktoremi JWWXmci Dobrodzieja Serce iest napełnione, Statecznej oddaię się Łasce, Zostaię. —

Respons Przyiacielowi na List datowany 24 marca Dany 31. Marca z Okazyi Dyssydentow.

Każesz mi WPan oznaymić Sobie w rozumiem o Konfederacyi Dyssydentow 20 marca w Toruniu uczynioney, wypełniam, że iey nie mogę Konfederacyą rozumieć, ktorą formuią Stany Rzpltey, y wchodzący do iey rad, Dyssydenci nigdy nie mieli Prawa do Funkcyi, Zwyczaie przeciwko Prawu Zniesione były, Konfederacye przeciwko nieposłusznym Prawom o Całość Wiary Prawowierney Wolności y Praw Stawały Tu przeciwko religii Panuiącey przeciwko Konstytucyom 1717. 1718. 1733. 1736. Zgodnie y Uroczyscie postanowionym =

postanowionym lecz buntem y Spiskiem wszelkiemi Boskiemi, Narodow, y Oyczystemi Prawami Zakazanym. Coż będzie Waz nego y trwałego gdy zgodnie Stanowione Prawa wolno będzie targać y poruszać.—

Odzywaią się Oni do Konstytucyi 1573. 76. 86. 87. gwałtow= nie wymuszonych mimo wielu nie pozwalaiących Jako Mani festa w Grodach Salwy na Konfederacyach podpisane Historycy swiadczą. Te im jednak tylko, pokoy y bezpieczenstwo Osob, y Fortun Ostrzegły, Stawiania Zborow, Urzędow, y Funkcyi nie po= zwoliły Konstytucyi 1581. nic wyraznego dla Dyssydentów ani przeciwko Nim nie czytamy Ani w Konstytucyi 1588. tylko w Jey Recessie Tom. 2do Fol. 1244. Aby Pokoy inter Dissidentes in Religione był Zachowany y excessa go wzruszaiące były karane Recessa nie maią mocy Prawa, ani roskazuią gdy nie Są wzmo cnione Następuiącego Seymu Konstytucyą. Konstytucya 1627. Vol: 3. fol. 547. O Dekretach Trybunalskich wanią w powszech= ności Aby na Sprawy Prawem nie Opisane Nie wypadały y nad opis Praw Kary nie rozciągały, Konstytucye przez Nich przywie dzione 1632. 48. 68. 74. Gwałtownie także mimo wielu niepozwa laiących postanowione, jako też z Salw zapisanych, y Histori kow y Manifestow mamy Swiadectwa, pokoy, y bezpieczenstwo, do Osob, y Fortun. Ostrzegły, postanowione Ysu w Miastach Kro= lewskich Zbory pozwalaią konserwować, Nowych Stawienie Za braniaią Dekreta Trybunalskie przeciwko temu pokojowi wy padłe Znoszą podobnych jako y Mandatow takowych Zakazuie, Czwartki do Sądzenia takowych Praw naznaczaią Ich mistrzo wie Aby w Sądzie Swieckim odpowiadali, a pozywali według każdemu przyzwoitego Sądu, Duchownych do Duchownego, przejeżdzającey aby prywatnie w Domach Swoich Swoie odpra wiali Nabożeństwa A już Ostatnie 1648. 761. to wszystko Co się rzekło zawieraiące wyraznie Xięstwa Mazowieckie, przy.

Prawach=

przy Prawach Swoich intuitu Religionis w Cale Zachowaty Zeby Dyssydenci prywatnie prywatnie Nabożeństwa Swego w Gospodach bespiecznie używali bez Schadzek, Kazań, y Spiewania, do Honorow Urzędów, y Funkcyi nie pozwalaią.

Ktorez z tych Praw ktore lub odrzucaią lub się trzymaią Dyssydenci pozwala im Urzędow Honorow Funkcyi, jezeli do wszystkich postąpiemy Wiekow Znaydziemy pewnie że nie Dyssydenci teraznieysi bo ich na Swiecie niebyło, ani Zadni Odszczepieńcy zjednali, rozszerzyli y Ucalili Swobody, y granice Narodu od Roku 1583. gdy Dyssydenci Naypierwey mieli Choc w Niezgodzie Upewniony Pokoy, jaki Kray do Rzpltey Panstw przyłączony, jakie Nowe Otrzymane Wolności Wolną Krolow Elekcyą Stanu Szlacheckiego Zezwolenie zgodne potrzebne na Seymach, zjazdach, y inne potrzebne Wolności, dawnieysze Prawa y Historye Swiadczą y Owszem też Upewniaią Ustawiczne niezgody; Zamieszania, bunty, ich złączenia się z Domowemi y postronnemi Oyczyzny Swey y Krolow własnych Nieprzyiaciołami co się w Jnnych Krajach złey przyczyny nieszczęśliwie działo przypomniymy Sobie Statut 1413. Władysława Jagiełłona za Zgodnym Stanow Litewskich Zezwoleniem postanowiony wyraznie Schizmatykow y wszystkich ktoryby nie byli podległemi Kosciołowi S. Rzymskiemu od Wszystkich Urzędow Dostoyności wymuie y od Wszystkich Swobod, ktorych tylko rowniа z Polakami podległych Stolicy Rzymskiey y Zaraz ważne utwierdzono wszędzie Skutkami doznano Nie szczęsliwie w Polszcze daie przyczynę Sæpe disparitas Cultus diversitatem inducit Animorum et Consilia patent talibus divulgata quæ tradunt Secreto observando. Przypomniymy Sobie Statut dobrze Znajomy 1424. w Wieluniu tegoż Jagiełłona za Zezwoleniem Zgodnym Stanów te kary na Życia fortuny, y Honory, Odszczepieństw y Jch Obrońcow rozciągaią,

Zamilczam=

Zamilczam Usilne Zygmunta tey Niebespieczney Królestwom Zarazie Zapobieżenia juz przez Wyroki w Exekucyi Praw, juz przez Statuta 1538. vol: 1. fol. 52 de Abbatibus Aby Niemcy Nie byli Obierani Ażeby Nowe Nauki Z Niemiec do Królestwa y Klasztorow nie były wprowadzane przez Statut 1543. fol. 569. pozwalaiące juz dla Nauk moralnych y innych przystoy nych Za granicę wyieżdżać A to dla Listow od Kościoła przypuszczonych byleby powracaiący Nowych Nauk y Xiąg nierozsiewali, Ani Ich uzywali Ale Aby według dawnych Praw y Przywilejow się Usprawiedliwiali jako tez fol: 578. Duchownemu Sądowi Sprawy o Herezyę y Apostazyę podpadaiący w Naypierwszych Więc Prawach Zgodnie y Solennie postanowionych nie maią Dyssydenci tylko kary a drugich gwałtownie mimo woli Niepozwalaiących, postanowionych Wyimuiących Ich od Rygoru, Konfederacyi 1438. Co do Samego Pokoju, y bespieczeństwa Osob y Fortun Ostrzezone maią, daley Zachowane Im postanowio Zbory, Trzecie Ostatnie Zgodnie y Solennie postanowione przeciwko którym powstaią Ostrzegły im bespieczeństwo y pokoy Usu postawione Zachowane Zbory Ale gdy Srednie Prawa których się trzymaią nie pozwoliły Im Urzędow, Honorow, Funkcyi a posiadali bezprawnie z Szkodą Rzpltey y bliskim dla niezgod y buntow Jey Upadkiem, Zabroniły im Nowych Stawić Zborow pozwalaiące tylko prywatnie w Gospodach, bez Schadzek, Kazań Spiewania Odprawować Nabożeństwa, Zabroniły Im Urzędow funkcyi, Nowych Stawienia Zborow tylko prywatnie odprawowania w Gospodach Nabożeństwa, bez Schadzek, Kazania, y Spiewania, Zjazdow Czynić y Cudzoziemskiey Uzywać pomocy, Co iest Prawem Narodów, do Szczęśliwości Onym Naywięcey pomagaiącym, Co innego iest pokoy, y bespieczeństwo Osob y Fortun, co innego Przywiley Należenia do Honorow, Urzędow, y Funkcyi, tak Prawa Należy tłumaczyć jak ich Słowa brzmią. —

W tym =

W tym Krolestwie Chrześciańskim Majestat Stany Rzpltey
wolność Sama y Rowność są Prawami Umiarkowane Maiący
Process Choćby w niewinney Sprawie do Zniesienia Onego Maią
cy Sprawy na Seymie do Zakonczenia Jey niemaiący Possessyi
w Takiey Ziemi choćby w Jnnych naylicznieysze były nie mogą
bydź z Niey wybierani do funkcyi y Urzędow, y ie odprawować,
a przecież nie tracą z Jnnych miar rowności, a Cożż tak daleko
Rowność Swoią Dyssydenci chcą rozciągać ktorych rożni wiara
gdy im Prawa Zadne nie pozwalaią bespieczeństwa Narodu
przykład innych Kraiow y Swoy Własny doznanych y ztąd
nigdy nie uchronnych Nieszczęśliwości broni Zadnego Kraju nie=
masz, aby w nim nie było Wiary panuiącey Aby innych wiar
Ludzie choć Urodzeniem rowni więcey nad opisy Prawa byli zno
szeni, Hollendry ktorym oprocz Jnnych Polityków Mō de
Real krotko dla rożności Wiar obiecuie trwałość nie dopuszczaią
do Rad, tylko panuiącego Kalwinstwa Ludzi dla tego Dyssy=
denci Uskarżać się nie powinni Ze w Roku 1718. ieden z nich
Poseł z Jzby Poselskiey był gdy naypierwsze Prawa Znaydywać
się Jm w Kraju pod Surowemi karami broniły, drugie Jm tego
nie pozwoliły Ostatnie też Szkodliwe bezprawia zniosły gdy tego
jednomyślność Narodu wyciąga, od ktorey skuteczność rad y Szczę=
śliwość publiczna Zawisła, ktorey rożność Wiar w Całe iest prze
ciwna gdy tego bespieczenstwo wszystkich Narodow y Naszego
wymaga. —

Podawali Oni na Ostatnich Seymach Suppliki Zadaiące,
Funkcyi, Urzędow, wolnego Cwiczenia Swych Nauk, uwolnienia
się od Sądow Trybunalskich Skarżąc się na Uciemiężenie w Sądach
Duchownych y Swieckich Prawa Konwokacyi y Elekcyi 1764.
jako 1766. z publicznym Narodu ukontentowaniem Solennie po
stanowione dawne Prawa ponowiły Nic Nowego nie przydaiące
oprocz rygoru temiż Opisanego Exekucyą nakazały. A Zatym
y Pokoy=

y Pokoy im Ostrzeżony, bespieczeństwo Osob y Fortun, y Zbory dawne według tych Praw są Upewnione Ale jako nie mieli Sobie pozwolonych Honorow, Urzędow, y Funkcyi, jak mieli Zakazane Nowe Stawiić Zbory tak Słusznie nietylko dla Uszanowania Religii prawowierney, ale dla Ważnych Krolestwo przyczyn, Honory Urzędy, y Fonkcye Nie są im pozwolone Nowe Zbory Zabronione, a Jchmć Xięża Biskupi Zbyt Obfite Dyssydentom pokazali łatwości. –

Wyrazili byli w tey Supplice za przykład Uciemiężenia Swego Sprawę Mścisławską w ktorey jaśnie Niewinność Katolikow, a złość Dyssydentow była doświadczona, przywodzą teraz Nie które Sprawy których Okoliczności Nie są Nam wiadome Nie które iednak wyraża ten Manifest, że o bluznierstwo karano w którym to Narodzie bluźnierstwo przeciwko Religii Panuiącey Surowie nie karzą lecz daymy to Żeby inney Natury Sprawy przegrali w Trybunałach Dyssydenci luboby Okoliczności tych Dekretow o Sprawiedliwości Jch Nas Uwiadomili Często Oni wygrywali w Trybunałach, y Nie sprawiedliwie Sprawy, jako nie dawno w Litewskim Trybunale wygrali z Xięciem WoroniecKim, Czyliż o przegrane Sprawy buntować się y podnosić się przeciwko Rzpltey. Wszak że mają Oni y wszyscy Dobrodzieystwo Prawa ex Vi Legis, jako ex Noviter repertis documentis, Mogli się na Niesprawiedliwość jakowego Dekretu w Szczególności Nie powszechności przed Rzpltą Skarżyć Uznanaby była y Uczyniona Sprawiedliwość Wszakże y Katolicy często nie Sprawiedliwie przegraią Sprawy przecież lub Swemu ustępuią Nieszczęściu lub Dobrodzieystw Prawa pozwolonych (Wzywaią lub przed Rzpltą Skarżą się Zbytnie rygoru Sądow przez Prawa bywaią Zniesione, jako Czytamy w Xięgach tych Praw, ale się nie podnoszą przeciwko Rzpltey Ani się od Trybunałow wyimuią inaczey jako w każdey Sprawie musi bydź przegrany tak Zawszeby Rzplta

była=

była w Zamieszaniu Znieśioneby były Trybunały y Urzędy lecz trudno się dziwować że się Skarżą na Dekreta Trybunałów których Okoliczności wszystkim nie są dobrze wiadome, gdy Uty-skuią na Dekret w Torunskiey Sprawie którego Sprawiedliwość jaśnie się wydawała od Stanow Rzpltey zgodnie Konstytucyą 1724. utwierdzona była, Woysko ruszono dla bespieczęstwa Sądu y Exe-kucyi Onego trzeba było Dyssydentom przytączyć do Konstytucyi wyrażonych przeciwko którym powstaią Konstytucyą 1724. Za w ten Dekret Toruński Approbowała; y exekucyą Onego nakazała tudzież Konstytucyą 1662. 1678. 85. 1726. które kary y regestra wyznaczyły na Apostatów y bluźnierców. Patrzaymy czego Dys-sydenci Żądaią, Utyskuią na Dekreta Trybunalskie y Toruńskie karzące Za bluźnierstwa gwałty Kościołom Katolickim wyrządzo-ne aby mogli bespiecznie bluźnić, gwałty Kościołom czynić Swięte Naczynia y Obrazy profanować y deptać. Trzeba było przeciwko Wieloliczmym Konstytucyom Manifestować się które Aryanow z Kraju wypędziły, Anabaptystow, Kwakrow, Memnonistow, y in-nych postanowionych, trzeba wszystkim pretendowane pozwolić Przywileja a pewnie jako mamy z nich Dziejow y Zdań Jch Teo-logow, Sami się kłócąc, wyganiaiąc publicznego byliby Zamie-szania

Skarżą się że nad Niemi wisiała burza, gdzie y kiedy w Pol-szcze byli prześladowani jako w Anglij y Jnnych Krajach Jey Katolicy Surowością kar y exekucyą Onych, posiadaią tak Znacz-ne Starostwa, tak wysokie w Woysku Rangi obszerne maią Dobra nie płacąc więcey jak Jnni Obywatele Z nich podatkow, Zjazdy prywatne Prawami Zakazane Narodow y Oyczystemi Czynili, Cudzoziemską nam grozili mocą Dyssymulowaliśmy gdzieby tak wiele przeciwności, Ludzie Panuiącey Religij, od Jnnych Znoszonych Nauk milczeli dziwować się nie mogą że Jch popiera-iących gwałtowniey swoie Żądania przeciwko wierze Panuiącey y

Prawom

y Prawom ustawicznie o nie należących na Seymikach Ostatnie w Prossowicach z Kościoła bez żadnego Obrażenia jakieykolwiek Osoby rugowano. Wszakże w spokoyności byli zawsze Zachowani, w Skromności się Utrzymujący jakie są dowody ich przynaglenia do Wiary panuiącey więcey podobno dowodow Jch Nienawiści ku Katolickiey Wierze w Polszcze znaleźć można nagannych niechcę przypominać przykładow A że Dyssydentow do Szlachectwa nie przypuszczaią, nie przeciwko Ostrzeżonemu Dyssydentow Osoby, y Fortun bespieczeństwu nie czynią Wszakże y w Jnnych Krajach Ab=solutnych nawet nie naturalizuią tylko panuiącą wyznaiących Wiarę Wszakże w Weneciyi y w Genuy ten iest Swiątobliwy Zacho=wany Zwyczay a raczey powinność a do teyo Znajome Są dzieje Ostatniego Seymu 1766. że Utyskiwano na liczne postanowione na Seymie Koronacyi Jndygenatow Nowych Żadnych Katolikom nie pozwolono. Oświadczaią Oni przyzwotte Uszanowanie Katolickiey Wierze ktorą gwałtownie y zelżywie z tak Wielu Krajow wypędzi li, które y w Polszcze tak wiele gwałtowności y Zelżywości Wyrzą=dzili, ktory iey cierpieć y znosić niemogą, ney obrzydliwsze jako w Hollandyi y w Jnnych krajach Znoszą Nauki są tak ciężcy nam podnoszą się przeciwko Prawom Kościelnym, Prawom Naro dow powstaią przeciwko Konstytucyom Zgodnie y Swiątobliwie na Grónecie wszystkich Królestw Ubezpieczonym gniewaią się O=kary za bluźnierstwo, Co się dziać będzie gdy będą mocni, gdy będą mieli pozwolenie wszędzie Stawienia Zborow wszelkiemi Wolno=ściami, gdy będą do Urzędow y Funkcyi Należeli.–

Nie wspominam Strasznego ztey przyczyny ledwie mocą y przezornością XV. Ludwika uspokojonego zwielką krwi niewin ney powodzią, Niezmiernym Kraju Spustoszeniem trwającego więcey lat 200. ztey podnięty Zamieszania. Milczę Zamieszania w Anglij y w Jnnych Krajach gdzie ledwo slady znaleść można Katolickiey Religij panuiącey nie wspominam okropnego w Rydze zgędze

niem

z pędzeniem biczami Xięży Katolickich przez Miasta, prześladowania. w Gdansku 1525. Dyssydenci podniostszy się Kościoły pozabierali, Naczynia S. zprofonowali, Urzędy złożyli, znayppodleyszych, Ludzi przy Urzędach Zostawili, ledwie mocą y doskonałością Zygmunta 1. Krola Naszego z Ukaraniem występnych tabuna była Uspokojona. pozwolono Dyssydentom w tymże mieście liberum exercitium ale go Katolicy już nie maią Oni publicznie Katolicy prywatnie swoie odprawuią Obrządki w Urzędzie Zadnego niemasz Katolika, y też Miasto Gdańsk za tylo Konstytucyami, Dekretami Seymowemi Relacyinemi, y Assessorskiemi nie oddaie gwałtem Zabranego Kościoła Panny Maryi nie Uspokaja w Prelensyach Biskupa Kujawskiego y Kapituły piękne to są Swiadectwa, Uszanowania Dyssydentow dla Katolickiey Religij;

Już Prawa żadne do Funkcyi y Honorow nie pozwalaią Dyssydentom y Zadnych Stawić Zborow, y swych Nauk publiczne Cwiczenia oprocz Zborow Usu dawniey postanowionych traktaty Zadne niepociągaią Oliwskiego A. punkt 2go Artykułu sama Amnistya 2gi Amnistya tym ktory te hostiles partes secuti 2dum Leges Regni ut utanť Juribus Suis 3ci Punkt do samych miast Pruskich Traktat Grzymułtowskiego razem z Działyńskiego 1710 był ratifikowany według Opisania ratyfikacyi powinien bydź Zachowany traktaty do ratyfikacyi moc swoią biorą dosyć te y Inne są Objaśnione traktaty y niechcę ponawiać konczące wyraznie Zdania mego radbym Aby Prymasa Lipskiego Słowa do Krola y Rzpltey oswiadczone mogły bydź iak nayczęściey ponawiane Compareb ad iuditium coram te Serenissime Rex et coram te Serenissima Resp. Rex Regum Deus tuus et Iudex et quomodo tu causam illius decideris ita ille tuam a ja Zostaię.—

Myśli do Wspołobywatela.

Już się nie rożnią, Dyssydenci od Katolikow, tylko że do rad, Urzędow=

Urzędów, Funkcyi nie należą, y że nie mogą stawiać Zborów gdzie chcą, tego im żadne, nawet Średnie do których się odzywaią nie pozwoliły Prawa, Chociaż mocno y Niebespieczeństwy Rzpltey wymuszone przy wielu Niepozwalaiących postanowione, wyra= znie tego Statut 1413. Zakazuie Statut 1424. Konfederacya 1438. zgodnie postanowione Surowie każą ich Karać, y ich Utrzymuiących a ostatnie 1717. 18. 33. 36. Zgodnie postanowione wNiesione bezprawia Zniosły. —

Rożności Wiar Skutki są niezgody, bunty, Zamieszania, domo we Woyny, Wiara wiążąc Serca y Umysły swego po swych nasladow cach wymaga rozprzestrzenienia, targa się złey miary postupeństwo Królom, Praw Upanowanie Całości Spokoynosci. Francya dwoch setno-letney znieznośnemi Klęskami, woyny, y inne Kraje swemi przypadkami potrzebney Uczą Nas Ostrożnosci, Wszyscy Mądrzy Pra wodawcy, bronią Poganie przestrzegali; Sami Dyssydenci naywię cey Katolikom, lecz Jnnym Naukom niedaią rozszerzenia mocy, y owszem gwałtownie wypuszczaią, różność Wiar Nayszkodliwsza iest Wolnym Narodom gdzie od jednomyślności y wspolney Obywatelow Harmonij Szczęśliwość Zawista publiczna, posiadali Dyssydenci w Polszcze bezprawiem Honory, Urzędy, Funkcye, y owszem przez lat 14. od pierwszey Konstytucyi pozwalaiącey Jm Samego Pokoju y bespieczeństwa 1572. 87. Kiedy Zygmunt III. Osiadł Tron Polski, ca ły napełnili Senat, że ledwie pięciu Senatorow Swieckich Został Kato likow, A przecież y na Elekcyi Jego, y pod panowaniem przeciwko nie mu z Zebrzydowskim przeciwko Janowi-Kazimierzowi z Karolem 11, przeciwko Augustowi II. z Karolem XII. Królami Szwedzkiemi tą= czyły się Jch woyska y Nienawiści wzmacniali do gwałtu Kościo= łom Klęsk y Zniszczenia Krajow byli przyczyną. Czegoż Żądali? jeżeli nie Zupełnego prawowierney Wiary Obalenia, jako wSzwecij Danij, Anglij y w Jnnych krajach widziemy od naypodleyszych Lu dzi na Wielu mieyscach wNiesione Odszczepieństwa Samym pobłaża niem =

pobtarzaniem w zmocnione, Prawowierną Katolicką Wiarę Zni=
szczyli.

W Gdańsku nie wspominaiąc buntu strasznego od Dyssyden
tow wznieconego 1525. Zabraniem Kosciołow Katolickich, zpro
fanowaniem Naczynia S. Obrazow, Złożeniem Urzędu, Wyniesie
niem Naypodleyszych Ludzi swego wyznania, przezornoscią y mocą
Zygmunta I. Uspokojonego gdy potym im wolne pozwolone
Cwiczenie swych Nauk, już Wiara Katolicka swego publicznego
nie ma Cwiczenia, Ich Obrządki publicznie, Nasze prywatnie się od
prawuią Żadnego Katolika nie dopuszczaią do Urzędu, co by nay
mocnieysze gdyby były przy pozwoleniu Nowey Wolności, Dyssyden
tom ważne Warunki, gdyby teraznieysze tak mocne targać mia
ły nadzieją Spokoynosci pozwolony maią pokóy. a Nam go wzru
szaią przeciwko Prawom Solennie y Zgodnie postanowionym po
wstaią przyczynienie mocy mocnieyszemi czyni do Opanowania
całego Narodu, y żaco by tego nie mieli uczynić, gdyby tak otrzy=
mali łatwo, co żądali, y czego im nigdy nasi Przodkowie Prawem
nie pozwolili, gorszemi bylibyśmy od nich, gdybyśmy maiąc sposo=
bność Prawowierney nie bronili Wiary, ale gdy moc nie od nas za
wisła, Chcieymy Utrzymywać ile możemy Ustanowmy sobie nie
poruszenie na Naymnieyszy Wiary Uszczerbek nie pozwalać, umniey
szyłoby się cey coby się im pomnażało z Części Całość Zaczyna się
psuć, Struktury Obalać, na ostatek wszystkie niszczeią y upadaią,
a Bóg patrzący na serce Ufaiącym Sobie, Swey wszechmocney nie od
mowi pomocy że złey Nayokropnieyszey szczęśliwie wyydziemy klęski,
a Jeżeli Poganie nie wierząc o Nadgrodach wiecznych różnych ro
zney Wiary nie dopuszczali Nauk, Jeżeli Dyssydenci którzy jako
Ich Pisma swiadczą Nie przeczą że w Katolickiey Wierze można bydź
Zbawionym y Nas y Jnnych Nauk cierpieć nie mogą Jak że My
którzy wierzemy że to w tey jedyney Wierze jest Zbawienie przy-
dobrych Uczynkach Że Bóg iest czczony naywięcey Całością tey Wiary

Że Sam=

że Sam nazywa Nieprzyjacielem przysiewaiącego do dobrego Ziarna
kąkol y mowi kto nie słucha Kościoła niech będzie jako Poganin
y Publikan Kościoł wyklina Herezye o wykorzenienie Onych pro
się nakazuie S. Paweł mowi że jeden, Bog, ieden Chrzest, iedna
wiara, na wielu mieysciach Strofuiąc y Zakazuiąc od szczepieństw
do Tymoteusza tak pisze Patrzcie aby was kto nie oszukał przez Filo:
zofią y rozne Omamienia według Ludzkiey Ustawy podług Elemen
tow Swiata tego a nie według Chrystusa, Jan S. Apostoł w Liście
swym 2gim mowi Jeżeli kto do was przychodzi nieprzynoszący
tey nauki nie chciceycie go do Domow swoich przyimować a ni
Jch pozdrawiaycie a pozdrawiający Staie się Uczestnikiem ich Zło
śliwych postępkow, że za Oziębłość lub odstąpienie wiary, lub
za przedsię brane Zakazane Chociaż bez Uszczerbku iey przymierza,
Bog Lud Jzraelski Okropną karał niewolą że dla wziętego z
przeklętego Miasta Jerycho, y Utajonego przez jednego Żołnierza
miecza, liczne Jzraelskie Woysko od małey liczby Obywatelow Mia
sta Hai były zwyciężone, jakże Jm tak nas uciemiężającym,
Spokoyność publiczną zrywającym ktorą Sami tylko maią O
strzeżoną, Zakazane Oyczystemi y Narodow Prawami czyniącym
Zjazdy Spisania się protekcyi Zabiegaiącym cudzych Monarchow,
więcey dopuszczać przywilejow było by to tak Okropne y szkodliwe
nadgradzać postępki, Sprawiedliwą Boską na Narod y na Osoby
nasze ściągać Zapalczywość y Zemstę Przyidzie ten nieuchronny
Moment gdzie nad nami wołać będzie. Xiądz Licet enim pecca
verit, tamen et Patrem, et Filium, et Spiritum Sanctum non
negavit, sed credidit et Zelum Dei Jn se habuit, et Deum qui
fecit Omnia fideliter adoravit, Nie dosyć jest Samemu Niebydź Za
rażonym ale jest Obowiązkiem Sumnienia y od Nas Zawisło Te od
innych y od Naszych Potomkow łatwo udzielaiącą się Zarazę Tę
przepaść wiary y Wolnoszi oddalić. —

Kopia =

Kopia Listu z 4. Aprilis pisanego do JW. Imci Xiędza Arcy-Biskupa Lwowskiego.

Iuz tez Okropna na Wiarę y Oyczyznę Otworzyłasię Scena Dyssydenci wyięci Prawami od wszelkich Ziazdow Konfederacyą w Toruniu Zawarli Manifestuią się przeciwko Konstytucyom 1717. 18. 33. 36. Zgodnie y Solennie postanowionym, tudziez przeciwko Konwokacyiney 1764. Nie exagieruie tego z wszech miar Straszydła, nie wspominam Niebespiecznych Skutków, przyczyn nie wyrazam na Obalenie tego złośliwego Dzieła, wszystko grontowniey y dowodziey JWW. Pan Dobrodziey poymuiesz.

Iuz na wszystkich Sposobach Obrony Nam Zbywa, Pieniędzy, Amunicyi, Armat, niemamy a naywięcey na Konfidencyi między Stanami y Ludźmi Zbywa, Niewiele iest powinnney o Całość Wiary Gorliwości doznaliśmy tego Nieszczęśli na ostatnim Seymie daią się słyszeć rozne rozmowy przecież w kazdey Okoliczności tym więcey gdzie idzie O Boga naylepiey przez dobra Wiarę Czczonego rozpaczać rozumiałbym bydź nieprawością dla tego widzę potrzebę uzycia dwoch Sposobow nayzawilsze trudności często ułatwiaiące, Ora, et labora, iestem pewny ze JWWm. Pan Dobr. Czyniące gorącą modlitwę, o odwrocenie tey ney nieśmiertelniejszey klęski, Zalecisz Duchowieństwu y wszystkim wiernym Swym Owieczkom o pomoc Boską Modlitwy y te aby iak Nayprędzey wyszły bliskie przynaglaią Niebespieczeństwa.

Kopia Listu z 4. Aprilis pisanego do JWW. Wojewody Kijowskiego.

ImćPan Wojewoda Krakowski Stałych y mocnych iest Sentymentow, wszystko Czynić, wszystko cierpieć, Nie Dyssydentom więcey Niepozwalać Zdała się nam naypotrzebnieysza bydź Konfederacya o Całość wiary w przytomności JW. Arcy-Biskupa Lwowskiego =

Lwowskiego Biskupa Łuckiego JmćP. Dobrodzieja samego
JW Wojewody Krakowskiego y Jnnych wszystkich którzy wia
rę y Boga kochaią Opisanie iey y ułozenie od dalszych prze
ciwnikow Zawisło krokow, y upodobania JmćP. Dobrz. Boię
się Aby Radziwił nie był Oszukany Małą jakową Nadgrodą
po ubespieczonych Dyssydentow Żądaniach ta Konfedera=
cya zdaie się Króla poważać w Listach Wielohorskiego JW Pan
Dobrodziey wyczytasz, Że go Moskwa chce Menażować.
To pewna że co do Wiary Król z Moskwą trzyma jako przysta
ne dawnieysze Wiadomości Listy y kroki upewniaią y prze=
ciwko Konstytucyóm Elekcyi, y Seymu teraznieyszego Nic
nie czynią tylko przeciwko Konwokacyiney a tamte są tyl
ko w Opisaniu wspomnione.

Nie spodziewam się aby JmćPan Marszałek Nadwor.
Koronny na dzień oznaczony zjechał do Warszawy, postęp=
ki przeciwności dotąd czynione, y poważane są, że się przy
naymniey do złego nie przychylił, pokazałyby się prywaty,
Zazdrości, y Szczerey niechęci skutkami; gdyby się z Uszczerb
kiem Wiary, co teraz czynił, co się słusznie przedtym ganiło.

Boię się tylko aby się ten kochany Spowiednik y Teolog N.
N. Nie sprowadził gdybym wiedział że będzie w Warszawie to
bym posłał umyślnego JWmćPan Dobrodziey o Jego obrotach
łatwiey wiedzieć możesz, racz Mu odesłać ten list aby do rąk
oddano, albo gdyby nie zastano nazad go tu odesłano, Teologia
Spowiednika bardzo iest zła, obowiązek iest Nasz modlić się
O wykorzenienie Herezyi, Herezyę posiadało tak wiele Królestw
przedtym prawowiernych rozprzestrzeniaią się y Zdradą bun=
tow y niespokoyności wszędzie w Polszcze byli przyczyną, cały
bez Prawa Zasiadali Senat teraz w tak tey małey liczbie Nie
należąc do Urzędow, y Funkcyi, do których Nigdy nie mieli Pra
wa tylko bezprawiem posiadali gorszącym, tak nam są cięzey, Cu
dzey=

cudzey szukaią Protekcyi Spiski Zjazdy robią, izaliż by to zo=
bowiązkami Senatora poprzysięgłego y poczciwego Obywatela
zgodzić mogło powaga y pomyślność Domu o których w Li
ście drugim Czytam drogo by była kupiona bo z Uszczerbkiem
Wiary y Oyczyzny y nie mogłaby być trwała.

Bóg który rządzi wszystkim kupioney występkami Szczę=
śliwości Nie może błogosławić, y Ubespieczać, Niechby Nas Ney
lepiey w Wolnościach ubespieczono, trwałości y gruntu to mieć nie
może, domowe z Okazyi wiary niezgody łatwo by to zniszczyły
y do Zupełnego Wiary y Oyczyzny przyprowadziłyby Upadku.
Godziłoby się młody Umysł od tego wyprowadzić błędu, w
które przez nieostrożność y złe rady wpada. Naostatek
ieżeli chcą Szczerze Królowi Umnieyszyć władzy do kogoż przytą
czy się Moskwa, gdy Patryatowie jak ich Zowią Łączyć się
nie będą, Aż poki Prawowierney Wiary w Swych ne Ubespieczą
Prawach, ieżeli zaś pretext iak więcey mogę Ufać, bo się to po
kazało z Projektu Contra pluralitatem więcey Szkodliwego iak
pomocnego którego Xżę Repnin niechciał odmienić, Wielka
by była Zuchwałość, Wiarę, Oyczyznę, Zbawienie Swoie y Sławę
ofiarować chybaby się Moskwa z Samemi Dyssydentami łączy
ta Nigdy nie należącemi a jaśnie Konstytucyami 1733. 1736.
od wszelkich Funkcyi y zjazdow publicznych oddalonemi.

Kopia Listu z 4 Aprilis 1767. A.o pisanego do
JW.o Kuchmistrza Litewskiego.

Niepewność którą Jmci Zostawił w Liście Swoim do Mnie
z Dukli pisanym obytności Swey w Warszawie pociągnęła
mnie pisania do JWWPana z tą ostrożnością potrzebną aby gdy
się będziesz znaydował List moy mu oddano, a jeżeli byś nie
był odesłano go do mnie.

Jestem Zupełnie przekonany o chwalebney JWWPana o całość
wiary=

Wiary prawowierney gorliwości, y mam mocną ufność że po
ki wtym, w którym przynaymniey iest, nie będzie ubespieczona
Stanie do Żadnych nie przystąpisz Widokow ale Abyś JWMP.
Zachwiane pożarami, y Subtelnościami, umysły chciał utwierdzić
upraszam, y niektóre wyrażam Uwagi.

Król pewnie iest przychylny Dyssydentom, y do Moskwy
schyla się Widokow, dwuletnie, y przesztorocznie Monitory, da
wnieysze postępki, świeże ustawiczne wiadomości, zdołożeniem
że wtey mierze Wujow uprzedził nas upewniaią. Sam JWWP.
pisałeś że go moskwa Menażować chce; Spisek Toruński powaza
go, Słuckiego jeszcze kopij nie mam rozumiani Patryotowie
pozorem Ubespieczenia Wolności Nadzieją Zyskow dla Siebie
y Familij swoiey gdyby uwiedzeni byli już pewnie tryumfo
wać nad Wiarą będą Herezye bunt nad powagę Rzpltey a
z Wolnościami to się stanie Co z owym Projektem Contra plu=
ralitatem Więcey Szkodliwym, jak pożytecznym którego Xiążę
Repnin mimo rady P. Benoet, y innych niechciał odmie=
nić. Jeżeli Zaś jak głoszą chcą Umnieyszyć Królowi Mocy,
co y jakiemi Sposobami potrzebuie wiele Ostrożności y przezor
ności, Król nie pozwalaiąc Sobie władzy umnieyszyć Weźmie
Zawsze chwalebny Pretext o Wiarę gorliwości, Patryotowie gdy=
by iey szczerze z hazardem Fortun y Życia Utrzymowali, z kim
by się Moskwa trzymała, Chyba z Dyssydentami, A zatym
alboby odstąpić musiała Swych na Wiarę natarczywości,
Albo by się gwałtownie dopełniała, coby dla Nas y Boga, y
Katolickich Narodow pomoc zjednało te gwałtowności jak po=
spolicie bywaią nie byłyby trwałe, gdyby zaś Patryotowie do
tych Szkodliwych Prawowierney Wierze przystąpili Widokow
jakby ich w Stawiona przeszła gorliwość była rozumiana.

Gdyby co się ganiło w Okolicznościach Wolności, to się Utwier
dzało z Uszczerbkiem prawowierney Wiary, zdaią mi się moy

Braciszku=

Braciszku Moskwy postępki rownać tym ktore uczynili Rzymianie z Karthaineńczykami przy 3ciey Woynie Puniczney, kazali Sobie Naypierwiey wydadź Okręty, potym broń, Na ostatek kilka Set Młodzieży do Woyny y Obrony Naysposobnieyszych. Mnie się zdaie że gdyby im była podata Kondycya Uszczerbku Wiary rozumieiąc ią bydź naylepszą Choć byli Poganami Nieprzyięli by iey bo wiara wszystkich Ludzi była, iest, y bydź powinna pierwszym widokiem, y Celem, Karawszy im naostatnią Rezolucyą czekać, Na ostatek tę Rywalkę swoią, nietylko w Prawach ale y w Murach Zniszczyli, dokąd iuż władza, rozkazywania Ma się rościągać? tey Sobie w poruszeniu Wiary Zwycięzcy nad podbitemi Swemi Krajami nie uzywaią a ieżeli się te wyroki nie podobały w Okolicznościach Elekcyi y innych Wolności iakże za niemi iść w Okolicznościach Uszczerbku Wiary Prawowierney daymy to Żeby szczere były Moskwy Intencye Ubespieczenia Nas w Wolnościach, drogo by kupiona była Wolność y trwać niemogła, Zawsze Wiara z Wolnością iest złączona, Bóg Izraelski Swoy Narod Upodobany za Odstąpienie od Wiary y Oziębłość w Niey przykrą karał Niewolą. Nie warcibyśmy byli politowania Ani przyjaźni, Ani pomocy niczyiey, gdybyśmy Oziębłemi byli w Obronie prawowierney Wiary. Delikatne Oswiadczenia że Uszczerbku Katolicka Wiara mieć nie będzie, y słodko niby w Spisku Toruńskim wspomniane Jey Uszanowanie, Nie mogą bydź zdolne wyperswadowania Słuszney boiaźni, ktore Nam daią Cudze y Domowe przykłady, Że Odszczepieństwa, y Wiarę Prawowierną y Narodową Wolność Obalaią Ustawicznych niespokoyności, Zamieszania y domowey Woyny Są przyczyną wszak że za Samą Dyssymulacyą Zygmunta Augusta wprowadzeni y pomnożeni Dyssydenci wymusili sobie tylko Ostrzezenie Pokoju, y bespieczeństwa Swych Osob, y Fortun, posiadali bezprawnie

nay=

Naywyższe Honory, y Funkcye, tak dalece że Zygmunt 3ci
Król do Tronu przychodząc Pięciu tylko Senatorow Katolikow
Zastał Swieckich, Stawiali Sobie Zbory Zwyczaiem, nie Prawem
Jak im upodobana Konfederacya 1632. do ktorey się teraz Od-
zywaią Swiadczy, czegoż więcey pretendowali naco się do Do-
mowych rozruchow jak z Zebrzydowskim do Nieprzyiacioł
Królow własnych y Oyczyzny z Królami Szwedzkiemi Karola-
mi XI y XII. łączyli, krew Katolicką przelewaiąc, Kościoły Rabu-
iąc, y profanuiąc Swięte Naczynia, Kray pustosząc, jezeli nie
dla Zupełnego Wiary Prawowierney Obalenia? lecz naco da-
wnieysze czasy wspominać, teraz w Małey liczbie będący iak
nam są Uciemięzliwi, Cudzey wzywaią protekcyi na Uciemiężenie
Nasze Zjazdy sobie Prawem Zakazane robią coż to iest? ieżeliby
tego wszędzie za bunt nie rozumiano. Na ostatek pod zasłoną
Cudzoziemskiey mocy przeciwko Prawom zgodnie postanowionym
1717. 18. 33. 36. Spisek formować wspomniana iest Konwoka-
cya, Ostatnia, ale Elekcyą, y Ostatni Seym Zamilczano, Co nie
iest bez tajemnicy to do wyżey położonych Praw Stosuie się, jak
że to Zwać? jak temu Okropnemu z Swey istoty Nayniebezpiecz-
nieyszemu z Skutkow, y przykładu, dziełu pobłażać, Czyliż już Dyssy-
denci Przez Boże porownania w Urzędach, dostoynościach, y Fun-
kcyach, in libero wszędzie exercitio, bo tego im tylko teraz nie do-
staie, nie będą mogli zrobić w dalszym Czasie Nowey Konfederacyi
pod Cudzą pomocą, już będą częścią do rady należącą, Czyli Czwar-
tym Stanem, a choćby się w dwoch Zmieścili, Za zniszczenie Prawo-
wierney Wiary y Wolności Narodowey, gdy teraz Niemaiąc Prawa
do Zadnych Rad Rzpltey na Seymach, y Seymikach wolno im czy-
nić przeciwko tak wielu zgodnych Seymow ustawom lecz bez gwał-
towności to się nie Czule Stać może, jak w Szwecyi, y Danii, y w
Jnnych Narodach. Jle że już Wiary niebędzie panuiącey Zadney, gdy
wszyscy każdey Religii rowne mieć będą Przywileje, Chimerą by to było,

To=

to Królestwo, nie Rzplitą wszędzie nawet w despotycznych Krajach iest Religia Panuiąca y maiąca swoje Osobne przywileie, Panuiącey Religij Ludzie, jedynie do rad wchodzą, a mybyśmy gorszemi byli od samych Heretykow, y owszem Pogan rozumieiących naylepszą swoią Wiarę y dla tego są Usilnie rozprzestrzeniaiących naylepszą swoią wiarę y Ubespieczaiących gdybyśmy, o iey dobroci będąc wyperswadowani iey Uszczerbku nie bronili y nie zastawiali się. Chcę do jednomyślnych Zupełnie przywrócić Seymow, jakżeby się jednomyślności spodziewać można? gdyby rozniący się w Wierze zasiadali w radzie. Coby bespiecznego było? gdyby dawne Prawa fundamentalne na gruntowney wszelkich Narodow Zasadzone racyi y Szczęśliwości Statuta 1413. 1424. y Zygmunta 1. 1538. fol: 521. de Abbatibus 1543. fol: 569. in eo y fol: 578. Sprawy Heretykow podaiące Sądom Duchownym Konfederacya 14. 38. Prawa Ostatnie po doznanych Nieszczęśliwych Zamieszaniach, y buntach przez Dyssydentow wznieconych y rozszerzanych Traktat 1716. Medyacyą Wielkiego Piotra Wsparty Konstytucye 1717. 18. 33. 36. przez Wzniecony Prawom przeciwny bunt łatwo mogą bydź Obalone, lecz y Prawa do których Oni w swym Spisku odzywaią się Nie obiecuią Jm Ani Zborow Nowych, Ani Godności ani Urzędow, Ani funkcyi, ale Uważmy o co się Ci Dyssydenci Skarżą, oto że Jch Prośby na Ostatnim Seymie nie były przyięte, przeciwko komu? przeciwko Rzpltey powinni bydź podległemi Nie Obciążyła ta Konstytucya Jch Kondycyi, gdy się do dawnych stosuie, Manifest jest przeciwko Prawom postanowiony, już więc prywatnym Ludziom będzie wolno łamać Wyroki Rzpltey zgodnie y naysolenniey postanowione, Jaką Oni nad sobą Widzieli burzę, y Owszem grozili Nam, a My Cierpliwie Znosili. Poseł na Seymie 1718. Religij Luterskiey Oddalony był z Jzby Poselskiey bo Nigdy Dyssydenci nie mieli Prawa y nie maią dotąd do Żadney Funkcyi co zaś do Spraw, jeżeli kto był za bluźnierstwo Karany gdzież podobną niez

bluźnier=

bluźnierstwo przeciwko Wierze Swey Panuiącey iest przypuszczone y Nasze Naydawnieysze Prawa Nakazuią karać. –

Sprawy Dyssydentow przegrane wspominanych iest kilka; daymy aby nie sprawiedliwie były przegrane dla Nierostropney Gorliwości, bo Wiara Nasza pilnną każdemu Zaleca Sprawiedliwość Prawa Obowiązuią, czyliż Jest przyczyna porostawać przeciwko Rzpltey, a iescze tym co w iey byli Woyskowey Służbie. Wszakże Katolicy niesłusznie przegraią Sprawy a przecie buntow przeciwko Rzpltey nie podnoszą, iest Dobrodzieystwo Prawa Uciemiężonym przeciwko Dekretowi iść ex Vi Legis lub de Noviter repertis documentis. Na ostatek Skarżyć się na Seymie przed Panią swoią Rzpltą zniesione by; "pewnie" były niesłusznie Dekreta, jako przykłady dla Dyssydentow y Jnnych Xięgi Prawa pokazuią. Lecz tylko na Seymach jako y na ostatnim pretendowali, Aby do honorow y Urzędow byli dopuszczeni, jako y do Funkcyi y Aby generalnie nie należeli do Trybunatow y od Duchowieństwa nie byli Uciemiężani: Konfederacya 1632. y Jnne poźnieysze pierwszych dwoch Punktów im bronią, natrzeciey postanowionych Ustu w Zborach pozwala się modlić Nowych Jm stawiać Zabraniaiące w Czwartym Forum Trybunatow Jm naznaczaiące. Lecz pewnie gdyby roztrząśnione były okoliczności tych Dekretow na ktore się żalą, pewnieby się tak niesłuszną jak w Sprawie Mścisławskiey pokazały, ktorą w Suplice na Seymie Rzpltey podaney przywiedli byli z Jnkwizycyi Wina Dyssydentow y złość przeciwko - - - - Wierze Prawowierney pokazała się, lecz trudno się dziwować że się na Niektore Trybunalskie Skarżą Dekreta ktory Okoliczności nie mogą bydź wszystkim wiadome, gdy utyskuią na Dekret w Sprawie Toruńskiey ktorego Sprawiedliwość jaśnie wszystkim dowiedziona była od całey Rzpltey nie tylko utwierdzona, ale też Konstytucyą 1724. nakazana onego exekucya, wyznaczone były Woyska aby bespiecznie wypełniona była y czyliż te wszystkie wystąpki, Dyssydentom wolno będzie czynić bez Uka=

bez Ukarania? Lękać się trzeba wszystkie y nay niesprawiedliwsze Sprawy powinni wygrawać, dla tego wdzięcznego Zaszczytu swego, a Czyliż dobrych Spraw a ledwie y nie Sprawiedliwych Nie wygrawali; Starać się trzeba o złe y dobre dla Dyssydentow Dekreta z Wierną Jnformacyą; Wszakże nie dawno w Trybunale Litewsk: z Xięciem Woronieckim wygrali Sprawę, a Duchowieństwo w Zbyt Obfite od Siebie na Ostatnim Seymie dali Jm warunki. —

Zachowuię resztę Mysli do Osobney Okazyi w Zględem Spisku tego, przedłużywszy ten List kończę, że jako jest nie uwolniony nasz Obowiązek, Modlić się za wykorzenienie Herezyi że jako zdopuszczoney rożności Wiar pewny nastąpiłby Upadek Prawowierney Wiary, y wolności, Ustawiczne Zamieszanie, Żadne Warunki nie byłyby bespieczne gdyby tak mocne za fundament położone z Szczęśliwością Narodow Zgadzające się Tysiącznemi doswiadczone dowodami upadać lub poruszone bydź miały. Słabość Jch ktorą Oswiadczaią iest Nam nieznośna. Coż się dziać będzie gdy będą mocniemi; Że jako własność Katolika nie na Czczym Jmieniu y powierzchownościach Zawista, ale na pilności około iey całości y obronie, tak Ja bronić prawowierney Wiary, nie tylko Spodziewane pożytki, bo te w nieyszych publicznych Okolicznościach Cnotliwemi Ludźmi władadź nie powinny. Ale fortunę własną, y Zycie, a gdyby niemogło bydź inaczey, y wolność Narodową Chętnie bym Ofiarował, Woląc Krzywdę Narodu Swego, niż Boga, y Kościoła Jego, a do tego Bóg utraconą dla Obrony wiary Swey wolność prędkoby przywrocił, y Naypomyślniey szemi Uszczęśliwiałby Sukcessami. —

To wszystko pisałem abys JWPan przewrotne Omamienia Zwyciężał y Chwiejące się Umysły w stałey utwierdzał gorliwości, ktore Nas jedynie może Salwować, bo jestem zupełnie o Chwalebnych JWPana Przekonany Zdaniach. Zostaię z Serdecznym Przywiązaniem. —

Proszę pamiętać otym, Attendite vobis a falsis Prophetis, qui veniunt ad Vos in Vestibus Ovium, intrinsecus autem sunt Lupi rapaces. —

Kopia =

Kopia Listu z 7. Aprilis 1767. Anno pisanego do JW Jmci Pana Miączynskiego Kasztellana Sieradzkiego ~

Czczęc Poważaiąc przezorność Zdań JWWmPana Dobrodzieja doskonałość rad, przykładną o całość Wiary, y Oyczyzny Gorliwość z Okoliczności w Zburzoney przez Dyssydentow Zasłonionych cudzą mocą, przeciwko prawowierney Wierze y Oyczyźnie Nawałności mam honor odezwać się y upewnić go o stałey moiey w Obronie prawowierney Wiary, Zniebespieczeństwem, utraty Życia y fortuny gorliwości. których Ofiara dla dawcy Onych Całości Wiary prawowierney nayświątobliwiey Czczonego iest nayprzyzwoitsza y Naypowinnieysza.

Iest wprawdzie Stan nasz z wszech miar Niebespieczny, przecież jak w żadney Okazyi rospaczać nienależy, tak w tey Okoliczności gdzie idzie o Stworcę, o Wiarę prawowierną y wolność: Wiara z wolnością Zawsze są złączone, jedney zniszczenie drugą do upadku naklaniało, Szwecya, Dania, Norwegia, Węgry Swemi Przykładami Uczą nas Ostrożności wszakże y w Naszym Kraju razem stawieć O-bydwie Zaczęły, razem niszczeią y bliskie są obydwie Upadku.

Odszczepieństwa Surowością kar nie wstrzymane w wielu Narodach Prawowierną, Obaliły y zniszczyły wiarę, wszędzie są kłutni, Niezgod, Domowych Woien, podnietą y przyczyną Upadku, y Ruin Królestw, doznawaliśmy nieszczęśliwie tego pod Panowaniem Zygmunta 3go Jana-Kazimierza, Augusta II. Lecz y w Gdańsku pozwolone Dyssydentom Wolne swych nauk Cwiczenie, Oni Swe Obrządki publicznie, Katolicy prywatnie odprawuią, wszystkie Urzędy Dyssydenci z Exkluzyą Katolików posiadaią, wszakże y w Polszcze te złe przez lat 14. tak się było pomnożyło że od Roku 1573. kiedy pierwszy raz Dyssydentom ostrzeżony był pokoy do Samego bespieczeństwa O-sób, y fortun Ich, nie do Honorow, y Urzędow, bo nie mieli Sobie Ostrzeżonych y nigdy im Prawa niepozwoliły do Roku 1587. kiedy Zygmunt III. przychodził do Tronu, że tylko pięciu Senatorów

Swieckich=

Swieckich Katolikow było w Senacie. Czyliż można ufać O=
swiadczonemu Uszanowaniu y Warunkom, gdy Prawa Fundamen
talne Władysława Jagiellona za Zezwoleniem Stanow pozwolone
1414. 24. Konfederacya Stanow 1438. Statuta Zygmunta 1. gdy
by Konstytucye Solennie, y zgodnie postanowione znoszące tylko
bezprawia Zachowane na Traktacie 1716. między Stanami za Me
dyacyą Wielkiego Piotra 1717. 1718. 1733. 1736. targały się wszakże
Konfederacye 1632. 48. y Inne do ktorych Oni odzywaią się teraz
Chociaż gwałtownie wymuszone mimo Wielu Niepozwalania tyl=
ko dawno Usu postanowione Zbory pozwalaią Konserwować No=
wych Zakazuiące do Honorow, y Funkcyi w Stępu Im niepozwa
laią. Wszędzie jest Szkodliwa dla Samych Państw różność Wia
ry, Jako nas tysiączne z Francyi, Anglii, y innych uczą Przy
kłady Naystrasznieysza iest Wolnym Narodom, gdzie odjedno=
myślności y poufałości między Obywatelami, ktorey zawsze
iest Zawadą różność Wiar Całość Oyczyzny Zawisła, Straszy=
dłem by było Nasze Królestwo gdyby rozroznieni w Wierze wszyst=
kich rownie Używali Prywilejow jako Ludzie prawowierney Reli
gii Nie dostaie im Wolnosci budowania sobie Zborow, Funkcyi,
Urzędow, ktorych grożące wymagaią tę pozwolić, jakaż będzie
Ich od Katolikow roznosć, już niebyłoby Religii Panuiącey, a prze=
cież ta jest w Każdym Narodzie dosyć Hollandya iest Zbiorem
wszystkich Nayzłośliwszych nauk z exkluzyą Katolickiey wiary,
z kąd Polityey bliżki tey Rzpltey Obiecuią Upadek, przecież do Rad
nie wchodzą tylko Kalwińskiey Nauki panuiącey Ludzie ~

W tym razie Stała gorliwość przy Boskiey pomocy Obronić nas
może doswiadczaią naszey Słabości, Zobaczywszy Stałą Żarliwość y
nieporuszone Żadnemi Niebespieczeństwy Zaniechać chcą moc Że=
chce, takie rozkazy od Zwycięzcow już podbitych Krajow nie ścią
gaią się Aniby ich Zwyciężeni przyjęli, jakże mamy wolni jak
nas Upewniaią te Naystraszliwsze przymowować Jarzmo, do ktore
go=

go lepiey iest mimo wszystkie Zastanowienia się Sposoby bydź przymuszonym rzeczy gwałtowne nie są trwałe iak ie dobrowolnie przyimować. —

Kopia Listu z 5. Aprilis pisanego 1767. Año Do JW. Jmd Xiędza Biskupa Łuckiego —

Ganiono niegdyś długie w Rzymie Rady bezskuteczne dla których Zprzymierzone miasto Sagunst przez Kartagineńczyków opanowane było, y nieznośnemi napełnione gwałtownościami Roma Consulit Saguntum Capit, my gorsze na siebie sciągamy, trwałe na całe wieków potomność sciągamy nagany w tak burzliwych na Wiarę y Oyczyznę Nawałnościach nietylko nic nie czyniemy, ale rozłączeni daleko jesteśmy od wszelkiey zabieżenia tak srogim Nieszczęściom rady. Zdaią się bydz rzeczy bez Sposobu ratunku, y uleczenia, przeciwność gorę wzięła, okryta Ludzką protekcyą czynić zaczęła, y czynić będzie żwawie, Nam na Armatach, Amunicyi, na pieniądzach, a Naywięcey na Konfidencyi między Stanami, y Ludźmi Zbywa, Zepsute Obyczaje, małe w Wielu o Wiarę gorliwości, iednak jako Prawa Swięte Boskie w żadney Okazyi rozpaczać bronią, tak więcey w tey gdzie idzie o Samego Boga, czystością prawowierney Wiary Naychwalebniey Czczonego Ufność w miłosierdziu Boskim, w Czynnościach y modlitwach naszych, bydź powinna, aby gdy Ludzie powstali przeciwko Nam, Mocni szukaią Duszy naszey, nie kładące przed swym widokiem Boga, Bóg łaskawie przyimuiący nas pod pomogł oddalił Złe Nieprzyiaciół, Naszych y w prawdzie swey rozproszył Jch. Jestem pewny przykładney w dowodach Okazaney JW. Jm. Pana Dobrodzieja Żarliwości, ktorey nasladować Słuchaiące głosu Pasterza miałem honor, Abyś JW. Pan Dobrodzię. po wydanych na całą Dyecezyą procesyach jak naygo=

Naygorętszych modlitw dla przebłagania Zagniewania Majestatu Boskiego przez Jmć Pana Podkomorzego Drohi ckiego y Jnnych tak Duchownych jak Swieckich gorliwych o całość wiary Prawowierney Ubespieczaiących Nayprędzey Zje- chać w te Kraje raczyt, juz Niektóry Jchmć Xiężą Biskupi swych Owczarni odstąpili, dla ktorych Życia, ile w takowym razie powinni łożyć, Jmć X. Biskup Kijowski rozumiem że do swey pospieszy Dyecezyi, w JWW Panu Dobrodziejowi y JWW Jmć Xiędzu Arcy-Biskupie Lwowskim zostaie się Na- dzieja Rady, pomocy, dzwigania poruszoney, aprawie Upadłey wiary Prawowierney, Wpakże ten iest Naywiększey Wagi Jnte- ress, y dosyć juz iest spozniony, idzie tu o całość wiary y o Wol- ność które z sobą zawsze są złączone razem w Szwecyi, w Da nij, w Węgrzech Zginęły razem, tu zaczęły obie Słabieć, omdle wać, y konać, y ieżeli Bog ratować nie będzie ramieniem swym wszechmocnym, obydwie jak są podobieństwa, Zginą; Nay- większego Zmartwienia są fałszywi Teologowie przyczyną, iak owi Prorocy w Owczey Skurze, Wilcy drapieżni, Mowiący że nic niemasz powoli Herezye w chodzą wkorzeniwszy się rozsze rzaią się y Zupełnie prawowierną tłumią Wiarę juz ludzie y Na- sze przykłady Nas Ostrozniejszemi powinny Uczynić, Zginiona Wiara prawowierna, Stracona Wolność, Ustawiczne bunty y Zamieszania są to Skutki pobłażania Heretykom Manifestuią się Oni przeciwko Konstytucyom 1717. 18. 33. 36. Zgodnie y Solennie postanowionym y Konwokacyi 1764. Coż będzie Swiętego, co będzie Stałego, appellacyą do Praw dawnieyszych Konfederacyi 1573. 1632 które im tego czego Żądaią niepozwalaią, y tylko gwałtownie Urzędy, funkcye posiadali, Zbory postawiali które jak Konstytu cye, te wyrażaią lubo Zakazali Jm iednak Stawić Nowych Zborow, postanowione Usu konserwować pozwoliły, a dawn Prawa funda mentalne Statuta 1413. in Horodło 1424 in Vielun Zygmunta 1.

1558. =

1558. de Abbatibus 1543. Jn co y Znowu Sprawy Heretykow, y Apostatow Duchownemu poddaie Sądowi. Nie nie warzą Zanic maią, Coż te choćby uczyniono iakowe Warunki, ważyć by mogli Czyliż można się Spuszczać na Dyskrecyą Zawsze Szkodliwą, Ofiarowaną od Dyssydentow w Spisku Toruńskim Uszanowania Wiary Katolickiey gdy mieć będą Prawo, do Urzędow, y funkcyi, Nowe Obalą ktoreby były Warunki, gdy teraz tak mocne y fundamentalne Od mały Jch liczby nie należących do rad y Urzędow lorgaią się Zginie Wiara, upadnie Wolność, iedność z roznionemi w Wierze Spodziewać się nie można Skracam List, Znasz JWmPan Dobrodziey ney nieprzezliwsze te Skutki ktore same wzdychania z Serc wyciskaią, nad tak Nędznym Stanem racz Jwwmpan Dobrodziey pospieszyć, abyśmy się rozmowić mogli Co czynić, jak Zabiegać mamy. —

Kopia Listu do JW. JmPani Grabieńskiey Starości ny Ałęzyckiey zprzyczyny że do niey pisała z Białego Stoku Xiężna Starościna Bohemowska Siostra Hetmana Wielkiego Koronnego iakich tenże JW. Podczaszy Koronny zdań. ię 7 Aprilis. 1767.

Kiedy JwwmPani iesteś omoie zdania w teraźnieyszych czasach Spytana mam honor ie wyrazić że iak dobry Katolik y iak dobry Obywatel, niemogę tylko sprzeciwiać się Zamachom Dyssydentow cudzą zasłonionym mocą.

Znam powinność Katolika, modlić się za wykorzenienie, herezyi iakże przeciwne Kroki czynić, albo się niezastawiać, były by to Usta z Sercem niezgadzaiące się ktoremi się bóg brzydzi, uczą mnie straszne przykłady, tak wiele Narodow, ktore nas powinny ostrożności nauczyć że wśliznione y rozszerzone pobłażaniem Odszczepieństwa zupełnie prawowierną zniszczyli Wiarę, znam że Katolika Jmie na czorszczym na:

nazwisku zawisto, ani na samych fundacyach, ktore czesto wymyslności są skutkami, ani na samych fundacyach, ktore zwyczaiu często są zabawą, ale nas pilney okoto catosci wiary prawowierney czułosci ktora iako naywie cey wielbi Stworcę naszego, tak nam Stworzeniu Jego naypowinnieysza.

Bolato nas stusznie ze wdzcy wzięto mocy na uciemiężenie Narodowey Wolności y wspołobywatelow, naszych iakże do tey stosowac się mocy. w uszczerbku wiary prawowierney, ktorey obronie nietylko Zycia fortuny, ale y wolnosc Narodową, gdyby inaczey być niemogło powinniśmy, niechcemy zostawiac naszym nastempcom niewoli cielesney mieymy więcey ustrętu zostawienia Im wieczniey niewoli przez wKorzenienie y rozszerzenie od szczepienstw, Niewola dusz od niewoli Ciał iest przykrzeysza, Bóg god: nieyszy iest Kochania iak Oyczyzna wiary przywoitsza być powin na obrona, iak Wolności, Zawstydziliby mię przed Niebem y Swia tem Poganie, Heretycy, y niewierni o swoich naukach bedące wyper swadowani, ziaką mocą ię bronią ziaką usilnością ie rozprzestrzeniaią, gdybym bedąc iak iestem, o dobroci wiary prawowierney Katolickiey przekonany dla iakich kolwiek czyli publicznych czyli prywatnych po zytkow do iey uszczerbku sktaniatsie lub był oziebty w obronie Jey Zycia y fortuny mamy od Boga ktorych pretko lub pozno odstąpic trzeba, Wolność Narodowa iest to skutkiem dla nas Opatrzności Boskiey y ta iuż iest mocno z fundamentow poruszona, czyliż nie stuszna iest te dary dawcy na ofiare zaniesć ktory czystościią Wiary prawo-wierney naywięcey iest uwielbiony, przywroci Bóg uciemiężoną dla gorliwości naszey o catosc wiary prawowierney wolnosc, obfity to iest Pan w nadgrodach naywieksze mocy rozprasza, stabe podnosi y utwierdza, mamy przyktady, z pisma ze Izraelskiego narodu wiaro tomstwo y oziembtosc w Wierze Bóg karat niewolą. Zaczynam mysli O-bywatela, gdybyśmy naypewnieyszemi byli publicznych pozytkow zied nania nam od tey mocy bo prywatne w publicznych okolicznościach cno tliwemi ludmi władać mogą czego mieć niemożemy, czesta iest odmia na Monarchow y Ich umystow, Piotr Wielki swoią medyacyą mię

dzy

miedzy maiestatem a wolnościę traktatow 1716. ocalit nam wiare pra
wowiernę y ubespieczyt, Carowa Elżbieta żędata aby xiężęciu Karolo
wi oddana byta Kurlandya teraznieysza Nay: Carowa Xięcia Birona
do Kurlandyi powrocita y utłumiona podnosi Odszczepienstwa, oswiad
czat się Xięże Repnin na Seymie ostatnim że Imieniem swey Pani prag
not ucalenia wolności, na czym że się rzecz skonczyta, na proiekcie prze
ciwko większości głosow ktory więcey iest szkodliwy iak pomocny, ale go
Xże Repnin niedat wyperswadować, y na rozwięzaniu Konfederacyi w O:
statnich momentach Seymu zatwierdzeniem dziejow iego obiecuie powrot nie
szczesliwemu Radziwiłłowi ale nie do Woiewodztwa, gdy to iest dane za Jey
zaleceniem, y pewnie Szkody y Straty iego niebedę z teyże przyczyny nadgro
dzone. Zastanowmy się myslę nad opisem spisku Torunskiego y nad Dzie
iami teraznieyszemi, ieżeli te niesę doswiadczenia naszey słabości, ieże
li to nie sę prożne utudzenia, ale daymy to aby nayszczersze były ofiarowaię
cych pomocy do utwierdzenia naszych swobod, trwałości spodziewać się
niemożna dziełu na nieprawości zasadzonemu Bog niedaie trwałości
niemoże być większa nieprawość, bo iest złości nieutomności skutkiem,
iak pomagać do uszczerbku wiary prawowierney lub iey obronie ozię
błości, lecz sama rozność Wiar ustawicznie wszędzie sprawuięca zamie
szania niezgody, ciągnące domowe woyny Wierze prawowierney y wol
ności upadek sprawuie, przypadki Szwecyi Danii Węgier gruntow
niey mowię iak tysięczne przyczyny, przypatrzmy się Prusom naszym
w Mieście Gdansku pozwolone wolne ich nauk ćwiczenie, wolne naszey
wiary zniszczenie, Ich publiczne naszey Wiary prywatnie wszystkie od
prawuię się obrzędki, wszystkie urzędy Lutry posiadaię Kościoła
P. Maryi gwałtem zabranego wrocić y Krzywd Biskupowi Kujawskiemu
y Kapitule iego uczynionych na tak wiele Konstytucyi Dekretow Seymo
wych Relacyinych y Assessorskich nadgrodzić niechcę iak wielki bunt prze
ciwko Zygmuntowi Krolowi tenże Gdańsk podniost w Roku 1525. y
przeciwko Rzeplitey swiadczy historia, kościoły na Zbory obrocono, na
czynia Swięte zprofanowano, Urząd złożono a naypodleyszych Ludzi
do

do Urzędu utrzęcone od wprowadzenia prawowierney wiary do Polski pilna była Surowość aby żadne błędy niewchodziły Władysław Jagiełło ustanawiaiące wiarę S. Katolicką w Litwie za Zezwoleniem swego Narodu w Roku 1413. w Horodle warował, aby żadnego urzędu żadney dostojności nikt niebrał tylko podległy Stolicy Apostolskiey Rzymskiego Kościoła tenże Władysław Jagiełło zabiegaiące wchodzącemu odszczepieństwu hussytow, ktore wiele tam sposłuszenstwa było przyczyną. przeciwko wszystkim heretykom y Ich utrzymuiącym, surową karę życia honoru, utraty fortuly wieczney niesławy Statutem 1424. w Wieluniu wyznaczył co y Konfederacya Stanow 1438 uczyniła, zabiegał temu złemu Zygmunt Pierwszy, y prawami y wexekucyi Ich wyrokami swemi, przecież pobłażaniem prawa przewyższaiącym Zygmunta Augusta, tak się wzmocnili że im Rzeplita Konfederacyami 1573. 1574. 1577. paktami henryka, Stefana Zygmunta. przymuszona mimo niepozwalania wielu y manifesta bespieczeństwo Osob y fortun Ostrzegła pokoy y Spokoyność że od Ostrożnego pierwszy raz im bezpieczenstwa 1573. do Roku 1587. w Lat 14. kiedy Zygmunt 3. przyszedł do Tronu, Sześciu tylko Katolikow Swieckich Senatorow zostało że rozdzielenie w wielkim niebespieczenstwie na Elekcyi tegoż Zygmunta 3. uczynili; że pod tymże Krolem roźne czynili zamieszania bunty, rokosze, mieli iuż urzędy chociaż bezprawiem, bo im prawem niebyły pozwolone Stawiali Sobie Zbiory bezprawnie iako Konfederacya 1632. do ktorey odzywaią się teraz Dyssydenci a poznieysze stosuiąc się prawo wyraża że usu tylko stały mon Zego y stosuiące zachować chce nowych, iednak zakazuiące Stawiać y do honorow, Urzędow y funkcyi niepozwalaiące posiadali ie iednak bezprawnie a przecież przeciwko Rzeczypltey y Krolem własnym Janowi Kazimierzowi, y Augustowi 2. z Krolami IX. y XII Szwedzkiemi łączyli się Kościoły rabowali, burzyli, naczynia święte profanowali, Domy Szlacheckie y Kraie pustoszyli, czegoż chcieli, tylko utwierdzić co bezprawiem posiadali; lub zupełnie Katolickę wiarę obalić. Konstytucye 1716. 1718. 1736. zgodnie y Solennie postanowione do dawnych Praw, stosuiąc się tylko przestępstwa y wy

Kro=

y wykroczenia z nich zniossży y przeciwko którym teraz powstaiesz, coż będzie świętego y trwałego, gdy tak święte y mocne przodków naszych warunki tak łatwo targai się będą. azali nowym ufać można udaiesz się oni do Konfederacyi 1632 1648. y następuiących gwałtem wymuszonych przy wielu niepozwalaiących a ile stosuiące używaniem Zbory pozwalaiesz Konserwować w dobrach samych Królewskich, nowych stawiać zabraniaiesz do honoru Urzędów y funkcyi nieprzypuszczaiesz niemożna mieć pozorniejszey y chwalebnieyszey okazyi sprzeciwiać się absolutnym rozkazom nad tę które do podbitych od Zwycięzców Narodów ściągać się niemogą czyli można wzniecanemu przeciwko Rzpltey y prawom iey od tych którzy tylko ostrzeżoną mieli Spokojność, a ieszcze którzy w Służbie Woyskowey znayduią się pobłażać buntowi, o mały iuż krok idzie zupełne wiary Katolickiey zaparcie się y zniszczenie co iako wyrazitem niczule mogliby się stać żądaiąc wstępu do Urzędów, Funkcyi y wolnego wszędzie stawienia Zborów czego nigdy pozwolonego prawem niemieli czegoż im więcey niebędzie dostawało, dla rownieg od Nas Ludzi Religiy Katolickiey panuiącey straszydłem by to Królestwo było na Rzpltą gdzieby niebyło żadney wiary panuiącey gdzieby panuiąca wiara wszczegulnych swych niemiała przywilejów w Hollandyi gdzie wszystkim wiarom oprócz Katolickiey pozwolone iest ćwiczenie, którzy w Japonij dla zysków zapieraiące się Imienia Chrześciańskiego śmiele po położonym w bramie Krzyżu depcą przecież Kalwińska nauka iest panuiąca; y sami Kalwini co raz wchodzą skarzące się o przegrywanie w trybunałach Sprawy, ieżeli za Bluźnierstwo wszędzie surowość kar iest naleziona ieżeli przegrali kiedy swoie niesprawiedliwe Sprawy mieli dobrodzieystwa prawa poyść ex vi leges de noviter repertis na Seymie sprawę przełożyć informować zły dekret iako się trafiało by zniesionym ale niepowstawać przeciwko Rzeczypltey y nieznosić władzy Sądowey; wszakże nam Katolikom nieraz niesprawiedliwe trafiło się przegrać Sprawy a przecież do tych kroków nieudawaliśmy się w każdey Sprawie musi być przegrany. albo

by

by Rzeczpltа była ustawicznym zamieszaniu, albo by żadnych Urzędow niebyło lecz gdybyśmy się przypatrzyli Okolicznościom tych spraw o ktorych przegranie żalo się, może by tak sprawiedliwość tych Dekretow pokazała się iak sprawy Mścisławskiey przełożoney w Supplice Stanom Rzeczypospolitey na ostatnim Seymie podaney, w ktorey wina na Schizmatykow dowiedziona była lecz niemożna się dziwować że się skarżą na dekreta Trybunalskie ktorych Okoliczności teraz zwiedzić niemożemy gdy się skarżą na dekret Toruński ktora Sprawiedliwość iasnie dowiedziona była utwierdzona zgodnie przez Stany Rzptey na Seymach 1724 y woysko naznaczone dla exekucyi dekretu y bespieczeństwa Sędu. Chcą nas przywrocić do iednomyślney na Seymach zgody y pozwolenia aby stawały seymy czegom ia zawsze żądał, ale iak iednomyślność można spodziewać od rożnionych w Wierze, ktora po swych naśladowcach swego wymaga rozszerzenia y naypierwszym iest myślą słow y czynności widokiem.

Iako widzę z cudzych y Domowych przykładow Szkodliwość wierze prawowierney y Oyczyznie moiey z żadnemi nieporownaną pożytkami tak w Obronie wiary niebędę się pytał kto tylko co uczyni y z nim się łączyć będę.

Proszę oznaymić że te są moie myśli w teraznieyszych Okolicznościach ma ufność że Bog dobre wolności pomyślnemi uszczęśliwi Skutkami:

Kopia Listu do JW Małachowskiego Starosty Ostrołęckiego Marszałka Trybunału Wielkopolskiego. ie 7 April 1767. Anno.

Wielka powstaie burza grożąca Zgubą prawowierney Wierze y Wolności umysł do Boga przywiązany z tych iasnych wstrętu brać nie powinnie. niebespieczenstw, bo życie y fortuny naychwalebniey iest ofiarować Dawcy onych całością Wiary prawowierney nayswięcey uwielbionego.

Nigdy rozpaczać nie należy, tym więcey w tey Okoliczności,

kto:

ktora do samego sciągaiące się Boga łatwo wszechmocnego Jego do usilności naszych powinnych ziedna pomoc w tey Okazyi y Zwyciężai y być zwyciężonym iest swięta y chwalebna ozem złość godna ukarania y wieczney niesławy. —

Pewny iestem złączonych z Bogiem żarliwości o całość Wiary Sentymentow Jasnie Wielmożnego Pana. o moiey Stałey nieporuszoney żadnemi przeciwnościami niebespieczenstwy upewniam gorliwość. —

Aże Dyssydenci na niektore sprawy przegrane skarżęsie coby im żadno do buntow niepowinno być przyczyną, y nam Katolikom trafia się niesprawiedliwość przegrywać, przecież niepodnosiemy się przeciwko Rzeczypospolitey, ale albo ustępuiemy naszemu nieszczęściu, albo Dobrodzieystwa od prawa pozwolonego, używamy ex vilegio lub ex nonter repertis Documentis, iak y oni powinni byli użyć, gdyby się czuli być ukrzywdzonemi, inaczey iako zawsze w każdey sprawie iest ieden przegrany tak zawsze, Rzeczpospolita byłaby w zamieszaniu y urzędy by ustawać musieli iednak wyrażone wtym manifeście Torunskim Dekretu z dobrą informacyą chciałbym mieć dla lepszey informacyi, bo Ja rozumiem że ztych Spraw dekretow tak iasnie pokazałaby się Sprawiedliwość iak w Mścisławskiey Sprawie gdzie wina Schizmatykow iawnie dowiedziona była, a te sprawe za przykład Swego Uciemiężenia Jchmpanow Dyssydenci w Supplice swey podaney Stanom Rzeczypospolitey przełożyli to iest Sprawe Kapitana Kochtera Elzbersza Unniga Korbickiego etc. Dziębowskich z Panem Kreskim Katolikiem, iako też ktore mogą być wygrane przez nich Spraw Dekretu z Lubelskiego Trybunatu o podobne starai się bede, bo tam niektore Dyssydenci więcey wygrali iak powinni byli. —

Wiem ja że Jasnie Wielmożny Pan skonczył swoy Trybunał w Piotrkowie, ale możesz mieć łatwe dostania tych dekretow Sposoby —

Sposoby ktore się zdadzą y dla Jasnie Wielmożnego Pana y dla mnie, bo będą użyteczne w Okolicznościach Religiy, Wiem że ten List Jasnie Wielmożnego Pana w Końskich ieszcze zostanie.

Kopia Listu do JW. X. Ostrowskiego Biskupa Kujawskiego d. 8. Aprilis 1767. Anno. –

Że Dyssydenci zaczynaią przez spiski swoie zamiesza nia, wcale mnie to niedziwi, iest to iskra w popiele zawsze tleiąca za podmuchnieniem naymnieyszego wiatru w płomień wybucha pożarem, idzie z klęską Wiary prawowierney Krolestu, ale to iest godna podziwienia że niebyły y nieszą wzięte Starania dla odwrocenia tego pożaru lub zastawienia się onemu, iako przeszłe czasy wrócić się niemogą tak na nie na rzekai niemogą, y rzecz byłaby prożna, myslec y czynić trzeba o Obronie wiary y Oyczyzny, Oboyga pewny Upadek Okolicznosci pokazuią. Ja ktory miałem honor łączyć się zyętnemi Nieba gorliwemi o całość prawowierney Wiary Sentymentami Jasnie Wielmożnego Pana, na Ostatnim Seymie, w teyże rezolucyi ofiarowania fortuny, Zycia a choćby gdyby inaczey być niemogło Narodowey Wolności, Stosować się pragnę, Uciemiężono Wolność Narodową lub utraconej dla Obrony wiary prawowierney prędko by Bog przywrócił y naypomyslnieyszemi nadgradzał Sukcessami a odstąpienie od Wiary y Oziębłość w Tey utrzymaniu Sromotnej y przykrą zwykł Karać niewolą Nie so to fraszki iak wielu nieszczęsliwie razami, Surowe ludze rozkazy w tak delikatney y naypoważnieyszey Okoliczności czego sami zwyciężey nad podbitemi iuż nie czynią Narodami okropną naszą wskazuią niewole, dotąd że się daley rozciągać maią, nietrzeba iuż niebędzie Surowości y przynaglenia do zupełnego Wiary prawowierney obalenia, niecza-

le

nieczule to wzmocnione Strzez Boze nowemi Przywilejami Here
zye Sprawicę iak w Szwecyi Daniy y Angliy y innych, ale na
Cudzych wzywać przykładow, Miasto Gdańsk w Dyecezyi Iasnie Wiel
moznego Pana potwierdza tę prawdę, ma prawami y Traktata
mi ostrzezone dla Dyssydentow Liberum exercitium; ale go tam
Katolicy nie maią wszystkie Obrzędki prywatnie są czynione, gdy
publicznie y wspaniale swoie Dyssydenci odnawiaią Kościoła Nay
swiętszey P. Maryi niewracaiąc, ani Antecessorow JWielmoznego Pa
na y Iego Kapitułę w sprawiedliwych nieuspokoili pretensyach, cho
ciaz tak wiele Konstytucyi, dekretow Seymowych, Relacyinych, y
Assessorskich wypadło.

Iezeli za niewazne maią Dyssydenci znoszeni tylko do bes=
pieczeństw Osob y Fortun Swych, do rad zadnych publicznych,
ani funkcyi y do urzędow nie nienalezącey Konstytucye zgodnie y
Uroczyście na Seymach postanowione 1717. 1733. 1736. Coz bę=
dzie swiętego y statego, co nowe warunki wazyć mogą, choćby
gdy pomnizone nowe przywileie będą zadnym prawem do=
tąd niepozwolone, byłyz oswiadczone słowa w tym Spisku Usza
nowania dla Kościoła S° Katolickiego Rzymskiego mogą U=
spakaiać, od tych ktorzy z swemi nauczycielami y Wodzami
wszystką Złość przeciwko tey prawowierney wywarli wierze, wszę=
dzie ią niszcząc, Wprowadzenie y rozszerzenie w Kraiach Rze=
czypospolitey samym Zygmunta Augusta przewyzszaiącym pra
wa; zgodnie postanowione 1413. 1424. 1438 1538. De Albatibus
1543. in co y Sprawy Odszczepieństw y Apostazyi Sądowi Du
chownemu poddaiące pobłazaniem wymogli Sobie gwałtem mi
mo tak wielu niepozwalaiących bespieczeństw Osob y fortun
lecz daley swoią zuchwałością mimo prawa postawiali Zbory
Konstytucyą 1632. y inne poznieysze wspominaią, że nie Sta=
wione Zbory pozwalaią się konserwować w Miastach Krolewskich
te Konstytucye upodobane Dyssydentow gwałtownie niebespieczeń

stwy

niebespieczeństwy zamieszania Rzeczypospolitey mimo wielu niepo zwalaiących stanowione do których się teraz odzywaią Dyssydenci, czyliż Im tylko stosuiące usu niekonserwuięs w miastach Królew skich Zbory nowych zakazuiące, czyliż Im do funkcyi y Urzędow wstępu pozwolity posiadali oni funkcye y Urzędy ale bez prawnie, y dla tego Konstytucye 1717. 1733. 1736. do wyższych praw stosuiące się do tych niłych Dyssydentow, bezprawia przeciwko nim z niesli, aby niemaiące pozwolonego wstępu do Funkcyi y Urzędow, niemaiące mocy nowych budować Zborow, niebudowali, Urzę= dow, niemaiące posiadać y funkcyi, posiadali oni Funkcye y Urzędy bezprawnie, a przecież do zamieszania Domowych y cu dzych z Rzeczapospolitą woien przeciwko niey powstaiące przewod= nikami y mocą byli Oni na Elekcyi Zygmunta III. do szkodliwe go y niebespiecznego rozdzielenia do rokoszu y buntow za panowa nia onego byli przyczyną, y naywiększą Ich mocą oni rożne zawsze czynili spiski ale mocą koła zwyciężeni, oni przeciwko Rze czypospolitey y Krolom własnym Janowi Kazimierzowi y Augusto wi drugiemu, powstawali łącząc się z Krolami Szwedzkiemi Karola IX y XII. do gwałtow zprofanowania y zrabowania Kościołow do spustoszenia Krajow naypierwszą byli przyczyną co wtych zamie szaniach utowić spodziewali się tylko aby utwierdzili prawem co przeciwko niemu trzymali; albo zniszczenia wiary naszey Kato lickiey. —

Skarżą się na przegrane w Trybunałach Sprawy Sąd ten sami sobie upodobanemi wymieszonemi prawami ostrzegli, w Sądzie ied na Strona musi zawsze przegrać a zatym albo Sądow niepotrze ba by było, albo żeby ustawiczne były Zamieszania gdyby z tey przyczyny wolno się było buntować, wszakże y Katolicy przegrywa ią Sprawy, a buntu niepodnoszą przeciwko Rzeczypospolitey, wszak że wygrywali Sprawy w Trybunale niedawno Litter: z Woronie= kim, ieżeli by która niesprawiedliwie przegrana była Sprawa,

maią

maią dobrodzieystwa Prawa ex vi Legis lub de noviter reper tis documentis, lub przed Rzeczypospolitą się Skarżyć, Sprawy niesprawiedliwie osądzone przełożyć, mieli by Sprawiedliwość; lecz tego nieuczynili tylko w Supplice na Ostatnim Seymie podanego o Urzędy funkcye, o wolne wszędzie swych wiar ćwiczenie y generalnie o wyięcie Siebie od Trybunatu prosili wyrazili, iedne tylko Sprawę, w którey iako się z Inkwizycyi y dekretu pokazało że winni Dyzunici, y w tych dekretach przełożonych, teraz Spraw Sprawiedliwość, by się pokazała, gdyby okoliczności onych mogły być dobrze wiadome iakoż potrzebę by były dla Informacyi te Dekreta ktore Jaśnie wielmożny Pan w bliskości dobra maiąc Piotrkowa z dobrą Informacyą kaz powyimować, iako i te co oni przegrywali, a Ja w Lublinie Starać się będę, Skarżą się oni że o bluźnierstwo karani bywali, a gdzież bluźnierstwo przeciwko panuiącey Wierze iest przepuszczone, prawa nasze surowości Kar wymagaią, więc trzeba Im wolność zostawiać aby bluźnili bez ukarania, skarżąc się na dekret Torunski ktorego Sprawiedliwość z okolicznościami iest dobrze wszystkim wiadoma, od Rzeczypospolitey na Seymie 1724. zgodnie pochwalona y exekucya onego dla bespieczeństwa Sądu przez wydanie Woyska nakazana, czynili to oni wszyscy gdy byli Słabemi, zgębionemi, iako się być wyrażaią, czegoż czynić niebędą, gdy będą Stwierdz Boże nowemi, dotąd niepozwolonemi przez prawa wzmocnieni przywilejami, zgoła pewny upadek wiary nastąpi, ten pociągnie wolność z Sobą złączoną do czego iednomyślności na Seymach potrzebney ustawicznie różniących się w Wierze niezgody y zamieszania nayprzeciwnieysze łatwo pomogą. —

Skarżą się na burze przeciwko Sobie, oni grozili, a my cierpliwie znosili, chociaż prawami naszemi y wszystkich Królestw zakazano ziazdy Sobie robili Postow do cudzych Narodow wysyłali, Jeżeli będą mieli do Urzędow y funkcyi weyście Wolne Stawienie Zborow, porownani będą z Katolikami, iuż niebędzie panuiącey

Religiy

Religiy, te Krolestwo iedne takowe by było, bo wszędzie iest Religia panuiąca, y tey Ludzie iedynie do rad wchodzą, y urzędow, wszak że w Hollandyi gdzie Stek y Zbiór wszystkich nayobrzydliwszych Wiar zexkluzyą Katolickiey, y dla zyskow z handlow w Japoniy zapieraiące się Chrześciaństwa samego depcą po Krzyżu w Bramie położonym, sami Kalwini do rad należą. —

Skracam dosyć rozciągniony List, folga iest w żalu przedżerającym go wyrażać, pytam się Jasnie Wielmożnego Pana Żarliwego Wiary Swiętey Obrońcy, wielkiego Biskupa przezornego Senatora, w mamy czynić w tey nawałnosci gotowi Życia fortuny obronce Tey Ofiarować Jasnie Wielmożny Pan ktory iestes mocny w wymowie y czynnosciach racz podać sposoby, racz zagrzewać y utwierdzać stałą gorliwość, ktora Nas iedynie przy Boskiey pomocy ochronić może tak daleko na niechętnych rozkazy niemogą zachodzić, a Jeżeliby gwałtownosci nie są trwałe, Bóg widząc nasze gorliwe Serca połarga, te Jarzmo y Kaydany, y nadgrodzi naypomyslnieyszemi Sukcessami, a Ja iestem y będę zawsze z przywiązaniem Uszanowaniem y poważeniem. —

Kopia Listu do JW. Jmc. Załuskiego Biskupa Kijowskiego z 8. April: 1767. Anno. —

Powszechnie w trwodze Owieczki do swych zbiegaią się Pasterzow y głosow onych słuchaią, w tey nawałnosci przeciwko wierze prawowierney y Oyczyznie uzbroioney mam honor do Jasnie Wielmożnego Pana z powinnym uszanowaniem nadgłosić się ktorego przykładną o całość Religiy y Oyczyzny gorliwość przezorność zdań doskonałość rad iest powinnosć wielbić racz Jasnie Wielmożny Pan z przytomnemi w Warszawie dobrze rozumieiącemi ułożyć y wyrazić sposoby ktoremi od tey powszechney Klęski ubraniać się możemy, bardzo się boię aby pomnażaiący się Kąkol dobrych Ziar nie ułtumił. —

Ja widzę dwa sposoby ochronienia Nas od tey nieszczęsliwey

zwocy

z Swey Istoty, nayszczęśliwszey ieszcze z Kutkou przeciwności modlitwy do Boga aby mocnym swym ramieniem, gdy iuż prawie Ludzka ustaią sposoby Prawowierney Religiy, ktorey naylepiey y nayswiątobliwiey iest oczony, a nas wiecznie y doczesnie uszczęśliwiaiącey bronić y zastępo wać raczył, Jestem pewny że Jasnie Wielmożny Pan pełnym Nieba duchem swoim gorące do Boga swoie zanosisz modlitwy y zaleciłeś ie Procesem wiernym swym Owieczkom, ta bowiem burza Jego Owczami byłaby nayszkodliwsza, drugi sposob: Stała nasza powinna gorliwość o całość wiary z Niebespieczeństwem Utraty Fortun y Życia racz Jasnie Wielmożny Pan y Jasnie Wielmożnych Swych Kollegow y wszystkich do tey potrzebney zagrzewać gorliwości, y ią utwierdzać, Jednostayney gorliwości moc niepotrafi przezwyciężyć, ustąpi iey bo iuż zwycięzcy w podbitym swym Kraju aż do uszczerbku wiary nieroszczcieć aniby zwyciężeni pełnić chcieli, a gdyby uzbroieni moc mimo nasze opierania się gwałtownie swych dokonywała Zamysłow, czego się niemożna Spodziewać gwałtowne rzeczy nie będą trwałe, Bog będzie naszym Obrońcą, ktory dopuszcza na swoy Kościoł prześladowania, ale go tak wspierać przyrzekł, że Go same mocy piekielne nieprzyzwyciężą wyrażam te szczerego Serca mego przedsięwzięcia y Mysli Suppplikuie mi Swoie wyrażać zdania, a Ja Składam Głowę moię pod Pasterskie Jego błogosławieństwo, zostaiąc z nieskończonym poważeniem y Uszanowaniem.

Kopia Listu do JW. Imx. Sierakowskiego Arcybiskupa Lwowskiego <u>d. 14. April: 1767 Anno:</u>

Wesołe Alleluja iest Znakiem powszechney radości Zwycięstwa Zbawiciela z Nieprzyiaciela Dusz Ludzkich, dał by ten Zwycięzca aby po przykrych Na Kościoły y Krolestwo Nawałnościach, pomyslne y naypomyslnieysze zajaśniały czasy, a Jasnie Wielmożnego Pana Zdrowie nieoszacowane Kościołowi y Oyczyznie pożyteczne niech Konserwuie

w

w naydłuższe Lata nieporuszoną utwierdzaiące Czerstwością; abyś my za Jasnie Wielmoznym Panem Swiętym y Kochanym naszym Pasterzem po zwyciężonych szczęśliwie przeciwnościach mogli wesoło zaspiewać Alleluja. –

O Radzie Senatu na 25 dzień maja donoszą upewniaiąc że Król ustanowił wszelką mocą wiary bronić, ile że się inne żądania Carowey niepodobaią, a niechce aby processa po Dyecezyach były wydawane dla uniknienia trwogi, ktorey processa nieprzydałaby więcey iak iey iest z Konfederacyi Dyssydentow przystąpienia miast Pruskich Memoryałow Carowey y listu P. Pannina wszędzie rozesłanych tudzież marszow ustawicznych Woysk Rossyiskich, iako y od Kijowa idą, przechodzili przez moie dobra Ukraińskie, ale bez naymnieyszey Szkody, wszytko według targu płacili, y powiadali że mieli Surowe Ukazy na krzyżey karności, lecz mnieysza o kury y co dom ma, byleby nam Wiary y Wolności, a przynaymniey samey wiary nie zniszyli, iak że się w tey burzy Straszney przewyższaiącey wszystkie od ludzi sposoby, do Boga y Stwórcy nieudawać, ktory rozkaże wiatrom aby ucichły, y stanie się pogoda, zdaie mi się bez exaggeracyi nieszczęśliwości processa wydawać o szczęśliwe powodzenia Kościoła Katolickiego y Krolestwa Polskiego, modlitwy nakazywać, aby tak iak Niniwitom pokutuiącym nam przepuścił. –

Kopia Listu do JW. ImPana Kossakowskiey Kasztelanowey Kamienskiey ie 19. Aprilis 1767. an:

Wiadomości teraznieysze są publiczne y martwiące z naydelikatnieyszey części to iest Wiary, donosić Ich nierozumiałem potrzeby, ale kiedy Jasnie Wielmozna Pani rozkazuiesz, wyrażam Myśli moie y posyłam Deklaracyą teraznieyszą Carowey Jmci po polsku y po francusku przetłumaczoną ktorą przeczytawszy prosze odesłać choćby mnie naywięcey upewniono o ubespieczeniu Narodowey Wolności da

wnych

dawnych Swobod y rządu, co nie iest władza iedynowładna Ministrow w dawnych czasach pożyteczna mogła być teraz wiecey Krola mocnici, maiącego wolny Szafunek Łaski, liczney familiey y wielu obowiązanych, Krol młody, Hetmani Starzy Seymiki, w dawniey formie Partyzantow Dworskich pomnażać będą, niedopuszczaiąc Patryotow, pierwsze Seymiki rwać się będą, drugie taiemnie Składane będą y Obierane upodobane Osoby doswiadczenia zprzeszłego Seymu oczym tylko mowić, ale pisać niemogę, naywięcey mnie utwierdza, Choćby nay więcey upewniano Narodową Wolność, czyliż by się to nazywać mogło wolnością, gdy aż do wiary rozkazuią wymagaiąc postuszeństwo. Narzekano że na Elekcyą y rozprzestrzenienie władzy poniżenie Swobod użyto tey mocy, utyskiwano na niebespieczeństwa Wiary, chwalony gorliwość zastawiaiących się iak że się teraz złą mocą tęczyć, ktorey iest cel poruszyć wiarę Katolicką przez porownanie Dyssydentow z Katolikami uprzywilejach; iak modlitwy nasze ktore za wykorzenienie Herezyi powinniśmy czynić zgodziemy z uczynkami, gdy ich rozprzestrzeniać przez pomnożenie przywilejow będziemy, wszak do doskonałey z Nami Katolikami rowności im tylko niedostaie, że nie wszędzie gdzie chcą mogą budować Zbory, y że do Urzędow y funkcyi nienależą, nigdy tey Wolności niemieli, prawa do ktorych się odzywaią, iey Im nie pozwalaią iako Konfederacye Wymuszone niezgodne 1573. 1574. 1587 1622. 1635 1648. 1658. 1674; Swiadczą tylko pokoy y bespieczenstwo Osob y fortun pozwalaią, postawione Zwyczajem nie prawem Zbory w dobrach Krolewskich Konserwuią nowych stawiać zakazuią, y aby Trybunaty nienaruszaią tego pokoiu wyraźne 1668 1674. Konfederacye Excepta Mazowieckie co do wiary w całości utrzymuią nowych Stawiać Zborow zakazuią w Gospodach tylko prywatne pozwalaią czynić nabożeństwa, bez Spiewania, Kazań, Schadzek, aże bez prawiem posiadaiąc Urzędy Godności y funkcye ktorych żadne prawo niepozwoliło, wielkie czynili zamieszania y bunty na Elekcyi Zygmunta Trzeciego pod panowaniem onego roskosz Stężyki

Stczyki z Karolami Krolami Szwedzkiemi IX XII. przeciwko Oyczy=
znie y Krolom własnym Janowi Kazimierzowi y Augustowi 2^{go}.
łączyli się zprofanowaniem spustoszeniem Kościołow klęską Krajow
Rzeczypospolitey y Obywatelow, Konstytucye zgodne 1717. 1718 1733.
1736. od Urzędow y Funkcyi Ich oddalili ktorych im żadne niepo
zwalało prawo, dawnieysze prawa 1413. Statut żadnych Im ho
norow niepozwalało, ktoren nieiest żadnym poslednieyszym pra=
wem zniesiony Statut 1424. Karai śmiercią wygnaniem, Zabra=
niem dobr, niesławą y Konfederacyą 1438. karzą gdzie ktory Na
rod iest aby rożniący się w wierze do rady nienależeli, aby wnim
niebyło panuiącey wiary, wszędzie to iest okazyą zamieszania, bun
tow, domowey woyny, nayprędzey wolnych narodow przyspiesza Upa
dek, ktorych Szczęśliwość od iednomyślności zawista; tey miedzy roż=
niącemi się w Wierze wiążącey rozumy y umysły, spodziewai się nie
podoba. Wiara z Wolnością razem są złączone iedney upadek drugą
przyciska, do zniszczenia, Szwecya Dania, Węgry, daią mocno rzetel
ne Swiadectwa, lecz y my sami Swiadectwem iesteśmy, potomno
ści, że razem u nas Wiara y wolność stabiie poczęły, razem Ko=
naią razem podobno upadną. Wszakże te Kraje ktore Dyssyden
ci posiadaią były osadzone Wiernemi Katolikami, gdzie i śladow
iusz niemasz wiary katolickiey, tleie ta iskra powoli w popiele
za lada wiatru podmuchnieniem rozszerza się y prawowierną niszczy
wiarę przykłady więcey mowią iak słowa, wszakże aby dalekich nie=
przywodzić przykładow w Gdańsku pozwolono, a Katolikom wolnego
Cwiczenia Swych Nauk a te zniszczyło do szczętu prawie Religią Ka
tolicką, Ich obrządki wszystkie publicznie, nasze prywatnie odprawa=
wiaią się wszystkie urzędy mieyskie Dyssydenci posiadaią niedopu
szczaiące żadnego Katolika, Kościoł P. Maryi gwałtem zabrany Kato
likom, za wyrokami publicznemi Konstytucyi dekretow Seymowych
Relacyjnych, Assessorskich, niewracaią trudno droższey rzeczy nad Ży
cie nasze wiary prawowierney oddawai na dyskrecyą Dyssyden
tom

Dyssydentom, Tey przesladowcom, że w swey Konfederacyi oswiadczaią dla niey uszanowanie, Takie warunki będą mocne gdy Konstytucye 1717. 1718. 1733. 1736. zgodnie solennie postanowione, tudzież co do wiary Konwokacyi, Elekcyi y Ostatniego Seymu 1766. nie tylko zgodnie ale zpowszechnym ukontentowaniem postanowione targai się łatwo będą, słabemi są oni iak powiadaią, nienależą do Urzędow y rad a podnoszą się przeciwko prawom zgodnie y Solennie postanowionym czegoż się można spodziewać gdy będą mocnemi gdy do Urzędow y funkcyi należeć będą, pewnie zupełnie zniszczą Wiarę prawowierną iak w innych uczynili Krajach, y blisko tego iuż była Polska. Przestrzegaią nas dowody pisma S. że Bog oziembłość w wierze y iey dostąpienia w wielbionego narodu swego karał zawsze niewolą, na ostatek tak iak na Seymie ostatnim mowiłem przywodząc przykład Władysława Łokietka Krola naszego chwaląc gorliwość naszych Przodkow że Polacy dla całości wiary nietylko Zycia y fortuny, ale wolność Narodową nad te nad tę naydroższą chętnie ofiarować ciek y Ia do nayprzyteczniejszych choćby naypewnieysze były publicznych pożytkow nieprzyłączyłbym się poki prawowierna według tego przy nayniniey w ktorym iest Stanie niebyła ubespieczona, Wolałbym moim potomkom zostawić niewolą cielesną pod Absolutnemi Rządami iak niewolą wieczną przy ułumioney Wierze a do tego dobry y mocny iest Bog iego mocy żadna nieoprzesie władza, ofiarowana dobrowolnie dla całości Wiary Iego, ktorą naylepiey iest uwszczony, wolność przywrociłby, Zgoła gdy nie będę wstanie obrony Wiary prawowierney dla ktorey walenia chętnie bym życie y fortunę ofiarował boleiąc nieznośnie nad Iey Uszczerbkiem a przyszłym nieomylnym Upadkiem wszystkie rzeczy powoli się psuią rujnuią a potym nagle niszczeią upadaią, będę miał Ukontentowanie z Swiadectwa Summienia mego żem do tego naygorszego złego nie nieprzydał y niełączyłem się złą mocą ktora go wnosiła, y gwałtownie popierała. Gdy bym

Gdybym miał Sposob Obrony, a niebronił, niebyłbym wolny na Summieniu, mam zycie y fortune od Boga niemogłbym tych da row Jego ofiarować skuteczniey y pomyslniey, iak dla obrony Jego wiary ktora niema czczym zawista nazwisku, ale na pragnie niu rozszerzenia Jey, y czynienia co iest sposobnośći y zdolnośći przynaymniey nieczynie tego abym nato dzieło pozwalał, lub go czyniącym dopomagał, abym niebył ich winy uczestnikiem, y owszem gorszym by był od nich, bo oni rozumieiąc Swoie nauki być dobre ie rozszerzaiąc gdybym niemogąc bronić moiey prawo=wierney wiary, na iey uciemiężenie zezwalał lub do Niego do pomagał. —

Kopia Listu do JW Jmx. Ostrowskiego Bisku pa Kujawskiego z 22. April 1767. Anno. —

Troskliwość o całość Wiary, ufność pełnym nieba Sentymen=tom Jasnie Wielmoznego Pana daie mi smiałość ieszcze znim Korrespondencyi Kontynuowania, ile że w maiu niebędę w War szawie, Senatorem nie iestem, do Senaty rady nienależę, a gdy są taiemne przezornych tych rad niemogłbym słyszeć lubo pewnie onich Xiąże Repnin y dwor iego wiedzieć będzie, lecz w tey Okolicz nośći nikt swey gorliwośći taić niepowinien to przykład winnych Obywatelach rozszarzy y utwierdzi, ta gorliwym Sprawi przed nie bem zasługę, przed Swiatem niesmiertelną sławę, y Zbawiciel za pierwaiącym go przed Swiatem, zaprzeć się obiecał przed Oycem przedwiecznym, pozwolisz mi Jasnie Wielmożny Pan powiedzieć że nieodrzucony proiekt podany przez JmPana Starostę Liwskiego ale zbytnie wiele łatwośći dla Dyssydentow zawierałszy od Konwo=kacyi są okazyą onych tych postępkow, wszakto nas tylko Dzie wietnastu tylko stanęło na ostatnim Seymie przy proiekcie od X. Biskupa Krakowskiego podanym, iuż pism publicznych za

Dys=

Dyssydentami, y usilności innych niewspominam, Czyliż mogła Kommissia Seymowa w tłumaczenie lub decydowanie wchodzić punktow od Dyssydentow podanych, wyścia do urzedow, rad, funkcyi, y Stawiania nowych Zborow, czego zadne prawa im nawet srednie do ktorych się odzywaią niepozwoliły, a ostatnie przeciwko ktorym powstaią, wniesione bezprawiem zwyczaie zniosły, Konfederacya 1438 tylko iest do pokoiu y bezpieczeństwa fortun onych, rozwolniona Statuta 1413. 1424. w całości nienaruszone zostaią. Słuszna była boiazń tak dla wiary całości, iako y dla polityczneyo rządu nowo a ieszcze w Warszawie gdzie tak wiele władz iest stanowić Iurysdykcye ktora by albo w surowości Inkwizycyą Hiszpańską naśladowała albo zbyt powolna była, czyliżby Im dogodziła była Kommissia Sprawiedliwości y praw trzymaiąca się, gdy prawa 1717 1718 1733. 1736. zgodnie y Solennie przez całą Rzeczpospolitą postanowione, na Religii y szczęśliwości wszystkich Krolestw a naywięcey wolnych Narodow uniesieniu Wiary wzmocnionych y ubespieczonych zasadzoney po doznanych w innych Krajach y Krolestwie tym wielokrotnych burzliwościach y klęskach nie są im znośne, kiedy utyskuią na dekret Toruński tak Sprawiedliwy iako cały Swiat uznał a Rzeczpospolita potwierdziła y dla exekucyi Onego Woyska Konstytucyą zgodna ruszyła gdy się skarzą że obłuznierstwo byli Karani, ktore nigdzie nieiest przepuszczone katolik gdyby im wzruszył Spokoyność prawem ubespieczonym powinien by być Karany, a oni by te mieć mogli wolność w pretensyach Ich zbyt obfite Collegium Episcoporum pozwoliło łatwości, a o Sprawy w Trybunale przegrane mogli wziąć Dobrodzieystwa Rzeczypospolitey ex vi Legis lub de noviter represio lub przed Rzecząpospolitą y na ostatnim Seymie swoią Sprawe zbytnie uciemiężoną w Trybunale było zanieść niesprawiedliwość by była zniesioną, ale czego chcieli oswiadczyli w swoiey Supplice y fundamentach, Naostatek do naywiększey klęski iaki iest uszczerbek Wiary prawowierney z ktorego zupełna Iey y Wolności wypadnie strata, lepiey być przymu=

przymuszonym, iak nam pozwalai, znam Ja Stan nasz nieszczęśliwy, z Woyska Ammunicy pieniędzy a nayważney zpotrzebney Konfidencyi ogołocony, otoczony mocą swoie ułożenia do skutkow przynaglaiącą Czytałem Nayiaśnieyszey Carowey Jmći Memoryał, że Jey przyznana Gwarancya ettiitio Iurium na Konwokacyi daie pochop do tego czynienia, że dawniey mieli Dyssydenci prawa Stawiania Zborow, do Honorow, Urzędow, y funkcyi że żadnego buntu ani zamieszania w Polszcze nieuczynili, przez coby Swoie prerogatywy utracili, zdałoby mi się postać Posła, ktoryby informował o Ich buntach, Zamieszaniach w rożnych czasach, o prawach naszych nigdy im Urzędow ani honorow niepozwalaiących, y aby kto znas w przyzwoitey Skromnośći według stanu teraznieyszego potrzebney czynił co do niego należy, to iest aby niepozwalał na Seymikach, Seymie, niech moc bez rezwolenia naszego Stawia Zbory, gdy na nasze prośby y przyczyny nie zechce mieć względow, czego się niemożna spodziewać po Ich Sprawiedliwośći y wspaniałośći, niech nas z honorow, Dostoieństw, Fortun obnaża, niech im ie daie, gdy bog za grzechy nasze przepuszcza, ale niemoże tak daleko postąpić aby wolne umysły do Boga y Oyczyzny przywiązane przyprowadziły do rezwolenia, na tak okropny Wiary y Oyczyzny Uszczerbek. Spustoszenie Kraiu, zniszczenie dobr, utrata Zycia, Samey upadek nayszacownieyszey Wolnośći nie powinny od tey gorliwośći nas odrazić, to wszystko chętnie Dawcy onych, ktory całośćią wiary nayważey iest czczony ofiarować należy, niepodobna, aby ta nasza Stała y iednostayna w Wierze gorliwość miała być attakowana, cierpliwość będzie ukoronowana, ktora nadgradzaiąc pokutę za grzechy narodu nakłoni Boga do miłosierdzia. —

Z dziwiłem się czytaiąc w gazetach pisanych, iakobym uczynił manifest w Zytomierzu przeciwko Dyssydentom, gdzie od kilku lat niebyłem, gdybym wiedział być pomocnym chętnie bym go uczynił nayszczęśliwszym się sądząc życie obronie Wiary ofiarować,

abym

abym na Tey Uszczerbek y dalszy iey upadek niepatrzył, ale wiem że móy manifest niiest potrzebny nieuczyniłem go zezwalać zaś na Uszczerbek prawowierney wiary niebędę, gdy prawa tey bystrości wstrzymać niemogą, móy manifest żadney niebyłby wagi. —

Kopia Listu do JW Jmć Pana Kossakowskiey Kasztelanowey Kamienskiey ię 23. Aprilis: 1767: Anno.

Nie byłbym godzien Łaski y ufności Jasnie Wielmożney Pani ktorą mnie łaskawie zaszczycić raczysz, gdybym ieszcze niektorych moich nieprzełożył uwag w okoliczności w pierwszym liście wyrażoney.

Prawdziwie iest przysłowie że z dwoga złego mnieysze złe wybierać należy, ale że iest naygorsze Uszczerbek wiary, bo iest naynieznoysnieysze Stworcy krzywdę upadek zupełney prawowierney Wiary y Wolności ciągnie, iako Szwecya, Dania, Węgry, Szwaderzą y inne kraie przedtym Katolickie, teraz przez Dyssydentow posiadane, iako obszernie w pierwszym wyraziłem liście oziębłość w wierze y Jey odstąpienie nieuchronną zawsze karane bywało niewolą. Niewola Dusz iest okropnieysza, iak ciała, tak obronie, Wiary nietylko życie fortune, ale y Wolność Samą chętnie ofiarowałbym, gdyby być inaczey nie mogło a pewne by Bóg tę nadgrodził ofiarę przywroceniem y utwierdzeniem Wolności, niemasz sposobu obrony y moc odemnie niezawisła, ale na te naygorsze złe zezwalać niepowinienem, ani pomagać, ie wnoszącym y popieraiącym Niebłogosławi Bóg Tronom na ruinach Wiary prawowierney zasadzonym, niepobłogosławi Wolności na tey słabey mocy wspieraiącey się ktora zistoty swey Wolności iest przeciwna, gdy bronić niemożemy, przynaymniey zezwalać y pomagać do tey przeciwności nienależy się więcey iest obowiązkiem bronić wiary, bo to iest Boski interes naszych potomkow Szczęśliwości wieczney, Wolności zaś naszey y naszych Sukcessorow doczesney Szczęśliwości, gdy była stała wszystkich była gorliwość wszystkiego ofiarowania a nie ze-

zwo=

a niezezwolenia y niepomagania Dyssydentom, moc niechętnym tego Jarzma nayprzykrzeyszego nieunosiła by, na ostatek gdyby chcia ła dopełniać, Swiże ułożenia, niech czyni, niech stanowi Zbory, niech nas obnaża z dostoynośći y urzędow daie Dyssydentom, burza się minie, cierpliwość nadgradzaiąca pokutę uwieńczona będzie, byle byśmy niepozwalali, niepomagali, gdy niemożemy przeszkodzić, wsza kże to Bóg ulubiony Izraelski Naród niewolą karał gdy zaka zane na obronę swoie chociaż bez uszczerbku wiary brał przy- mierza, Blaskiem przypobiegywaney Wolnośći nie uieszczymy się, bo od Wszechmocney Ręki nieby nas nierastoniło, niewolę Dusz y ciał zo stawiemy Potomkom, y sami tak będziemy od Sędziego Boga tak sądzeni, iak w iego Sprawie byliśmy gorliwemi y dbałemi, Posia dali oni urzędy y funkcye, ale zawsze bezprawnie, nigdy Nasi Przedkowie chociaż większemi przyciśnieni niebespieczeństwy na Urzędy Funkcye, na stawienie Zborow niepozwalali. –

Wyniosł Bóg JWPani Dom za gorliwość o Iego Wia re, dał Iey samey powszechne poważenie za Sprawiedliwość Sen tymentow Iey że ie chwalono na Seymie, admirowano nasladowano, zacz inne wszystkie odwrocić względy, obroć dary sobie od Boga pozwolone na Obronę Wiary, Bóg stworca nasz y koniec nasz cało śćią wiary naywięcey iest uwielbiony, mam Ufność że Jasnie wiel można Pani wspaniałemi swemi Sentymentami, chwalebną o ca łośći Wiary gorliwośćią swey rozszerzenie sławy dopełnisz, przykła dem swey y naszey płci będziesz. –

Kopia Listu do JW^o Jm Xiędza Wołłowicza Bi skupa Łuckiego y Brzeskiego, d 25 April: 1762. Anno.

Miałem honor pisać do JW Jm Pana, zapraszaiąc Go na Wołyń dla porozumienia się w tych okropnych na Kościoł y Oyczyznę o kolicznośćiach, ale gdy Senatu Rada iest na dzień 25. Maja zło żona

złożona, Supplikuię y na miłość Boskęy zaklinam, abyś do Warszawy ziechać raczył, dokąd JWW. Krakowski y Kijowski Woiewodowie pewnie ziadą, a JW. Arcybiskup Lwowski zwyczaiem swoim opieraśię ale rzytka Jego o całość wiary gorliwość przynagli Jego wyiazd, z tey rady można będzie dalsze obiecywać y rozkazuięcey mocy y naszey gorliwości postępki, wszystko co moc rozkazuie ile w tak ostabionym Stanie, trzeba czynić, wiara przewyższa tę potrzebę, bo iest tego ktoremu nasze istność y wszystko to co mamy powinniśmy, wszystko prędzey tracić, Życia fortuny, nawet Wolność narodowę, gdyby niemogło być inaczey, iak na naymnieyszy prawowierney wiary zezwolić uszczerbek, za ktorym upadek Tey całey y Wolności nastąpiłby Szwecya Dania Węgry mocno rzetelnie daią Swiadectwa y inne Kraje teraz przez Dyssydentow posiadane, z zupełnym Katolickiey wiary przedtym panuięcey upadkiem, tę zupełnę naszę podległość y Ofiarę nadgrodził Bóg przywroceniem Wolności Narodowey y swemi błogosławieństwy, Niemasz Ludzkich Sposobow do wsparcia, ale na Boskich niezbywa, ktora tak ufaiącym nigdy nieiest odmowiona tym więcey w tey Sprawie, gdzie o samego Boga idzie, całościę Wiary, naylepiey oczczonego, a gdybyśmy dla grzechow naszych niebyli godni tey S. Jego pomocy, ktore miłosierdzie Jego zawsze przywyższa, uczyniemy naszę powinność dotrzymamy Bogu Wiary y posłuszeństwa, ktory powiedział. Qui non audit Ecclesiam sit sicut Ethnicus et publicanus, lepiey iest do tey naynieszczęśliwszey klęski być przymuszonym, iak na nie dobrowolnie zezwalać, lecz o gdy o Jego chwałę y Wiarę dbać będziemy, On Nas nieopuści, mamy wieloliczne innych narodow y swego przykłady, lecz y ostatniego Seymu wieloliczne innych Narodow y swego, przykłady, lecz y ostatniego Seymu iasny iest czyliż my się mogli Spodziewać tego co się stało, grożono Nam, Niebespieczeństwo pokazywano, ci nas iednak szanowali ktorzy

prze=

przesladowali nas. Będziesz Iasnie Wielmożny Pan na Miey scu wiedział, co czynić więcey będzie Iego przezornosci y doskona łosci podpadaią okolicznosci, Ia życzę Posła Bogoboynego wiado mego Praw wysłać do Carowey Imci z wytłumaczeniem że Dyssy denci nigdy niemieli prawa do honorow, Funkcyi, y Urzędow, y Stawienia Zborow, że nawet Ich upodobane prawa 1623 1587 1632 y inne tego niepozwoliły; że oni byli tyle razy przyczyną Zamiesza nia, klęsk zgwałcenia Kościołow Katolickich, albowiem Carowa pi sze że oni mieli Seymu prawa do honorow, Funkcyi, y Urzędow, y że nieuczyniwszy buntow, musieli ie stracić, Seymu niemożna odmowić, ale go przeciągać życzę, iest słuszna przyczyna że Sey miki Relacyine pierwszego Seymu nieodprawiły się, a tym czasem zdarzy Bog okazyą obrony swey wiary, czas wiele uspakaia y leczy, ieżeli by mnie widziano zdolnym tego poselstwa, chętnie tę przyimę usługę, za wierność moię możesz JW. Pan ręczyć, ale bym tak tylko przyiął, abym na Seymiki Poselskie powrocił, y zwyk łą Posła dzielnoscią Wiary całość utrzymował, a tę ubespieczyć Sey dopiero wolnosci y swobody utrzymywał. –

Kopia Listu do JW ImPana Wielhorskiego Kuchmistrza Litewskiego z 25. Aprill: 1767. Aō:

Zbyt pozno odebrałem List Iasnie Wielmożnego Pana, abym mu wyraził przyczyny moie, dla czegobym w teraznieyszym czasie nieżyczył drogi przedsiewziętey aż na Senatu Radę, lub kilka dni przedtym. –

Pewnym iest Iasnie Wielmożnego Pana że go fałszywe Theo logiczne reflexye niezwiodą, ktore nietylko mocne przyczyny zrady dla Wiary y Oyczyzny przezwyciężaią, ale też przykłady Szwecyi Danii, Węgier, y innych Narodow, w ktorych Odszczepieństwa zni szczywszy, Wiarę Katolicką pamięcią rozszerzyły się, gdyby wszy

scy=

wszyscy zgodnie nieodstępowali Wiary y Oyczyzny, ktorey ztąd nay pewnieysza Szczęśliwość y trwałość zawisła, czyliby mogła moc te nayniezmoynieysze na nas wkładać Jarzmo włożono gwałtownie niebytoby trwałe, Nie iest to ratować Oyczyzny w Jakieykolwiek okoliczności, ale ią zanurzać wprzypaści naywiększy przykrości, gdy nam zbywa na sposobach obrony, do ktorey gdybyśmy mieli Spo sobność nieuchronnemi Summienia obowiązkami, przynagleni byśmy byli, gdy natych zbywa, niezezwalaymy na naymnieyszy uszczer bek Wiary, bo to od nas zawisło, czyńmy co możemy dla utrzyma nia tey naszey iedynaczki prawowierney Wiary bo to iest Naszey nieuwolnioney powinności, rzeczy struktury zaczynaiące się z części psuć zupełnie do szczętu wczasie niszczeią y upadaią Odszczepienstwa zachowane są to iak iskra wpopiele tlejąca, ktora od naymnieyszego podniecona wiatru, wiarę prawowierną y narody wperzynę obraciaią iest to iak Koń ścisły poczuwszy brykaiący tak że go mocne musztuki wstrzymać niemogą Jedyny iest sposób iak wyrażam, żadnych choćby na oko naypożyteczniejszych nieprzyimować propozycyi, te niemogą być skuteczne y trwałe zasadzone, na Krzywdzie swey wiary Bóg roz= proszy, zniknie swiatełko, na pozór wystawione, upadek Wiary y Wolności nastąpi, widziemy iasnie nowe przykłady Kary Boskiey na Oziembłych w wierze dla swych widokow dobra publicznego pozorem okrytych. Jozef z Arymathey y Nikodem choć Zbawiciela swego od Smierci nieobronili, gdy niemogli, że Sprawiedliwych są uznani że na tę niezezwolili nieprawość. –

Kopia Listu do JW Jmpana Potockiego Woiewo dy Kijowskiego <u>ię 25. April: 1767. Anno.</u>

List ktory zastałem wczoray w Porycku mam honor odesłać JW WmPanu y pytać się co mi każesz czynić, wiem że Jasnie Wielmożny Pan dla publiczney usługi wyieżdżasz na Senatu radę, tat=

łatwo kiedy zechcesz wydam prorogacyą tylko Supplikuię przy-
stać mi pierwszą dla zapisania drugiey, o termin rzecz iest kto-
ry mam prorogować, Spodziewam się że Jaśnie Wielmożny Pan
nieprzeniesiesz do następuiącego Roku. —

W Interesie Religiy ieszcze przez ufność w łasce Jaśnie Wiel-
możnego Pana mam honor pisać, nigdy nienależy Dyssydentom nic
niepozwalać, pozwolone naymnieysze przywileia, rozszerzaią Sobie
aż do zupełnego prawowierney wiary zniszczenia, przykłady więcey iak
Słowa mowią, my niemamy więcey co pozwalać, iak maią, bez nie-
bespieczeństwa wiary y wolności, warunki naymocnieysze niebyłyby
mocne, gdy teraznieysze łatwo się kruszą, Słabemi będące są nam
cięzy, coż będzie, gdy będą mocnieyszemi, zbywa na Ludzkich Spo-
sobach, Pan naszą obroną y podmożycielem, ofiarę naszego Życia fortun
y Wolności narodowey, gdyby inaczey być niemogło, wdzięcznie przyi-
mie y obficie nadgrodzi, bywalismy wgorszym Stanie, nasi Przodko-
wie na tę krzywdę Bogu y Kościołowi Tego uchwałą Seymu nie
pozwalali, na tę ktorę formuią teraz formowali przedtym Dyssy-
denci, Bóg nas ratował, a zaczby teraz iuż ukarawszy gorliwości
naszey, niemiał nadgrodzić, Było by to dosyć czasu na Seymie trak-
tować y ułatwiać, co Ja zesoby moiey y na ten czas miałbym słusz-
ne pobłażania ustręty, wolęc być do tey klęski przymuszonym, ni-
zeli, dobrowolnie zezwolić. Czytamy w memoryale Carowey Jeymości
y Pannina Liście iakoby Krol z całą familią swoią dla ambicy pano-
wania niedopuszczał Dyssydentow, iakoby Patryotowie od tego nieby-
li dalecy, Krola postrachem, nas obiecywanemi Swiatełkami na-
dziei polepszenia Stanu Rzeczypltey uwodzą, ktore zniknąć, trwać
niemogą, Bóg ie rozproszy, iezeli patryotowie łatwości iakie
w początkach oswiadczali dla Dyssydentow, Krol za pozór dla
swych przyczyn biorący Religią lub nadzieią lub boiaznią przy-
muszony ustąpi, iakież daley kroki czynić, co mowić, wszyst-
kie by były niepozyteczne Starania, Carowa widzęc iakokol-

wiek

iakokolwiek Letwosć od Patryotow, gwałtownieyby Dyssydentow popierała, uporczywszemi byliby Dyssydenci, gorliwi bez pomocy i bez podpory iecżyć by tylko musieli. Iwibe żadne niepomogły przyczyny nayśprawiedliwsze, na coż by się zdało poselstwo, naynieuwierneyszego y nayenotliwszego, zdaie mi się zupełnie odpowiednie przytaiczym się za naymnieyszy Uszczerbek wiary, y pomnożenie nad dawne prawa Dyssydentom niemożna pozwolić. Posła wysłać zreprezentycyami Sprawiedliwemi, że żadne prawa niepozwoliły Dyssydentom czego żądaią, że tak wiele razy przez bunty byli okazyą do Klęsk Rzeczypospolitey, y zgwałcenia Kościołow, zdaie mi się Seym ile można przeciągać, iest przyczyna że po przeszłym Seymie Seymiki Relacyjne nieodprawiły się, czas wiele leczy y uspakaja, a Opatrzność zdarzy pożyteczne okazye, dla ucalenia wiary prawowierney, do ucalenia gorliwości żarliwych Familia Iasnie Wielmożnego Pana zapatruiąc się na Stałość Iego, będzie miała godny nasladowcza przykład, ktorą y przytomnych razem Iasnie Wielmożny Panie zagrzewać. O odesłanie Kopiy Listu przyiaciela y mego do Imx. Biskupa Kujawskiego Supplikuię, Listu mego do Imx. Biskupa Kujawskiego proszę nikomu niekommunikować, Iam tylko zupełnie od wielkich zdań JW. ImcPana stosuiącey się y onym pragnącey podlegać powierzytem mu, dla oswiecenia mego ieżeli się mu zdały te moie mysli, ale co dopisałem do przyiaciela mego Imx. Biskupa Kujawskiego, niechciałbym aby drudzy wiedzieli, co długi, ieżeli się, podoba wolno Kommunikować, Stateczney Łasce oddaiąc się zgłębokiem Uszanowaniem. —

Kopia Listu do JW

Kopia Listu do JWe Imć X. Arcybiskupa Lwowskiego d. 28. Aprilis 1767 Anno. —

Przepuść Iasnie Wielmożny Pan dobrego swego Sługi y wierney swey Owieczki Smiałości, w ufności Łaski Iego y Żarliwości, o całość wiary że ieszcze prozbami memi fatyguię, Supplikuiąc abyś na

teraz

na teraźnieyszą Senatu radę iechać raczył, rzecz iest o naywyż=sze dobro, bo o Boga samego naylepiey całości Wiary S. czczonego o naywiększe narodu nas, y Potomkow naszych szczęście, ubespiecze nie wiary prawowierney, od tey Senatu rady rzecz cała zawista, ta Zuchwałość Dyssydentow wstręt im może uczynić, monarchow od mieni interesuiących, Stałość nasza aż do wyperswadowania tego ułożenia w Obywatelach, powinną w utrzymaniu utwierdzi gorli=wość. Znam Ja pełne Nieba ustawiczne JW JmPana prace, znam niedostatek dochodow iego. Deus providebit, ato iest naywyższa po trzeba, nikt za JW JmPana tey pracy niewypełni. będziesz innym przykładem y ustawną żarliwości, będę mieć honor moie zdania po dać pod wolę mego Pasterza, ktorego upewniam że na Seymiki y na Seym gdy będę Posłem, choćby piechotą poydę, y będę zarar dem Zycia y fortuny moiey nayumnieyszemu prawowierney wiary zastawiać się uszczerbkowi. Zonę y Dzieci Opatrzności Boskiey zostawuiąc, schylam głowę moie pod pasterskie Błogosławieństwo, Niechciey JW Pasterzu Głosu wierney twey Owieczki za Stworcą na=szym odrzucać, y iestem z głębokiem Uszanowaniem. —

Kopia Listu do JW JeyMśc Pani Kossakowskiey Ka sztelanowey Kamienskiey <u>dię 28. Aprilis 1767 Anno:</u>

Winszować Jasnie Wielmożney Pani Jey Imienin iest dla mnie powinnością ktory mam honor być dobrym Jey sługą, pragnę winszować naypornyślnieyszych Sukcessow a naydłuższe Lata przy czerstwym zdrowiu ktorych Serdecznie życzę.

Mogę upewnić że Xże Jegomość Biskup Krakowski nieo debrawszy z Wiednia rezolucyi na Listy swoie przed Seymem, te raz, teraz tego dworu, nie inkommendować, od ktorego dla Kro la naszego miała być ta rezolucya, aby wzywał tey mocy; kto rey użył, przy wstępie swym na tron, żadney zaś do Krole

stwa=

do Krolestwa, względem wiary niedaie odpowiedzi, oprócz in-
teressowania nieprzyiacielskiego do sprzeciwiaiących się, iednak Gra-
nice Swoie bliskie od Polski, woyskiem y poprawieniem fortec ubespie-
cza, mogę ręczyć, że y od pamięci iego gtoszę, niebyto Listu,
y owszem wiem pewnie że dosyć żywo do Prymasa pisał, y to po-
ciągnęto do Supplikacyi wydania, Biskupa zaś Poznański z swey
gorliwości piękny wydał Process ktora innemi była podniecona poza-
rami, proszę to Spalić. —

Racz Jasnie Wielmożna Pani utwierdzić ostabioney w Wie-
lu wiarę, naymnieyszy Uszczerbek, Stratę Tey całey pociągnąłbym,
mam Ja w Bogu nadzieję, że nasza nieporuszona ufność y gor-
liwość będzie uwieńczona, Bóg ktory JW. Pani do tego chwalebnego przez
wyborne Tey wiarę, Cnoty, y powszechne poważenia za życie dzieta
nadgradzać iey będzie, długością Lat, naypomyslnieyszemi Sukcessa-
mi y nieśmiertelną sławą. Czas wielki jest Lekarz, widzieć to
JW. Pani w krotce z ukontentowaniem będziesz. Już Bóg tych Instru-
mentow, na ukaranie nieprawości używa, ktorych przeciwko swey
Oyczyznie użyli, Masselscy, od tego którego utrzymowali, wyzuci
z władzy, od Woyska tego ktorym niszczyli Radziwitta, niszczeni
są, a Radziwiłł podobną powroci mocą, ktorego wypędzono, ia-
ką miarką mierzą taką odmierzaią, Bóg bez ukarania żadnego po-
stępku, a naywięcey Krzywdy swey wiary y wniey oziembłości nieo-
stawi, niedosyć iest swemu się niezarazić, ale trzeba się starać, a-
by tey niebyto zarazy, y przepaści prawowierney Wiary y Wol-
ności, dostało mi się styszeć o Liście JO Kasztelana Krakowskiego
do Jasnie Wielmożnego JmX. Biskupa Lwowskiego napełniony
być ma przyzwoitą o całość Wiary żarliwością Stateczney mię
Lasce polecaiąc zostaię zgłębokiem Uszanowaniem. —

Kopia Listu do JW^o^ JmPana Wielhorskiego Kuchmi-
strza W. X. Litt^o^. ię 2. Maia 1767. anno. pisanego.

Znaiąc

Znaiąc Cnotę Jasnie Wielmożnego Pana, iak ią znam y poważam zupełną mieć można pewność, że do naymnieyszego prawowierney wiary uszczerbku nieprzychyliszsię. bardzo dobrze iest, że są wyna lezione dowody nierzetelności przywileiu Zygmunta Augusta 1563. na którym wszystką swoią moc dyssydenci zasadzaią, ale choćby y był w samey rzeczy, niemógł by mieć żadney wagi, gdyż był zezwolenia Stanów Rzeczypospolitey potrzebnego, gdyż był przeciw ko Statutom 1413. 1424. y Konfederacyi 1438. wydany. Lubo za wsze zezwolenie Stanów do formowania praw było potrzebne przecież o tym ani mieysca iest wątpliwości od Statutu 1505. w Radomiu, że bez zezwolenia zgodnego Senatorów y Posłów Ziem skich prawa niemogły być stanowione. Seym 1563. zaczęty skoń czony 1564. 1565. a przecież y wspomnienia o tym nieczyniąc przy wileju. Konstytucya 1569. Listy o unii swych przodków y swoie approbuie, pro invertis deklaruie, niemasz o dyssydentach wspo mnienia, iako ią opisanie Vol: 2do Swiadczy. wypisałem w tey oko liczności na fundamenta xiążki przez Dyssydentów pod seym ro zdawane, y które exprorycya Peterzburska w sobie zawiera, y ćedden da, o których bardzo delikatnie wspomniałem, iak przyiszcze prze szlę przez umyślnego po Łacinie y po francusku będą pisane iak te fundamenta, a teraz posyłam dwoiakie uwagi z tey miary spi sane, co kolwiek iest wyrażonego niepowtarzam. Niepozwa laliśmy na przeszłym seymie Dyssydentom na żadne nowe Zbory y Oratoria, wszystkie prośby y perswazye, przezwycięzała w Nas miłość Boga Całość Wiary y Oyczyzny, niechcąc im dawać roz szerzenia o których wykorzenienie Kościół każe się modlić, aby schadzek niemieli na knowanie swoich przeciwko Nam spisków lubo nam dawano między innemi i tę przyczynę, że te Oratoria upaść mogą, y teraz na to bez obciążenia nieznośną winą Sum nienie, niemożna pozwolić, iak daleko bardziey y więcey nale ży Im bronić do Rad Urzędów y funkcyi, nieokrystaiąc ich

Licz=

Liczby, mogli by wszystkie opanowac, iako niemaiąc żadnego pra wem pozwolenia czynili, w tym narodzie y w innych czyniąc czna czac liczbę onych iest to Statum in Statu formare, żeby bez Dyssydentow nic nie stanowic się ani ekzekwowac się niemogło, zawsze niebespieczenstwo by było, niezgod, Zamieszania, domowey Woyny, Upadku Wiary y Wolności, iako w innych Krajach przez nich posiadanych przedtym prawowiernych widziemy przykłady, dla tego naymniey niemożna pozwolic Dyssydentom, a gdy pozwalac niebędziemy, niechętnie na Nas tego nayprzykrzeyszego nie włożą Jarzma, chciby włożono długo by nietrwało, gdy nie iesteśmy w stanie obronic się, niepozwalaymy na naymnieysze pomnożenie Wolności Dyssydentom, Cobyśmy Im pozwolity krzywdzilibyśmy naszą prawowierną wiarę, mocnieyszemi Ichbyśmy czynili ktorzy dotąd nam byli y są nieznośnemi, Zycie, fortuny predzey utracic y nayszacownieysza narodową wolnosć ofiarowac, iak na naymnieysze dotknięcie Katolickiey Wiary zezwalac, ktorą wszędzie Dyssydenci wszelkiemi niszczą sposobami, Co naymocnieysze były by ważne warunki, gdyby teraznieysze Solennie y zgodnie postanowione za medyacyą wielkiego Piotra ubespieczone Konstytucyami 1718. 1733. 1736. iednostayną wolą postanowionemi utwierdzone, dla Interesowania się Jego Sukcesorki, po tylu dawnieyszych Ich Buntach, y teraz złamanych prawach Narodowych y Oyczystych wskładaniu sobie ziazdow, wysyłania postow do cudzych Monarchow, y braniu protekcyi onych, po spiskach zawartych były wzruszone, gdyby się im to pozwoliło, czego im nigdy prawem nasi niepozwolili Przodkowie, izaliż będące iuż mocnieyszemi, nie będą sami Sobie pozwalac, zdaie mi się prosta wysłac do Nayiasnieyszey Carowey z Explikacyą że Dyssydenci nigdy nawet temi prawami do ktorych się odzywaią niemieli pozwolenia do honorow, Urzędow, y funkcyi, y stawienia nowych Zborow, posiadali ie ale bezprawnie, y te bezprawie Rzecz[?]Pilta poznieyszemi swemi prawami iako Szkodliwe zdo

zna=

zdedania zniosta, że Dyssydenci wielu klęsk, zamieszania, ruin nietylko w innych krajach ale w Polszcze byli przyczyną, albowiem Nayiaśnieysza Carowa zdaie się rozumieć w swey expozycyi że Dyssydenci mieli prawem pozwolone te przywileja, y że nigdy żadnego w Polszcze zamieszania ani gwałtu Kościołom Katolickim nieuczynili, przez co by mogli ie stracić, zgoła takiego postą wyprawić trzeba, ktoryby pozory przyczynami sprawiedliwemi odkrywszy dał poznać naszą prawdę y sprawiedliwość, Jabym sam czeli by się to Bogu podobało dla usługi Jego przyiołbym ten ciężar Seym życzę przeciągać, czas dobry lekarz, Bóg może zdarzyć pomyślną iaką okazyą, y monarchow przeciwnych dla uznania naszey prawdy nakłonić serca Ubespiecz my wiarę Bóg ugruntuie Wolność, lepiey znosić Gościę gdy niemoże być inaczey, iak przyśpieszać Uszczerbek Wiary, Już w Warszawie, nieznaczna y okryta innemi pozorami stygnie żarliwość, co JW Jm Pan łatwiey wiedzieć będziesz mogł, gdyby rozumem Patryotowie dla proiektu wolności pozwolili na iakikolwiek uszczerbek prawowierney wiary, oboje by utracone były, ani tron ani wolność na nieprawości odstąpienia wiary lub wniey oziembłości zasadzone nie mogą mieć trwałości, Strata Wiary ciągnie stratę Wolności, Cieszyłbym się gdybym był pewny moiey Wolności, ale wszystko mieć będę stracone, gdyby naymocnieyszy Katolickiey Wiary nastąpił Upadek, Wolałbym Dzieciom y Potomkom moim zostawić niewolą Ciał, iak niewolą Dusz, Męczennicy wiedzieli że śmiercią swoią niewytępią Pogan y Odszczepieńcow, a przecież się na nią dla Stworcy swego ofiarowali, y to iest zdanie Kościoła S^o ze Menczennikow S. krew wiele do rozkrzewienia Swiętey Wiary pomogła nasza stałość niewzruszona do ocalenia iey, lub gdy by była mocą przyciśniona do wydźwignienia prętkiego pomoże wołaiącyich wysłuchiwa Bóg, ufaiących niezawstydza

Nie zawstydza, Uciemiężonych wspiera, Oziębłych tylko y niedbałych o Całość Swey Wiary Opuszcza, Nie dosyć iest Niebydź Samemu Zarażonym, ale trzeba tę Zarazę od Jnnych, tę przepaść prawowierney Wiary y Wolności odwracać. — Moy Braciszku którego Cnocie wielbiam, Za którego się tu modlitwy odprawuią, moja Żona a Matusia JWWMcPana Serdecznie go Sciskaiące prosi o Kontynuacyą Nabożeństwa do Matki Boskiey Królowey Naszey, ta JWWMcPana gorliwego o całość Wiary Prawowierney Wspierać, y ratować Zawsze y wszędzie będzie, Przestrzegay, Utwierdzay, pobudzay aby na naymnieyszy Uszczerbek, wiary, na Naymnieyszą Wolność Dyssydentom nie pozwalano. — Co by można dla Powagi wdaiących się Monarchow, gdyby Jnaczey bydź nie mogło, y to do Decyzyi doskonalszych oddaię, pozwolić, aby przysztego Seymu Kommissyą ex utroq; Ordine Senatorio et Equestri wyznaczyć, Któraby Sprawy o które się Skarżą w Swych Manifestach y Spiskach, oprocz Torunskiey Konstytucyą 1724. utwierdzoney Sądziła, Złe Dekreta zniosła, dobre Utrzymała, Którąby Kommissya Niepozwalaiące, nowych Zborow, Honorow, Urzędow, y Funkcyi tak iak Prawa opisuią pro preterito tylko Sądziła, a in futurum Sądy się zostały dawnemi ostrzezone prawami, a ta Kommissya ustała, y złey wiary Jch by złość się pokazała, ale y to w ten czas y w ostatnim razie, gdyby mowiono że Carowa dla wdawania się Swego iakieykolwiek chce łatwości. — Będzież tego umieć JWWMPan Zazyć; Widziemy iaśnie w Massalskich y w Jnnych że Spodziewane Jnstrumenta pomocy obrocone są na Karę, a niewinność od Prześladowcow iest podniesiona, y My Sami co mielismy bydź prześladowani, byliśmy poważani, ostrożność bydź

powinna =

powinna, aby z Siebie tego Czernidła na Patryotow nie zło=
żyli, jako chcieli na Seymie na Xcia Jmci Biskupa Kra=
kowskiego y na Nas, ale się nie udało; lubo wiadomo Jw
wmPanu Żem się z Wojewodzicową publicznie o Xcia Jmci
Biskupa Krakowskiego w Lwowie kłucił.—

Zastaniesz powmPan w Warszawie wiadomości, że
teraznieysze wkroczenia, przypisują winę projektowi Xcia
Jmci Biskupa Krakowskiego, y Nam obydwóm, żeśmy
odkryli Sposob Rządow, tłumaczy Carowa z jakiego powo=
du Woysko wysyła, Gwarantia et tuitio Jurium na Kon=
wokacyi przyznana iest przyczyną o Moskwę aniśmy pro=
sili, aniśmy dziękowali, a jezeli Skrycie Niebespieczenstw
Rzpltey y onym Sprzeciwienie się iest grzechem, nigdy grze
szyć nie przestaniemy, wszakże to już blizsi Dworu o Suk=
cessyonalnym gadali Panowaniu.—

Seymiki Pluralitate odprawować dawno Województwa
niektore miały prawa, Są bespiecznieysze Wolności, Cno=
tliwszym trudnieysza przeszkoda, gdyby mogły bydź zrywa=
ne Seymiki, łatwiey iest przeszkodzić, Swe upodobane Osoby
na powtórnych utrzymować Skrytych, z kąd wiele bywało y
bydź może nienależytości, albo zmałą Liczbą Posłow wy
branych robiono by Seymy, których nie iest opisana Liczba,
wielu iest Konieczna potrzeba do Odprawowania Seymu.—

Buław moc z wielu miar potrzebna by była, ale że Wodzo=
wie teraznieysi Są smiertelni, że Szafunek od króla y Elekcya
na Seymie wedlug Jego byłaby woli, Choćby Familia by
ła wyjęta, osob upodobanych niepodobna exkludować, ale bes=
pieczniey zdaie się bydź dla Wolnosci aby Kommissarze po
Seymikach byli Obierani Kommissya w Lwowie się Sądziła,
a pod Prezydencyą Hetmanow zpomnożeniem w wielu Okoli=
cznosciach Jm władzy, aby mogli mieć powagę. O komissyi E=
konomiczn=

Ekonomiczney że jest potrzebna trzymam, ale nie w Warszawie y Kommissarze aby po Seymikach byli Obierani.—

Pluralitas Zupełnie w Materyach Seymowych aby była Zniesiona, a przynaymniey wyrażone Materye Specifice, które tylko mogą podpadać pluralitati, lubo iest boiaźń aby iey nad granice Prawa nie rozszerzali, Nawet aby Konfederacye na Seymach pluralitate Votorum nie decydowali, jako nie powinny według Swiadectwa Konfederacyi 1696. 1720. łatwe Jch iest od Panuiącego podniesienie, y niemi Czynienie według Upodobania Swego reszte do powrotu spowolana łatwo się zgodziemy przy Szczerey miłości Braterskiey, nie maiące innego jak tylko Całość Wiary y Oyczyzny, Zostaię z Nieskończonym przywiązaniem.—

Kopia Listu do JO. Xięcia Jmci Sołtyka Biskupa Krakowskiego ię 2. Maji 1767. Año pisanego—

Kiedy Sam nie będę na teraznieyszey Radzie Senatu, gdziebym Zbawiennych JO. Waszey Xcey Mści Kościołowi y Oyczyznie Słuchał rad, y do nich co moiey Osobności moie stosował Zdania, Mam honor y powinność JOW. X. Mci Za którego Chwalebnym powodem y przykładem na przeszłym Seymie Sprawowałem się moie otworzyć myśli.—

To pewna że trzy przeciwko nam są zaostrzone Kopie, moc grożącycych Monarchow, drugich nieczułość, a Nayostrzeysza Niesforność, O ziębłość doznana Współobywatelow Naszych, która w niektórych JWWch Pasterzach wydawała się, tych liczba iest podobno y będzie pomnożona, ale już Zakazana iest Swiętemi prawami z każdey przyczyny iest rozpacz, tym więcey w tey która się do Samego Sciąga Boga, iey mieć nie należy, wspaniałe Umysły do

Boga=

powinna, aby z Siebie tego Czernidła na Patryotow nie zło
żyli, jako chcieli na Seymie na Xcia Jmci Biskupa Kra=
kowskiego y na Nas, ale się nie udało; lubo Wiadomo Jw
wmiPanu Żem się z Wojewodziców publicznie o Xcia Jmci
Biskupa Krakowskiego w Lwowie kłucił.–

Zastaniesz JowmePan w Warszawie wiadomośći, że
teraznieysze wkroczenia, przypisuią winę projektowi Xcia
Jmci Biskupa Krakowskiego, y Nam obydwóm, żiśmy
odkryli Sposob Rządow, tłumaczy Carowa z jakiego powo=
du Woysko wysyła, Gvarantia et tuitio Jurium na Kon=
wokacyi przyznana iest przyczyną o Moskwę áníśmy pro=
sili, aniśmy dziękowali, a jeżeli Skrycie Niebespieczenstw
Rzpltey y onym Sprzeciwienie się iest grzechem, nigdy grze
szyć nie przestaniemy, Wszakże to juz blizsi Dworu o Suk=
cessyonalnym gadali Panowaniu.–

Seymiki Pluralitate odprawowáć dawno Województwa
niektore miały prawa, Są bespiecznieysze Wolnośći, Cno=
tliwszym trudnieysza przeszkoda, gdyby mogły bydź zrywa=
ne Seymiki, łatwiey iest przeszkodzić, Swe upodobane Osoby
na powtórnych utrzymowáć Skrytych, z kąd wiele bywało y
bydź może nienależytośći, albo małą Liczbą Postow wy
branych robiono by Seymy; których nie iest opisana Liczba,
Wielu iest Koniecżna potrzeba do Odprawowania Seymu.–

Butaw moc z Wielu miar potrzebna by była, ale że Wodzo=
wie terazniejsi Są smiertelni, że Szafunek od Króla y Elekcya
na Seymie według Jego byłaby woli, Choćby Familia by
ła wyjęta, osob upodobanych nie podobna exkludowáć, ale bes=
pieczniey zdaie się bydź dla Wolnośći aby Kommissarze po
Seymikach byli Obierani Kommissya w Lwowie się Sądziła,
a pod Prezydencyą Hetmanow z pomnożeniem w Wielu Okoli=
cznościach Jm władzy, aby mogli mieć powagę. O Komissyi E=
konomicz=

Ekonomiczney że jest potrzebna trzymam, ale nie w Warszawie y Kommissarze aby po Seymikach byli Obierani. —

Pluralitas Zupełnie w Materyach Seymowych aby była Zniesiona, a przynaymniey wyrażone Materye Specifice, które tylko mogą podpadać pluralitati, lubo iest boiaźń aby iey nad granice Prawa nie rozszerzali, Nawet aby Konfederacye na Seymach pluralitate Votorum nie decydowali, jako Nie powinny według Swiadectwa Konfederacyi 1696. 1720. tatwe Ich iest od Panuiącego podniesienie, y niemi Czynienie według Upodobania swego reszte do powrotu Prowincyana łatwo się zgodziemy przy szczerey miłości Braterskiey, nie maiące innego jak tylko Całość Wiary y Oyczyzny, Zostaię z Nieskończonym przywiązaniem. —

Kopia Listu do JO. Xięcia Jmci Sołtyka Biskupa Krakowskiego d. 2. Maji 1767. Año pisanego —

Kiedy Sam nie będę na teraznieyszey Radzie Senatu, gdziebym Zbawiennych JO. Wassey Xcey Mści Kościołowi y Oyczyznie Słuchał rad, y do nich co moiey Osobności moie stosował Zdania, Mam honor y powinność JOW. X. Mci Za którego Chwalebnym powodem y przykładem na przeszłym Seymie Sprawowałem się moie otworzyć myśli. —

To pewna że trzy przeciwko nam są zaostrzone Kopie, moc grożącycych Monarchow, drugich nieczułość, a Nayostrzeysza Niesforność, o ziembłość doznana Współobywatelow Naszych, która w niektórych JWW.ch Pasterzach wydawała się, tych liczba iest podobno y będzie pomnożona, ale już Zakazana iest Swiętemi prawami z każdey przyczyny iest rozpacz, tym więcey w tey która się do Samego Sciąga Boga, iey mieć nie należy, w spaniałe Umysły do Boga=

do Boga y Oyczyzny przywiązane Naywiększemi przeciw=
nościami nie mogą bydź przełamane, Obiecuie Bog Kołata=
jącym Otworzyć, Wołającego Wysłuchać, Ucisnionych wspie=
rać, Nie omylny iest w Swoich Obietnicach dla proszących
z Ufnością, dla Sprawuiących Swoią wedlug Swych Sił
powinność, y nie opuszcza tylko Oziębłych y Siebie Opusz=
czaiących. Aby Machabeyczykow y innych wielolicznych
w innych Narodach y w Naszey Oyczyźnie doznanych do=
wodow przedziwney Opatrzności Boskiey Obrony, Ufaiącym
y gorliwym Wiary Swey Obrońcóm rozciągnioney nie wspomi=
nać; dosyć iest pamiętać Co się roku przesztego działo, groźby
áni pewnieysze, áni Surowsze nie mogły bydź, jak te kto=
re do Osoby JO. W. X. Mci przez Usta Wielkiego Posta obrócone
były, przezwyciężyła że Wspaniała JO. W. X. Mci Cnota, Stałeś
się JOW. Xcia Mć przykładną dobrowolną Życia Swego Nie
opracowanego y wszystkiego Co masz Ofiarą, podziwieniem Eu=
ropy, Sławą Narodu, przykładem potomnym Wiekom, Bóg
pracowitym Jego błogosławił Usilnościom, Wiara prawo=
wierna ocalona, Wolności Nachylone po wielkiey Części dźwi=
gnione zostały, na ostatek iak naywybornieysza Cnota od
tych ktory mieli JO W. X. Mć przesladować, odbierałeś uszano
wanie, Sciągnąłeś Sobie poważenie, o niezmierney w Naro=
dzie Sławie, o wielkiey przed Bogiem Zasłudze nie wspominam.

My Sami ktorzy mieliśmy honor iść Sladem JO. W. Xcey
Mci bez doznania żadney przeciwnosci, ktorą Nam grożono, na
ktore Chętnie Ofiarowaliśmy się, obfitsze nad prace Nasze odebra
liśmy nadgrody, przez dziękczynienia y pochwały Wspołoby=
watelow publicznie Nam w Oczach Nawet inaczey rozumieią=
cych dawane, y czyliż moglibyśmy po doznaney od Boga tey
mocney Obrony bydź mniey gorliwemi, choćby większe były te=
raz, jak przedtym Niebespieczeństwa, Nie możemy więcey Ofia

rować=

Ofiarować, Jak gdyśmy Ofiarowali Życia y Fortuny Nasze, Wolność Narodowa iest Szacowna, ale jako Bóg oziębłość w Wierze lub iey odstąpienie Ludu Izraelskiego karał niewolą, iako Wiara złączona iest z Wolnością jedney ruina drugą do Upadku Nachyla, jako y w Polszcze razem obydwie Słabieć poczęły, razem Konaią, y razem Są bliskie Swego upadku, przy pomnożonych co kolwiek Wolnościach Dyssydentom niemożna się Spodziewać tylko ustawicznego Zamieszania, a ztąd Zwykłey niewoli, iako Niewola Straszniejsza iest dla Nas y Naszych Potomków Dusz iak Ciał, tak gdyby niemogło bydź inaczey, Wolałbym Ofiarować Wolność Narodową Całości Wiary, Bóg Obfity w Nadgrodach tę Ofiarę prędkim przywróceniem Wolności nagrodziłby. ~ Wiadomo iest że Za naymnieyszym Wiary Uszczerbkiem, całey Strata następuie, jako Szwecya, Dania, y inne posiadane przez Dyssydentów Narody przed tym prawowierne, y iest to wszystko traić Naymnieyszego dotknięcia Jey przez przydanie Przywilejów Dyssydentom, są Słabemi y Uciemiężonemi iak się bydź oświadczaią coż się będzie działo gdy będą mocnemi y wzmocnionemi, Co NaymocnieyszeWażyć będą Choćby naysurowiey ostrzeżone były Warunki, gdy terazniejsze tak mocne Zgodnie y Solennie postanowione łatwo targać się będą, gdyby się Jm Zakazane Prawami Narodów y Naszemi prywatne zJazdy, Spiski pozwoliło, tylko bezprawiem posiadali, jako to Urzędy, Funkcye, y Stawiania Nowych Zborow; posiadali ie bezprawiem, a przecież więcey przez bunty y Zamieszania Żądali, y tę bezprawia jako z Skutków doznanych Szkodliwe poźnieysze Zniosły Prawa, przeciwko którym powstaią. Wiadomo iest że ani Tron, ani Wolność na Uszczerbku prawowierney Wiary nie są trwałe, Czegoż nie

można=

nie można będzie uczynić, y dokąd daley w tym y przy-
szłych Czasach mogą się rozciągnąć rozkazy Cudze, y Nasze
im posłuszeństwo. Piotra Wielkiego Medyacyą Traktat
1717 Stanął do którego poźnieysze Stopią się prawa, Nay-
iaśnieysza Carowa Jmć go Upiłuie Nipeszje. Wiadomo iest
że pierwsi Falarysowie w Swoich Rycerywotach Masżał-
skim odebrana Władza, dla którego Czynili, y przeciw-
nosci doznaią od Woyska, które na Radziwiłła Sciągnę-
li, in cidit in foveam, quam fecit, Niemogliśmy Mocy
przezwyciężyć, Kontentowaliśmy się Swiadectwem Naszego
Sumnienia, żeśmy do złego niepomagali, y żeśmy Czy-
nili co mogli na odwrocenie Bóg też Sam Jnstrumen-
ta, których mocą Czyniono zdawa na odmianę. –

Gdyby przez Sprawiedliwe za Grzechy Narodu y Nasze
Bóg Zemstę, niedał Nam pomocy wydźwignienia Na-
szey Nayokropnieyszey klęski, Uszczerbku prawowierney
Wiary Czego się nie można Spodziewać, bo iest wiele Jego
litości, Wiem Ja że Sposobow nie masz ratunku tylko w
tey Swiętey pomocy, ale Czyliż by bydź mogł przebłagany, y
do Miłosierdzia nakłoniony Naszą powolnością, y łatwo-
ścią do Uszczerbku Wiary Jego, a żaliż nie pewniey Oczeki-
wać Miłosierdzia Jego przez Stałą gorliwość y Ufność, ten
Pan Samą dobrą Wolą łaskawie przyimuiący, na Serca
patrzy, albo by nie dopuścił mocnym Swym Ramieniem
tego na Nas Naystraszniey szego Jarzma, albo by Nas prędko wyrwał. Widzieli Męczennicy Swięci że ich Smiercią
nie miało bydź zgładzone Pogaństwo, y Odszczepieństwo, prze-
cież Chętnie Życia Ofiarowali, dla Obrony Wiary, y aby
naymniey na przeciwności Jey nie zezwalali, jest jednak
pewna, y Kościoł S. Nas naucza, że Jch Krwią pomnożo-
na y rozszerzona iest Wiara, dla tego choćbyśmy pewnemi
były=

byli że bez Naszego Zezwolenia mocą, gwałtem Otrzymaią Dyssydenci wszystko co Żądaią, Czyńmy co do Nas należy, przeszkadzaymy Wszystkiemi Siłami nie pozwalaymy, Wszystkie rzeczy mogą bydź odzyskane, Wolność Nasza iest Naszym y Sąsiadow Naszych Interessem, Religia iest własnym Naszym, tey Nie nadgrodzona Wiekami Strata, dyssymulowali temu Wężowi Nasi Przodkowie, Spodziewaiąc się go ugłaskać, lub się go w Kraiu zbydź, Oszukali się Utyskiwali na jego jad, y Nam Nayniebezpieczniejszy Zostawili. Te złe pobłażaniem rozszerza się y pomnaża, y zatwardza, dobrze Cyceron Choć Poganin mowi: Si esset in Eis fides in quibus summa esse debebat, non laboraremus. – Uda się Szczęśliwie, iak mocno Bogu Ufać trzeba, y prosić go gorąco, o jak wielka Szczęśliwość, Wszystko będzie przydane przy Znalezionym Królestwie, będzie Nieszczęśliwość, Swiadectwo Naszego Sumnienia będzie Nas Cieszyło, Żesmy czynili co mogli, na odwrocenie, żeśmy nie pozwalali, Zasługa przed Niebem, Sława przed Swiatem zostanie się, która nie z porywczości, ale z Sprawiedliwości dzieła pochodzi, y trwaiącey do końca Koronę odbieraią Sprawiedliwości, Ja wielkiemi sladami JO. Waszey Xcey Mci iść będę, Czynić będę co będę mogł, na Utrzymanie w całości prawowierney Wiary. pozwalać na Naymnieyszy iey Uszczerbek nie będę, choćby z Azardem Życia y Fortuny moiey, a gdyby inaczey bydź nie mogło y Narodowey Wolności, ta będzie przywrócona, Dwie Wielkie mam pobudki do tey Szczerey Ochoty, Nay-sprawiedliwsza bo o całość Wiary przyczyna, godność y Cnota Wielkiego Wodza JO. W. Xcey Mci Dobrodzieja. –

Zdaie Mi się, nie przyspieszać Seymu, Czas Wielki lekarz, Bóg zdarzy Okazyą pomyślną obrony swey wiary, zdaie mi się potrzebne Posła z Senatu Rady do Petersburga dla

informa=

informacyi doskonałey, że Dyssydenci nie mieli nigdy pozwolonych Sobie prawem Urzędow, Funkcyi, ani Stawiania Sobie Nowych Zborow, y że Oni ustawiczne Zamieszania w Oyczyznie czynili, y przeciwności Wierze panuiącey. Zdaie się bowiem Expozycya Petersburgska nie wiedzieć, gdy mowi, że Żadnego nie uczynili Zamieszania, etc. przez co by swoie utracili prawa, potrzebne Poselstwo do Krola Pruskiego z tąż Informacyą ktory czyni nie chętnie przeciwko Swemu Interessowi Wolą Carowey Jmci. do Krola Francuzkiego jako Gwaranta Traktatu Oliwskiego, przemyślnie teraz tłumaczonego, do Cesarza jako razem w tenże Traktat w chodzącego, Ja bym Poselstwo przyiął do Carowey Jmci, jeżeliby się to JO. W. Xcey Mci zdało, y Wszystkim gorliwym o Całość Wiary, ieżeli się nie będzie podobało, oddam się Jch Zdaniom, aby mną rządzili jak mam bydź pożyteczniey w tym tey Usłudze. —

Seymiki niektorych Woiewodztw dawno są większością głosow czynione, y te Ja zawsze dla utrzymania Wolności sądziłem bydź potrzebne, lubo pluralitati Votorum na Seymach y w Materyach Seymowych iestem przeciwny, Seymiki publicznie stawać, y trudnieysza będzie Ludziom Cnotliwym do Funkcyi przeszkodą, ktorym przez rwanie pierwszych Seymikow, powtornych prywatne Składanie, przeszkadzanie, a do tego nie iest opisana liczba Senatorow y Posłow, z mnieyszą liczbą poufałych łatwo będzie czynić. —

O Buławy czyli maią bydź Konserwowane, jak były, gdy Nasi JWWni Wodzowie są Smiertelni, a Szafunek w Ręku Krola, Elekcya do Woli onego na Seymie była obrócona, czyli Kommissye pod Jch powagą w Lwowie były przydawszy Jm więcey Władzy, a Kommissarze aby byli na Seymikach wybierani — Mocney potrzebuie Uwagi. —

Kopia =

Kopia Listu do JO. Xięcia Biskupa Krakowskię

Die 20. Maji 1767. Anno.

Cieszę się że się JO. W. Xcia Mcę na teraznieyszey Senatu Radzie znaydować będziesz, będziesz Przewodnikiem do Ucalenia Swiętey Wiary tchnącym iey gorliwością Umystem, Otaczaią Nas zewsząd Rossyiskie Woyska, w przechodach płacą iak się podoba, daleko mniey od targow, ale to naymnieysza, po Miastach gdzie się Seymiki Odprawuią, rozkładaią lecz Wolny Umyst gwałtownościami Sobie wyrządzonemi podnosi się. — Poganie dla Swych Bałwanow Ciei na utratę Zycia y Fortun Chętnie się Ofiarowali, a jakże te Strachy naszey mogą umnieyszyć w Ucaleniu prawowierney Wiary gorliwości, iest to Okazya gdzie y Zwyciężyć y bydź Zwyciężonym iest Chwalebna, dla tego wszystko ofiarować należy, od ktorego wszystko mamy, Chętnie czynić należy, Zna Skrytości Serc, ratować y wspierać Nas będzie Wszechmocną Ręką. Ia się tęczyć y nasladować Zbawiennych JO. Waszey Xcey Mci Sentymentow będzie dla mnie powinnością. —

Kopia Listu do JW Jmć Pana Wielhorskiego Kuchmistrza Litewskiego z 20. Maj 1767.

Dopuszczone z Woli Bozkiey kilku razem złączonych na moią Zonę Chorob, z ktorych zaczyna się przy łasce Boskiey dzwigać już Trzeci tydzień trwaiących, nie pozwoliły mi pisać do Kochanego Braciszka, ktorego lubo Spodziewam się w prędce powitać jednak nie omieszkiwam dzisieyszey Poczty.

Co się dzieie w Warszawie nie wiem, z pewnych mieysc wiadomości niemam, latającym nie tylko nie wierzę, ale smiato przeczę, Dworscy głoszą że rozumiani Patryotowie oziębli

w Artykule =

w Artykule, y że Konfederacye maią robić, pro Lege et Justitia Jeżeliby była potrzeba, y miano ią robić, a nie dodawano za Wiarę, błąkaiące się Umysły utwierdzone byłyby, gorliwe mieliby cokolwiek wstrętu. — Nigdy żadney nie było u Nas Konfederacyi, którey by Naypierwszym Widokiem nie była Wiara Wszystkie y publicznych y prywatnych Z pełną mniemanych pożytków nadzieie, gdy Całość Wiary nie będzie pierwszym Celem, Co nawet zdawać się będzie Zginione, dźwignione zostanie przy gorliwości o Całość Wiary, Bóg niech doświadcza Naszey Cnoty ale niech nie karze Naszey w Okolicznościach Wiary Oziembłości. — Podobało mi się Com czytał w Listach familiarnych Cycerona w Liście piątym do Kuryona y radbym aby każdy znas do Siebie ie obracał: Tu tamen Sive habes aliquam Spem de Rpca Sive desperas, ea para, Meditare, cogita, quæ esse in eo, Cui ac Viro debent, qui sit Rpcam afflictam et Oppressam miseris temporibus, ac perditis moribus in veterem dignitatem ac Libertatem vindicaturus, a Ja dodaię Jn integro Religionem Catholicam Manutenturus. Za Naymnieyszym Religii Uszczerbkiem prawowierney, cały następuie upadek, Niech moc niszczy iak się Jey podobać będzie, ale niech Nasze naymniey nie zachodzi Zezwolenie, y owszem Co bydź może, dla obrony Czynić y zastawiać się należy. Moich Pism iescze nie przepisano, jeżelibyś JWWMPan iescze dłużey się bawił w Warszawie to bym mu posłał, bo już dokończone, dla przeczytania y Kommunikowania JO. Xciu Biskupowi Krakowskiemu JWu Marszałkowi Koronnemu, wiele Ufam Chwalebnym y Żarliwym JWWMPana Sentymentom, Spodziewam się mocno, Że Chwiejących się będziesz Utwierdzać. —

Moskale w tych dniach przez Horochow y blizko Poryckaprzechodzą, płacą daleko taniey iak się kupuie, Podwody dawadź musiemy=

musiemy, iednak kwity dawane bydź muszą, Są Krzywdy y w Kluczu Toporowskim od drugiey Dywizyi, ale to mnieysza gdy się wpatruię w Niebespieczeństwa, ktoremi Nam dla Wiary grożą, Wszystkie Miasta Opanować chcą, w których Seymiki odprawować się Zwykły, aby przyszłe do Ich Woli były nakłonione, potrzebna w tey mierze rada Co czynić, ale Mnie się zdaie że Miłość Boga wszystkie powinna przezwy ciężyć Niebespieczeństwa, y każdy z Nas powinien Czynić, co może y tak jak dla tego który Naymnieysze Serc Skrytości przenika.

Kopia Listu do JW Jmć Pani Potockiey Kastellanowey Lubaczewskiey ię 1. Junij 1767 Ano.

Bóg naylepiey Zna moie Serce, ale mówić nie będzie, toż y JW Pani Dobrodzieyce wiadomo iest jak kocham, poważam, y Szanuię JWWch Województwo Kijowskich iako przerażony jestem wdzięcznością JW Jmć Pani Wojewodzinie za Macierzyńskie Jey prawie Łaski, dla mojey Żony świadczone, radbym aby wdzięczność moja wielkości Jey łask y Miłości ku moiey Żonie dla której ie czyni wyrownać mogła y tę wdzięczność prawdziwą którą Żywym Czuię Sercem radbym nie tylko wiernemi Usługami, ale y Życiem moim y Fortuną moią potwierdzić.

Ale widzę Niebespieczne Religij S. Opisanie w Konfederacyi, do Niey łączyć się z Hazardem Życia y Fortuny moiey nie mogę. wszak Widzieli mnie y doznali JWW. Wojewodowie na Konwokacyi, na Elekcyi y na Ostatnim Seymie mogą bydź pewnemi że tylko Całość Wiary prawowierney nad Ich Usługę y Oyczyznę przeważam, mogą bydź dobre Skutki, y dla tego że JW Wojewoda Utrzymuie, Ale Opisanie iest dla Wolności niepewne, dla Religij niebespieczne, a ja Zawsze Religię na wolność przeważałem, trzymam to zdoświadczenia na wielu Narodach,

ze razem =

że razem z Religią Wolność Upada, Wszakże gdy Generalna Konfederacya Oczali zupełnie Wiarę że się bez rozerwy pisać przy niey będzie ja za honor będę miał dopuszczonym bydź do tey Konfederacyi, Przeciwko Nowym Prawom, nowey Formie rządow mowiłem nie wiedząc Sąsiadow Intencyi, Mowić będę każda pomyślność JWW Województwa mnie Interessować będzie, Jeżeli wczym usługą radą, bydź mogę pożytecznym chętnie Wypełnię ale się pisać nie będę Chyba na Generalney Konfederacyi, gdy poprawi błędy y omyłki prywatnych.

Posłowie Ci iesli pomodz mogą Religij, a Zaliż nie lepiey Kuchmistrza Litewskiego albo Starostę Dolińskiego, albo innego Obligować, Czego się można przy tym Opisaniu przy Posłach tych Spodziewać, Cała ta Okoliczność Niebespieczeństwo na Religią iest Nieznośnym dla mnie Umartwieniem, oprocz Innych ktoremi iestem otoczony Nieszczęśliwościami, y toć to iest dla mnie niezmierny Smutek że według Woli JWWch Województwa Czynić nie mogę nie mogą się Urażać, Że tylko bojaźń Boga nad Ich łaskę przeważam. –

Za prawidło Konfederacyi wzięta iest Deklaracya Nayiaśnieyszey Carowey, ktora wyznaie że iest y bydź powinna Religia Katolicka w Polszczę Panuiąca, iednak tak wiele Szkodliwych za Dyssydentami podała Propozycyi, oskarża ta Konfederacya że nie iest uczyniona Dyssydentom Sprawiedliwość, Czegoż więcey mogą pretendować, a jest że to Sprawiedliwość Zjazdy prawem Zakazane, y Spiski knować, y inne punkta ktore Sam będąc mocno Zatrudnionym, ieżeli nie mogę bydź moiey Religij pożytecznym, przynaymniey przeciwko Niey, gdy mi się tak Zdaie, Niech nic nie czynię. Przeciwko Krolowi y teyże Mocy stawałem z Hazardem Życia y Fortuny, mnieyszey rzeczy bo Samych Oratoryow nie pozwalałem, jakże mam na większe pozwalać, Wszakże gdyby mieli co pozwolonego,

od tego=

od tego odpadać powinni przez popełnione dawne y teraz=
nieysze Prawem gwałty, iako y Sama Expozycya Nay=
jaśnieyszey Carowey Jmci świadczy a jakże Zamiast Jch
Oskarżenia podnosić Zdaie mi się że y JW Wojewoda wiele
w tey mierze powinien mieć Ostrożności iak Go kocham Szcze
rze tak wiernie piszę aby to wszystko z Stratą wiary y po
czciwych Ludzi nie zakończyło się. JWW Województwu do
Nog upadam. —

List do JWº Jmci Pana Wielhorskiego Kuchmistrza
Litewskiego ię 30. Mej 1767 Aº pisany —

Na dwa Listy Kochanego Braciszka ieden 20. drugi 23.
datowane mam honor Odpisać, Jezdziłem Onegday na pew
ne mieysce, Ułożenie planty z wielu miar Mi się nie zdało,
Bóg Ukrzywdzony w podniesieniu do Prerogatyw Dyssyden
tow, których nigdy pozwolonych prawem nie mieli, lecz tyl
ko dawniey nagannym posiadali posiadali bezprawiem, po
źnieyszemi Zniesionym Prawami, nie da pomyślności, do
których przyrodzone y moralne dalekie y nie pewne są
w Ucaleniu Wolności y Praw dawnych Skutki, Wolność
iest to Nasz y Sąsiedzkich Narodow a raczey Całey Europy
interess, Religia Sam Nasz y owszem nie chcący widzieć
porządku y mocy Naszego Kraju, Zdać mogą tę podniętę
do Ustawicznych niezgod tę Iskrę która za lada wiatru
pod dmuchnieniem w płomień wybucha y Nieszczęśliwy Spra
wuie pożar, zostawić. — Nie tylko że te naygorsze wszystkich
Narodow Złe za Samym pobłażaniem prędko się w korze
nia y rozkrzewia ale jak kiedy Za naywiększym Występ=
kiem (: których okropne y domowe y cudze mamy przykłady:)
Może bydź wykorzenione gdy będzie wsparte gwarancyą Dworów
Rossyis=

Rossyiskiego, Berlinskiego, Angielskiego, Szwedzkiego, Duńskiego prędzey to będzie na co niech moie Oczy nie patrzą, że w całym Kraju wypędzona będzie Religia Katolicka, do którey Zniszczenia rozwięzłość Obyczajów, górę biorąca pomagała, zawsze y pomoże, Co naymocnieysze ważne będą utwierdzenia, wszakże Traktat 1716. Za medyacyą N. Wielkiego Piotra iest postanowiony, teraznieyszey Nayiaśnieyszey Carowcy JeyMci która niech jak naydłużey Swemi Państwy rządzi nie zdaie się czego niemogą Sukcessorowie czynić Neyiaśk Carowey y Królow teraz Panuiących wszakże tenże traktat 1716. Zgodnemi wszystkich Stanow Konstytucyami 1717. 1718. 33. 36. nawet Ostatniemi/: Chociaż inne punkta praw gwałtownie były Ustanowione:/ zgodnie uchwalonemi z Ukontentowaniem całego Narodu są potwierdzone, y na bespieczeństwie wszystkich Królestw y doswiadczeniu Nieszczęśliwości pochodzących z roznosci Wiar Zasadzone, a przecież Zniesienia onych wymagaią, jak powiadaią, y uciemiężeni co będą czynili w Zmocnieniu.

Podłe to są przyczyny że lepiey cokolwiek ratować, Żeby kto inszy gorzey Uczynił, Naymnieyszy Uszczerbek Wierze przynosić, iest to całą niszczyć, y Wolność obalać, Żeby kto więcey nie grzeszył, Ja naymniey grzeszyć nie powinienem, Zastawiać się złemu należy, ile możności y Nigdy do Niego nie pomagać, dopuscić naymniey złego w tey mierze, rozszerzy się Samo y rozciągnie bez pomocy, Nie pomagaliśmy do Stawienia Złych Ustaw, y Zastawialiśmy się choc nie skutecznie, wolność mamy Sumnienia, y Sława dobra, to są wielkie nadgrody, zdaie się że gwałtownie czynione tymże Instrumentem obalone będą którym są sporządzone, Niech naygorsze będą mimo nasze Zezwolenia Ustawy, zniszczone zostałyby, gdy do nich przy.

tczone=

przytęczone będą Zezwolenia trwać y owszem rosnąć y sprowadzać będą naygorsze konsekwencye, Odrzuceni od Boga zostalibyśmy gdybyśmy go w tak delikatney Okazyi porzucili, radbym aby czytany był w tey mierze o Hollandyi Mo de Real nowy Polityk. Ja Obronie Wiary nie tylko Życie y Fortuny, ale y Wolność Narodową Chętniebym ofiarował, Konfederacye postawiły w Bełzie JmćPan Głogowski Chorąży Horodelski, w Włodzimirzu JmćPan Sadowski Łowczy Bełzki, w Kamieniu Starosta Smotrz. w Bracławskim moy Kollega, w Łucku, ale nie masz iesze Wiadomości Chorąży Wołyński o Ruskich y innych rozumiem że wiadomo, nie czytałem ich nie kommunikowano mi, ale z Grodu mieć będę, maią bydź dwa punkta nie dobre, y Uprojektowani Posłowie Krayczy Koronny y Strażnik Litewski do Dworu Petersburgskiego nie zdaie mi się trzeba Ministerio jaśnie istotną przeciwko wymyślnym Ultamstwóm dowieść prawdę, trzeba y Uniżoności Serca dla Słabości Naszey, y mocy Umysłu, w Obronie Wiary y Wolności przyzwoitego, trzeba Cudze Interessa y humory do swoich tężyć etc. etc. rozumiem że się JWWmćPan Zgodzisz że te Poselstwo nie tylko pożyteczne nie będzie ale Szkodli we Dyssydenci maią dobrych y wymownych swych Obrońców przy łatwości mocy, od Dworu który na wszystko y pozwolić y w Czasie niedotrzymać może Znany z doskonałości Wojewoda Inflantski pojedzie. Moy Braciszku trzeba y w tey mierze Użyć pracy, aby inni byli wyznaczeni. —

Znam Ja przykładną JWWmćPana gorliwość o Całość Wiary y Oyczyzny Wolności, Znam Jego Cnotę doskonałość, y przezorność, Żeś się na tey Konfederacyi niechciał pisać bytność JWWmćPana dla objaśnienia jednych, drugim poradze=

poradzenia y chwalebnieysza y pożytecznieysza iest, kto raz sobie postanowił. Czyńmy co możemy dla Ubezpieczenia Wiary S., Narodom trwałość, Ludziom Szczęśliwość doczesną y wieczną jednaiącey, nie odbiera Korony, kto do końca nie wytrwa, na Ostatnim Seymie y Seymikach, z Hazardem Życia naszego y Fortun mnieyszey rzeczy bo Oratorium nie dopuszczaliśmy a iakże więcey pozwalać, na większe Zamachy odpowiadam Seneki Zdaniem, któremu powiedziano: Sed disscicabe vis, et multis Confoederis Vulneribus: Non refert non potest esse nisi unum Mortiferum: Agdy Bóg w którego Świętey pomocy jedyna iest Ufność nie Nakłoni się do Miłosierdzia, Że nasze nie pożyteczne będą Nayusilnieysze które brać powinnismy Starania, Zasługą przed Bogiem, Sławą przed Swiatem, Nadgrodzone Zostaną, y mowić z Sobą Braciszku będziemy co Cyceron w Liscie pierwszym do Sulpicyusza w podobnych Rzymu o Samą Wolność nie o wiarę która Wolność przeważać powinna, pisze Nunc quoniam nihil jam videmur Opitulari posse Reip: Si quid est in quo nobis Met ipsus consulere possimus Non ut Aliquid ex pristino Statu Nostro retineamus, sed ut quam honestissime lugeamus, nemo est Omnium qui Cum potius Mihi quam tecum Communicandum putem. –

Posyłam JWWm Panu Skrypt na fundamentu rozdawane pod czas Seymu od Dyssydentow, które wszystkie expositio jurium Zawiera, na te tytułu w odpisaniu zdawało mi się nie dawadź, Że Jmieniem Carowey pisana y pozno już przyszła, Są jednak odpowiedzi, że to Cudze Kraje widzieć będą nad Łaciną która mniey iest u nas Uzywana, pracowałem, a nie maiąc czasu tłumaczyć po Fran=

po Francusku, dawałem do tłumaczenia, ale mi źle wytłumaczono y poprawić dla słabości Żony moiey nie miałem Sposobności, jeżeli się zdawać będzie ta: twiey w Warszawie Aby kto wytłumaczył, lubo y tu się to powoli stanie w Drukarni Xcia Jmci Biskupa Krakowskiego niech będzie wydrukowana zdaią mi się że wszystkie Zarzuty dowodną y fundamentalną odebrały Odpowiedź z Zupełnym Ukoronowanych Głów Uszanowa niem. – Piszę oto do Xcia Jmci Biskupa Krakowskiego y proszę ten List mu oddadź lub jeżeliby już nie był w Warszawie odesłać przez pewną okazyą gdzie się znayduie.

Kopia Listu do JO Xcia Jmci Biskupa Krakowskiego z 31. Maj Año 1767. pisanego. –

Przy tylu publicznych y domowych dolegliwościach jużby rozpaczać należało gdyby Nas Ufność w Miłosierdziu Boskim nie ubespieczała, ocalenia y Ugruntowania iak nayprędszego nie oszacowanego JO. Waszey Xcey Mci Zdrowia Wszyscy Obywatele prawowierni wołaią y wołać będą do Pana Życia, aby dla Chwały swey, całości prawo= wierney Wiary, Swobod kraiu tego przeciągał lata JO. W. Xcey Mci w naydłuższe wieki y naytrwalszą ie utwier dzał Czerstwością Sam JO. W. Xcia Mci doskonałością swo ią pogrążoną już prawie Wiarę y wolność w przepaści dźwignąć możesz, Naśladować JO. W. X. Mci y łączyć się z Nim w chwalebney o całość wiary gorliwości będzie mo ią powinnością y honorem. powstały tu Konfederacye generalną, rzecz deklaracyi Nayiaśnieyszey Carowey Jmci Zawieraiące y do niey się stosuiące, kopią posyłam iuż też to iest dokonczeniem publiczney Nieszczęśliwości. –

Postow=

Postow maią wyprawić Jmć Pana Krayczego Koronnego y Strażnika Litewskiego radbym choć na moment mieć ho nor widzenia się z JO. W. Xcią Mcią y rozmowienia się dla tego Upraszam o częste Uwiadomienie, gdzie się Znaydować bę dziesz, abym lub w czasie sposobnym dobiegł lub przy stał, Umyslnego dla wzięcia rezolucyi według Okolicznosci Czasu. Mam Ja Zupełną w Bogu Ufność że Nam Opa trzy pomoc dla Ubespieczenia swey S. Wiary, Dzieła Ma łe y Wielkie według Ludzkiego tłumaczenia swoią maią rozność, Bóg ie równą sprawuie łatwością. – Pokaze się pod temi przeciwnosciami Wspaniałsza JO.W.X. Mci Cnota, lękać się nie będziemy za przewodnictwem Jego idąc Nie mamy nic do Straczenia, co byśmy nie mieli od Boga, choćby onego Morussa Kanclerza Angielskiego y innych godne przykłady Nasladować, Czynić będziemy Co tylko bydź może dla Ubespieczenia Wiary Swiętey. –

Posyłam przez ręce Kuchmistrza Litewskiego odpowiedź po łacinie fundamenta Dyssydentow rozdawane pod Czas Seymu, która expozycyą Zawiera, dla zatrudnienia me go dałem przetłomaczyć po Francuzku, Zle przetłomaczono, A mnie Słabość moiey Zony przeszkodziła, ieżeli się JO. W. Xcey Mci będą zdały, kaz przetłomaczyć y obydwoma ięzy kami Wydrukować, tuteysze Drukarnie dla Opanowane go od Woyska Cudzoziemskiego Kraju Nie smieią, Uszano wanie iest Ukoronowanym Głowom Zachowane zdaią mi się bydź gruntowne odpowiedzi, kończę list na czym zacząłem, y co kontynuować poki żyię będę, aby JO.W.X. Mć Setne y nie zamierzone w nayczerstwieyszym Zdrowiu lata pędził, a mnie nieustanną swoią zaszczycać raczył łaską, jako tego który iest z Nayglębszym Uszanowaniem.

Kopia listu=

Kopia Listu do JW. Sołtyka Wdy Łęczyckiego Die 31. Maj 1767. Anno pisanego –

Posyłam JO. Xięciu Jmci Biskupowi Krakowskiemu tuteyszą Konfederacyą Nową, ktora iest do garnituru, ta kopia zdaie mi się bydź gorsza od Oryginału nie dawno Zwinionego, rozumiem że będzie JWWmPanu Kommunikowaną. Ja z Wielkiemi JOXcia Jmci Biskupa Krakowskiego y JWo Pana Sentymentami w Ucaleniu prawowierney Wiary będę miał Chwałę łączenia się ktory jestem z Głębokim y przywiązanym Uszanowaniem. –

Kopia Listu do JW. Jmci Pani Starościny Sieradzkiey z Okoliczności Listu do niey pisanego, aby nie Sprzeciwiał się Dyssydentow Żądaniom.

Nad to co wyraziłem w Liście do JWmPani pisanym w poczcie, co rozumiem w teraznieyszych Okolicznościach czas mi przydawadź nie pozwala, mocy przyrodzonym Sposobem przełamać nie potrafię, ale moc tego na Mnie nie dokaże, abym nie Uczynił Com powinien dla Ubespieczenia Wiary Prawowierney tym więcey abym cokolwiek naymniey na iey Uszczerbek pozwalał, Sądu tego tylko się boię nie uchronnego z Wiary Naszey y Uczynkow, inne Niebespieczeństwa, Szczęśliwość, Wieczność y Sławę na pamiątkę zostawią, wolność bydź nie może przy porużoney wierze, Ani Żadna Szczęśliwość. – Ufam Bogu że nas będzie ratować, y Zwyciężać y bydź w tey Swiętey Okazyi Zwyciężonym iest Chwalebna, o Wielu Biskupach dobrze trzymać należy, może nie ktorzy wstecz poydą, Ja nie na Stan Czyniących, ale na Jch dzieła względy mieć powinienem. w Sądzie Duchownym przegrał

Zbawiciel=

Zbawiciel Sprawę, a Nikodem, y Józef z Arymanthey cho
ciaż nie obronili go od Smierci przecież że do Jego potępienia
nic nie przydali, Za Sprawiedliwych Są uznani. — Pozwolo
ne iest Chronienie się Męczeństwa, ale Sypać kadzidło na O=
fiary Bałwanom było surowie zabronione, rozumieć, co Sta=
wiać będą, nie Maiąc Siły, nie będę, ale ile mogę Zastawiać
się Znam bydź moią powinnością. W mnieyszych Okazyach
bo tylko dotykaiących Wolność ganiliśmy Jnnym, a jak
że w Większey bo do Wiary Sciągaiącey się Okazyi Naśladować
widząc Bóg, stałą Ufność y gorliwość, da pomyślność, y
Cudze Monarchye Jarzma Nayprzeciwnieyszego Wolności
nie wkładałyby na Nas, które podbite nie obciążaią Kraje,
gdy im Smiałości Wielu Oziębłość nie dodawała.

Moskwa tędy blizko przechodziła, w Czterech Wsiach
moich Stała Każdy Gospodarz Chłop naymniey 10. Żołnierzy
karmił, Owsy, Siana, dawano z Dworow, Złotych 12 dano
Zapłaty przy Kwicie odebranym, ale to wszystko mnieysza,
wszystko od Boga mamy, y do Niego Zagniewanego, lub Ła
skawego Wrócić się musiemy, Wszystko dla niego Ofiaro=
wać Należy.

Z wiadomości nic pewnego nie mamy iedne, drugie ztrą
caią bardzo się boię aby wszyscy nie byli Złudzeni, Z stratą
Wiary Wolności tę bowiem Karę Oziębłość w Wierze może
sciągnąć, Konfederacye w Litwie Małe miały się Zacząć
y tu w niektorych mieyscach, Nic poiąć nie mogę, Ja podo
bno jak w pierwszey nie byłem tak do drugiey należeć nie będę.

Respons na List JW=go JmciPana Kasztellana Podlaskiego, Pisany ej 31. Mey. 1767 Anno.

Scisniony wielu Interessami krotko mam honor odpisać JWW
mPanu Dobrodzieiowi że na tey Konfederacyi z Hazardem Zycia,
y fortuny=

y fortuny pisać się nie będę, y JWWPanu radzić nie mogę, przyczyn wyrażać czas nie pozwala, Ale JmćPan Starosta Łosiecki niech zjedzie do Litowierza do Brata mego gdzie jutro będę opowiem mu że Dzieło te samego opisanie, może przyczyny wyiawia. Winszuię że JmćPan Złotnicki mi nął Sielec Stateczney Łasce Oddaię się. —

Respons 2da Junij 1767. Año pisany na List JOxney Jmci Kasztellanowey Podlaskiey.

Krwią złączonym y dobrym będąc JWWMPani Dobrodzieyki Sługą, nie umiem lepiey radzić, jak gdy to wyrażam, co mam sam czynić, przeczytawszy te dzieło, y te drugie do którego te Stosuie się, łatwo moich mnie wstrzymuiących doyść może przyczyn. — Ja żadnych nie mam Wiadomości Ani Żadnych nadziei w Ludzkiey pomocy, Ale w Panu Zastępow położyłem Ufność że Swey Wiary, /: którą jedynie iest Wielbionym:/ y Krolestwa tego bronić będzie, y Wierzę mocno że nie będę Zawstydzonym. Listy teraz choć przez Naypewnieysze Okazyę, Są w Niebespieczeństwie przeięcia, dla tego nie można Obszernie pisać, co się zdaie, a w tych dniach Stawić przytomnie Żadnym Sposobem JWWMPani Dobrodzieyce nie mogę. —

Respons 3. Junij 1767. Año pisany na List JOX. Jmci Starościny Bulimowskiey.

Wyznaię w tym Osobliwsze Szczęście moie, że mi wprzod dało Uznanie Łask JO. W. Xiężny Mci Dobrodzieyki y JWo. JmćPana Krakowskiego, Nim do Zasłużenia na nie Sposobnym Uczyniło. Mam honor dzisieyszą Pocztą dziękować JO JmPanu Krakowskiemu za łaskawe Osoby moiey poważenie ktore w Liście do JmćPana Podczaszego Litewskiego, y na pismie od JO. WXMci Dobr=

Dobrodz. przez Brata mego przystanym Czytatem, te wiel kie Zdania biorę za Naukę, jakim bydź mam nie znaiąc w Sobie tych Chwalebnych przymiotow. Okazuiesz JO.W. Xcia Mśc Dobrz. Ostroznemi Swemi przestrogami swo ią dla mnie dobroć, pragnę tę Wdzięczność, ktorą przeni knione mam Serce w dowodach wiernych Usług tak JO. W Xcy Mci Dobrz. jako y JO Wpanu Krakowskiemu potwierdzać.

Czynię jak JOW Xcia Mc Dobr. rozkazuiesz, Jnteress Wiary z Ufnoscią Bogu polecitem, ktorą iest jedynie Wielbiony, za dnego Zuchwatego kroku nie uczynie a gdybym nie maiąc dla grzechow Naszych Swiętey Jlgo pomocy, nie mogt bro nić Wiary Catości, tego nie uczynie Ani na mnie moc do kazać Może, Wtadaiąc Zyciem y Fortuną moią, abym co kolwiek uczynit y zezwolit Na naymnieyszy prawowierney Wiary Uszczerbek, za ktorym catey Upadku y zniszczenia Wolnosci, rowne w Jnnych Narodach przyktady y przyro= dzone przyczyny, Sprawiedliwą Czynią bojaźń, te iest nay większe Nasze Nieszczęście ze wiele te nayuciemięzliwsze Jarz mo Chętnie chcą przyiąć; Jnaczey Moc nie smiataby go na Nas w ktadać, nie rozciągaiąc go nad podbitemi Narodami. Ja gdybym byt Zyt przy potopie z Matą Familią Noego, Uciekatbym do Korabiu, a nie chciatbym tonąć z Catym Swiatem, gdybym byt pod czas ognia Siedm Miast, Ucie= katbym z Lotem, a Nie chciatbym z Wszystkiemi tych Miast Obywatelami gorzeć. Smierć wieczna jak doczesna Strasznieysza Znam obowiązek Katolika modlić się za wykorzenienie Herezyi Styszatem wielokrotnie powtarza ne Klątwy na Utrzymuiących Jeh, Znam jak Obywatel Nayszkodliwsze wszystkim Krolestwom, a Naywięcey Wolnym Niebespieczenstwo rożność wiar, nie widzę jednego Kraju w Catym Swiecie aby roznych Wiar Ludzie Sprawowali Onego

Rządy=

Rzędy, w Hollandyi którey z tey miary Mr Real, y inni Polityey krótką trwałość obiecuią do rady nie wchodzą tylko jedney Religij Ludzie, tych Obydwoch Obowiązków zapomnieć nie mogę maiąc y ten w Ustawiczney pamięci pamięci Zem jest Etc. —

Kopia Listu do JW Jmć Xdza Arcy-Biskupa Lwowskiego Die 13. Junij pisanego. —

Odebrawszy wiadomość że JWWmPan Dobrodziey Zamyślasz jechać do Radomia na Generalną Konfederacyą, Nieśmiem Mu tey drogi odradzać iestem bowiem pewny że JWWmPan Dobrodziey doskonałą swoią przezornością, przykładną o całość Wiary Swiętey Katolickiey gorliwością naymnieyszego nie dopuścisz iey Uszczerbku przez pozwolenie Nowego Przywileju rozniącym się w Wierze Choćby naymnieyszego. Trzeba aby kto miłością Boga y Oyczyzny na te Zbawienne naprowadzał dzieło, Nikt doskonaley, Nikt gorliwiey nie potrafi nad Niego, ieżeli nie wszyscy przynaymniey wielu głosu słuchać będzie tak Chwalebnego Pasterza, A jeżeliby Omamienia y boiaźń przeraziła Serca, postąpiłbyś JWWmPan Dobrodziey swego poprzednika Sławnego Sulikowskiego przykładem, który na Konwokacyi 1586. ciągniony do podpisu prędzey Smierć obieraiąc jak podpisać się na Szkodliwey wierze y Oyczyznie robocie. Mucet w ręku ciągnących go Zostawiwszy wyszedł. — Cokolwiek Dyssydentom pozwalać iest to ich mocnić, na Osłabienie prawowiernych, iest to Natrząć domowe Niezgody Szkodliwe Wolnym Narodom, iest to utwierdzać Ich Schadzki, Spiski, do podobnych ślady Zostawuiąc ktoż te Zamieszanie wznieca Jchmć PP. Goltzowie y JmćPan Grabowski Starostowie, Cheffowie Regimentow =

Regimentow, Za naymnieyszym wiary Uszczerbkiem całey Upadek Następnie Gwarancyei iuriium już na Konwokacyi przyznana y w teraznieyszych Dzietach nie tylko teraznieysza podległość, Ale przysztych wiekow Ustanawia.

Postow pewnie wyprawią do Nayjas: Carowey, trzeba by aby byli BOGA się boiący Prawa y Historye dobrze wiedzący dla Zastawienia się fałszywym ale dowcipnie wykręconym wybiegom. Przywrocenie do pierwszey władzy Butaw Chyba Salvis Modernis Possessoribus że im bez winy odebrano Nie zdaie mi się, Kommissye Ekonomiczna y Woyskowa daleko od Warszawy Sądzić się maiące z Kommissarzow przez Wojewodztwa Obieranych złożone przy doskonałym Opisie Zdaią się bydź bespiecznieysze, Wolne Niepozwalam w Elekcyach Postow, w Zmaeniałoby moc y powagę Tronu, Zarliwym ieden łatwo przeszkodziłby namowiony, Seymik Zerwie, A Seym alboby się w małey liczbie Postow według Upodobania Obranych kończył albo pod Postami z Skrytych Seymikow Obranemi, Poselstwa do Papieża, Cesarza, y Króla Francuzkiego według Zdania JWWMPana Dobrodzieja na Ostatniey Senatu Radzie przełożonego byłoby potrzebne. Juz więcey dla wyiazdu JWWMPana Dobrodzieja nagłego nie piszę, ale to iest pewna że jako teraznieysza robota iest celem Całey Europy względow, tak JWWMPana prace, Starania, y chwalebne rezolucye nayjaśniey wydadzą się; Jeżeli by Koniecznie do Urzędow Ziemskich dopuszczać chciano przy naymniey Salwować Aby Seymikow nie zagajali y Marszałkami Seymikow Nie byli bo to wielki punkt Całemi Seymikami Ci rządzą, Ja zaś gdybym był w dzielności Czynienia z Obowiązkow Sumnienia y nato y nanibym Nie pozwolił. —

Kopia Listu do JW. Wdy Krakowę. Hetma: Pol. Koronę. z 15. Junij

Jako znam

Jako znam przykładną JWWmciPana Dobrodzieja o całość Religij Swiętey y Oyczyzny gorliwość, doskonałą Chwalebnych Sentymentow mezorność, tak do wielkiego Jego Zdania posyłam Kopią Oswiadczenia Obywatelow, Co się zdawać będzie wolno poprawić, Odmienić, przydadź lub Umnieyszyć, Więcey Oczy widzą iak Oko. Wyraź JWWny Pan Dobrodziey szczersze Swoie Zdania, poprzysięgam że ich Nikt niebędzie wiedział, List zaraz Spalę, rzecz iest wielkiey Wagi, Czynić iey niemożna bez poradzenia się Wielkich Jego Swiatel, Wielu Obywatelow ktory dla złe go Niebespiecznego Religiey, dla terminow gwarrancyi, Protekcyi etc. niechcieli się pisać, inni nawet ktorzy się pod pozorem Obrony wiary Swiętey pisali, lepiey uważywszy, dla Uspokoienia trwogi Swego Sumnienia, Oswiadczenie swych mysli przez podobne lub te dzieło wymagaią, bo iżę się oraz od Generalney Konfederacyi Ci ktorzy się nie pisali do podpisu według Jey woli bydź przynaglonemi, te lub podobne podpisawszy, i objaśniaiąc rzecz przyncypalną Wiarę obojętnie y ciemno położone, dla ktorey Obrony Chętnie Życia y Fortuny Ofiarować powinniśmy, w Jnnych Punktach Zupełnie się stosuiąc, nie dodaiąc co w strętły słusznie czyniło, y czyni, nie mogą do odmiany y poprawy przymuszać bez wyjawienia złosliwych Zamysłow a przecieżby to pożyteczną w Narodzie mogła uczynić uwagę, Wielu się pisało dla ubespieczenia wiary słowom ufaiąc nieczytali, zciągnęłoby to względy u Jnteressuiących się Monarchow, y spokoynie zostaiących, y iuż Nikt zpodpisuiących się niemogłby się cofnąć. Jezeliby się to zdało JWWmcPanu Dobrodziejowi, tobym Ja z Wielu ktorzy tego pragną na Sądach Ziemskich Łuckich Uczynił, uczyniony po Grodach dla nasladowania rozesłał bym=

rozestałbym. Za Sekret mogę iak naymocniey upewnić dla Miłości Pana Boga y Oyczyzny ktorą JW. Pan Dobrodziey przewyższasz dla Swey ktorą mnie Zaszczycać raczysz Łaski day Zupełną radę, ktorey tęskliwie Oczekuię. Sędy w tym Tygodniu Zaczynaią się w Okolicznościach tak delikatnych Zdaie mi się czynić co można, to iest kroki powinne Żarliwości bez Zuchwałości. —

Respons Imć Panu Czarnieckiemu Kasztellanowi Bracławskiemu d. 17 Junij 1767. w Porycku —

Z Opisania Recepty boiąc się gorszego od Choroby lekarstwa Zażywać nie będę ani Nikomu radzić. —

Czytamy rożne Salwy w Konfederacyach, jako to w teraznieyszey naylepsze są Salvis Constit. 1717. 1718. 1733. 1736. Salvis Juribus Romanæ Ecclesiæ, Salva Romana Catholica Fide w dowcipnym Wieku rożnie są tłumaczone, te wszystkie Salwy na papierze Zostały, a Ustawy są Prawami, jednak mnieysze Złe z Salwą iak bez tey podpisywać się. Jak to pogodzić y JW. mm Pan Dobr. pomyśl y donieś mi y Ja myśleć będę y co wymyslę doniosę przez Umyslnego do Niesuchoiż a ztamtąd prze szlą prędko do Lubieszowa Wyznaię się być danych mi pochwał nie zasłużonym to dla mnie iest wielka a Laudando Laudari.

Kopia Listu do JW. pnie Pana Małachowskiego Starosty Sądeckiego d. 24. Junij 1767 Anno —

Przewidziałem z bojaźnią od Konwokacyi, ktora może się nazwać Epoką Zguby Naszey, te wszystkie nad ktoremi nie

znosnie =

nie znośnie boleję Straty Wiary Wolności y dobrey Sławy niebezpieczeństwa których gdyby Oczy może były nie widziały, Uszy nie słyszały, Nie masz nic niebezpieczniejszego Wolnym Narodom, iak wszczęte gwałtowności, które łatwo iest zaczęć, ale je ugasić Często nie od Woli Zaczynaiących Zawisło, pomnażaią się Natężaią czasem y przykładem, y dochodzą prawie Zawsze, do Zniszczenia Wiary y Wolności przepowiedziałem Grachussow, Choć w dość Sprawiedliwey przyczynie, Sylli choć z niewinną Intencyą Skutkiem dowiedziona, Sparthy jako y innych wolnych przed tym Rzpltych tudzież Krolestw Szwedzkiego y Dunskiego przykłady, rzecz doświadczona że każda Choćby Naymocnieysza ugruntowana Machina od fundamentow poruszona Niszczeie y upada, Nie trzeba Złe czynić aby na dobre wyszło, byłem Za nieprzyiaznego czyli za fanatyka wzięty prawdę mowiący, Niechciano Nawet Co się złego stało poprawić Ubespieczyć aby się to Na dalsze Czasy niedziało, nadgrodzić Krzywdy wołaiące pomsty do Boga dodawano Smiałości Dyssydentom na Seymikach, Jch Żądania popieraiąc, Jnteressuiących się Monarchow nie zrażaiąc dla Swych Widokow, w rozmowach y przez Monitory Uszczęśliwienie Narodow znich Zalecaiąc, Mowiłem Zawsze, Na co iuż Smutnie patrzamy, a dałby Bog abyśmy ostatecznych nie widzieli Skutkow, że Stabe są w Okolicznościach Religij naymocnieysze z Samego prawa Warunki, gdy moc pomaga, a zbywa na gorliwości, że Odszczepieńcy pomnożonemi Sobie Przywilejami Mocnieyszemi się Staiąc, Zostaiąc Zuchwałemi aż do Zniszczenia prawowierney Religij, y Wolności, która między domowemi niezgodami a Nayzwyczayszemi jako Zwykły Zawsze bywać, z Okoliczności Religij

trwać=

trwać nie może. Już nie rozszerzam nad tym co się stało, do upłynionych Czasow powrot bydź nie może, trwoga Następuiących Nieszczęśliwych Skutków całą myśl y serce przeraża, tym więcey że na wszystkich Ludzkich do ratunku w tey nawalności zbywa Sposobach, Warszawa w Oswiadczoney na pozor podobno bo krótko trwaiącey gorliwości jakom WMPanu będącemu w Domu moim przepowiedział ostygła, z drugiey Strony wzięto Lekarstwo gorsze od Choroby, nie zostaie się tylko jedyna ufność w Miłosierdziu Boga, który bez utrudzenia Swego naywiększe y Naymnieysze jednym Woli Swey Wszechmocney Skinieniem rozrządza rzeczy, ta jedyna Nam tchnącym nieporuszoną o całości wiary gorliwością, Zostaie się Ucieczka, aby był naszą pomocą y twierdzą.

Dziękuię Nayuniżeniey WWMćPanu za przysłanie Generalney Litewskiey Konfederacyi, o ktorey tylko słyszałem ale jey nie czytałem, aż dopiero teraz przysłaną, Zginęła poufałość, z Patryoty iestem w Fanatyka przemieniony, ta wina moia, ieżeli Winą bydź powinna, cieszy mnie, takim Fanatykiem Żyć y Umierać pragnę, Ja na Prywatnych Konfederacyach nie pisałem się ani do Generalney z Hazardem Życia y Fortuny nie przystąpię, widząc Niebespieczeństwa Religij prawowierney, a oraz Wolności, rozumiałem Zawsze że y Tron y wolność na ruinach wiary prawowierney zasadzone nie mogą bydź długo bespieczne, y inne Opisania tego dzieła mi się nie podobały ktore trudno przez pocztę opisywać, dość podobno obszernie wypisałem się ale się nie wzgorszę, ieżeli chcący prawdziwey Wolności, ktora na tym zawisła, rozumieć iak się podoba, y mowić jak się zdaie. —

Z Warszawy o przyszłym Seymie że Sześć godzin ma

trwać

twać miałem Wiadomość, to już Ja na nim nie będę cudzey piosnecźki śpiewać nie umiem, przyzwyczajony będąc w usługach publicznych bez boiaźni y nadziei to czynić y mówić co mi się zdawało, według praw Boskich, Kościelnych, y Oyczystych, to pewna że rozumieiąc że Seym będzie następuiący sposobem Seymow, chciałem użyć wszystkich usilności do zostania Posłem dla dopełnienia Obowiązkow, ktore winienem Kościołowi y Oyczyźnie, od ktorych ani moc, ani wyniesienia Nadzieja, ani boiaźń zniszczenia, ani przyiaźni, ani Nienawiści, ani sama trwoga o nieskuteczności Starania zwracać nie powinna, y już Stancyą u Jezuitów Koronnych sobie zamowiłem, lecz gdy w tak krótkim Czasie tak pamiętne y wielkie rzeczy zawrzeć chcą, zapewne y Seymikow Poselskich nie będzie Konsyliarze mieysce Posłow zabiorą. W Domu wzdychać y oczekiwać Nieszczęście Rzpltey będę, a mogę y za granicę wyiechać, byleby zupełnie moia Żona do Zdrowia przyszła, aby Oczy moie były wolne od tey boleści, ktore wszędzie Serce y uszy czuły by. —

O Jmć Panu Kuchmistrzu Litewskim aby żądał Łaski następuiącego Seymu, nie wiem, rozumiem w wyrażonych Konfederacyach Jey nie przyimie, choćby mu Ofiarowano, dawniey miałem Jego Listy że boiaźń Boga nad wszystkie przeważa nadzieie, że nie czynić nie będzie, coby nay mnieyszy prawowierney Wiary czyniło uszczerbek, y dla tego na Konfederacyi prywatney nie pisał się, y owszem o ustawienie tego naymocnieyszego punktu pilne czynił Starania. —

Konfederacyi Generalney Radomskiey nie spodziewam się mieć prędko opisania, ieżeli WMPan mieć prędzey będziesz, proszę =

proszę mi ją przystać. —

Nie traćmy nadziei w Bogu, którego wielie iest litości, wesprze bo może, ufaiących nie opuszcza, ieżeli zaś obrażony grzechami Naszemi nie da się przebłagać, wielka dla nas zostanie się nadgroda, Swiadectwo Sumnienia Naszego, że gdyśmy złego niemogli odwrócić, do Niego Neymniey nie przyłożyliśmy się. —

Kopia Listu JW Jmć Pana Czackiego Podczaszego Koronnego, pisanego do Jmć Pana Wielhorskiego Kuchmistrza Litewskiego d. 24 Czerwca.

Wczoray rano odebrałem pocztę y miałem List że JW Pan do Radomia wyieżdżasz co y poczta pisana potwierdziła y że następuiącego Seymu maiącego trwać godzin 6. Masz bydź Marszałkiem, o pierwszę nic nie mowię, bo co się stało wrócić się nie może, nie czas iest w zgodę wchodzić uczyniwszy co się podobało, przed zaczęciem roboty większa mogła bydź łatwość o drugie proszę moy Braciszku tey pamiątki naruszenia prawowierney wiary przez pozwolenie za zuchwałe przeciwko prawom Narodow y Oyczystym Nowych których nigdy Nasi Przodkowie prawem nie pozwolili Przywilejow Kroki nie zostawiać, za któremi upadek teyże S. Wiary y Wolności prawie jest nie uchronny, nie śpiesz się z uwagami bo dawnieysze może bydź mniey pamiętne. —

Kopia Manifestu Accessionis do Konfederacyi Woiewodztwa Wołyńskiego, ale że Sądy Ziemskie dla przeszkody od woyska Rossyiskiego nie doszły, y z Jnnych przyczyn nie Zeznana.

Zapatrzywszy się na Szprzymienione współbraci Naszych dla ukaznia=

ucalenia Wiary Swiętey Rzymskiey Katolickiey Praw Swo
bod y Wolnośći Naszych, dawney Rządow formy, y dzwignie
nia prześladowanych z Niebespieczeństwem Nas wszystkich
Obywatelow Związki, te zjechawszy się na Sądy teraźniey
sze Ziemskie, Jedni dla Spraw drudzy dla Jnnych inte=
ressow, rowni, y Niemogący bydź od Nikogo przewyższeni
w gorliwośći o Całość Wiary S. Rzymskiey Katolickiey,
w miłośći Oyczyzny, y w politowaniu nad Ukrzywdzonemi
Wspołobywatelami Naszemi publiczne czynemi oswiad
czenie Jż do tego wspołbraci Naszych łączemy się Związku
dla Ubespieczenia Wiary S. Rzymskiey Katolickiey przynay
mniey według Traktatu 1716. między Tronem a Wolnośćią
w całość przywracaiącego pośrednictwem N. wiekopom=
ney godnego pamięci Wielkiego Piotra Cara Jmći wspartego,
y Konstytucyami 1717. 1718. 33. 36. Zgodnie y jednostay=
Zezwoleniem postanowionemi w Zmocnionego, ktore to
Konstytucye Stosuiąc się nie do zupełnego rygoru dawnych
Praw. Statutow, 1413. 24. Konfederacyi 1438 lecz do Sre=
dnich 1573. 74. 86. 87. Sam pokoy y bespieczenstwo Osob y
Fortun, roznią cym się w Wierze pozwalaiących, Użu posta
nowione Zbory non jure. Słowa są tych Praw, w Dobrach
Krolewskich Zachować przyrzekły, y żeby Trybunały y Sądy
w takowych Sprawach nad Opis praw nie rozciągały się No
wych jednak Stawiać Zborow, Zakazały, do Honorow,
Urzędow, y Funkcyi, Żadnego nie pozwoliły wstępu. Łą
czemy się dla przywrocenia Dawney Szczęśliwie tak wiele
lat trwaiącey rządow formy z Swych karbow wyrugowaney,
przy ktorey Sławne liczemy Zwycięztwa, rozszerzone posiada
my granice chwalebnemi Zaszczyceni Zostaiemy Tytuła=
mi Prawowiernego Krolestwa, Sciany Chrześciaństwa, rzadką
a nayporządańszą zostawioną Nam od Przodkow Naszych Cię

sziemy się

Cieszemy się Wolnoscią, Odmiana bowiem Praw Kardynal=
nych, Wszystkie Wolne Narody do Utraty Wolności przy
prowadziła. Łączemy się dla dzwignienia Uciśnionych gwałto=
=wnie
Wspot-Obywatelów Naszych, a wszczególności JO Xcia Jmci
Karola Radziwiłła Wojewody przedtym Wileńskiego któ
ry z Honoru y Fortuny wyzuty, ledwo Zycie Swoie mógł
Ochronić. Przerażała nieznośnie tak Wielkich zasług
Jmienia krzywda, publiczną Wszystkich Nas upadku
czyniące trwogę dopuszczony y zamilczany ieden przykład,
łatwo mogłby bydź ponowiony, Kara na jednego Strach
na wszystkich Sciąga, Wszakże Jstotny iest Naszey Wol=
ności Punkt, Zupełne każdego, Obywatela, honoru, fortuny,
y Zycia, do Sądowey decyzyi bespieczeństwo, Wszakże
Surowie dawne Zakazały Prawa, aby Sprawy perduel=
lionis ex levi Occasione nie były Zaczynane Słowa są
Praw, też Prawa Sposob Sądownego postępku w tako
wych Sprawach opisały, tey winy w JO Xciu Jmci Karo=
lu Radziwille y w Jnnych Ukrzywdzonych, w Osobach
y Urzędach Swoich, Sioczny Argus nie upatrzyłby, Czas
był bez Krolewia, á to iest prawdziwey dowod Wolnosci, rozu
mieć iak się podoba, a mowić jak się zdaie, Gwałtowne
tych Spraw postępki, Acta loquuntur Smutne do zniszczenia
Wolności Zostawuią Slady, bojaźń w zniecioney
Konfederacyi tak Surowie postępuiącey y do czynienia
recess od Manifestow na Konwokacyi uczynionych Zgnę
bieniem fundamentu Wolnosci, Wolnego nie pozwalam,
przynaglaiący tych dotkliwych Zalow, wstrzymywała O=
swiadczenia. Mamy Ufność w Dobroci Nayiaśnieyszego
Króla Jmci Pana Naszego Miłego, w Wierze Swiętey Katolickiey
Rzymskiey, w rowności, w Miłosci Oyczyzny, y Wspot obywate=
lów Wychowanego, Ze iako dwojako przysiągł Utrzymywać
w Całosci=

w Całości Prawa Ubespieczaiące Wiarę Swiętą Rzymską Ka=
tolicką tak iey nie dopuści naymnieyszego Uszczerbku, Oraz
przychyli się na Naypierwszym Seymie, do przywrócenia
Upragnioney, dawney Rzędow Formy, Nowych Sposobow
Zniesienia, Ukrzywdzonym Nadgrodzenia, y Zapobieżenia
Aby Nowe podobne Nieszczęśliwe, iuż dzieć się nie mogły przy=
padki. — Mamy Ufność w Nayiaśnieyszych Sąsiadach
Łaskawie Nam się Oświadczaiących, którym Wiele Należy,
Abyśmy w Wolnościach Swobodach, y Wewnętrzney Spokoy
ności Zostawali, Że Zważywszy iuż nie z Cudzych ale
z Własnych Naszych Dziejow, która Nas Ostrożnemi Czynić
powinny, y praw Naszych, z Pierwszych Wyż wyrażonych
Surowość, przeciwko Wszystkim Odszczepieńcom od Kościoła
S. Rzymskiego Katolickiego y Ich Utrzymuiącym, Szcze=
nim Samą Spokoyność, bespieczeństwo Osob, y Fortun Im
Ostrzegaiącym, daley Zbory postawione w Dobrach Kro
lewskich usu non lege Zachowac pozwalaiących, Zakazu
iących tylko Sądom y Trybunałom, Nie opisanych Prawem
przypadkow Sądzić, Nowych Stawiać Zborow Zakazuiących
prywatne w prywatnych gospodach bez z Chadzek, Spiewania,
y Kazań odprawowac Nabożeństwa, do Honorow, Urzędow,
y Funkcyi, wyyścia Im niedaiących; Z nayposnieyszych
1717. 18, 33. 36. Że te tylko w niesione Szkodliwe z Skutku
bezprawia Zniesła, ile po doznanych buntach, y rozru=
chach, przez rozniących się w Wierze wznieconych do Za=
mieszania zewnętrznego y wewnętrznego łatwo pomagaią=
cych, y je pomnażaiących, y wzmacniaiących, z Spustosze=
niem Kościołow y Obrządkow Panuiącey Religij Katolickiey,
z Zniszczeniem Własney Oyczyzny z Wiarołomstwem Krolom
Swoim z Uciemiężeniem y Okrucieństwy nad Współobywa=
telami Swemi Katolikami, Chociaż w ten Czas bezprawnie

Urzędy -

Urzędy y Funkcye posiadali, Wszakże według Prawa Narodow za takiemi postępkami od tych Praw, którzby mieli Odpadać powinni byli; A jakże Jm pozwalać czego Jm nigdy Nasi Przodkowie Prawem nie pozwolili, Czegoż wymagać będą wzmocenieni gdy Słabemi się bydź mieniąc Nam grożą, y Nas przyciskają. Mamy Ufność w Nayjaśniey=szych Łaskawych Sąsiadach że Nas chcąc Ucalić, w dawnych Prawach, Swobodach, y Wolnościach przy dawnych o Religij Rzymskiey Katolickiey Prawach Zostawać Spokoynie do pjszczają wiedząc doskonale że między rozniącemi się w=Wierze Ani Spokoyność Ani Sprawiedliwość trwaćby nie mogły, y tak wspaniałe Jch Zamysły do Uszczęśliwienia Naszego byłyby nie Skuteczne. Rozumiemy nie tayno bydź tym że Nayjaśnieyszym Sąsiadom z jaką gorliwoscią na Wszyst=kich Seymikach y Seymach Ostatnich czyniono o Ubespieczeniu Wiary Prawowierney przeciwko podniesionym Zamachom, jaką jednomyślnoscią ponowione te Prawa, z ja=kim Ukontentowaniem całego Narodu, Województw, Ziem, y Powiatow Są przyjęte. Mocney iesteśmy Wiary że Nasi wspoł Obywatele pod temi Widokami tym Scisłym Obowiązali się przymierzem, a Zatym y My do Niego w tymże Celu łączemy się. —

Przetłumaczenie po Polsku

Nie szczęście jest Katolikow w Polszcze mieszkaiących Że Jch Pisma na Niesłuszne Lutrow y Kalwinow zarzuty wydane Nie doszły do Nayjaśnieyszey Wszystkiey Rusi Carowey co wyraża pewne Pismo pod Tytułem addenda ad expositionem jurium. Słuszność iest w prawdzie Aby Nayjaś. Carowa, na ktorey Sąsiedzkiey przyjaźni y pomocy Wiele Rzeczy-Pospolitey należy Sprawiedliwą y Zupełną w tey mierze praw, y Dziejow Wiadomość. Niech raczy łaskawie te Pismo przyjąć=

przyiąć, pierwey Skończone nim była Xiążka wydana expositio Jurium ogłoszona, przyczyny Nasze moc Jch Nie Zważy, Co rozumieć, y Co Stanowić mamy Winszuiemy Sobie Że rzecz mamy przed tą Nayiaśnieyszą Carową, która doskonale Prawdę, od fałszu rozeznać Umie y przychylna iest Polszcze.

Znamy Sąsiedztwa Obowiązki, y potrzebę wzaiemney sobie pomocy do Utrzymywania praw, y Spokoynosci nie poruszoney, tak Zewnętrzncy iak Zewnętrzney. Ani się Obawiamy od tey Nayiaśnieyszey Sąsiadki Żadney przeciwnosci y Niesprawiedliwosci, gdzie bowiem o Wiarę idzie obawiać się należy nie poiętych Szkod bespieczeństwa, y Pokoju Powszechnego, y Upadku Samego Królestwa. Te boiaźń zniesie wyborną Swoią w Oyczyznie Naszey dobrocią Nayjaśń. Carowa, y Nowe Na nas Tronowi Swemu, y Całemu Narodowi Swemu włoży Wdzięczności Obowiązki. Trwa w Nas Wielkich Czynnosci dla Oyczyzny Naszey niesmiertelna Piotra Wielkiego y N. Anny pamięć, mamy przed Oczyma za Jego Staraniem y pośrednictwem zjednaną między Królem y Stanami poufałość, Wiarę Katolicką w Swych Zachowaną Swiątobliwie prawach, Nayiaśń. zaś Anny pomocą poruszony głos wolnego Niepozwalania na Elekcyi Stanisława Leszczyńskiego utrzymany y utwierdzony został. Nayiaśnieyszey Szczęśliwie nad Cesarstwem Ruskim panuiącey Carowey Jey Mci Niedawno Nayniższe Czyniliśmy Dziękczynienia, za Zachowaną Królestwa Naszego Spokoyność, Spodziewamy się Scisleyszą Jey bydź Obowiązanemi wdzięcznoscią, gdy nie uważaiąc na niestuszne rozniących się z nami w Wierze, prozby, nie dopuści, Żadnego w rzeczach Swiętych polityczney Wolności Niebespieczeństwa, y ztąd Skuteczniey y jaśniey wszystkim Sąsiadom

Naszym

Naszym, naszą dowodzić będziemy Wiarę, Że będąc Zupeł
nie na Sumnieniach, y umysłach o prawdzie tey wiary
przekonanemi iey Utrzymania pragniemy, Ktoż może
komu dochować Wiary, ktoryby prawowierną Wiarę o
Jey Swiętości będąc przekonanym poruszać, y niszczyć dopu=
szczać.

Żeby cały Swiat o dobroci y Sprawiedliwości Naszey spra
wy był uwiadomiony, Należy Nam pokazać że Nakoręco
ne przeciwnikow Naszych własney Rzpltey Wolności, z pra
wa posiadaiącego y z praw przyczyny nic nie ważą do Otrzy
mania czego nie proszą iuż od Nas, ale wymagaią, Sprze
ciwia się temu własna z Swey ustawy Wolność, Sprzeciwia
się Nie słuszność prawa posiadaiącego, Sprzeciwiaią się
Prawa Fundamentalne. —

Własna Rzpltey Wolność od Szkodliwey daleka iest bardzo
rozwięzłości. Jakaż iest Rzplta, w ktorey wolnoby było ka=
żdemu według swey żyć wymyślności, Żadnego tak dzi=
kiego Niemasz Narodu, gdzieby tak nie rozstropne były
Prawa. — Czyliż była albo bydź może Wolność, a raczey
rozwięzłość Obyczajow pod Jmieniem własney Wolności
Neywolnieyszym pozwolona Krajom już rozwięzłość
Wiar do Wolności Rzpltey nie należy. Ktoż zdrowych Oczu
nie widzi Że Cwiczenia się w Obyczajach na Zdaniach y
Naukach Wiary, jak na fundamentach swoich Zasa=
dza się a ieżeli każdemu rozumienia o Wierze rozwię=
złość będzie pozwolona, rozwięzłość Obyczajow a Zatym
koniecznie rozwięzłość Nieprawości nastąpi, y pomno=
żona będzie. —

Ustawiczne, jasne, wszystkich Krolestw, wolney Rzpltey
upadku przyczyny dowodzą przykłady, jak do Wolności
Krolestw Rzpltych y miast, na ktorey Ich Całość y Ozdoba Za
sadza się=

Zasadza się Należy iedność Wiary Nic do Jch upadku prędzey Niepomaga, jak Niezgody, Zamieszania, bunty, y domowe Woyny, Rożność Wiar, Boskie y Ludzkie depce y gwałci Zuchwale prawa, y Swiętokradzkim Sposobem z powinnego Swym prawom wytęcza posłuszeństwa. Te iest własne rożności w Wierze potomstwo, Zadną bowiem Ludzie nie zapalaią się Więcey gorliwością, jak Wiary, ta Jch wszystkich myślom, słowom, y uczynkom rozkazuie, ta umysły do rożnych pobudza y nachyla postępkow.—

Opuszczaiąc pierwszych Wiekow Historye jak wielkiemi Scisniony był Nieszczęśliwościami Egypt od Aryanow wschodnie Kraie od Manicheyczykow, y Donatystow, Afryka od Monotelistow, y Jkonomachow, Grecya od Nowacyanow, bliższe Czasow teraznieyszych o Skutkach rozwięzłości rozumienia o Wierze dostatecznie nauczaią. Wszystkie Krolestwa, Rzplte, Miasta, w ktorych rozwięzłość rożnych Wiar panowała, poty Nieszczęśliwie Niezgodami y domowemi rozszarpane bywały Zaboystwy poki jedna niebyła Ugruntowana Wiara.— Swiadczy Francya z tey przyczyny Dwoch setną letnią woyną, Wewnętrznemi, Krwawemi dotkniona razami, ktore wypędzone z Krolestwa Odszczepieństwa, przywrocona Katolickiey wiary całość tylko Uspokoiły. Swiadczy Anglia, pokazuiąca dla bezbożnych Nauk okrutną Scenę, Krola Okrutnie z Krolestwa, y Zycia wyzutego wstręt iest Nawet to Sobie przypominać, Kraje Niemieckie dziś można wierzyć, jakie Zamieszania, iakie bunty, jakie Zaboystwa do Niebespieczeństwa ostatniego Zniszczenia przyprowadziły. Węgry, Szwecia, Dania, Norwegia, prawowierną Wiarę wraz z Wolnością Utraciły, z kąd można poznać, jak wiele do rozwięzłości Obyczajow pomaga rożność

Zdań=

Zdań, Około wiary, Często Lud Zepsutych obyczajow, na Naypodleyszych Ludzi Szewcow, Krawcow, y innych podob= nych podniecenia y opowiedania na Katolikow, Swych Wspołobywatelow, Swych własnych Panow Zwykł broń pod nosić krotko wyrazam Co iest wszystkim wiadomo dla po kazania złęd Rzpltey Niebespieczeństwo. Nie można ie dnak Zamilczeć Okrucieństwa Ludu w Niemczech, ktore w Roku 1525. Aby wolniey Nauki Luterskie przyięto, we dług Swiadectwa Naszego Bielskiego na kar. 158. buntowniczym przeciwko Swym Panom powstali Umysłem, y Onych po zabijali. Tenże godny wiary Swiadek powiada na kar. 518 Że ieden Szwiec Hans Von Leyden Wodz y nauczyciel Nowo= krzczeńcow, Miasto Munster Swemu Biskupowi y wielu Osiadłości gwałtem odebrał. Ani można Zamilczeć o Za palczywości Obywatelow Miasta Rygi w Kurlandyi, ktory Cesarskiemi wzgardziwszy Wyrokami, pod ktorych Panowa niem na ten Czas Zostawali na krotkie przepowiadanie Andrzeja Knoplem z Pomeranij wygnanego, y Sylwestra Tygiela, megiela, Katolicka Opuściwszy wiarę Nayswiętsze gwałcili rzeczy, Xięży biczami z Miasta wypędzili a potym na usilne Swego Walecznego Obrońcę Karola Stefana ledwo ieden dla Katolickiego Nabożeństwa pozwolili Kościoł. Ale pa minąć domowych dowodow okropne tego podaią przykłady, twierdzą Dzieje nasze o buncie w Gdańsku od Lutrow prze ciwko Katolickiey Wierze z wzgardą Zygmunta I. na ten Czas Krola, y Rzpltey wznieconym. Mowi Nasz Wapowski na Karcie 591. Naywiększa miasta Krolewskiego część podła y beczeną bezbożnością przyięto Odszczepieństwo Rada dwa dni Zapalczywości Ludu Zastawiała się na Ostatek Zwyciężony rozpustney Ustąpił wielości y porzestał. Lutrzy przeważaiącey mocą, Naypodleyszych z Ludu do Rady wybrali, Pisarza

Mieyskiego Prezydentem postanowili, Kościoły y Klasztory Zgwałcili, poświęcone Sprzęty Perłowe, Złote, Srebrne, y inne drogie Zabrali, y do tak wielkiego przyszli Szaleństwa, że z Kielichow pili trunki, y Patyn do Stołow Używali, wszystkie rzeczy święte były u Nich w Natrząsaniu Musiał użyć Zygmunt Rady, przezornosci, mocy, y pomocy Xiążąt Siestrzeńcow swoich Pomeranskiego y Regiomontanskiego, do wstrzymania tego buntu, y ukarania tak wielkich Win. Zamilczam więcey, alboż nie widziemy że w Gdańsku Akatolicy Osiągnęli że tak rzekę dziedzictwo obrządkow Katolickich, wszystkie Urzędy mocą trzymaią, posiadaią Kościoły, a wszczególności Kościoł Panny Maryi, w nich publicznie swoie Sprawuią nabożeństwa, a tylko odprawuią się Katolickie przeciwko tak wielu wyrokom, Seymowych, Relacyinych, y Assessorskich Dekretow, y Samych praw, widział nasz wiek Obrzydliwą Torunczanow nieprawość Zuchwale popełniony, y broniony, tak dalece że dla powagi y bezpieczeństwa Sądu y Sędziow, dla Słusznego Ukarania Woyska używać trzeba było. Co było doskonale od całey Rzpltey zgodnie na Seymie 1724. opatrzono. Wszystkie Krolestwa, Rzpltę, y miasta, przezornie tey tylko panować pozwalaią Wierze, o ktorey prawdziwie są przekonanemi nigdzie Nie iest słyszana, ktorey od Nas Akatolicy Żądaią Wiar Wolność. Dwie teraz Sławne są Rzpltę, Wenecka, Genueńska, nic w nich Surowiey nie przestrzegaią, jak jedności wiar, w Samey Hollandyi gdzie rożność wiar publicznie jest pozwolona, Sami tylko iednak Akatolicy do wszystkich Urzędow Należą y składaią Naywyższą Radę.

Kopia Listu JW Jmci Pana Czackiego Podczaszego Koron=

Koronnego Pisanego do JW^o Jmci Pana Woiewody Krakowskiego d. 4° Julij 1767 Ano.

Co się stało w Radomiu, mam z odgłosu że Konfederacya stanęła według Litewskiey, wpyscy z Salwami niechcieli się podpisać, Ocalenia Swiętey Wiary, y z Manifestem tego wpystkiego szczerze niemam. Jezelibys Co JW^o WmPan Dobrodziey miał raczy Mi oznaymić Salwy na Konstytucyach Nic niewarte bydź znam, Manifestu z Konfederacyą niemożna połączyć Zastawiaiącąsię za Dyssydentami podnosić Konfederacyą, a manifest ma bydź dla Ucalenia Wiary Prawowierney. Ja do tego Dzieła łączyć się niebędę z Azardem Zycia y Fortuny, ale prosić Boga aby pomoc Swiętą Swoią zesłał, Tę Konfederacyą w Warszawie nazywaią Dissidento Catholica sub Protectorum Dissidentium. Przewidziałem że niektore rzeczy były Pretextem niektóre Mnieyszey Wagi będą odmienione a Naywiększa to iest Wiara, a ztąd y Wolności będą poruszone. Zostaię Etc. ~

Kopia Listu do JW^o Jmci Pana Leduchowskiego Starosty Włodzimirskiego d. 4. Julij 1767 Anno. ~

W tym momencie iak miałem honor odebrać List od JW^o WmPana Krotko dla Kompromissu który z Limity Sądzę między JmćPP. Wolańskim Starostą Nowosielskim a JmćP. Prussinowskim Skarbnikiem Kijowskim z powinnym Uszanowaniem Odpisuię.

Dwie tylko pomyślne mam Wiadomości w Interessach publicznych, o zdrowienie Xięcia Jmci Biskupa Krakowskiego, którego gorliwości przy całości Wiary S. Wielu

Zarli=

Zarliwość Utrzymać może, y że Jmć Pan Vicekmistrz Litewski iedzie w Poselstwie do Nayiaśnieyszey Carowey Jmci, Ktorą źle Informowaną, Uwiadomi że Dyssydenci w Wierze niemaią oprocz bespieczeństwa Osob y Fortun, tudziez usu non jure dawno postawionych Zborow w Miastach Krolewskich Konserwacyą z Zakazaniem Nowych Stawienia, Zadnym Prawem Przywilejow pozwolonych, ktorych na Nas wymagaią, że Je bezprawnie posiadaiące tak wielkie gwałty Wierze Swiętey Katolickiey, Kościołom, Duchowienstwu czynili, tak wiele buntow przeciwko Krolowi y Rzpltey podnosili, przez co choć by mieli jakowe Przywileja, jak Sama Nayiaśnieysza Carowa Jey Mć wyraża w Swey Expozycyi, tracić by powinni, ktore y Panuiącey Wierze są Szkodliwe, iako Szwecy, Dania, y inne Narody Swemi nas przestrzegaią przykładami, ktore żywiey y mocniey mowią, y Wolnosci są Niebespieczne. ktora nie może bydź Zachowana, tylko dobrą Członkow harmonią, y Zgodą Obywatelow, a ta bydź nie może, gdyby rozność Wiar ktora iest Naymocnieyszą do Niezgod, Nienawisci, y domowych Woyen podnietą rozniła zdania y Umysły.

Że JmćPan Gar odjechał był, nie by z tego niebyło, Niechby Cały Swiat poznał, że łatwiey wolemy Niewolą, jak Niebespieczenstwo Wiary Naszey, y Nayiaśń. Carowa Jmć dobrze dla Nas chcąca jako w Swych łaskawie oswiadczaiąc się Memoryałach nie tylko by nie wymagała Szkodliwości Wierze Naszey czego nawet Zwycięzcy nad podbitemi nie wyciągaią Narodami, ale pochwaliłaby była naszą gorliwość. Lecz Zobaczemy co się stanie z odyskaniem pretendowanym Wolnosci, ktora przy rożności Wiar trwać nigdy nie może, y Bóg opuszczony y Zaniedbany nas opuści y Zaniedba=

y Zaniedba, y Tron y wolność na ruinach Wiary zaja=
dłone prędko niszczeią y upadaią. —

Ja ten manifest y kroki przewidziałem, rozumiem, y
dla tego y o Wiarę Swiętą y o Oyczyznę bardzo się boię, a
by nie było gorsze lekarstwo od Choroby. Pokazane postu
szeństwo aż do Uszczerbku Wiary, nie umnieyszy ale roz
ciągnie rozkazy. w Warszawie łatwo przyimo przypomina
iże dzieje y monitory, a teraznieysze dzieła nie można
inaczey Konkludować, tylko co zamyslano, do Skutku z
pokryciem Jch Zmazy przychodzi Nie uchronny iest Upa
dek ieżeli go Sama Boska Nie odwroci Wszechmocność.
Co do mnie należy Obrałem Sobie Sposob Nayświętszey ta
twości Kościoła w prześladowaniu Swym prawowiernym
chronić się Męczeństwa ile można, ale nie Kadzić y ofiar
nie czynić bałwanom, choćby z Stratą Życia, Siedzieć bę
dę Spokoynie, ale naymniey nie przydam y pisać się nie
będę do tych Niebespieczeństw. Rygor Nieprzyiaciela u=
znany może bydź przyrownany do banicyi wieczney, a
choćbym w Samey rzeczy był przymuszony do Wyścia, z
małym Żalem złey Oyczyzny wyidę, ktora cierpieć nie może
Utrzymuiących wiarę prawowierną, Cieszyć mnie będą Po
ganow przykłady dobrze Swey Oyczyznie Zasłużonych
że niewinne Swoie wygnania dobrą swoią wolą y Swia
dectwem Sumnienia liczyli. Nie mi moc naywiększa
wziąć niemoże, czego od Boga nie mam, początkiem moim
iest Bóg, niech będzie cały wieczności końcem. — A kiedy
Supplikę Dyssydentow kazano wpisać w Konfederacyą, za
Co nie wpisano odpowiedzi, wiele rzeczy oprocz tego mi się
nie zdaie, ale czas mi niepozwala rozszerzać się. —

Był tu u mnie Plenipotent JWWmćPana mowiłem mu
że w Czasie tym po wypadłey Limicie z Ziemstwa y Umowieniu
się

się na Kommissyą nie należało drogi zakopywać, y Mowitem, iako y teraz wyrażam że Jasnie Wielmożny Pan czyń iak widzisz większe swoie niebespieczeństwa, ktore mnie wierne do niego przywiązanego Kontentować zawsze będzie, aże mi się skarzył ImP. Plinipotent, że ImPan Korzeniowski złydukt prowadził, odpowiedziałem, że iest lepiey dla Jasnie Wielmożnego Pana, bo będzie pewniey z Kassowany, aże się żalił tenże ImPan Plinipotent że ImPan Korzeniowski niedopuszcza na mappie kłaść Miłatyna, y że osobnego chce Geometra w kilka dni będącemu ImPanu Korzeniowskiemu perswadowałem, na pierwsze żeby pozwolił Miłatyn, Na ukotyski szli na Mappę, na drugie niechciał zezwolić, żądaiąc swego Geometrę, y oznaymiłem to ImPanu Sackowskiemu, radząc aby tego niebronił, ponieważ tak nakazał Dekret Kondesentyoralny, Manifest ImPana Czarneckiego, dla tego iest uczyniony, aby niewracał latentia oneva ktore ImPan Gadkowski pospłacał, oco iest pozwany do Ziemstwa, y na przysztych rokach byłoby, była Sprawa Gdyby im wola ImPana Majora stoiącego w Łucku, niepprzeszkodziła, zdaie mi się być pewne Dziedzictwa prawa ImPana Gutowskiego, Ja tey pracy dla usługi Jasnie Wielmożnego Pana podiołem się, ale będę Kontent, gdy mnie uwolnisz obciążonego domowemi interessami a naywięcey smutkiem.

Bądź Jasnie Wielmożny Pan zdrów y nakażdym mieyscu łaskawy, bo Ja zawsze y wszędzie iestem z nieskończonym przywiązaniem y Uszanowaniem.

Jako z zupełnią wielkim JW Pana Dobrodzieja Sentymentom doskonałey Jego przezorności y wspaniałey o całość wiary y Oyczyzny gorliwości ufnością żądaią, y tak niektore w tych zawitych okolicznościach, moie mam honor przełożyć myśli w bole-

ubolewać nad iakową robotą, a do niey przypisywać się y wi
dząc z niey szkodliwe skutki zdaie mi się bydź nieprzyzwoitością
zdanie iest Kościoła, że naymnieyszego dobrowolnie nietrzeba się
dopuszczać grzechu, choćby tym sposobem wszyscy Poganie Od=
szczepieńcy, niewierni, y grzesznicy mieli nawrócić, dawne przy
słowie Politykow, non Sotit facienda mala ut eveniant bona
zarażone drzewo zły owoc wydaie, z mętnych źrzodeł czyste nie=
wypływaią wody, z tey roboty niemożna się spodziewać pożyt=
kow, w ktore wiele tym wpłynęło Sposobem, a teraz piosnkę śpie
waią Cudzą y tańcuią jak zagraią, na pierwszey Sessyi w Ra
domiu wielki był o wiarę rozruch, ale iak postraszył Imx. Gar
od X. Repnina, że wyiedzie, podpisali Konfederacyą, z Salwami, za
pozwoleniem onego, y manifest uczyniony ktorego Kopią posyłam,
za Ukazem podobno poydą Konferencye z dyssydentami, y Seym
niemasz rządać przytomnością Swoią, a strzeż Boże zezwole=
niem te przeciwko Kościołowi y Oyczyznie bezbożność utwierdzać
gdy niemożna przeszkodzić przynaymniey oddali się a compli
tate falti. Tak wiele ludzi wielkich weszło wte robotę, wiado
me są praw dziedzicznych y dziciow Oyczystych iakoteż nie=
szczęśliwych w innych narodach przykładow, tudzież nay=
nieszczęśliwszych dla S. Wiary y Oyczyzny skutkow, wiele
iest wtey mierze doskonałych Uwag wydanych, ia com rozu
miał pisałem, y iescze w rozumiec będę napiszę pewnie ie
żeli niewskuraią, y iabym nie niewskurał, tylkobym grze=
chu był uczestnikiem, widząc szkaradność oneyże y nieszczęśli
we skutki, ieżeli Seym będzie Sześciogodzinny niemy niepotrzeb
ny iest poselstwo y podobną niebędą wybierani na Elekcyi, O
bowiązywani do recessow, od manifestow na Konwokacyi uczynio
nych, pod utratą Activitatis stały się przecież to uczyniono
a się podobało, niemożna inaczey tylko rownie obawiać się
y owszem gdy wszyscy zezwolą Obywatele przez podpisy y
przy=

y przystąpienia kto Sprzeczyć, kto odmienić, co Sprawić Posłstwo mogą Mnieyßa oto Żeby do rad tych nie wcho dzić, ktorych Ach gdyby można nie Słyßeć a wypada iących nie uchronnie nie widzieć Skutkow! Ale Straßez za Nieprzyiaciela Oyczyzny Uznać y wygnać, y ta Su rowość nie Zwroci Mnie z Moiey Stałości miło mi bę dzie złey Wychodzić Oyczyzny ktorey iest Nieprzyiacielem gorliwy o Całość Wiary Swiętey to mnie boli Co się dzie ie, Mniey dbam oto co się ziemną Stanie, Znośili Poga nie Mężnie Swey Oyczyznie dobrze Zasłużeni Swe wygna nia y Smierć przez fakcye dokonane, Cießyć się dobrą swoią Wolą, y Swiadectwem swego Sumnienia, te chcęc mieć w Życiu y przy smierci Nadgrody mniey maiący w swey Oyczyznie zasług, Zbywało mi na Okazyach, Ale nigdy na Ochocie, y wygnanie Chętnie przyimę y utratę fortuny, y Życia poniosę, wßystko mam od Boga, wßy= stko Mu Ofiarować powinienem a do tey roboty według rozumienia Mego Szkodliwey Kośćiołowi y Oyczyznie Nie przystąpię. Będzie widział Swiat, będzie widziała potomność dla czego kto Cierpiał, y co Czynił. Jeżeli przecie Wielu się wstrzyma od Utwierdzenia tey roboty, może tak Upaść, jak Dzieła Konfederacyi, inaczey trwać będzie. Bog zaniedbany nieda pomocy, Crea= vi te, Sine te, Salvare te, non poßum Sine te, Ani Chcącyc tonącę Nikt ratować nie będzie.— Xiąże Biskup Kra kowski Chwała Bogu zdrowßy, Wielkaby była przez Stratę Życia Jego Szkoda, pewny iestem że Stałey swey nie odmieni gorliwośći. O Deklaracyi Prymaßowstwa Wiadomy iestem. To dobrze że Kuchmistrz Litewski iedzie w Poselstwie do Moskwy, Boga się boi, y do brze rozumie, lubo Wątpię żeby co wskurał dla Opisu.

Konfede=

Konfederacyi. Na tey Konferencyi z Panem Garem naywięcey się dystyngował Starosta Oświecimski, w Warszawie Zadney nie będzie trudności, to się Nieszczęśliwie dokonywa, co w Skrytych Zaleceniach w rozmowach publicznych y Monitorach Zawierało się. List JWWMćPana Dobrodzieja Spalitem, Stateczney JEgo Łasce y protekcyi oddeniąc się Zostaię Znayglębszym Uszanowaniem.—

Kopia Listu jednakowo pisanego do JMć Pana Biernackiego Chorążego Sieradzkiego z Kalisz, do JmćPana Horaina Podwojewodzego Wileńskiego za Wilno pod Allegoryą, że się pisać nie będę na Konfederacyi, Chcących wiedzieć moie Mysli, pisanego 8va Julij. Oznaymuiąc że jeszcze Szkody Zadney w Dobrach niemam.

Jęczałem na Chorobę, jednak nie Uzywałem ani Uzywać będę gorszego od Choroby Lekarstwa, Więcey Czas y Okoliczności pisać nie pozwalaią. Co do Osoby moiey iestem Zupełnie Zdrowy, ale wolę naywięcey y Nayniebespieczniey Chorować, jak tego Uzywać lekarstwa. Zostaię Z prawdziwym poważeniem.—

Kopia Listu do JWo JMci Xiędza Biskupa Łuckiego Die 15. Junij 1767 Anno pisanego.

Im troskliwszy byłem wiadomości od JWWMćPana Dobrodzieja, tym więcey cieszę się odebraną o bytności JEgo z Chotiaczowa do Torczyna na Poryck małoby co było z drogi, a przecież Zasmuconą zwielu Okoliczności wierną swą Owieczkę Uciesżyłbyś, y Uweseliłbys JWo Pan=

JWWmćPan Dobrodziey Każdego Czasu y momentu szczęśliwość dla mnie będzie witać y adorować.

Co Xiądz Biskup Krakowski o tym dziele napisał w Liście do JW WmćPana Dobrodzieja pisanym, Ja potwierdzam że nie Luter, nie Kalwin, ale Sam Lucyper do dawadź musiał myśli, Torunskie Sztuki lubo przeciwko prawom lepsze iest dzieło, bo za Wiarę którą wyznaie. Ja tego Nauczyciela niechcę, ani będę choć by z Utratą fortuny y Życia mego Uczniem. – Kopia Listu Jmći Pana Kuchmistrza Litewskiego do JW WmćPana Dobrodzieja pisanego była mi przed dwoma Niedzielami wiadoma, Musiała bydź wielu Kommunikowana przez Kopie, Ja swey gorliwości ani przed Bogiem ani przed Swiatem wstydzić się nie będę, o Wczesność Jey po tak wielkich Niewolnościach Niewiem jeślim Słusznie mogł bydź Oskarżony. ta gdyby w Wszystkich trwała, nie kładzionoby na Naród tego Straszniejszego nad Wszystkie Niewole Jarzma, łatwość y Oziębłość w Wierze do tego Nay okropnieyszego Uciemiężenia iest przyczyną, Niech by Szesciu Marszałków robiło, poznano by w Cudzych Narodach y wdaiących się, y na Czynności y Losy nasze ze szcze Zapatruiących się jaka y przez kogo iest robota. – Jakie ułożenie Kraju, a gdyby za dopuszczeniem Boskim moc nad Wiarą y Sprawiedliwością tryumfowała, ta by trwałą bydź nie mogła, y Swiadectwo Sumnienia lepsze toby, Nie mogąc przeszkodzić nie pomogliśmy. –

Prożny Pretext wytargowania rzeczy pożytecznych, co kolwiek więcey pozwalać, iest to wszystko tracić, buntownicze Kroki pozwolone przykładem będą do naśladowania, Żadne Prawo nie iest mocne w Okolicznościach Religii; gdy moc pomaga Oziębłość dodaie Smiałości, wpędtszy=

wpędtszy w Jarzmo trzeba go ciągnąć. Miałem Ja po wierzony z dobremi myslami ten Ster, o czym opowiem y dowody pokażę, Ale nigdy Wysokich Władz nie Żą dam, y Ich tylko potrzebą Rzpltey przymuszony nie przyiąłbym, Pierwsza moia Kondycya była ubes pieczenia w dawnych Prawach Wiary Swiętey, y iak ten pretext z postępkami można zgodzić, gdy niewia domoscią rzeczy lub boiaźnią podpisuiących się Obywate low Stawy. były wymazowane, Posłem od Seymu Chciałem bydź dla Religij Całości y Swoim kosztem, kto rego Nayochwalebnieyszy byłby ten wydatek, ale z tego Dzieła nie mogłem się podiąć, Wolałbym Umrzeć iak mowię Według wyrażenia tego Dzieła, Jnaczey zaś mowię iak Dzieło opisuiące wskazuie niewiem iak by się to zgodziło. — Konfederacya iako mam z poczty Wczorayszey pod Warszawę Ultimis przeniesie się, do kto rey Król z Familią, Jurisdykcyami Swemi y Obowiąza nemi przystąpi; Całą Konfederacyą Xiążę Repnin chce rządzić, y Sądow nie pozwala, Obszerniey mieć będę honor mowić z JW. WmćPanem Dobrodzieiem, Konfede racyą, Uniwersał, Manifest Zatrzymałem dla przepi sania, Listy od Syłam, Składam głowę moią pod Pasterskie Błogosławieństwo Zostaię Z naygłębszym Uszano waniem. —

Kopia Listu do JO. Xiążęcia Jmći Biskupa Krakowskie go die 15. Julij 1767 Anno pisanego —

Dnia dzisieyszego dopiero JW Jmć Xiądz Biskup Łuc ki nie mogący w tych dniach swoią mię uszczęśliwić bytnoscią aż w następuiącym tygodniu, odesłał List od JO. W.X. mći Dobrodzieja do mnie pisany, który zgłę

bokim

z głębokim powinnym odebratem Uszanowaniem, y
wiadomości niektóre Sekreta potrzebuiące nie będą niko=
mu objawione. — Okropne Tragedye Radomskie po
kazuią, nie ostrożność w daiących się w robotę, przyzwy
czai do postępeństwa Neyniemieszliwszym Wyrokom, u
padaią niektórych pozory wdania się aby bez nich
gorzey uczyniono, gdy co każą Wszyscy muszą czynić,
w przygotowany się w Jarzmo trzeba go dźwigać, z którego
Zapisanego na Seymie Konwokacyi Wydźwignąć nie by
to nad tę pięknieyszey Okazyi, którey iuż Zawoiowa
ni y Zwyciężeni Śmiele by Użyć mogli, y używali,
przy tey y Zwyciężać pożądana y bydź Zwyciężonym
Chwalebna, tey przyczynie Wszystkie Jnne ustępować
były przyczyną, Nawet publicznych Swobod y Wol-
ności, które w tym Zamieszaniu wszędzie y Zawsze Szko
dliwym trwać nie mogą, pragnątem odebraną od
Przodkow moich, Dzieciom y Potomkom moim Zo
stawić Narodową Wolność Polityczną, która tylko do
Ciał y doczesności się ściąga, ale wolałbym Jm Wol
ność Dusz zostawić, abym mogł bydź pewnym, że
temi podchlebiającemi Zmysłom uwikłane nie będą
błędami. — Manifest ten y Salwy nie ochronią od
przygotowaney Zguby, iak czynić y mowić przeciwko
temu do czego ney więcey Związek y Onego Opisanie
Stosuie się. Co Posłowie Ney gorliwsi y Naylepsi /: tera
znieysi są Znani :/ Zyskać by mogli, gdy Dzieło Jch
wyszytaiące w przeciwnych iest Zawarte terminach.
Za coż było Naśladować Stuckiego y Torunskiego Dzieła
nie pospytaiąc Posłow do Katolickich Panow, y też Sa
me tak przeciwne nie tylko Oyczystym ale Narodowym
Prawom Utwierdzać. — Wyczytałem w tychże Listach

Łaska=

Łaskawe JO Wapey Xięy Mci Dobrodzieja Osoby moiey poważenie, dla mnie sława iest w Jego wstępować śla dy, przykłady Naśladować, y z Wielkiemi Jego łączyć się Sentymentami, jakoż pierwey Fortunę y Życie utra cić Wolę, Jak Naymnieyszym Zezwoleniem do tych przychylić się robot, Wolę nie bydź Posłem, iak tey Funkcyi dostępować przez Weyście do nich, Wygnanie mile Zniosę, y Chętnie złey Oyczyzny wychodzić będę która za Żarliwość o całość Wiary Swiętey wypędza. y Smierć dla mnie nie mogłaby bydź Szczęśliwsza —

Kopia Listu do JW. Jmć Xiędza Biskupa Łuckiego Die 17 Julij 1767. Anno pisanego —

List do mnie pisany Xięcia Jmci Biskupa Krakow= skiego Zatrzymany na Poczcie w Włodzimiru dziś mi przysłany mam honor Kommunikować JWWmćPanu Dobrodzieiowi tudzież Akcessyą, o Odesłanie tego wszyst kiego proszę Nayuniżeniey, Konfederacya tak zwa wie Dyssydentow Żądania popiera roboty Toruńskie y Słuckie Prawami Narodow y Oyczystemi zakazane Approbuie, Supplikę bezbożną podaną na Seymie Jngrossować każe, Za prawidło bierze Jnteressowanie Nayiaśnieyszey Carowey Jeymci Znajomych wysłała Posłow z dziękczynieniem, nic odmienić z pisania projektu nie mogła. Ziemi Drohickiey Konfederacyą karano od mienić, że Dyssydentow Żądania nie popierała, po Wo iewodztwach Wymazywano, miasto zawsze salwy Con tra Dissidentes Traktatu 1716. y Konstytucy ważące? Co weyście y Rada pomoże, gdy moc daie prawa, roz kazy przewyższaią racye, Dzieło w Radomiu godne śmiechu=

smiechu, Strach y przymuszenie pokazuiące, przez po stawienie 200. Ludzi y Armatek dowodzi y Ostrzega, że co każe Czynić trzeba, już tak Wiele iest rozpisanych Uwag, że nie wiem coby więcey przydadź można, wey= ście w Jarzmo pociąga do noszenia go. – Choć się Sam Zostanę, nie pomogł bym, Niemasz Zadney nadziei poprawy, a Niech Imie moie wtey Niebespieczney y Owszem w Cale Szkodliwey prawowierney Wierze nie znayduie się robocie, Choćbym nie był Postem, lu= bo tego y wtym Dziele rygoru nie czytam, Weszło tym pozorem Wiele odemnie Oswieceńszych, gdy będzie można ochronią, Ja choć z daleka mysli moie pod Zdania Ich poddawać będę. Prozny ten iest pozor w tym Dziele Uszanowania Duchowienstwa, pierw sza przeciwko niemu od Dyssydentow Zwykła Zaczy nać się będzie natarczywość, Na co się przyda przystę= powac do Okazatości, że Wszyscy Życzyli żeby było wię cey Swiadkow dopełniaiących się Nieszczęsliwie Skut- kow. – Mam fortunę y Życie od Boga, Ofiarować ie nie tylko Chętnie Mu powinienem, ale będę miał za honor Mu ie ofiarować, Abym do Zniszczenia Wiary prawowierney nie przystąpił, ktorą iest iedynie Uroczy scie Czczony, gdy iey bronić nie mogę, Poddanych kochać powinienem y Zastaniać Ich od Zniszczenia, ale tak daleko miłość poddanych moich Zachodzić nie mo że, abym dla Ich Zachowania do Uszczerbku prawowier ney Wiary z Szkodą onychże Dusz wieczną miał się sto sować, Mam Ja inny proiekt Akcessu będę go Jwwm Panu Dobrodziejowi Kommunikował, jasniey Dusze y Boga tykaiące wyrazaiący, ale dla tych ktore wyra ziłem Niebespieczeństw y innych waznych przyczyn prze=

przeciwnych politycznemu Stanowi w tey Konfederacyi Zawartych z Sprawiedliwych przyczyn, które opowiem pełne trwogi Straszney mam wstrzęty.

Kopia Listu do JO Xcia Jmci Biskupa Krakowskiego z 22. Julii 1767 Aº pisanego.

Chw

Chwalebne są zawsze Kościołowi y Oyczyznie pożyteczne JO. Waszey Xcey Mći Dobrodzieja Jntencye, pragnę aby y teraz były pomyślne, ale więcey życzę iako się spodziewam, podległość przydaie powagi w rozkazywaniu y wymaganiu ślepego posłuszeństwa, żeby inne były zamilczane okoliczności, Radomskie dzieje mocno rzetelne daią świadectwa, co zyskały pełne nieba starania JO. W. Xcey Mći Dobrodzieja y Rady oprocz wiekopomney ktora im należy sławy, co wskurała wielu gorliwość, straszono, grożono, rozkazywano, nie y litery nie pozwolono odmienić, tylko według Opisania Litewskiey Koronną opisywać, iakie zaś iest opisanie, sam JO. W. Xcia Mć w Liście do Jmci Xdza Biskupa Łuckiego pisanym wyraziłeś, Chciałeś JO. W. Xcia Mć mieć innych Posłow do cudzych Narodow, innych wysłano, Zapomniano o Poselstwach do Papieża, y Panow Katolickich, y słusznie, ci by niemogli ani chcieli przeciwnemu Swey Wierze dziełu dopomagać, podpisy salvo Traktatu 1716. Salvisq[ue] Constitutionibus contra Dissidentes wymazywano po niektorych Woiewodztwach, Konfederacyą Drohicką, że nie popierała Dyssydentow, kazano odmienić, Wyznaią Dyssydentow bydź ukrzywdzonemi, Ich Supplikę kazano w Konfederacyą wpisać, jak gdyby nie wiedziano o co się skarzyli, jakie są prawa na nich, co im

pozwa=

pozwalaią, co Sprzeciaią, jakie Jch Spraw dzieje Torunskie y Sztuki Prawami Narodow y Oycżystemi Zakazane, za ważne uznano, gwarancyą przyznano, y mogłżebym się spodzie=wać pomyślnych Skutkow, Wiem że Sam nie pomogę, ani zaszkodzę, Niechcę bydź iednak Swiadkiem dopełniaiących się za Ukazami Skutkow nayniesczęśliwszych, Naygorsze Konsekwencye przynoszących, y Czyoż więcey boiaźń wy=modz y wycisnąć nie potrafi, albo co może więcey. Nieczytam w Konfederacyi rygoru oddalenia od Funkcyi Niepiszących się, ale y temu rygorowi podpadać będę lu=bo niechętnie, miałem bowiem y mam Zawsze Szczerą Ochotę poki Żyię na Funkcyach Poselskich Wiernie Ko=ściołowi y Oyczyznie Służenia, a pisać się nie będę, Jeżeli JO. W. Xcy Mci Dobr. Dzielność y tak wielu Lu=dzi Cnotliwych gorliwość z tego niebespiecznego pożaru Wyratować nie potrafi, moia niesposobność na nie by się nie przydała, będę czekał, azaliż po burzy Bóg miłą nie zaświeci pogodą, nie będzie zbywało na ro=wnych iakie były w Radomiu postrachach, a zatym wszystko do Woli y upodobania Stać się musi, Ofiarowa=łem chętnie na przeszłym Seymie dla niedopuszczenia pretendowanych Dyssydentom Oratoryow Fortunę y Ży=cie, mimo prozby Domowych, y postrachy od teyże potem=cyi, tenże JmcPan Pułkownik Gar był w Warszawie z Dyploma wiadomym co y w Radomiu a jakże mam się pisać na Większe dla nich Przywileja, a piszące się jak bym się miał im Sprzeciwiać. — Nie może bydź Chwalebnieyszy Fortuny y Życia Uszczerbek lub ich stra=ta, ktore tysiącznym podpadaią przypadkom, iak ta Okoliczność, a raczey Wina, ieżeli iest teraz, że się ani pi=sać, ani Zezwalać niechcę na nayinnieyszy nad dawne

prawa=

Prawa Dyssydentom Przywiley Nie dopuszczaiąc Jaw=
nych w nieſsonych przeciwko tym Wyraznym Prawom
bezprawiom, Oddam chętnie Bogu na Ofiarę, com zrządz
od Niego wziął, co trzeba w Czasie przyrodzonym opuścić
sposobem, grozę wygnaniem Miło mi będzie złey wycho
dzić Oyczyzny, która za Nieprzyiacioł Oyczyzny Swoiey
Uznaie gorliwych o całość prawowierney Swiętey Wiary,
męczennikow SS. pobożnych Chrześcian Uczą Nas przy
kłady, a Poganow Wstydziłyby, gdybym inaczey czynił,
Znam powinność moią dla poddaństwa że nietylko
Sam im niepowinienem Czynić Krzywdy, ale od wspol
ney przyzwoitym Jch bronić Sposobem, Miłości Boga
Wiary, y Oyczyzny Miłość Poddanych ustępować powin
na, dla nich y dla Siebie więcey Ważę Całość Wiary
Swiętey jak moie włassnę y Jch dostatki, a zaliż Na
sza Krzywda ieżeliby była iaka nie ściągnie Zemsty
od Boga na prześladuiących, y nie pociągnie do
ratunku Kosciołowi y Oyczyznie, których Oboyga
w jednym tym przypadku nie uchronny widziemy
upadek, od ktorego jedynie Wszechmocność Boska
iednym tchnieniem wszystkim władaiąca dzwignąć
Nas może, Naco się zdała łatwość Czynienia na Elek
cyi Recessow, gdy moc wszystkim władaiąca czyniła
co chciała. Mogę Cycerona słow tu użyć w liście do
Plankusa wyrażonych w podobney Rzymu nieszczęśli
wey Konjunkturze, nieszczęśliwszey tu bo razem o Wia
rę y wolność idzie wzajemnie Zawsze Sobie Sprzymierzone:
Sed nec Sine periculo quisquam libere de Rpcā Sentiens
versari potest, in Summa impunitate gladiatorum, nec
nostrae dignitatis videtur esse, ibi Sententiam de Rpcā
dicere ubi me et melius et proprius audiant Armati quam
Senatores.-

Nie=

Nie wiem jezeli JmcPan Kuchmistrz Litewski odeslał JO. Wapey Xcey Mci odpisanie po Łacinie na fundamenta y expozycye, dobrzeby było aby pręd[z]ey było przetłomaczone po Francusku do Petersburga y po innych Dworach rozestane, Jezeli się JO Wapey X. Mci zdawać będzie, którego ja kochać, adorować y poważać wysoce zawsze będę.—

Kopia Listu do JO. Xcia Jmci Podoskiego Nominata Prymasa 22. Julij Pisanego—

Przyciśniony publicznemi Nieszczęśliwościami Żony moiey przedłużoney, opoźniłem się z powinszowaniem JOW X. mci Dobrodzieiowi powierzoney Mu Prymasowskiey dostoynosci, Znasz mnie JO W Xcia Mść Dobr. dobrego zawsze swego sługę, wiedząc że iesteś znany odemnie z wysokiemi swemi doskonałościami y wielkiemi przymiotami Niewątpisz rozumiem że mnie ten szczęśliwy Jego Los w środku dolegliwosci ktoremi iestem otoczony nie zmiernie ucieszył. Zachował Bog te naywyższe Kościoła swego y Krolestwa tego Prawowiernego godność JO. Wapey Xcey Mci Dobrz. dawno Mu należyte, do tych Nay nieszczęsliwszych Czasow wyniesienie, kiedy y wiara Swięta, Wolność y swobody tudzież Stan Szlachecki Jch twierdza na cudze oddane Dyskrecyą, blizkie są zginienia y owszem w upadku zostaią, aby JO Wasza Xcia Mć Dobr. ktory przy Prymasalney Powadze swoią przezornością pełnemi Nieba pracami upadłe iuż dzwignąć te Oyczyzny filary potrafisz, aby wspanialszą Jego pokazał Cnotę y nieśmiertelną Mu zostawił Sławę, Stanąłeś JO. Wasza

Xcia=

Xcia Mć Dobrodziey na tym Stopniu z którego iuż pa stąpić nie możesz y Ja życzyć nie zdołam tylko Abyś JO. Wasza Xcia Mć Dobrodziey Setne y niezmie rzone lata pędził swemi Uszczęśliwiony pomyślnoście mi publicznemi nayszczęśliwszy, aby za Jego Pryma cyalną powagą Religia prawowierna, Swobody, Wolności nasze, Prerogatywy Stanu Szlacheckiego, pokoy, y Sprawiedliwość nie porużone tak wielkie mi Nawałnościami y ocalone jak naydłużey, y nay bespieczniey trwały. Używam słów Cycerona w Liście do Plankusa gdy do Naywyższey dostoyności w Rzym=skiey Rzpltey w podobnych nieszczęśliwych Okoliczno ściach był wyniesiony, wyraźnych. Consul es designa tus, optima ætate, Summa eloquentia, maxima Orbi tate Reip: Virorum talium Incumbe per Deos Immorta les, in eam Curam et Cogitationem quæ tibi Summam dignitatem et gloriam afferat Unus Autem est hoc præsertim tempore, per tot Annos Reip. devexata, Reip: bene gerendæ cursus ad gloriam. —

Respons Imci Panu Olizarowi Podkomorzemu Włodzimirskiemu Życzącemu abym się Pisał gdy Król z Familią przystąpi do Konfederacyi dla tego abym był Postem dany 22. Julij 1767 Ao.

Żadem mnie przykład a tym więcey tych którzy tę ney nayszkodliwszą zaczęli y mocno Naypierwey popierali pobudzić nie może do łączenia się do tey roboty, którą nie tylko ganię ale wyklinam razem z Kościołem jako Rozbojów in bulla cænæ Domini wspomina Niemasz rygoru oddalenia od funkcyi y rady nie piszących się, a gdy=

a gdyby y tak było wolałbym niebydź Postem, jak wnisć w tę nayprzykrzeysze Jarzmo, w które wprzódy trzeba go dźwigać, nie wchodziłem w przeszłą Konfederacyą, z robot mniey iak teraznieysza Szkodliwą, ale z przykładu y swey trwałośći Nayszkodliwszą, przecież byłem Postem. Na ostatek wielu iest którzy tym pozorem weszłe w te dzieło, jeżeli Onych doskonałośći y gorliwość niebędzie ratować, ja bym niepotrafił rzeczą iest jasna upadku Wiary y Oyczyzny, pisma są rozszerzone, każdy łatwo kiedy zechce, y będzie mógł, potrafi bronić, ja zas nie chcę Niebespieczeństwa Abym w nim nie zginął. I owszem w tę Szkaradne dzieło kto ze iest nayczarnieyszą wieku Naszego Zmazą Rdzą Sumnienia, w Zgorszeniem Poganom, Niewiernym y tymże Odszczepieńcom, nie wniydę, prawdziłoby się w JWWmćPan wyrażasz Ve illi Regno ubi malum omnes cognoscunt et bonum Amplecti nemo Audet, y Owszem trzeba abyśmy upadłe rzeczy przyzwoitemi dźwigali Sposobami, Aby nie powiedziano że w całym Krolestwie nie było Człowieka, któryby miał dobrą wolę ratunku Wiary prawowierney y Oyczyzny. Myślę Ja o Sposobach y zniesć się z JWWPanem Zechcę cobyśmy czynić mogli, czyste przed Bogiem obrony Jego Wiary mającey Intencye, które Często Bóg koronuie pomyślnością. Gdybyśmy się do tego dzieła teraz mieli tęczyć, ktorześmy ganili, y z Azardem fortuny Niechcieli przystąpić pokazalibyśmy tylko Uszanowanie Osoby miłość swoią a Szczerą myśl y gorliwość Wierze Swiętey y Oyczyznie powinną wotaymy do Pana wysłucha Nas, Opuszczaiących Siebie, tylko Opuszcza, ufaiących ratuie, A przynaymniey Swiadectwo Sumnienia Naszego

będzie=

będzie Kontentować y stawa dobra że nie mogąc (?) me
szkodzić przynaymniey nie pomagaliśmy anismy się
tęczyli. —

Kopia Listu do JW.o Jmci Pana Starosty
Sądeckiego, pisanego 22. July 1767. a.o

Zatrudnionym będąc przeszłego Tygodnia nie odpisa
tem JWWMcPanu na List Jego 4.ta Praesentis datowa=
ny nadgradzam teraz, Konfederacyą Koronną Uni
wersał Jey Instrukcyą, Konfederacyi Litewskiey akcess
Biskupow, y Zupełne Dziejow Radomskich nad kto
remi juz nie wzdychać, ale jęczeć trzeba, mam Opisanie
o przystanie Mow Postow doprasam się.

Wyznałem JWWMcPanu y Skutkiem dowodzę że
mi się teraznieysze dzieje nie podobaią, że gorsze lekarstwo
od Choroby że Szkodliwsza Kopia od Oryginału. Zkąd
początki Opieki uprzykrzoney Zamachow na Wiarę
y Wolność iezeli nie z Zrzodła Konwokacyi y Konfede
racyi Ostatniey Interess iest Cudoziemcow Abysmy
nie byli mocnemi, A raczey Aby Krol niebył mocny,
y Żeby wolny Narod, Nam Samym niebespieczna
iest Zbytnia Krolow władza a Wolność bardzo szacow
na Jest to zbyt Obszerna Materya, ktorey listownie
nie można Opisywać, ale mi JWWMcPan przyznasz
że Są niebespieczenstwa na Wiarę y Wolność, Zbywa
na Sposobnosci, Sprawiedliwości, y pieniądzach, a
przecież to Są naypewnieysze Szczęśliwości Kraju do
wody. Przyznasz JWWMcPan y iuz Mi Wyznałeś
że Warszawa przystąpi do Żądanych Dyssyden
tow Ludwości. —

Kopia=

Kopia Listu JW. JmPana Olizara Pod komorzego Włodzimirskiego 23. Julij pisanego. –

Niewiem coby tak było Szczęśliwszego, y wspanialszego, a Całey Oyczyznie żądańszego o iak zdesperowaney wspierać, tonącey rato wać pograżaiącey do ostatniego Zginienia nieszczęśliwey przepaści wyrwać, ani sądzić mogę co następuiącym czasom naywiększy za szczyt przynoszącego, iak w takim razie stanąć z własnym Cięża rem y powierza się, będźby y naypewnieyszey w też tropy dążącey nieszczęśliwości, oczewiście Jaśnie Wielmożny Pan Dawates y da iesz o sobie swiadectwo że każdy istotnie powinien mu przyznać (: co S. Augustyn w liście swym napisał :) qui vera Virtute fortis est, nec temere Audeat, nec Insultare timet. Czytałem o Maxymi lianie, że ita vixit et quietem quereret Alliis nunquam sibi, Sprawdzał to Jaśnie Wielmożny Pan Dobrodziey w Osobie swo iey wpośród całey Oyczyzny, a nieustanney y teraz gorliwości to sobie każesz mowić, ztym wszystkim jakem me myśli JW. Panu Dobrodziejowi odkrył, w pierwszym liście z szczegolnego przywiązania tych y teraz zbawiennemu usiłowaniu Jego in szych Srodkow nieznam, a tu upatruię, bo iak omnis pro speritas, Omnis labor felicitas in fine Consistit tak radbym wie dział o wynalazku doprowadzaiącym do Końca, Wyraziłeś Jaśnie Wielmożny Pan Dobrodziey y w przeszłych Listach, y w te raznieyszym dosyć, czym ja mogę mowić Sanquidam que Ne scire quam Scire sit melius bodaybyśmy nigdy niewiedzieli ni żeli teraz czuć, ubolewać, a milczeć tego tylko niezamilcza tem y niepotrafię zamilczeć, Abym niewyznawał tak jak teraz wyznaię. –

Po napisanym Liście odebrałem rezolucyą na moy list, pełną wiary w każdym Katolika gorliwości, y przyznam się JW Panu Dobr: że denegare patriae exilium est pati, ktoźby

nie-

niezyczył sobie stać się tak wymagaiącą od Wszystkich posługą wiedząc otym doskonale że virtù pro fide pro iustitia exilium metuit, ale ma iuż mnie JW Pan Dobrodziey, co skutecznięy czyli ubolewać, czyli wspierać, czyli znieść ciężkość, czyli ratować, czyli się przypatrywać zginieniu, czyli temu zapobieżeć, pozwalam że wszedszy w Jarzmo trzeba go dźwigać, ale wyrazne są słowa Katona non eadem cursu respondent Ultima primis. Bog wszystkim rządzi, wyrażasz JW Pan Dobro: że wchodzących niech gorliwość ratuie:/ dobre iest życzenie:/ lecz Bog rozdzielił talenta, y ieżeli za ieden strawny Sprawiedliwości nieumknąl, coż się będzie dziać przed tronem Iego, co mogli ratować a niechcieli, ostrzega zas wielkiego doktora adimonicia adjuvare, noluisti repetent, a te animeam fratris tui / to iednym :/ a coż gdy wszystkich odrzucim nieiest to niebespieczeństwo wdać się ale iest obowiązkiem wdawszy się wyrwać, gdyby być inaczey niemogło, znasz Jasnie Wielmożny Pan doskonale że sieri non potest ut sint intereß jura pacis interquos est bellum fidei, akto wie co nastąpić może, naostatek zgadzam się z Jasnie Wielmożnym Panem że dosyć iest niebydź prześladowanym nie wewnętrznym summieniu, niemogąc przeszkodzić, ale wsrodku całey Oyczyzny niewynurzywszy tego iest to błęd wszystkich powadzić, ia zas przyrzekam że iassa Subere zawsze zechcę.

Respons dany 24. Julii. 1767. Anno.

Rowną nam iest niegodziwością, ięczeć y stękać nad publiczną stratą a niezabiegać Iey, iako ięczeć Stękać nad robotą iakową niebespieczną y owszem naySzkodliwszą a wchodzić wnią widu się oszukało y zakazuią weyścia do tey roboty, choć ztegoż nastąpiło przyczyny, gdy wszystko bez względow na Boga, na Wiarę S: na Oyczyznę na

Spra

naysprawiedliwość y spokoyność powszechney czynić trzeba a moc rozkazuie iest to ratować zapalonego domu z tey strony zapalać umyślnie z ktorey ieszcze niegorzał, lub ognia do ognia dodawać, nieiest to ratować tonącego ale go pogrążać na nurt bystrey rzeki od brzegu oddalaiąc puszczać. Niech mie Bóg broni od tey myśli, abym przerażony wielością niebespieczeństw, miał się oddalać od pomocney Kościołowi y Oyczyznie usługi, iezeli być może iaka z mojey osoby, winienem stronie tey życie y fortunę ktorey pragnąłem y teraz pragnę ochotnie łożyć y iak dobry Katolik, y iak poczciwy Obywatel u tym iednym przypadku Oboyga widzę upadek, y to iest co mnie iedynie w kraju utrzymuie abym y zopuszczenia tak wielkich okazyi niedał Bogu rachunku, przeciwność sama dowodzi przyiaciela, przeciwność naszey miłości Boga, Kościoła S: y Oyczyzny doswiadczać powinna: niechciałbym nawet tak czynić iak się trafia podczas burzy, że się wosobności zamykaią aż przeminie, ale widząc szkodliwą y owszem bezbożną robotę, iak wnią wchodzić, a wszedszy iak się iey sprzeciwiać y iakobyśmy w dalszym czasie tę okropną iezeli Bóg sporządzi Okazyą niszczyli y łamali machinę, iakby do iey zrzucenia panowie Katolicy pomagać mogli gdybyśmy na iey ustanowienie wszyscy pisać się mieli gdyby było siedmiu cnotliwych w miastach ogniem pochłonionych Ludzi Bóg by był przepisał tak wielkie onym zbrodnie może Bóg dla nas skutku kilkunastu strzegących prawa liczniyszą mieć będziemy stateczność bo się wielu wracaiąc w piersi się biiąc zatrzymać te naypierwsze z swey zemsty zniszczenia prawowierney wiary, niewchodzący moglibyśmy być pierwszemi do podniesienia przywalonej Religiy y Oyczyzny. Pogodzić to wszyscy trzeba zdarzy Bóg sposoby że y robota może się poprawić y przydoskonaleniu iey Kollegować z JW Panem na funkcyi Poselskiey będą oco na naymocnieysze wiary S. y Oyczyzny proszę

y

y zaklinam obowiązki tym usilniey im wiecey znajomy iestem Cnot doskonałości y gorliwości Iasnie Wielmożnego Pana. Nie trzeba pospieszać zguby publiczney y trwożliwości Sumnienia czas byłby y podczas samego seymiku uczynienia, bez czego by się Obeyść nie mogło, a tymczasem rozważalibyśmy co potrzebnieyszego, dla Obrona nayzbawienniejszego Sposobu, zaś się spieszyć postępkiem ktorego niepewna pomyślność, żal być może wieczny a y póżniey. zprzymuszenia potrzeby prawdziwey publiczney zpoprawieniem jakowym stać się może. Do doskonałości postępku y dobroć Intencyi y dobroć uczynku należy iedno zdrugim złączone ma swoią wagę rozłączone niemaią szacunku.

Respons na List JW. Kuchmistrza Litt. Dany.

Zmocy nięgi ktore mam do Iasnie Wielmożnego Pana Braciszku przywiązania z ciekawości teraznieyszych dziejow możesz rozumieć o moiey przykrości zem żadney od niego niemiał wiadomości przecież gdy Iasnie Wielmożny Pan niemiał czasu pisania, trzeba było komu stać pisanie do mnie, Iam póżno ale zupełnie Dziejow Radomskich miałem opisanie, proszę się na drugi raz poprawić bez zabrania sobie do potrzebnieyszych Zabaw życia, z lecić do mnie pisanie chyba w tey z mnieyszego przypisać.

Wyrażonych w Listach moich dawnieyszych myśli przed pierwszym zapraszeniem y powtornym do Warszawy niepowtarzam, bo co się stało już się odmienić niemoże, zaproszonym powtornie trzeba było iechać ale wrzeczne niewchodzić propozycye, pokiby zupełnie wszystkie prawa z Dyssydentami uczynione niebyły ubespieczone, lubo oni za zakazane Schadzki ziazdy tym więcey Spiski Torunskie Słucki prawami narodow y Oyczystemi, surowi tych praw wymagali. w Targi wchodzić, ote Przywileja iest to cokolwiek Im chcieć pozwalać, Iest to rozszerzać Ich zuchwa

Zuchwałość w żądaniu popieraiącey mocy otwarzać aby więcey wymagała czynięto Słabiey. co wnosi na religią prawowierną y oyczyznę iuż niebezpieczeństwo ale sam upadek, bez których niby niemogli wzmocnieni. Cokolwiek Im. nad dawne prawa pozwalać iest to ich żądania rozpostrzeniać, aby wnich nigdy nieustawały podobnemi gwałtownemi sposobami pomnażać aż do zniszczenia prawowierney wiary iako innych Narodow y Samego Gdańska trwożyć powinny przykłady, ubespieczywszy w dawnych prawach Wiary S. trzeba było iescze ubespieczyć opisanie tey Konfederacyi postempki y Cel iey trzeba było Znaydować się Senatu Radzie dla tego tak solennie, że listy Krolewskie aż na pocztę do Senatorow były rozestane złożoney starać się o przedłużanie Seymu o wyprawienie postow do interessuiących się Monarchow za Dyssydentami y do Panow Katolickich, a ney więcey Głowy Kościoła S: z opisaniem Dzieiow y praw naszych Cesarz iako iedna strona znami, Krol Francuski jako medyator traktatu Oliwskiego powinni byli Koniecznie bydź informowani gorliwość przy wierze S. dla przykładu wspołobywatelow należało było okazać, ale niebespieczywszy S. Wiary celu y postempkow Dzieła y owszem iakieś oświadczywszy powolności do dalszych targow Dyssydentom w tak wielką wdawać się robotę, zdaie mi się wielkie y niebespieczne zawszech miar nieostrożności, tym więcey gdy iuż wolą czynieącego zezwoleniem kilku Ludzi szkodliwie utożone dzieło niemogło bydź odmienione. przepuścisz mi moy Braciszku że zci słuszną przyczynę uznać niemogą, wchodzić wte złe robotę, aby inni gorzey nieczynili, trzymam się dawnego przysłowia non sunt facienda ut eveniant bona dla odwrocenia Smiertelnego grzechu, powszednie grzeszyć nienależy, nie iest to złe odwracać ale go utwierdzać, niejest to ratować bitego na ulicy przyiaciela ale go dobijać, nieiest to Domu zapalonego ratować ale go więcey zapalać, nieiest tonącego

zwody-

wyrywać ale go wwodzic pogrążać, wchodzić w złośliwe ro-
boty bez ubespieczenia potrzebnego ratunku nayminieysze nad
prawa Dyssydentom dawne pozwolenie, wszystkich upadek y
stratę Wiary s. pociągnie, czyliż mogą być mocnieysze obowiązki
praw iak teraz były, czyliż racye Status wszystkich narodów tym
więcey wolnym nieoswiecaią, czyliż przykłady cudzych y domowych
rozruchow niepoprzedziły, czyliż niebyła rzecz wsparta medyacyą
wielkiego piotra, słabe są wszystkie węzły w Okolicznościach Wiary
gdy moc pomaga, nigdy się razem struktury nieobalaią a
przynaymniey rzadko, powoli się nyniszą niszczeią y upadaią
Ani by się ważyła moc wkładać ten ciężar naystrasznieyszy nie-
chętnie na narod bo go niewkładaią na zwyciężonych podbitych
a chciały Go włożyła gwałtownie, niebyłoby trwałości iako po spoko-
iu rzeczy, gwałtowne niesą trwałe, y przy kilku iak JW Imć Pan
wyrażasz naszych obywatelow pomocy choćby nay gorsze były po-
stanowione ustawy łatwieyszeby były wzniesione, gdy by się było
tym pozorem wiele niewwiodło, kiedy była gotowa robota bez żad-
nego pewnego pomyślności skutku naygorsze złe zawieraiąca, za
coż się było do niestosownie, y nawet te łagodne słowa wyszły te
ułożone trzeba się starać aby było podpisane po Woiewodztwach
oto tak do Petersburga posłanica, Generalna Konfederacyia niemoże
być odmieniona, czyliż można wrzeczach nas nay więcey tykaiących
bo Wiarę s. Oyczyznie y zbawienie dusz naszych od Cudzey depen-
dować Dyspozycyi w tey mierze, należała podległość y Konstytucyą
gdyby naygorszą chętnie trzeba będzie przyiąć y zezwolić na nią
gdy będzie wtym gabinecie ułożona, nielepiey żeby sama moc nie-
chcąca na przyczyny ważne, y prośby nasze uważać stanowiła
y rozrządzała gwałtownie, niż abyśmy iey naszym z wstydem
Narodu do uniesienia pomagali. Nigdyby mi się nie zdawało De-
legacyę wysłać do Xiążęcia Repnina od ktorego wyroków Depen-
dować w takich okolicznościach nieznośna byłaby Zmaza, anibym
radził-

radzit ziednej Konfederacyi dwoch obierać marszałkow bo by to było Monstrum iedne ciało o dwoch głowach, lepiey przy mocy i upore, niechby Sami czynili, staiby się bez Innych to żadną miarą niemogło. Nayiasnieysza Carowa niechciałaby tego gwałtu czynić y widziano było bydź gwałtem, mnieyby Każdy dawał prowiantow, gdyby wielu dawało w tey Okkazyi żadnych względow fortuna mieć niepowinna była. Gorzeyby było aby ci kto rzy wyiechali z Konwokacyi zasiadaiące i na wszystko rzezwala li już by sposobu niebyło ratunku, trzeba się było zostać nie porwaiąc y zostawiać unoszonym szkodliwościom, wieksza by się była pokazała gwałtowność; niejest moie zdanie odstępować Religiy y Oyczyzny w tak krytycznych Czasach, ale naszkodliwo ści Iey neyniebespieczniejsze, nieporwaiąc, niepodpisowaić się wszedszy w robotę, iak ią nayaniać, trzeba dźwigać przyięte Iarzmo, wiadomo mi iest w Warszawie w Radomiu chwaleb nej y przykładnej gorliwość, dałby Bóg aby była naśladowa na IW. Marszałka Nadwornego Koronnego y iego Duchem tknię cym Wielkopolanow, miałem przez ImPana Podczaszego Litewskie go oswiadczenie od JO. ImPana Krakowskiego wezwanie mnie do funkcyi Marszałkowskiey Konfederackiey że ja niechcę żadney funkcyi tym więcey tak trudney niemiałbym rządzić przeciwy= czaiąc się dla postępstwa y oyczyzny dla czego życie y fortunę w każdym czasie gotow Iestem ofiarować, ale Kondycya była nie odbita ucalenia w sprawach z Dyssydentami y inne iak teraz iest opisanie ktore mi zważnych przyczyn niezdaie się w kilku Artykułach. Poselstwa zrzędałem na Seymie, swoy koszt ofiarowa łem, niedla honoru ale dla usługi, z ktorey iedynie chcę mieć sławę, przyiąłbym poselstwo y od Konfederacyi ale inaczey napisa ney, nieumiałbym mowić przeciwko moiey myśli zdaie siebye nie przyzwoita inaczey mowić iak dzieło wyszytaiące y niezgadzać się. Instrukcya dzieła pewnie stosuie się. Za dobre Braciszku dla

mnie

dla mnie Intencye dziękuię, bolało mnie to że pierwiey Innym iak mnie były wiadome iako z Radomia Kopia Listu Jasnie Wielmożnego Pana do JW Biskupa Łuckiego pisanego w cudzych rękach będąca mnie Informowała Znam Ja moy Braciszku, że nikt zręczniey lepiey niepotrafił by interessu tey wagi wyprawowaić y otrzymać iak JW Pan, lecz według podobieństwo więcey życzę, iak się spodziewam zapatruiące się na Opisanie Dziela y Kollege, dla tego niespodziewaiące się pomyślności w necach publicznych, ubolewam mocno nad przykrościami Jasnie Wielmożnego Pana ktore ztąd ponosić będziesz dałby Bog aby to było fałszem co piszę, prosić go będę y proszę abyś Jasnie Wielmożny Pan Rószczkę Oliwną przyniesić raczył na Znak że ten straszny kary Boskiey Potop, ustał y z interessu Religiy y Oyczyzny y z miłości JW. Pana, w ktorey mnie nikt nieprzewyższy. Życzę:

Kopia Listu do WJmci Pana Zagurskiego Chorążego Wołyńskiego ď 1. Augusti 1767 Anno pisanego.

Akcess swoy y JW Jmp. Woiewody Krakowskiego JmPan Starosta Drohobycki mi pokazywał w Krystynopolu, iest to wspaniałych robota myśli, zaprzystanie onych nayuniżeniey dziękuię, ale iako w teraznieyszym nad to iak rozumieciez wypolerowanym wieku, pozwolenie iakokolwiek lub wszystkich Dyssydentom przywileiow żądanych nie iest Uszczerbkiem S. wiary, tak Expozycyaz, tak roboty Torunska y Słucka, tak źli Katolicy rozumieciz mowiące, że nikogo nieprzymuszaiąz do odstąpienia wiary, tak zdaie mi się, lub dosadnieysze z wspomnieniem Konstytucyi przeciwko Dyssydentom czynić akcessa, lub ich w cale nieczynić. To iest niemyślna, że nikogo do Akcessow przypuszczać niebędę, ale dzielności czynienia, y mowienia broniu maiez na seymikach y Seymie, Ten był pozor na Okazyi odstąpienia do recessow na Konwokacyi

na Konwokacyi uczynionych, a przecież moc mimo zastawienia się czyniła co chciała w Radomiu Straszono, grożono do czynności Kościołowi, Oyczyznie y swey duszy nayszkodliwszych przymuszano, dusza ożywiaiąca tę Konfederacyę Jey uteżenia odmieniała przysięgi stanowiła, Obronę wiary S. według mysli teraznieyszey Konfederacyi, czyliż podobna ztych przyczyn w generalności obronę wiary S. opisywać, nieczyniący Ich mogę być pierwszemi do podniesienia tego iarzma, w wolnych narodach dwa są sposoby czynności ludzi poczciwych, albo skutecznie dobrze czynić albo gwałt źle czyniących pokazać, ktoren iest mocno do uzruszenia pobudką. Solissimo. na Konferencyi Srodowey w Krystonopolu na ktorą proszony ziechałem, gdzie się naydowali JW: Arcybiskup Lwowski, Biskup Łucki, Kijowski, y Bełzki Woiewodowie Kasztelan Połocki y Ja, widziałem drukowany teraznieyszy Uniwersał, gdzie tylko same Dyssydentow w generalności zwięzki, żądania onych za iedyną materyę są położone. iakoż iak publiczny iest odgłos, ta materya ma być nieszczęśliwie determinowana, inne wrecess maią pisć y ta rezolucya iest aby iak naydokładnieyszey tych ktorzy nieprzystąpili do Konfederacyi był akcessa zepisaniem praw tak dla objasnienia, co nasi współbracia rozumieią przez generalność wiary S. obronę ktorzy uż weszli, iako dla tych ktorzy maią wchodzić do Instrukcy przyszłych, tudzież dla objasnienia narodow cudzych, y samych interesuiących się iakim koncem rzeczy się działy, y iaka iest gorliwość Narodu, Seymu widzące wszelkie niebespieczenstwa, niechcą nasi Konfederaci, toż pisze dla mnie Xiążę Biskup Krakowski, w liscie ktory przedpułtygodniną odebrałem, dodaiąc ręcy źle z wiarą, zprawami z wolnościami, wyiechał sam do Warszawy, dla iakowego ratunku, ale ja więcey życzę iak się spodziewam, aby mogł poiąć, iże po wyszłych iuż uniwersałach, termin cofnąć, luboby to była naypożądańsza. Bog zdarzyłby tym czasem

okazye

okazye wszystkie upadaiące o dźwignienie podatem sposob, aby generalne Konfederacye przez postow nowych prosita Krola o przedłużenie Seymu aż do powrotu postow, do Peterzburga wyprawionych pragnę, ale wątpię aby się udało zżeby to marszałek Konfederacyi swym uniwersałem, Woiewodztwa ziemie, y powiaty obwieścił, gdy się nieuda radzę naycnotliwszych Postow obierai y iak naydokładnieysze dawai instrukcye. Zdaie mi się przynaymniey zatrzymai z Akupem trzy niedzieli mamy do Seymikow, ia nadtym proiektem pracuię Kommunikowai go WMMPanu będę y wielkim iego podam Zdaniom. –

Kopia Listu do JO. X. Jm Biskupa Krakowskiego ię 1. Augusti pisanego. –

Na dwa Listy JO Xmę Dobrodzieja pierwszy datowany 18 czypsi ktoren mi z Włodzimierza po odesztey poczcie był odestany, drugi 26. z Tartakowa dzisiay przystany, mam honor zgłębokim Uszanowaniem wielbicie teraz należy stawiei będzie potomność. pożyteczne Kościołowi S: y Oyczyznie intencye JO. Xmei Dobrodzieja pracowite Jego około walenia Religiy praw swobody wolności naszych Starania wielkoy y teraz JO. WXM: Dobrodziey czynisz ofiarę zdrowia swego Nieoszacowanego przykrościami y ustawiczney czułościey nadwerężonego wyieżdzaiąc do Warszawy na tysiączne umartwienia ktore uzbroiona moc iednemi niesprawiedliwszemi niewstrzymana względami zadawai będzie swoie dopełniaiąc ułożenia tak łatwe y mocne do tego początkowszy Stopnie, zawsze była moja myśl Seymu tego przeciągnienie innego w tey niebespieczney chorobie tylko od Boga y czasu y niemożna się spodziewai Uzrenia, żeby

z Sey=

z Seymikow był sam punkt niepozwalania na żadnęy raz ani na dekcyą Marszałka oprocz swemotney wtak delikatney okoliczności jak wiara iest ważey mocy podległości a prawie poddaństwa zdaie się być niepzyzwoitością. Rezultatem Senatu rady y ostatniey Solennie złożoney Seym determinowało wymagaiąc opiekuni Konfederacii prosząc, daymy to aby dla uchronienia tak wielkich niebespieczenstw y tego użyty Woiewodztwa Sposobu czyliż nie będzie odrzucony, jak naysprawiedliwsze żądania y prośby w Radomiu bić będą w rozpalone blachę, niechcąc zwłokoi czasu, ktory im może upłynąć, a tym czasem maiący posłowie takowe instrukcye niemogąc mieć innych pożytecznych Kościołowi y Oyczyznie proiektow, mnie się zdaie aby w jak nayprętszym czasie Konfederacya generalna wysłała posłow do Krola prosząc o wstrzymanie Seymu dla rezolucyi swych Posłow do Moskwy wyprawionych, y będzie to czemidło, ale przecież mnieysze tudzież prosząc aby inne Konfederacye żądania były w uniwersałach pomieszczone, nie o deklaracyi N. Imperatorowey y Liście JmP. Pannina, niewspominaiąc, do tych bowiem dwoch dowodow stosować się iest to w niebespieczeństwo podawać wiarę S. y zbytniey zagraniczney mocy oświadczać podległość. Uda się to czego więcey tyczę iak się spodziewam Marszałek Konfederacki niech obwieści swemi uniwersałami Wdztwa Ziemie y powiaty, dowod będzie miłosierdzia Boskiego dla Nas, nieuda się iak nay pilnieysze wziąć trzeba starania naygorliwszych miłością samą Boga y Oyczyzny tlnących posłow y naydokładnieysze z Opisaniem Konstytucyi dawnych, (nie niestosuiąc się do deklaracyi N. Imperatorowey i Listu JmP. Pannina) dla ubespieczenia S. Wiary dawać Instrukcye Generalności obrony wiary wtym przewrotnym wieku powinna bydź

Kon-

Konstytucyami Oświecona, wszakże tey Obrone przyrzeka N. Imperatorowa roboty Toruńska, i Spiska a przecież na ponowienie jey, z którego zupełna się następityby wykorzenienie iako w innych narodach okropne widziemy Skutki tak wiele wymagaięc przywilejow, naywięcey potrzebney w tey mierze ostrożności dodawać powinien całe opisanie generalney Konfederacyi y punkt iey przysięgi bronić będę wiary Katolickiey według myśli teraźnieyszego Konfederacyi. tym sposobem odkryie się myśl Konfederuiących Województw przy całości wiary że według praw chcą utrzymywać, y według nich przyrzeczono Dyssydentom czynić Sprawiedliwość, odkryie się Maska kto do tey nayżałośnieyszey nieszczęśliwości iest powodem, kto iey popierać będzie, y zmaza nayszkodliwsza zostanie się przy tym który na innych z dobremi Intencyami przychodzących chciał przynieść tym sposobem niewinność intencyi pokaże się omyłka y zadosyć uczynienie swey powinności bronienia wiary ile z nas być może, sprawie to musiałby między wdzięcznemi się spokoynie zostaiącemi Narodami konsyderacyę ułatwień trudności lub gwałtowność czyniących.–

Ja znayduię dwie drogi czynności podściwych Obywatelów w wolnym narodzie, albo skutecznie dobrze czynieć, albo dobrze zawsze czyniąc iak nayiaśniey gwałtowność źle czyniących dowodzić w przymuszoney zgubie y od Boga, y od Ludzi być może ratunek w dobrowolney. Ani od Boga, ani od ludzi, myślę ja na żadne nieuważaiące niebespieczeństwa osobę moię lub fortunę tykaiące, na które w tak gwałtownych na Kościoł y Oyczyznę razach mieć względu nie należy, dać powód do tego przez Akcess, którym oświadczone całemi wiary

Sᶜ iak naylepiey prawami, Historyą y racyami Status obiaśnić y sprawiedliwość, tudzież do Innych Materyi w Konfederacyi zawartych przytącze się niemam ieszcze proiektu dokonczonego, ale y dokończywszy prześlę JO. WxM. Dobrodziejowi się niemam ieszcze, w tym iest trudność czyli sam mam czynić a inni się tylko przypisować aby się to niezdawało bydź zrekonfederacyą czyli z wielu ktorzy tego pragną, Będzie prawdziwy atqs. kilkokrotnie tęższe się y przystępnie, ale z zupełnym dla wiary warunkiem.

Listy do Jaśnie wielmożnego JX. Arcybiskupa Lwowskiego y Biskupa Łuckiego na moie ręce przesłane dziś odesłę życzę serdecznie y proszę Boga, aby Jaśnie Wielmożny WX Dobrodziey tak chwalebnie hazarduiącego się dla chwały swoiey czerstwego zdrowia wnaydłuższe lata Konserwować raczył, y abyśmy wielkich Jego Prac słodkich y pożądanych kosztowali Owoców, jako iestem znayglębszym Uszanowaniem.

Kopia Listu do JW. JmX. Arcybiskupa Lwowskiego ię 4. Augusti 1767. Anno.

List od JO. X Jmci Biskupa Krakowskiego mam honor Jaśnie Wielmożnemu Panu Dobrodziejowi odesłać pod moią kopertą przysłany, iedynie iest Sposob zatrzymania Seymu wzieli Dyktator pozwoli aby Konfederacya posłata posłow, nie iest ta podległość ile wtak delikatnych Okolicznościach bardzo chwalebna, ale skuteczna była dla utrzymania S. Wiary mogłaby być pożyteczna po otrzymaniu deklaracyi Uniwersałami te zwłokę Seymu aby ogłosił Marszałek Konfederacyi lecz wiary życzę iak się spodziewam aby się to udało, umieią bić wrozpalone blachy a czas swoy dobrze brać, Swomotnieyby było aby posłowie dla instrukcyi i Swoie, (co nad

ko-

rzadko gdzie mogło by się stać;) prosili o Limitę Seym według prawa za Senatu radą złożony. wadę opuszczenia Czasu Seymu na Kancellaryj złożę iako podczas Seymu o proiekt wiarzy na Kanclerza Wielkiego Koronnego Uniwersały Krolewskie nie są prawem wolne Stanom Rzeczypospolitey swoie popierać żądania, a tym czasem woiewodztwa daiąc takowe Instrukcye zatrzymania Seymu niemogłoby potrzebnych y pozytecznych Kościołowi y Oyczyznie mieścić proiektow byłyby to Contradictoria prosić o zatrzymanie seymu niepozwalania na niego a dawać proiekta ieżeli iuż nieuchronny ten Seym zdaie mi się aby ich naygorliwszych nayposciwszych obierać postow, y o te obranie Starać się, na ktorych nietak przyiazni obieraiących bo ta przypadkom y odmianie podpada, y często niema fundamentu z cnoty iako barziey Aby Kościoł y Oyczyzna bespiecznie zasadzać się mogły, zdaie mi się ieżeli nie będzie można Jaśniey przynaymniey tak co do religiy objaśnia, punkt iakośmy przyrzekli obronę S. Wiary Rzymskiey Katolickiey zwiąskiem naszym takiey iey obronie ofiaruiące Życia y fortuny obliguiemy Jaśnie Wielmożnych Postow, ktozby według praw nienaruszenie utrzymywali, y ieżeliby być zamach na uszczerbek tych praw świątobliwie y Solennie, postawionych aby niepozwalali y manifestowali się przyrzekli JP. Dyssydentom w Wierze Sprawiedliwość, tey nieodbiegamy, ale nie inaczey tylko aby wzaiemna Im y znieme według tych praw była oddana sprawiedliwość, Gdzie będzie można wolno iaśniey Konstytucyą 1717 18. 33. 36. 66. wspomnieć, ta dzież do Interessow innych potrzebno punkta wskromności zawsze słow. —

Akcessa u dturzsze zopisaniem dziejow y Praw w Okolicznościach Religij odpowiedź krotka, ale fundamentalna na expozycyą się zawiera y Tłumaczenie mysli tych ktorzy

iuż

iusz wejszli w tę Robotę, y krótszych Cztery posłałem JW. Biskupowi Łuckiemu ktoren Mu się będzie zdawał prześle, ię potym JWWMćPanu Dobrodzieiowi nie iest zapomniana Sprawiedliwość Dyssydentom ale dodało się w zaiemna z niemi y Według Praw, poniewasz tu weszła ogulnemi Słowy w Konfederacyę.

Pisze do mnie X. Biskup Krakowski, Że Arcy zle z Wiarą z Wolnością, y prawami po założonych przez Konfederacye Województw Stopniach nie można się było inaczey Spodziewać iednak iako od ratunku przyiaciela Naywiększe Nie powinny odrażać trudności, ale czynić co bydź może iest powinnością, tak w tey Boga, Wiary, y Oyczyzny Sprawie opuszczać rękę nie należy, prosić Boga z Ufnością należy nic Mu nie iest niepodobnego Czuwać pilnie nad każdą Okazyą pomocy y czynić ile iest Sposobności Człowieka iak Lud Izraelski do Samuela tak my do JWWPana Dobrodzieia z Bogiem złączonego abyś się zastawiał za Narodem a będą tę pokonane tak wielkie trudności Składam pod Pasterskie błogosławieństwo Głowę moią. —

Kopia Listu do JO. Xcia Imci Biskupa Krakowskiego ię 6. Augusti pisanego. —

Wiem żem Życie y Fortunę Bogu, Kosciołowi y Oyczyznie powinien, w tak gwałtownych na nie nawalnościach Nie chciałem, Ani chcę nigdy, ile mogę w JO. Wapey Xcy Mći Dobrodzieiowi Chwalebny w Spaniałey gorliwości przykład, y pobudkę, odstępować, w ktorych iednego Przyiaciela odstąpić byłoby naganną Sromotą, dla tego nietylko oddalać się od Usilności potrzebnego ratunku nie myslę Ale pragnę więcey mieć Sposobności do dania Skuteczney pomocy choćby z Offia

ra=

z Offiarą Zycia y Fortuny moiey Miałem honor pisać do JO. Wapey Xcy Mci Dobrodzieja w Liście 18 dapsi iżeliby była nie uchronna dla Zostania Postem Obligacya przystą pić bez ostrzeżenia do Konfederacyi widząc ią Szkodliwą z O pisania Nayszkodliwszą z Skutków pisać bym się nie mogł, Choćbym od Poselstwa złey przyczyny był oddalony Wyrażo nych przed tym przyczyn nie ponawiam, kiedy Zaś nie pipzą cy się Na Konfederacyi, Nie są wyłączeni od Poselstwa, Usilne go przyłożę Starania dla Otrzymania go, dla Naśladowa nia Wielkich JO W. Xcy Mci Dobrz. Sentymentow.

Że zaś przeczone były odgłosy, y Dyktator wiele wymaga Nad Ułożenia Konfederacyi, y owszem przeciwnie Nim, Znala złem Sposob Ubespieczenia Religii Całości, w Akcessach zacho wania Religij Katolickiey y ią Wyznaiących według Naprzyd Praw, Dyssydentom, y z Niemi według tychże Praw Uczynie nia Sprawiedliwości, bez tego Okryslenia zdawało mi się nie Zupełnie Ubespieczać, albowiem tak wiele wymagaiące, Expo zycya, y roboty, Spiski, y Torunski teyże Religij Katolickiey O bronę y Uszanowanie Obiecuią, tym Sposobem nadgradza się Omyłka z Konfederowanych w ktorą Oszukani lub przymusze ni Weszli, y szczera ich myśl /: wyiąwszy kilku nie Wiedzących Co czynią :/ w Obronie Zupełney Całości Wiary S. Jnstrukcyi punkt do Wiary Stosuiący się gdzie Niemożebydź jaśniey przynaymniey w tych aby zawarty był Słowach, Jakosmy się Sprzymierzyli dla obrony Wiary S. Rzymskiey Katolickiey tak Obliguiemy Posłow aby naymnieyszego w Prawach ią Ubespieczaiących nie dopuszczali Uszczerbku, Zastawiali się y manifestowali się, Wolemy Życia y Fortuny tracić, Wolemy bydź z Narodowey wyzuteni Wolności jak Naymnieyszego Wierze S. Katolickiey dopuścić do tknięcia. Niech będzie Dyssyden tom y Z niemi według tychże praw Zachowana Sprawiedliwość.

Jnne=

Inne Punkta dla Ucalenia Wolności Swobod są potrzebne, aby były mieszczone z Surowym Postow popierania Onych Zaleceniem Nay więcey Zaś Starać się Należy o Postow Cnotliwych BOGA kochaiących do Wiary i Oyczyzny przywiązanych, wiedzieliśmy Nieszczęśliwie na przeszłym Seymie, że Instrukcye prawie wszystkie były dobrze opisane, ale te nic nie mowiły, a Wszelka część Postow przeciwnie Jm mowiła, pole było obszerne, a robotnikow Mało. Już tu trzeba nayżywszey y nieporuszoney gorliwości, w Ktorey przy Boskiey pomocy iedyna została się ufność, albo Skutecznie i zupełnie Ubespieczyć S. Wiarę albo do gwałtownego czynienia złe czyniących przyprowadzić, tak wielkie złe lepiey przymuszonym cierpieć, iak naymniey Dyssydentom pozwalać, widzieć będzie BOG Serca nasze poświęcone Jego Chwale, pozna Swiat gwałtowność, Niebędzie nam na pomocy ucisnioney dźwignienia Wiary, widziemy że łatwości za ostrzaią y zatwardzaią Umysły. Nic nie masz do pozwolenia Dyssydentom coby na Całą S. Wiarę wywrocenia iey, nie wnosiło niebezpieczeństw, każdy Nowy gdyby był pozwolony przywiley byłby przyczyną Upadku kiedy Niemożna złego wykorzenić przynaymniey go Nie rozszerzać w proiekcie Wiary, nie do Memoryału y Expozycyi niestosować się.

Za przysłanie kopie Listow do JO. Hetmana, Starosty Nakielskiego y Responsu Woiewody Poznańskiego nayniższe wyrażam JO. Waszey Xcey Mci dzięk czynienia Posyłam JO. Waszey Xcey Mci Dobro. proiekta Akcessow naypierwszy nay dłuższy iest odpowiedzią na Expozycyą y żądania Dyssydentow obiaśnienie wdaiących i Spokoynie zostaiących Narodow, tudzież własnego o Dziejach i Prawach Naszych wtey Mierze zaszłych krok ieden Odważny upadłą podnieść może potrzebną Smiałość, ia myślę go uczyniwszy rozesłać po wszystkich Grodach dla wszystkich Wiadomości. Jeżeli się to zdawać będzie JO. Waszey Xcey Mci Dobro. ktorego Stateczney polecaiąc się łasce zostaię z Nayglębszym Upoważeniem.—

Kopia Listu do JW. Kuchmistrza Litewskiego. eę. 6. Augusta pisanego.

Juz JW. Panu Oznaymiłem że dziś tydzień o trzeciey po południu w Krystynopolu odebrawszy List od JW. Pana niemogłem żadną Miarą tego dnia w Zamościu Stanąć ale według JEgo Listu spodziewaiąc widzieć, responsu gotowego na list JEgo pisany 8ua elapsi niedawałem na radę złę i Czekałem go teskliwie, abym powstał, uściskał i wteraznieyszych nieszczęśliwych Okolicznościach przed wyiazdem JEgo rozmawiał się, lecz teskliwość Moia obraca się w rozpacz niewidzenia go Wielkoś JW. Pan ofiarę Uczynił przyimuiąc ten ciężar, będziesz miał wiele przykrości dla złego Opisania dzieła, które go wysyła, Jnstrukcya pewnie Stosuię się do Niego, i dla kolegi tak Żwawie przeciwnie w Radomiu Czyniącego. BOG może Wszechmocnym będąc dobrym JW. Pana błogosławić Jntencyom, że skonwinkowawszy według Expozycyi, że Dyssydenci nigdy nie mieli prawa do Honorow i Funkcyi, że od Statutow 1413. 1424. Konfederacyi 1438. Surowych wyięte im iest poznieyszemi Chociaż wymuszonemi prawami bespieczeństwo Fortun, y Osob, ludziez usu non lege w Miastach Królewskich postawionych Zborow zachowanie, a Nayostatnieyszemi wniesione przeciwko Nim bezprawia Zniesiono, żeby Trybunaty Spraw Prawem Nieopisanych ani nad rygor Praw niesądziły ani karały że i te które maią traciéby powinne według Prawa Narodow za podniesione wielokrotnie bunty, Że to iest nayurększym do Zachowania Wolnosci Narodowey Niebespieczeństwem, ziednasz łaskawe uwolnienie od Tego nayprzykrzeyszego, y nayokropnieyszego jarzma Więcey nie piszę niewiedząc ieżeli JW Pana iuż zastanie ten List w Warszawie, ale ieżeliby zastał JO Jmć X. Biskup Krakowski komunikować będzie do którego obszerniey piszę. Jedź kochany Braciszku niech cię Bog ufaiącym daiący

pomoc

pomoc wspiera wszędzie, Abyś zdrowy szczęśliwie z bespieczeń-
stwem i pokojem dla Swiętey Religij i dla Oyczyzny po-
wrocił, nie Zapomniey Braciszku pisać choć naykruciey, a-
bym wiedział o twoim zdrowiu ktore mnie mocno zawsze inte-
ressuie, dałby Bog abyśmi o szczęśliwych swych chwalebnych
zamysłow doniosł powodzeniu, a żeby naymniey nic nowego
czego niema w dawnych prawach, nie pozwalać Dyssydentom. —
Zegnam JW. Pana Serdecznym Affektem, Macte gradum
Frater nec ponas cum Sine Virtutis Vestigio iestem
i będe poki żyię z nieskończonym przywiązaniem. ~

